

ÓBUDAI EGYETEM
ÓBUDA UNIVERSITY

DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS

SINKÓ GÁBOR

Afrikai terror szervezetek
internethasználata: Az al-Shabaab
tevékenységeinek és képességeinek
vizsgálata a harc- és kibertérben

Témavezető: Prof. Dr. Besenyő János, egyetemi tanár

**BIZTONSÁGTUDOMÁNYI
DOKTORI ISKOLA**

Budapest, 2024. március 24.

Nyilvános védés teljes bizottsága:

Elnök:

Prof. Em. Dr. Berek Lajos

Titkár:

Dr. Pető Richárd

Tagok:

Prof. Dr. Resperger István

Dr. Elek Barbara Júlia

Dr. Újházy László

Bírálok:

Dr. habil. Nagy Rudolf

Dr. Kiss Álmos Péter

Nyilvános védés időpontja:

2024.

D12) Nyilatkozat a munka önállóságáról, irodalmi források megfelelő módon történt idézéséről

NYILATKOZAT
A MUNKA ÖNÁLLÓSÁGÁRÓL, IRODALMI FORRÁSOK MEGFELELŐ MÓDON TÖRTÉNT
IDÉZÉSÉRŐL

Alulírott **SINKÓ GÁBOR** kijelentem, hogy az **Afrikai terrrorszervezetek internethasználata: Az al-Shabaab tevékenységeinek és képességeinek vizsgálata a harc- és kibertérben**

című benyújtott doktori értekezést magam készítettem, és abban csak az irodalmi hivatkozások listáján megadott forrásokat használtam fel. Minden olyan részt, amelyet szó szerint, vagy azonos tartalomban, de átfogalmazva más forrásból átvettem, a forrás megadásával egyértelműen megjelöltem.

Budapest, 2024-08-18

„Azt mondom neked; harcban állunk és ennek a harcnak több mint a fele a médiafelületeken zajlik. És hogy médiaharcot vívunk az Ummánk [az iszlám nemzetünk] szívéért és elméjéért folyó versenyben.”

Levél Ayman al-Zawahiritől, az al-Kaida általános vezéréből Abu Musab al-Zarqawinek, az al-Kaida iraki emírjének, 2005. [1]

Tartalomjegyzék

1. Témafelvetés.....	1
1.1. Kontextus.....	1
1.2. Célkitűzés.....	3
1.3. Kutatási módszerek.....	4
1.3.1. Irodalmi áttekintés.....	4
1.3.2. Kulcsinformátorokkal készített interjúk.....	5
1.3.3. Adatelemzés a közösségi médiaoldalakon.....	6
1.4. Kutatás felépítése.....	6
2. Az al-Shabaab internethasználata.....	7
2.1. Bevezetés.....	7
2.2. Az al-Shabaab jelenléte a kibertérben.....	9
2.2.1. Propaganda.....	12
2.2.2. Toborzás.....	23
2.2.3. Koordináció.....	27
2.2.4. Anyagi forrásokhoz való hozzáférés.....	27
2.2.5. Kapcsolattartás.....	29
2.2.6. Követők befolyásolása.....	31
2.3. Következtetés.....	38
3. Az al-Shabaab kritikus infrastruktúra elleni támadásai Kenyában.....	40
3.1. Bevezetés.....	40
3.2. Kritikus infrastruktúra szektorok.....	42
3.3. Közelmúltbeli támadások adótoronyok ellen.....	45
3.4. Közelmúltbeli támadások közlekedési eszközök (buszok és repülőgépek) ellen.....	52
3.5. Az olajvezetékek elleni támadások jövője.....	58
3.6. A drónokkal elkövetett támadások jövője.....	61
3.7. Következtetés.....	64
4. Az al-Shabaab hírszerzési képességeinek fejlődése és annak kapcsolata a harctéren elért sikerekkel....	67
4.1. Bevezetés.....	67
4.2. Az al-Shabaab történelmi háttere.....	68
4.3. Az Amniyat.....	72
4.4. A NISA.....	80
4.5. Következtetés.....	86
5. A Szomáliai Biztonsági Erők újjáépítését érintő kihívások: Átmenet az AMISOM-tól az ATMIS-ig....	89
5.1. Bevezetés.....	89
5.2. Az AMISOM rövid történelme (2007-2022).....	91
5.3. Az AMISOM által elért sikerek és a misszió hiányosságai.....	95
5.4. Az Afrikai Unió és az Szomáliai Biztonsági Erők közötti kapcsolatrendszer.....	101
5.5. Következtetések.....	106
6. Összegzett következtetések.....	108
Új tudományos eredmények.....	111
Ajánlások.....	112
Irodalomjegyzék.....	113
Mellékletek.....	139

1. Témafelvetés

1.1. Kontextus

Az információ- és kommunikáció technológiában (Information and Communication Technology – ICT) végbemenő nagymértékű változások következtében mára már Afrika is képes élvezni a megélénkült információ- és kommunikáció-csere nyújtotta előnyöket, ideértve például a gazdasági, politikai és társadalmi fejlődést a kontinens különböző országainak vonatkozásában. Azonban fontos kiemelni azt is, hogy az online felületek térnyerése Afrikában azt is eredményezheti, hogy a terroristák könnyebben tudnak hozzáférni alacsony költségvetésű eszközökhöz, amelyek elősegíthetik számukra a toborzást, a kiképzést, a koordinációt és a hatékonyabb harci technikák kialakulását is. Ráadásul az ICT segítségével az erőszakos szélsőséges csoportok úgy tudnak kommunikálni szimpatizánsaikkal, támogatóikkal vagy éppen későbbi potenciális tagjaikkal, hogy fizikailag nincsenek jelen. A feltörekvő technológiákhoz, például a nagy nyelvi modellekhez és a mesterséges intelligenciához való hozzáférés és azok megfizethetősége alapvető változásokat fog hozni a háborúk megvívásának módjában. A terrorszervezetek ezért valószínűleg egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak majd a technikai készségek fejlesztésének, annak érdekében, hogy ezeket a feltörekvő technológiákat a közösségi médiában és azon túl is képesek legyenek felhasználni. [2]

A kelet-afrikai Harakat al-Shabaab al-Mudzsahedin (későbbiekben: al-Shabaab) lassan két évtizedes megalakulása óta¹ a kommunikáció kiemelt szerepet tölt be a terrorista csoport stratégiájában, s kitűzött céljai elérésében. A szervezet elmondása szerint ugyanis a „médiaharc” az egyik legfontosabb része az általuk vívott csatának. [3] Ezt támasztja alá az is, hogy az al-Shabaab volt az egyik első terrorista csoport, aki felismerte, hogy a somáliai társadalom rendkívül kötődik a médiához, s mindig is kulcsfontosságú volt számára a gyors információáramlás. Azóta a mozgalom igyekszik ezt a lehető legjobban kihasználni, különös figyelmet szentelve az internet és a közösségi média nyújtotta lehetőségeknek. Ezzel szemben azonban a Szomáliai Szövetségi Kormány (Federal Government of Somalia – FGS) úgy tűnik, nehezen tud lépést tartani a csoporttal, s bár bizonyos részei a somáliai társadalomnak kritikusan viszonyulnak a nap, mint nap őket célzó rengeteg üzenethez, még mindig sokan vannak azok, akik könnyen befolyásolhatóak az al-Shabaab által közzétett online tartalmakkal.

A terrorszervezet kommunikációs részlege bizonyos szempontból úgy működik, mint egy modern, nemzetközi médiaszárny. Az okostelefonok, amelyek használhatóak fényképek

¹ A legtöbb akadémiai folyóirat, tanulmány és értekezés szerint az al-Shabaab megalakulása 2006-ban történt.

készítésétől kezdődően a hangrögzítésen, a tartalom-szerkesztésen és -megosztáson át egészen az információszerzésig és -cseréig, szélesebb rétegek számára is elérhetővé tették a viszonylag jó minőségű online tartalmak készítését és terjesztését különböző internetes felületeken. Ez azt jelenti, hogy az al-Shabaab képes uralni egy általa meghatározott narratívát és audiovizuális kontrollt gyakorolni online tartalmi felett, elhitetve a nemzetközi közösséggel, hogy erősebb, mint amilyen valójában. [4] Ez az eltúlzás pedig *ténylegesen* erősebbé teszi a terrorista csoportot, ugyanis helyi szinten kevésbé mernek szembeszállni a szervezettel, regionális és nemzetközi szinten pedig nagyobb fokú előkészületekkel és óvatossággal járnak el ellenük. Ezek a megközelítések tehát ismét az al-Shabaabnak kedveznek, időt adva neki hogy megszilárdítsa hatalmát.

A terrorista csoport több különböző nyelven oszt meg információkat nemzetközi, regionális és helyi célközönségének, amelybe beletartoznak a szervezet támogatói, szimpatizánsai és potenciális jövőbeli harcosai. Az interneten elérhető audiovizuális tartalmakban gyakran feltűnnek szomáliai vagy attól eltérő etnikumú kenyai lakosok, tükrözve ezzel azok Szomáliában való jelenlétét és az al-Shabaab azon képességét, hogy például kenyai állampolgárokat is tud toborozni. Ráadásul a csoport médiaműveletei rendkívül gyorsan alkalmazkodnak az új körülményekhez. Lepakcsolásuk után az al-Shabaab weboldalai, közösségi médiafelületei, vagy éppen rádióállomásai szinte azonnal újra működőképeseek, habár mindig más és más felületeken. Valószínűleg ez a fajta macska-egér játék az online tartalmak eléréséért részét képezi az al-Shabaab vonzerejének. Nem lehet tudni ugyanis, hogy a mártírok vallomásairól szóló cikkek, hanganyagok és a vérrel teli grafikus videók meddig lesznek elérhetőek az különböző platformokon.² Az olcsó és megbízható internetes szolgáltatások elérhetősége Szomáliában azt eredményezi, hogy a terrorista csoport online tartalmihoz szinte bárki, bárhol és bármikor képes hozzáférni.³ Ez pedig egy olyan kihívás, amely újfajta megközelítést igényel.

² A szerző egy al-Shabaabot kutató szakértővel készített Skype-os interjúja alapján. Az interjúvált – a téma érzékenysége való tekintettel – névtelenséget kért.

³ A szerző egy kelet-afrikai régiót kutató szakértővel készített Google Meet-es interjúja alapján. Az interjúvált – a téma érzékenysége való tekintettel – névtelenséget kért.

1.2. Célkitűzés

A címben megjelölt afrikai terrorszervezetek internethasználata mindössze egy esernyőkategória, melynek részeként további értekezések foglalkoznak az afrikai kontinensen domináns terrorszervezetek online jelenlétével. Ebbe a sorba illeszkedik a jelen disszertáció is, amely kevés elméletet és gyakorlatot magában foglaló szakirodalommal rendelkezik és témája az al-Shabaab tevékenységeinek és képességeinek a vizsgálata a harc- és kibertérben. Kutatásával a szerző a téma szélesebb körű megismerését tűzte ki célul, s bíz benne, hogy annak eredményei révén képesek leszünk jobban megérteni az al-Shabaab afrikai kontinensre gyakorolt hatásait, mind helyi, mind regionális viszonylatban, s olyan kormányzati stratégiákat lehet kidolgozni, amelyek lehetővé teszik, hogy hatékonyabban fel lehessen venni a harcot a terrorszervezettel nemcsak a csata-, hanem a kibertérben is.

Az akadémiai viták középpontjában többnyire a terrorszervezetek online tevékenységeinek szerepe áll a radikalizálódási folyamat részeként vagy az ez ellen tett kormányzati erőfeszítések.⁴ [5, 6] Mindemellett a kutatások nagy része a nyugati országokra összpontosul, s főképp az Iszlám Állam online tevékenységeit veszik górcső alá, annak hatásait vizsgálva a hazai terrorizmusra vagy éppen a külföldi harcosok Szíriába vagy Irakba történő kiutazásait tekintve. [7, 8, 9, 10, 11] Ennek eredményeképpen tehát viszonylag keveset tudunk az afrikai terrorszervezetekről, azok internetes jelenlétéről, közösségi médiahasználatáról, titkosszolgálatairól, stb. Ami viszont azt jelenti, hogy annak ellenére, hogy ezek rendszerint kiemelkedő szerepet játszanak a csoportok stratégiájában, nem képezik részét az ellenük irányuló erőfeszítéseknek sem helyi, sem regionális, de még nemzetközi szinten sem.

Ezt az akadémiai rést kívánja betölteni a jelenlegi tanulmány, amely az al-Shabaab internet- és közösségi médiahasználatát, kenyai kritikus infrastruktúrák elleni támadásait és hírszerzési képességeinek a fejlődését mutatja be. Egyrészt azért az al-Shabaab került kiválasztásra, mivel a 2024-es Global Terrorism Index adatai szerint ez volt a negyedik legveszélyesebb terrorszervezet a világon 2023-ban. Több mint 225 támadást hajtottak bizonyítottan végre, amely közel 500 ember életét követelte. [12] Amellett, hogy hatalmas károkat okoznak Szomáliában, a csoport regionális szinten is egyre nagyobb veszélyt jelent, újabban a fizikai

⁴ Itt meg lehetne említeni például két jelentős kutatást is a 2010-es évekből. Az egyik jelentés (von Behr et al. 2013) a terrorizmus és szélsőségeség 15 esetének elemzésén keresztül vizsgálta az internethasználatot. Megállapították, hogy az internet több lehetőséget kínál a radikalizálódásra, s a meglévő hiedelmek megerősítésre, felnagyítására, mint az offline tér. A másik tanulmány pedig (Bodine-Baron et al. 2016) a Twitteren elérhető információk fényében igyekezett feltárni az ISIS támogatóinak és ellenfeleinek hálózatát, azáltal, hogy megvizsgálta, azok hogyan különböztethetőek meg egymástól, kik is ők pontosan és mit állítanak magukról.

infrastruktúrákra nézve. Másrészt pedig az al-Shabaab tekinthető az egyik technológiailag legfejlettebb afrikai terrorszervezetnek, s mint olyan dinamikusan növeli online jelenlétét, folyamatosan igazodva a gyorsan változó internetes- és közösségi média rendszerekhez. Ebből látszik, hogy a terrorszervezet mind fizikailag, mind pedig online igyekszik kézben tartani az irányítást, amely azt eredményezte, hogy a csoport ellen irányuló helyi és regionális erőfeszítések ellenére az al-Shabaab továbbra is egy sokoldalú és rugalmas ellenfél.⁵ [13] Ahhoz hogy az általa jelentett terrorfenyegetést teljeskörűen csökkenteni tudjuk elengedhetetlen online és offline is a mozgalom felé kerekedni. A hatékonyság növelése érdekében pedig ehhez az szükséges, hogy minél részletesebb vizsgálatra kerüljenek az al-Shabaab tevékenységei és képességei a harc- és a kibertérben egyaránt.

Doktori értekezésében a szerző a kutatási célokkal összhangban az alábbi négy hipotézist állította fel:

H1: Az al-Shabaab tudatosan kihasználja a közösségi média nyújtotta lehetőségeket.

H2: Az al-Shabaab veszélyt jelent a kritikus infrastruktúrákra nézve Kenyában.

H3: Az al-Shabaab titkosszolgálatának a hírszerzési képességei fejlettebbek, mint a somáliai kormány hírszerző ügynökségéé.

H4: Az Afrikai Unió és a Szomáliai Biztonsági Erők között szorosabb együttműködésre van szükség ahhoz, hogy a biztonsági feladatok mielőbb átruházásra kerüljenek az előbbiről az utóbbira.

1.3. Kutatási módszerek

Az értekezés több különböző kutatási megközelítésen alapul: hazai és nemzetközi strukturált szakirodalmi áttekintésen, kulcsinformátorokkal készített interjúkon, valamint internetes adatelemzésen. Az alábbiakban a szerző további részletekbe menően ismerteti a fent említett kutatási módszereket.

1.3.1. Irodalmi áttekintés

A szerző hivatalos szakértői jelentésekre, lektorált tudományos munkákra és akadémiai folyóiratokra támaszkodva célzottan áttekintette a témában fellelhető hazai és külföldi írott és elektronikus szakirodalmat, s azt a következő tematikus területekre osztotta:

⁵2023 januárja óta az al-Shabaab fokozatosan foglalja vissza a szövetségi kormány ellentámadásának első szakaszában elvesztett területek egy részét, miközben továbbra is nagy hangsúlyt fektet a somáliai és a kelet-afrikai régióból történő toborzásra, jelentős anyagi forrásokat szerez és hatalmas fegyverraktárakat tart fenn (ahol megtalálhatóak a Szomáliai Nemzeti Hadseregétől ellopott fegyverek is).

(1) Az al-Shabaab internet- és közösségi médiahasználata, valamint azok kapcsolata a kibertérben elért sikerekkel (1. fejezet)

(2) Az al-Shabaab kritikus infrastruktúrák elleni támadásai Kenyában (2. fejezet)

(3) Az al-Shabaab hírszerzési képességeinek fejlődése és azok kapcsolata a harctéren elért sikerekkel (3. fejezet)

(4) Az al-Shabaab ellen tett, az Afrikai Unió vezette erőfeszítések a 21. században (4. fejezet)

A szerző az irodalmi áttekintést célzott Google, Google Scholar, Academia és Researchgate keresésekkel végezte el, amelyeket aztán kiegészített a „hólabda módszerrel”, megvizsgálva a különböző dokumentumok referencia listáját annak érdekében, hogy más releváns irodalom is beazonosítható legyen. Mindemellett a szerző számos médiajelentést elemzett a 2012-től 2024-ig terjedő időszakból.⁶ S habár ezek a médiacikkek sokszor foszlányosak és részleghajlók, jelentős segítségünkre szolgálhatnak abban, hogy tisztább képet fessenek le az al-Shabaabról.⁷ Ezen felül a szerző részt vett több hazai és nemzetközi előadáson, konferencián, s folyamatosan figyelemmel kísérte a témával kapcsolatos szakirodalmat, összefüggéseket keresett, s az analízis, szintézis, indukció és dedukció módszereivel próbált eleget tenni a kutatás célkitűzéseinek. A szakirodalom kiválasztása során a szerző arra törekedett, hogy azok minél relevánsabban kapcsolódjanak a felállított hipotézisekhez.

1.3.2. Kulcsinformátorokkal készített interjúk

A kutatás során a szerző a kvalitatív módszereket részesítette előnyben, s összesen 8 félig strukturált interjút készített.⁸ Ezeknek a nagy részét (5 interjút) élőben rögzített Kenyában, ahol három hónapot töltött az Erasmus+ Program keretén belül 2023 tavaszán. A többi beszélgetés (3 interjú) online zajlott Skype-on és Google Meet-en keresztül. A válaszadók többsége kenyai nemzetközi kapcsolatok, biztonságpolitika és gazdaságtan szakos diák volt (5 fő), de volt közöttük az adott régiót és terrorszervezetet kutató akadémiai szakértő (2 fő) és szomáliai lakos (1 fő) is. A kulcsinformátorokkal készített interjúk célja az volt, hogy a

⁶ A médiajelentések vizsgálatánál azért lett a 2012-es év megjelölve kezdőpontként, mivel – annak ellenére, hogy a 2010-es Kampalai támadás szintén a szervezethez köthető – általánosságban ekkorra datálható a csoport tevékenységeinek regionálissá válása, s folyamatos térnyerése az interneten és a közösségi médiában. Ekkor volt ugyanis, amikor az al-Shabaab hűségét fogadott az al-Kaidának.

⁷ A szerző csak abban az esetben hivatkozott médiajelentésekre a kutatás során, ha nem talált tudományos jelentéseket vagy szakmai folyóirat-cikkeket a téma újszerűségéből kifolyólag.

⁸ A félig strukturált interjú során az interjúztató olyan kérdéssort használ, amely előzetesen össze lett állítva. Mindenesetre az ettől való eltérés is megengedett, ha az interjúztató úgy látja, hogy az adott helyzet ezt megkívánja és/vagy úgy ítéli meg, hogy ez hasznosabb lehet az kutatás eredményeit tekintve.

szakirodalmi áttekintés eredményeit igazolják, valamint – lehetőség szerint – az adatokban lévő hiányosságokat pótolják. A válaszadókkal való beszélgetések személyes jellegű témákat és élettörténeteket is érintettek, de a szerző igyekezett kitérni a somáliai politikai, társadalmi és gazdasági helyzetre is, s legfőképpen a biztonságpolitikai kihívásokra Szomáliában és/vagy a kelet-afrikai régióban (különösképpen Kenyában az interjúváltak személyes tapasztalatait figyelembe véve). A szerző megkérdezte a válaszadóktól azt is, hogy mit gondolnak az al-Shabaab internetes és közösségi médiában való jelenlétéről, s hogy a terrorista csoport legyőzéséhez elegendő-e kizárólagosan a katonai eszközök. Az interjúk eredményei a néhány fontosabb felvázolt kérdés köré csoportosítva a mellékletben találhatóak.

1.3.3. Adatelemzés az interneten és a közösségi médiaoldalakon

Az adatgyűjtés és adatelemzés a különböző internetes felületeken és a közösségi médiaoldalakon azt a célt szolgálja, hogy pontosabb képet kapjunk arról, hogy az al-Shabaab hogyan használja ezeket az online platformokat tevékenységei végrehajtása során. Ez a kutatási módszer abban nyújt számunkra segítséget, hogy beazonosíthassuk a terrorista csoporthoz szervesen kötődő és domináns online narratívákat, amelyek feltűnnek az interneten és a közösségi médiában az al-Shabaab nagyobb horderejű támadásainak idején. Az Afrika szarva régióban eléggé elterjedt az angol nyelv használata, amely jelentősen megkönnyítette a megfelelő számú forrás felkutatását. S habár a helyi nyelveket a szerző nem beszéli, internetes fordítással, valamint szaktolmácsolással igyekezett áthidalni az itt keletkezett űrt.

Az értekezésben felhasznált valamennyi szakirodalmat a szerző az Irodalomjegyzékben tüntette fel. A doktori kutatás 2024. március 24-én zárult le, így az azt követő változásokat, új statisztikai adatokat az már nem tartalmazza.

1.4. Kutatás felépítése

Az alábbi kutatás hat fejezetre tagolható, amelyek a következőket fedik le:

- Célok és kutatási módszerek ismertetése (1. fejezet)
- Az al-Shabaab internetes és közösségi médiahasználata (2. fejezet)
- Az al-Shabaab kritikus infrastruktúrák elleni támadásai Kenyában (3. fejezet)
- Az al-Shabaab és a somáliai kormány titkosszolgálatának hírszerzési képességei (4. fejezet)
- Az al-Shabaab ellen irányuló Afrikai Unió erőfeszítései (5. fejezet)
- Következtetések (6. fejezet)

2. Az al-Shabaab internethasználata

2.1. Bevezetés

A 21. század egyre inkább globalizált gazdasága megannyi lehetőséget teremtett az iparosodott országokban működő cégeknek és vállalatoknak, hogy világméretűvé bővítsék birodalmaikat, beleértve az iparosodó országokban való terjeszkedést is. [14] Az új technológiák fejlesztői egyre több érdeklődést mutatnak az addig nem vagy csak részben kiaknázott afrikai piacok iránt. Ezen befektetések és az ezekkel járó piacbővülés rendkívül előnyös volt az ICT szempontjából, ám ez azt is eredményezte, hogy némely afrikai gazdaság sokkal rohamosabb tempóban növekedhetett, mint mások (Ghána, Nigéria, Kenya, stb.). [15] A Világbank egyik 2024-es cikke alapján például kiemelhető, hogy a 2016 és 2021 közötti időszakban 115 százalékkal nőtt az internethasználók száma az Afrikai kontinens szubszaharai térségében. [16] A GlobalComms adatbázisában pedig látszik, hogy 2021 végére az afrikai lakosság hozzávetőlegesen 82%-ának (1,22 milliárd embernek) volt mobil előfizetése. [17] Ezek a számok azonban félrevezetőek lehetnek, tekintve, hogy a mobil-előfizetők körülbelül 66%-a (980 millió fő) a szubszaharai régióban összpontosul, s többeknek van egynél több SIM-kártyája. [18]

A Világbank és az Afrikai Fejlesztési Bank közös sajtóközleménye szerint az ICT-ben bekövetkező innovációk közvetlenül hozzájárulnak a gazdasági fellendüléshez és a vállalkozói kedv növekedéséhez a kontinensen. [19] Ezt a tendenciát igazolják a különböző technológiai csomópontok kialakulásai is, amelyek folyamatosan növekvő teret biztosítanak a szoftverfejlesztésnek, képzéseknek és innovációknak. [20] Mindezekon felül pedig kiemelkedő szerepet játszanak olyan témák fókuszba helyezésével, mint az egészségügy, oktatás és klímaváltozás. A technológiai csomópontok ezzel egyidejűleg fejlődést idéznek elő a pénzügyi és mezőgazdasági szektorokban is. [21] A legnagyobb technológiai előrelépés a kontinens életében azonban minden bizonnyal a mobiltelefon-használók meredek növekedésében nyilvánul meg leginkább. [22, 23] Afrika ugyanis a világ leggyorsabban fejlődő mobiltelefon piaca, amit mi sem bizonyít jobban, mint az, ha összehasonlítjuk a kontinens mobiltelefon-előfizetőinek a számát 2000 és 2010 között. Míg a századforduló idején körülbelül 10 millió embernek volt előfizetése, 10 évvel később ez a szám már 647 millió fő volt, amely elképesztő ütemű növekedésre vall, még ha egy évtized alatt is. [24]

A mobilszolgáltatások kedvezőbb árfekvése miatt Afrikában jelenleg is folyamatosan növekszik a mobilkészülékek iránti kereslet. [25] Ezt az is indokolja, hogy a mobilokat a kontinensen számos célból kifolyólag használják, ideértve például az álláskeresést, a

hirdetések feladását, a piaci folyamatok szemmel tartását, a családdal és a barátokkal való kapcsolattartást, a digitális bankolást és újabban az internet- és közösségi médiahasználatot is. [26] Egyrészt tekinthető ez pozitív jellegű változásnak, mivel az internethasználat térnyerésének köszönhetően az állampolgárok tudatosabban és kritikusabban kezelik az ott közölt híreket. Így a kevésbé domináns nézőpontok is előtérbe kerülhetnek, mind lokális, mind globális szinten. [27, 28] Ami azonban valóban forradalmasította a politikai kommunikációt Afrikában az a Twitter volt. [29] Felhasználóbarát felülete miatt az itt elérhető tartalmak könnyen megjeleníthetők voltak mobilkészülékeken is, ezáltal az emberek olyan eszközt kaptak a kezükbe, amely segítségével képesek voltak maguk is belefolyni a helyi és nemzetközi ügyekbe. [26]

Másrészt azonban fontos megemlíteni azt is, hogy az internetes tevékenységek fellendülése a kiberbűnözés erősödését is magával vonhatja. [30] Ugyanis az online platformokat (beleértve a közösségi médiaoldalakat is) a 'hétköznapi' emberek mellett akár a terrrorszervezetek tagjai is használhatják kiképzési, toborzási és kommunikációs célokra egyaránt.⁹ Könnyű hozzáférhetősége és olcsósága miatt az remek propagandaeszközzé válhat, s nagyfokú félelmet kelthet akár globálisan is.¹⁰ A tradicionális média jelentette kötöttségek nélkül az online felületeken sokkal könnyebb a szélsőséges eszmék terjesztése is.¹¹ Ezen felül pedig szintén negatívumnak tekinthető, hogy az által hogy online kapcsolatba tudnak lépni olyan egyénnel, közösségekkel vagy szervezetekkel, akik szimpatizálnak a csoporttal, a terroristák pénzügyi támogatást is tudnak szerezni céljaik eléréséhez. [31]

Ami igazán veszélyessé teszi az internet terroristák általi használatát az, hogy másodperc-törödékek alatt képesek információhoz jutni az anonimitás fátyla mögé rejtőzve.¹² Ideológiai narratívákat támaszthatnak alá, vagy éppen normalizálhatják a radikális viselkedést azáltal, hogy olyan chatfórumokat és online közösségeket hoznak létre, ahol a szélsőséges elképzelések, nemcsak hogy támogatásra, de még biztatásra is kerülnek. [32] Az internet lehetővé teszi azt is a terrrorszervezetek számára, hogy saját malmukra hajtsák a vizet úgy, hogy kihasználják a társadalomban rejlő kormányellenes hangulatot. Ez ilyen formában tehát kapcsolódhat a toborzáshoz, de csak egyszerűen a csoport azon törekvéséhez is miként az indulatot kíván szítani kormányservek ellen a lakosság körében. [33] Az adott országra

⁹ A szerző egy kelet-afrikai régiót kutató szakértővel készített Google Meet-es interjúja alapján.

¹⁰ Gondoljunk itt például arra, amikor egy terrrorszervezet magára vállal és közzétesz egy általa elkövetett nagyszabású támadást.

¹¹ A szerző egy al-Shabaabot kutató szakértővel készített Skype-os interjúja alapján.

¹² A szerző egy kelet-afrikai régiót kutató szakértővel készített Google Meet-es interjúja alapján.

jellemző kormányzati, gazdasági és társadalmi problémák egyaránt a terroristákat erősítik, főként akkor, ha azok képesek uralni a médiát, s beállítani magukat egy 'életképes alternatívaként' a jelenlegi korrump és elnyomó kormánnyal szemben.

2.2. Az al-Shabaab jelenléte a kibertérben

Az al-Shabaab már 2007 óta stratégiai eszközként használja a kiberteret, s a mozgalom jelenleg is az egyik technológiailag legfejlettebb csoport nemcsak Afrikában, hanem a világon is. [34] Míg a 21. század elején a terrorszervezet főként működési és politikai célok elérésére használta az internetet, mostanra a terrorszervezet online felületeken való jelenléte egy jóval multifunkcionálisabb szerepet tölt be. [35] Elsősorban ugyanis az al-Shabaab itt terjeszti a legtöbb propagandát, befolyásolja követőit, valamint toboroz harcosokat a soraikba. Mindezek mellett pedig kapcsolattartási, koordinációs- és támogatásszerzési célokból kifolyólag is jelentős az online tér a terrorista csoport számára.

Az al-Shabaab internetes tevékenységei és célközönsége sokat változott az évek során. A 2000-es évek végén ugyanis a terrorszervezet javarészt írásos médiajelentéseket és – közleményeket osztott meg a kibertérben, amelyeket később az audiovizuális tartalmak váltottak le. Ez utóbbi hatékonyabbnak bizonyult a fiatalok figyelmének elnyerésében, s ők voltak pontosan azok, akik az al-Shabaab célkeresztjébe kerültek helyi (szomáliai), regionális (diaszpórábeli) és nemzetközi viszonylatban. Ezt bizonyítja a kommunikáció nyelvének változása is, amely kapcsán megfigyelhető, hogy a szomáliai nyelvet a későbbiekben kiegészítette az arab és az angol is. [36] Az angol nyelvű toborzási videók nemzetközi arca az amerikai születésű Omar Hammami volt, aki azonban 2013-ban elveszítette az akkori emír, Ahmed Abdi Godane támogatását és kivégezték. [37]

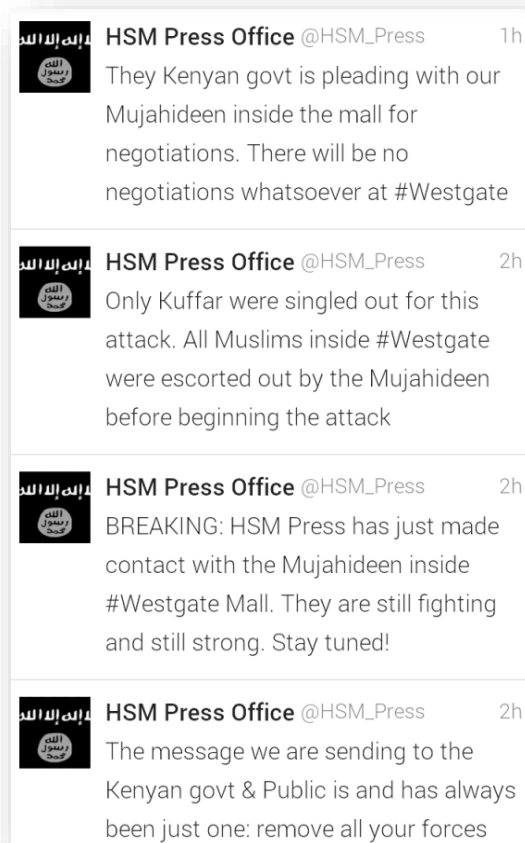
Míg az al-Shabaab több közösségi médiafelületen is jelen van, a 2010-es években különösen meghatározó volt jelenléte a YouTube-on és Twitteren. Mióta 2009-ben a csoport feltöltötte első magas felbontású videóját (We are at your service O' Osama) a YouTube-ra, amiben Godane hűségesküt tett az al-Kaida akkori vezetőjének Oszama bin Ladennek, az al-Shabaab számos jó minőségű toborzási és harctéri technikákat bemutató vizuális tartalmat készített. [38] Emellett 2010-ben a terrorszervezet márkaváltást hajtott végre és átnevezte a csoport média részlegét al-Kataib Média Alapítványra, amely szintén azt jelezte, hogy az al-Shabaab vágyott a nemzetközi közfigyelemre és a külföldi harcosok bevonására. [39] Ezt nem csupán közösségi médiajelenlétének fokozódása támasztja alá, hanem fizikai támadásainak

fókuszpontja is, amely épp ebben az évben helyeződött át Ugandába a 2010-es kampaljai öngyilkos merényletekre gondolván.

Az al-Shabaab tevékenységeinek regionálissá válása nyomon követhető a közösségi médiában is. A terrrorszervezet 2011-ben kezdte el használni a Twittert, s két év múlva olyat tettek, amelyre előtte nem volt még példa: élőben közvetítették a 2013-as Westgate bevásárlóközpont elleni támadásukat Nairobiban, Kenyában. [40] Ez több mindent is igazol egyidejűleg. Egyrészt azt, hogy a lehető legkisebb teret igyekeztek biztosítani a kenyai kormánynak a hivatalos jelentések közzétételére. Másrészt pedig ebből látszik az is, hogy a csoport kívánt az ott történt események fő narrátorává válni. Ekkora már ugyanis tisztában voltak azzal, hogy videók mekkora erővel képesek hatni és befolyásolni a közfigyelmet. Fontos kihangsúlyozni, hogy az al-Shabaab nem helyi vagy regionális szinten próbált domináns narratívákat közölni, hanem globálisan is. Ezt mi sem támasztja jobban alá, mint az, hogy tweetjeik több mint 97 százaléka angol nyelven íródott (541 az 556-ból). [41] A valós idejű közvetítés nem kizárólag a Westgate elleni támadásnak volt az ismérve, hanem két évvel később a Lido Beachen (2015. január) és a Makka al-Mukarama hotelben (2015. március) elkövetett offenzívának is. [33]

Ahhoz azonban hogy az al-Shabaab lépést tudjon tartani ezzel a stratégiával a kibertérben is elengedhetetlen volt az állandó közösségi médiajelenlét. 2011-től kezdődően számos Twitter fiók került létrehozásra a csoport harc- és kibertéri támadásainak összehangolása végett. Az első próbálkozásuk a @HSMPress, melynek képén az al-Kaida fekete zászlaja díszelgett, majdnem elérte a 2500 fős követőszámot, mielőtt végül lekapcsolásra került 2013 januárjában.¹³ Ezt követően a terrrorszervezet regisztrálta a @HSMPress1-et, amely 8 hónapig volt aktív. Miután szeptemberben ez is használhatatlanná vált, az al-Shabaab újabb Twitter fiókot hozott létre, ezúttal a @HSM_Press nevezetűt, amely abban volt rendkívül jelentős, hogy az al-Shabaab ezen keresztül közvetítette a Westgate elleni támadást (lásd 1. kép). [42] Ezekon kívül a terrrorszervezet több másik Twitter fiókot is regisztrált a következő években (pl. @HSM_PR, @HSMPROffice, @HSM_Press2, HSM_PresOffice2, stb.), de előbb-utóbb mindegyiket felfüggesztették a közösségi médiafelület szabályainak megsértése miatt.

¹³ Fontos azonban kiemelni, hogy ennek a Twitter fióknak volt angol és arab nyelvű változata is. 2013 elején még csak az angol került lekapcsolásra.

1. kép Az al-Shabaab néhány tweetje a Westgate bevásárlóközpont elleni támadásról. Központi témaként megjelenik bennük a tárgyalásoktól való elzárkózás, a vallási megkülönböztetés, az erőfitogtatás és a kenyai kormány felszólítása csapataik Szomáliából történő kivonására.

Forrás: <https://scoopempire.com/al-shabaab-live-tweeted-attack-kenyas-westgate-mall/>

Az, hogy az al-Shabaab ma is folyamatos biztonsági kihívások elé állítja a kelet-afrikai régiót nagyrészt annak köszönhető, hogy a csoport képes volt alkalmazkodni az idők során. A terrorszervezet épp akkor váltott és erősítette meg jelenlétét a különböző közösségi médiafelületeken, amikor a szomáliai internethasználók száma növekedésnek indult. A Twitter és Facebook felé történő elmozdulás avégett lényeges, hogy ily módon az al-Shabaab majdnem kétmillió szomáliait tud megszólítani az online térben.¹⁴ [43] S habár az internethasználók száma Szomáliában folyamatosan nő, még mindig léteznek olyan társadalmi rétegek, amelyek elérésére a csoportnak más módszerekhez kell folyamodnia. Kiegészítve tehát nemzetközi irányba tett erőfeszítéseit a különböző közösségi médiafelületeken, az al-Shabaab saját rádióállomásokkal (al-Andalus, al-Furqan, stb.) is rendelkezik, amelyeken keresztül kiesőbb helyi közösségekkel kommunikálnak, s próbálják befolyásolni azokat a terrorszervezet számára kedvező módon. [44]

¹⁴ A 2023-as év eleji adatok szerint az internethasználók száma 1.76 millió fő volt Szomáliában, míg a közösségi médiát ugyanebben az évben 1.95 millió ember használta.

2.2.1. Propaganda

Az al-Shabaab sokféle közösségi médiafelületet használ arra, hogy tevékenységeit világszerte nyilvánosságra hozza, s bírálja a somáliai kormányt, az Afrikai Uniót (az Afrikai Unió Somáliai Missziója (AMISOM) 2007-től 2022-ig, azóta pedig az Afrikai Unió Somáliai Átmeneti Missziója (ATMIS)) és általánosságban a Nyugatot.¹⁵ Ha megvizsgáljuk a csoport YouTube-on közzétett anyagait, látjuk, hogy gyakran töltenek fel videókat dzsihadista kiképzésekről, tréningekről vagy éppen sikeres támadásokról. [35] Míg a 2000-es évek végén ezek a felvételek szemcsések voltak, s egy kisebb kézi kamerával rögzítették őket, a 2010-es évektől kezdődően egyre kifinomultabbá és professzionálisabbá váltak a terrorszervezet videó, mind a felbontás, mind pedig a képminőség tekintetében. Az Abdullahi Osman Mohamed (vagy más néven Ismail mérnök) által vezetett al-Kataib Média Alapítvány anyagai mára már kvázi dokumentumfilmnek minősülnek, s az al-Shabaab kibertérben való népszerűsítésére irányulnak, felkeltve a somáliai lakosságot, valamint a belföldi és külföldi riporterek és újságírók figyelmét. [45]

A Twitter kiváltképp hasznosnak bizonyult a csoport számára, mivel egy olyan propagandaeszközt adott a kezükbe, amellyel képesek voltak azonnali üzeneteket küldeni. Ezeket pedig aztán a mainstream média 'felkapta' és rohamos ütemben kezdte terjeszteni az ott elérhető tartalmakat. Az al-Shabaab tweetjeinek tartalomelemzése során látszik, hogy a mozgalom célja elsődlegesen az volt, hogy az eseményeket számukra kedvező módon tüntessék fel, amely azt bizonyítja, hogy a terrorszervezet igenis használja a Twittert propagandaüzeneteinek terjesztéséhez. [38] A 2013-as Westgate bevásárlóközpont elleni támadás élőben való közvetítése során tapasztalt hatalmas mennyiségű nemzetközi reakció azt jelzi, hogy Twitter használatával az al-Shabaab jelentős médiafigyelmet tud kelteni. Emellett a csoport aktívan használja a Facebookot is, ahol propagandát és szélsőséges üzeneteket terjeszt.

Az al-Shabaab médiaszárnyának al-Kataib Média Alapítványra való átnevezése 2010-ben bizonyára azt a célt szolgálta, hogy a terrorszervezet egy legitim hírügynökség benyomását keltse, személyre szabott üzenetekkel elérve a csoport támogatóit, harcosait és szimpatizánsait, valamint azoknak az országoknak a lakosságát, akik katonailag szerepet vállaltak Somáliában (Burundi, Egyesült Államok, Etiópia, Kenya, Uganda).¹⁶ Az al-Shabaab

¹⁵ A szerző egy al-Shabaabot kutató szakértővel készített Skype-os interjúja alapján.

¹⁶ A szerző egy kelet-afrikai régiót kutató szakértővel készített Google Meet-es interjúja alapján.

médiaszféra irányítása alatt a 2010-es évektől kezdődően olyan videókat tettek közzé, amelyek kifejezetten a burundi és ugandai állampolgárokat célozták meg, arra ösztönözve kormányaikat, hogy vonják ki erőiket az AMISOM-ból. Az Afrikai Unió mellett az al-Shabaab igyekezett az Európai Unió misszióit (például a European Union Training Mission in Somalia (EUTM) és a European Capacity Building Mission in Somalia (EUCAP)) is befolyásolni, arra készítve azokat, hogy szüntessék meg a szövetségi védelmi intézményeknek nyújtott képzési, mentorálási és kapacitásépítő programjaikat. Fontos volt ezért a terrorszervezet számára, hogy képes legyen egy alternatív narratíván keresztül bemutatni a csoport eseményekről alkotott képét. [38]

Két ilyen propagandavideó volt például ‘Az Afrikai Keresztesek’ (The African Crusaders) és ‘A Burundi Vértó: A Daynile-i Csata’ (The Burundian Bloodbath: Battle of Daynile). Mindkettő felvétel az al-Shabaab 2011-es burundi katonák elleni támadását szemlélte; az egyik Mogadishuban, a másik pedig Szomália Daynile körzetében. Ezek ugyan „csak” regionális visszhangot váltottak ki, voltak olyan médiatartalmak is, amelyek nemzetközileg is a figyelem középpontjába kerültek.¹⁷ Ilyen volt például a ‘Szemet szemért’ (An Eye for an Eye) propagandafilm, amelyet az al-Shabaab Lee Rigby brit katona 2013-as meggyilkolása után osztott meg az interneten. A videó széleskörű médiafigyelmet keltett, mivel elítélte Nagy-Britannia muszlimok elleni fellépését világszerte és több ‘magányos farkas’ terrortámadást irányzott elő Nyugaton. [46] Az audiovizuális tartalmakon kívül az al-Shabaab online propaganda magazinok kiadását is szorgalmazza üzenetei terjesztésére. [47] Az egyik leghíresebb, főként fiataloknak szóló digitális propaganda-kiadvány a ‘Gaidi Mtaani’ (Terrorista az Utcán), amelyet a mozgalom bizonyos időközönként PDF formátumban tölt fel az internetre.¹⁸ [48]

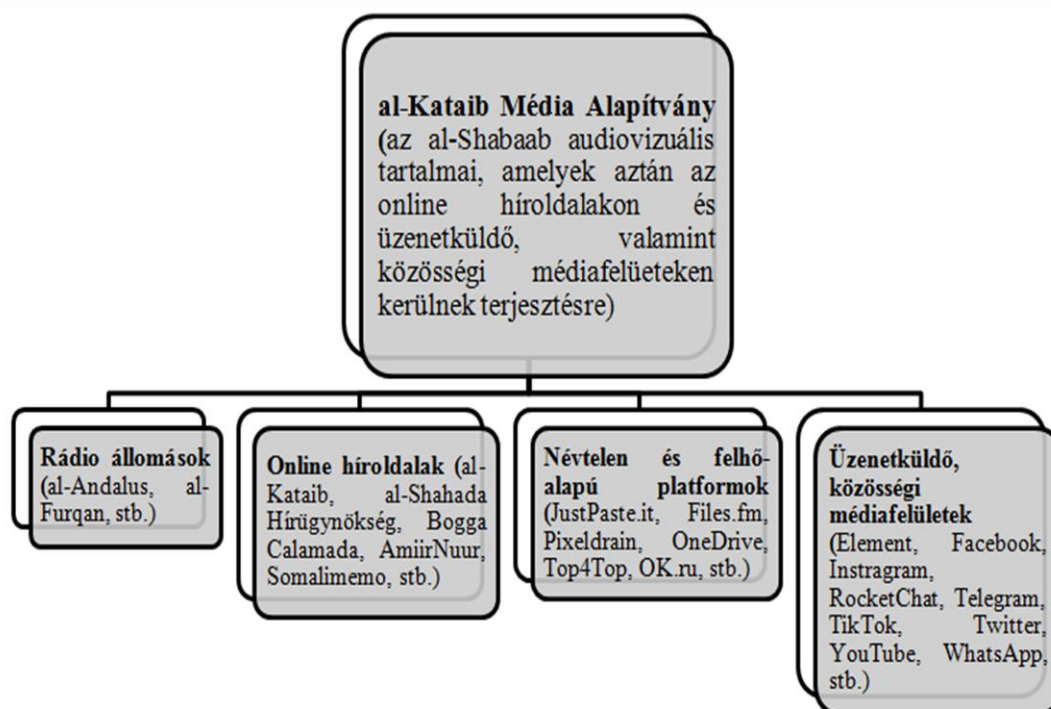
Mindemellett az al-Shabaab jól kidolgozott információs műveleti stratégiával és kommunikációs struktúrával rendelkezik. A csoport tisztában van a következetes és a

¹⁷ Lényeges azonban kihangsúlyozni, hogy az al-Shabaab már ekkor is megtett mindent, hogy ezek a videók nemzetközileg is felhívják magukra a figyelmet. Próbálták Burundit a Nyugat bábjaiként beállítani, s előterbe helyezni minden nyugati beavatkozásra utaló jelet. Például többször is ráközelített a kamera az elesett burundi katonák mellényére, amelyen ott állt a „Made in France” felirat.

¹⁸ A magazinnak széles a célközönsége, amely tükröződik a különböző nyelvek használatában. Míg kezdetben a szuahéli nyelven íródott cikkek voltak a legdominánsabbak, a későbbiekben szomáliai, arab és angol irományok is feltűntek benne, ráadásul egyre nagyobb számban. Míg a magazin első számában, 2012-ben, mindössze egy angol nyelvű cikk szerepelt, a nyolcas számban, 2017-ben, már egy kivételével mindegyik cikk angol volt. Ez a változás pedig jól szemlélteti az al-Shabaab nemzetközi figyelemre való törekvését.

különböző internetes felületeken közel egyidejűleg ismétlődő üzenetküldés erejével.¹⁹ Az illuzórikus igazság-effektus ugyanis kimondja, hogy minél többet és gyakrabban vagyunk kitéve akár téves és ellentmondó információknak is, annál valószínűbb, hogy elhisszük azokat, mivel miután feldolgozásra kerül egy adott információ – legyen az akár helyes, akár helytelen – az emberi agy elraktározza azt, s ezt követően nehéz annak befolyásától megszabadulni. [49]

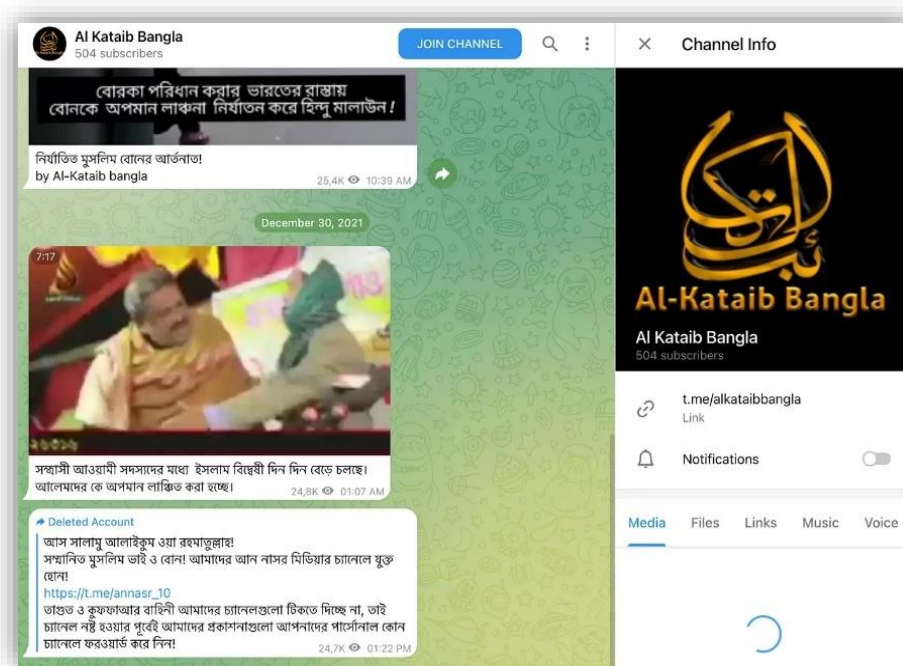
A terrorszervezet ezért különböző weboldalakat, kvázi „hírügynökségeket”, hozott létre, amelyek jelenleg a csoport online propagandagépezetének a tartópillérei. A valótlán narratívák és legfőképpen a propaganda terjesztésére pedig többféle információs médiát is felhasznál az al-Shabaab Szomália-szerte, beleértve az online híroldalakat (al-Kataib, al-Shahada Hírügynökség, Bogga Calamada, Shabakadda Islaamiga AmiirNuur, Somalimemo, stb.), a rádióállomásokat (al-Andalus, al-Furqan, stb.), a névtelen és felhő-alapú információ-megosztási platformokat (JustPaste.it, Files.fm, Pixeldrain, OneDrive, Top4top, OK.ru, stb.), valamint az üzenetküldő és közösségi médiafelületeket (Element, Facebook, Instagram, RocketChat, Telegram, TikTok, Twitter, YouTube, WhatsApp, stb.) [36, 50, 51]

1. ábra Az al-Shabaab online kommunikációs struktúrája
Forrás: A szerző

¹⁹ A koherencia lehetővé teszi az al-Shabaab számára, hogy a szomáliai kormány alternatívájaként „megbízható és hiteles” hírekkel lássa el az embereket. Az ismétlődő üzenetek célja pedig az, hogy megerősítse azok „igazságtartalmát”.

Az al-Kataib egy olyan médiatár, amely az al-Shabaab műveleteihez kapcsolódó audiovizuális dokumentációk terjesztésére specializálódott, s amelyen keresztül betekintést nyerhetünk a terrorista csoport mindennapi tevékenységeibe. 2020 tavaszán az al-Kataib teljes forgalma kenyai IP címekről származott, ami körülbelül 2000 látogatót foglalt magában nem sokkal azelőtt, hogy a weboldal inaktívvá vált. Azóta – főként a Telegramon tanúsított aktivitásának köszönhetően²⁰ – a médiatár helyyel-közzel újra működőképes, s igyekszik minél több csoporttal ápolni a kapcsolatot. Közülük az egyik legkiemelkedőbb a bengáli nyelvű online közösséggel való kötelék (lásd 2. kép).

2. kép Az al-Kataib bangladesi Telegram oldaláról készített képernyőfotó

Forrás: <https://disinfo.africa/inside-al-shabaabs-digital-propaganda-machine-05cbdb04ed4f>

Az al-Kataib ugyanerre a névre hallgató Telegram fiókja több különböző magáncsatorna által közzétett szélsőséges tartalmat oszt meg újra és újra, azonban ezek az információk nem mindenki számára érhetőek el. Az egyik talán legérdekesebb (habár a többihez hasonlóan szintén privát) felület a ‘KT alapítvány’ (KT foundation) volt, mivel a médiatár ennek a bejegyzéseit osztotta meg legtöbbször. A kezdőbetűkre való tekintettel pedig felmerül a gyanú, hogy a fiók nevében található KT az al-Kataib alapítványra utalhat. A médiatár számos Telegram csatornájának átnézése során rábukkanhatunk egy másik csoportra is, amely az ‘al-Kataib media’ nevet viseli, s megosztott tartalmai nyilvánosan hozzáférhetőek. [52]

²⁰ A Telegram központi szerepet tölt be al-Shabaabon belül, amelyet jól szemléltet, hogy a szervezet majdhogynem mindig az alkalmazáson keresztül ossza meg elsőként a nagyobb támadásokkal kapcsolatos információkat.

Az online híroldalakat (lásd 3. kép) tekintve az al-Shahada Hírügynökség az al-Shabaab technológiailag legfejlettebb és minden bizonnyal legismertebb weboldala, amely több internetes felületre (Facebook, Twitter, stb.) és kódolt üzenetküldő alkalmazásra (Telegram, RocketChat, Element, stb.) kiterjedő jelenléttel rendelkezik. Az oldal készítői tisztában vannak a közösségi médiaplatformok által kínált lehetőségekkel, s ki is próbálják használni azokat, igyekezve minél több helyen behivatkozni a felület elérhetőségét. Másfelől azonban tudnak a moderáció jelentette veszélyekről is, így amikor közösségi médiaoldalaikat eltávolítják, ezen személyek egyéni fiókjaikon keresztül folytatják a csoport propagandájának megosztását. [53]

Annak érdekében, hogy az al-Shabaab minél hosszabb ideig és a lehető legellenőrizhetetlenebb módon terjeszthesse online tartalmait és narratíváját, a hírügynökség gyakran a Chirpwire-re posztol, amely egy olyan internetes felületet, ahol nincsenek tartalom-moderálást érintő irányelvek. Mi sem bizonyítja jobban a Chirpwire és a hozzá hasonló „szabadabb felhasználású” webes felületek dominanciáját az al-Shabaab számára, mint az, hogy a terrrorszervezet épp az előbbi platform előnyeit kiaknázva számolt be a 2023 augusztusában elkövetett támadásáról. A felületen megosztott bejegyzések mindegyike arab nyelvű volt. [52]

A hírügynökségnek saját maga által üzemeltetett weboldala van, ahol médiatartalmait arab nyelven teszik közzé, mindig anélkül, hogy feltüntetnék a közlemény írójának a nevét. Az al-Shahada főként Szomáliára és Kelet-Afrikára fókuszál, s tudósításokat készít a legutóbbi támadásokról vagy éppen befolyásos al-Shabaab vezetőket interjúztat meg. Fontos azonban azt is kiemelni, hogy jelentős arányban jelenik meg propaganda is az oldalon, mivel a hírügynökség egy elég sajtóságos politikai megközelítéssel számol be regionális kérdésekről, mint például a 2022-es Nagy Etióp Reneszánsz Gát felépítése és áramtermelése által generált konfliktusról vagy a 2023-as Izrael–Hamasz háborúról. [53]

Amellett hogy önálló weblappal rendelkezik, az al-Shahada mind a Facebookon, mind pedig a Twitteren jelen van. Egy időben a terrrorszervezet az előbbin közel 7000, az utóbbin valamelyest több mint 3000 követővel is rendelkezett. S habár fiókjaikat néha eltávolítják, a csoport mindig rekordidő alatt készít a régihez egy majdhogynem teljesen azonos felületet.²¹

²¹ Általánosságban elmondható a Facebookon és a Twitteren is, hogy az új fiók borítóképe, logója és szlogenje ugyanaz marad, s csak a felhasználónév változik meg valamennyire. Ezen felül, míg a Twitterről el lehet navigálni az al-Shahada hivatalos weblapjára, addig ez a Facebookról nem lehetséges. Megfigyelhető az is, hogy

A 'Kelet-Afrikai Hírek' címszó alatt igyekeznek a közösségi médiában egy arab nyelvű hírportált létrehozni, s rövid reakcióidejük az online platformokon arra enged következtetni, hogy kiemelten fontos számukra az arab nyelvű célközönségük befolyásolása, valamint eltökéltek aziránt, hogy minél gyorsabban tegyék közzé audiovizuális tartalmaikat saját weboldalaikon kívül is.

A Bogga Calamada egy másik al-Shabaabhoz köthető hírszolgáltató, melynek veszélye éppen abban rejlik, hogy amellet, hogy valóban megosztanak politikai jellegű híreket Szomália és az egész Afrika szarva régió vonatkozásában, vannak speciális rovataik, amelyek teljes mértékben propagandacélból készültek. Ezen a weboldalon megtalálható számos al-Shabaabhoz és al-Kaidához kapcsolódó audiovizuális tartalom, amely jól illusztrálja a terrrorszervezetek adattárai közötti kölcsönhatást. A hang- és videofájlok alatt fellelhető linkek egy al-Shabaabhoz is²² tartozó archívumra mutatnak, névlegesen a Globális Iszlám Médiafrontéra (Global Islamic Media Front – GIMF).²³ A GIMF Telegram csatornáján keresztül az al-Shabaab számos propagandavideót megosztott a 2013 és 2018 közötti időszakban.²⁴

Az al-Shabaab ezeket a linkeket rendszerint több tízoldalas „cikkekben” rejti el az oldalon, s azokat a terrrorszervezet közösségi média leányvállalatain keresztül osztják meg. A hírszerző portál legnépszerűbb videója egy közvetítő oldalon keresztül került feltöltésre a Facebookra. Itt a felvétel már az első héten majdnem 90.000 megtekintést kapott, s több mint hétszázan kommenteltek alá és osztották meg. A videón egy szomáliai térkép látható, s alatta hallatszik, ahogy az al-Shabaab vezetője, Ahmad Diriye (aki úgy is ismert, mint Ahmad Umar vagy Abu Ubaidah) kigúnyolja a szomáliai választások delegáltjait. Habár a felvételt időközben

a hírportálon úgy próbálják megkülönböztetni az al-Shabaabhoz köthető tartalmat a csoporthoz nem kapcsolhatóval, hogy az előbbihez nem társítanak képeket vagy további cikkekre mutató hivatkozásokat.

²² A Globális Iszlám Médiafront archívumát az al-Kaida is használja, s emiatt talán nem is túl meglepő, hogy az első videó csak az után került feltöltésre, hogy az al-Shabaab hűségesküt fogadott az al-Kaidának 2012-ben.

²³ Úgy tűnik, hogy az al-Kaida médiaszárnyai tudatosan befolyásolják a leányvállalataikat érintő propagandatartalmakat. Ezzel párhuzamosan viszont az al-Shabaab kihasználja az al-Kaida kapcsolati hálóját és annak médiaügynökségeit, mint például a GIMF-et ahhoz hogy legitimitást szerezzen és szélesebb rétegekhez is eljuttassa online tartalmát.

²⁴ Néhány ilyen videó volt a 2013-as 'A Westgate Ostroma – Megtorláson Alapuló Igazságszolgáltatás' (The Westgate Siege – Retributive Justice), a 2014-es 'Nincs Védelem, Kivéve Eeman vagy Aman által' (There Is No Protection Except by Eeman or Aman), a 2015-ös 'Emlékiül - Emlékezés' (In Memory – Remembrance), a 2016-os 'Gonosz Lesz a Reggel Azok Számára, Akiket Figyelmeztettek' (Evil Will Be The Morning For Those Who Were Warned), a 2017-es 'Szabadíts Ki vagy Öljd Meg Minket: A Döntésed a Sorsunk' (Free Us or Kill Us: Your Decision Is Our Fate) és a 2018-as 'És Légy Kemény Velük Szemben' (And Be Harsh Against Them). További videók az alábbi linken találhatóak: https://trackingterrorism.org/chatter/?search=al%20shabaab%20video&associated_groups%5B0%5D=1266&associated_articles%5B0%5D=454

eltávolították a terrorista csoporthoz kapcsolódó valamennyi oldalról, ehhez több mint fél évnél kellett eltelnie. [53]

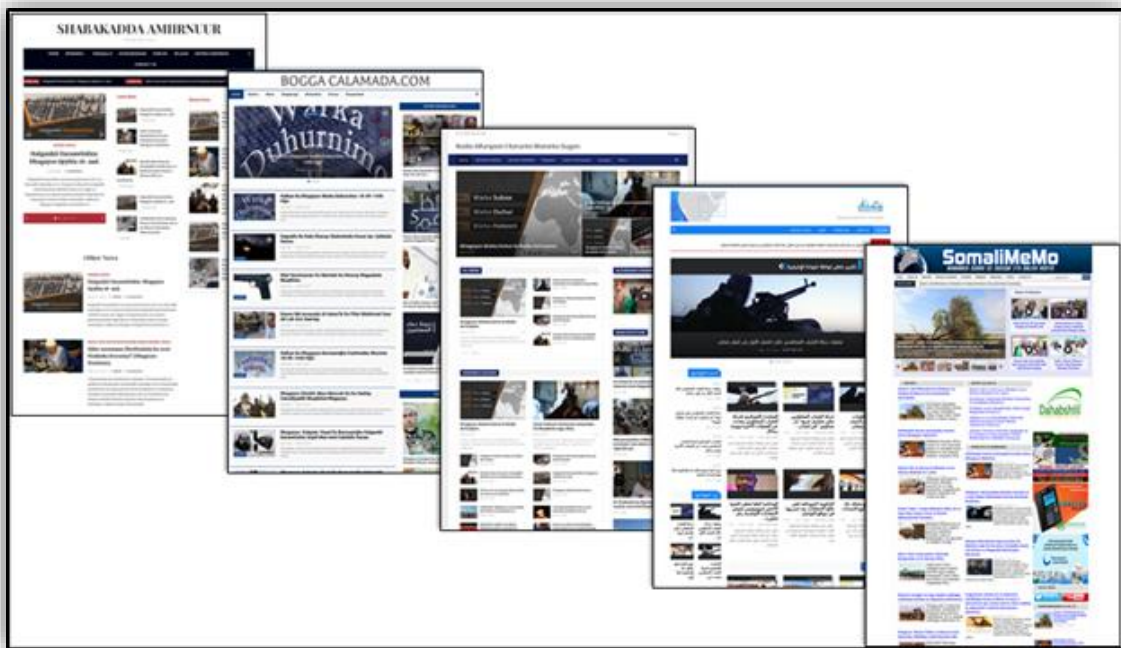
A Shabakadda Islaamiga AmiirNuur az al-Shabaab egy másik leginkább bloghoz hasonlító hírportálja, amelyet az FGS-nek 2022-ben sikerült blokkolnia. [54] Rendkívül kevés az elérhető információ a weboldalon korábban közzétett tartalmakról, mindenesetre úgy tűnik, hogy a terrrorszervezet a helyi közönséget próbálta maga mellé állítani az AmiirNuur-on keresztül. Az al-Shabaab itt ugyanis szomáliai nyelvű cikkeket posztolt, s rendszerint olyan témákról, amelyek főként a szomáliaiakat foglalkoztatták és nem a regionális vagy globális internet-felhasználókat. Például 2012-ben a weboldal beszámolt arról, hogy az al-Shabaab kiterjesztette befolyását Puntföldre is, mivel meg kívánták ismertetni az ottani lakosokkal „az Iszlám igazi arcát”. [55]

2022-ben bekövetkező lekapcsolása előtt a Somalimemo egy volt az al-Shabaab azon internetes felületei közül, amelyek legjobban egy bloghoz hasonlítottak, s kezdőlapjukról közvetlen el lehetett navigálni az al-Shabaab közösségi médiafelületeire. Működtetett ugyanis a hírügynökség egy kvázi „TV csatornát” a YouTube-on, amely mára már szintén megszűnt. Habár a Twitterhez hasonlóan magukat független szomáliai hírportálnak aposztrofálva tettek közzé audiovizuális tartalmakat, az al-Shabaab tagjait gyakran ‘vitéz harcosokként’ emlegették, s beágyazva vagy közvetlenül hivatkozva a cikkekben a terrrorszervezet propagandája volt fellelhető. A legnagyobb követőbázisra a Facebookon tett szert az oldal, ahol majdnem 5500 ember volt kíváncsi az általuk közzétett tartalmakra. Népszerűségéből kifolyólag itt is megosztották Ahmad Diriye 2021-es szomáliai szövetségi választásokról szóló beszédét, amelyben az emír megfenyegette a helyi küldötteket, akik részt kívántak venni a választásokon. [56] A tartalom-eltávolítások elkerülése végett a Somalimemo sosem töltötte fel online tartalmait a közösségi médiaoldalakra. Helyette inkább csak hivatalos forrásokra visszavezető linkeket osztott meg.

Jelenleg a hírügynökség a Somalimemo Media Group néven működik a Facebookon, amely a 2019-ben létrehozott Somalimemo Mediának a kissé továbbfejlesztett változata. A legelső próbálkozás a közösségi oldalon való térnyerésre 2015-ben történt, mikor még a hivatalos weblaphoz hűen Somalimemo volt a Facebook elérhetőségük neve is. Míg el nem távolították azt, a fiók több mint 2000 követőre tett szert és kettő – al-Kataib logóval ellátott – propagandavideót osztott meg. Például ennek az oldalnak a legtöbbször látogatott „cikke” a kenyai Westgate bevásárlóközpont elleni támadást bemutató videófelvétel, amelyet több mint

200.000 alkalommal tekintettek meg. Bár az al-Shabaab ebből csak részleteket töltött fel a Facebookra, a csoport megosztott további linkeket a felvétel alatt, amelyek mind a teljes videóra mutattak az Archive.org weboldalon.²⁵ A videót – egy másikkal együttesen, amely a kelet-afrikai újoncok kiképzéséről szólt – hozzávetőlegesen 10.000 ember tekintette meg. Mindez a feltöltést követő 6 év leforgása alatt történt, ameddig a felvételeket el nem távolították az online felületről. [53]

A Radio al-Andalus és a Radio al-Furqan az al-Shabaab online audiofelületei (lásd 1. ábra), amelyek közelségük és széles sugárzási hatókörüknek köszönhetően képesek elérni és egymás ellen fordítani bizonyos klánokat és csoportokat az országban, hogy azt követően a terrorszervezet közbe tudjon lépni, s megteremthesse a biztonságot az ott élő somáliaiak hűségéért cserében. Az al-Shabaab által nyújtott „védelem” azonban hatalmas árat követel, mivel amellet, hogy a helyiek magasabb adót kényszerülnek fizetni és a terrorszervezet kizsákmányolja az erőforrásokat, megnő a kényszerházasságok és a gyerekkatonák száma, s felbomlik a térség törzsi integritása is. [57]

3. kép Az al-Shabaab néhány online hírodala; a Shabakadda Islaamiga AmiirNuur, a Bogga Calamada, a Radio al-Furqan, az al-Shahada Hírügynökség és a Somalimemo (balról jobbra haladva)

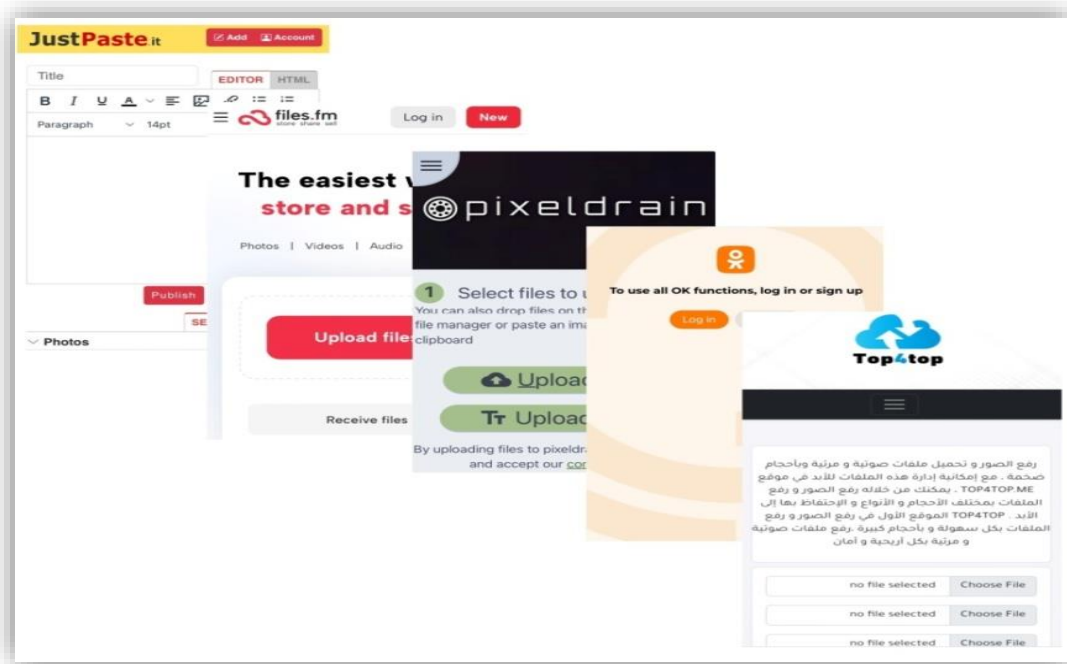
Forrás: <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/al-shabaab-information-operations-strategy-overview>

²⁵ Egy másik videón halott kenyai katonák feküdtek egymás mellett a földön, amelyet az alábbi bejegyzéssel láttak el: „Örömteli jelenet az al-Shabaab médiaszárnya, az al-Kataib jóvoltából. A felvétel a kenyai hadsereg vereségét mutatja be El Adde városában.”

A névtelen megosztó oldalak közül (lásd 4. kép) a JustPaste.it az, amelyet az al-Shabaab 2021 óta a legaktívabban használ. A webhely ugyanis lehetővé teszi a csoport számára, hogy szöveges tartalmakat osszanak meg, s a kapott hivatkozást minél több követőjüknek és szimpatizánsainak eljuttassák. Habár a terrrorszervezet nem tesz közzé napi-szintű híreket és jelentéseket úgy, mint például az Iszlám Állam, kihasználja a platform teremtette előnyöket propagandatartalmuk terjesztésére. A mozgalom által közzétett bejegyzések javarészt az al-Kataib Média Alapítvány hírcsatornáin keresztül érkeznek, s a JustPaste.it bejegyzésekre mutató hivatkozások vagy archív oldalakon érhetőek el, vagy pedig az al-Shabaab támogatói osztják meg azokat a közösségi oldalaikon. A terrorista csoport úgy tűnik követi a „hagyományos” posztolás kritériumait, mivel megosztott tartalmi – amelyek rendszerint propagandavideók – mindig csak egyetlen témát ölelnek fel. Habár felvételeik meglehetősen egyszerűek, azok mindig tartalmazzák az adott videó címét és a névtelen információ-megosztó oldalakra mutató hivatkozások listáját, amelyek segítségével a felhasználók elérhetik a streamelt tartalmat, s le is tudják tölteni azt különböző felbontásban. Ráadásul lehetőség van a felvételek angol nyelvű átiratához való hozzáféréshez PDF és DOC formátumban is. Az al-Shabaab tehát arra használja a JustPaste.it-et, hogy propagandáját egy biztonságosabb helyen tudja megosztani, amelyet a terrorizmus ellenes szervek lehetőleg nem tudnak nyomon követni. [36]

A felhő-alapú megosztási oldalak közül (lásd 4. kép) a Files.fm a legnépszerűbb, ugyanis az al-Kataib Média Alapítvány katonai sikereket bemutató propagandavideókat tesz közzé a platformon. Az egyik leghírhedtebb itt megosztott felvétel a ‘Dicsőség határaitól’ (From the Frontiers of Glory) címet viseli, s a 2016-os videó azt szemlélteti, hogy a szervezet harcosai könnyűszerrel felülkerekednek a szomáliai és burundi katonákon, fegyvereket ragadnak el a halottaktól, valamint ellenséges bázisokat semmisítenek meg. [58] Az al-Shabaab általában több linket és hivatkozást posztol ki az oldalra, amelyek a felhőben található különböző típusú és méretű fájlokra mutatnak. A Files.fm-re feltöltött videók hanganyagának átirata PDF és DOC formátumban, a felvételek pedig számos felbontásban elérhetőek. A Pixeldrain egy másik olyan platform, ahol a terrorista csoport képes tárolni és megosztani propagandavideóit. Az oldalhoz vezető linkek más hivatkozással együtt JustPaste bejegyzésekben jelennek meg. Az al-Shabaab egyszerre mindig több Pixeldrain fájlt tesz közzé annak érdekében, hogy lehetővé tegye követői és szimpatizánsai számára a videók különböző méretben és felbontásban való letöltését. [36]

A terrrorszervezet gyakran használta a OneDrive-ot is propagandavideói névtelen platformokon keresztül történő megosztásakor. Az al-Shabaab például itt tette elsőként közzé az al-Kataib Média Alapítvány által készített ‘Az Áldott Manda Bay-i Rajtaütés’ (The Blessed Manda Bay Raid) névre hallgató audiovizuális anyagot. [59] A videó drón felvételeket tartalmazott arról, amikor az al-Shabaab megtámadta az amerikaiak és kenyaiak által közösen működtetett légi bázist Manda Bay-en. A OneDrive-on megosztott tartalomra mutató linkeket egy JustPaste-es cikk tartalmazta, az arra mutató hivatkozásokat pedig a Twitteren lehetett megtalálni. Szintén propagandatartalmak interneten történő megosztásában játszott fontos szerepet a Top4top. A csoport által közzétett JustPaste.it-en fellelhető bejegyzésekben gyakran találni Top4top-ra mutató linkeket, amelyek vagy propagandavideókhöz, vagy azok szöveges részeinek angol nyelvű átiratához vezetnek. Egy erre a platformra feltöltött videó volt a ‘Büntesd Meg Őket Szigorúan, hogy Széttoszlasd Azokat, Akik Mögöttük Állnak’ (Punish Them Severely to Disperse Those Who are Behind Them). A felvételen néhány al-Shabaab által elkövetett terrortámadás látható, amelyekben a mozgalom harcosai a szomáliai hadsereg tankjait és teherautóit semmisítették meg rakétavetők segítségével. [36] Utolsóként pedig megemlíthető az Odnoklassniki (vagy röviden OK.ru) orosz közösségi médiaoldal, amely a csoport propagandájának másik főbb terjesztési csatornájává vált az ott érvényben lévő minimális moderálás következtében. [51]

4. kép Az al-Shabaab néhány névtelen és felhő-alapú platformja; JustPaste.it, Files.fm, Pixeldrain, OK.ru és Top4Top (balról jobbra haladva)

Forrás: A szerző

Annak érdekében, hogy az al-Shabaab propagandájának befolyását visszaszorítsa, a szövetségi kormány figyelmeztette a szomáliai hírügynökségeket, hogy a terrrorszervezethez kötődő bármilyen tartalom – akár újságírói célból történő – közzététele is bűncselekménynek minősül. 2022 októberében pedig az FGS elrendelte, hogy az internetszolgáltatók blokkolják az al-Shabaab online tartalmakat nagy számban megosztó weboldalait, mint a Bogga Calamadát, a Radio al-Furqant, a Small Wars Journalt, a Shabakadda AmiirNuurt és a Somalimemot.²⁶ [60] Bár ez akkor megtörtént, az első három mára már újból elérhető, az utóbbiak pedig áttértek más közösségi médiafelületekre és üzenetküldő alkalmazások használatára. A legnépszerűbb választásnak a TikTok és a Telegram bizonyult, ezért a Szomáliai Távközlési és Technológiai Minisztérium 2023 augusztusában kiadott egy nyilatkozatot, amelyben betiltotta az utóbbi két alkalmazás használatát az országban, mivel a csoport azokat használta leginkább műveletei koordinálására és a toborzásban. [61, 62]

A Telegram- és a TikTok betiltása azonban nem gyakorolt túl nagy hatást az al-Shabaab online hálózataira vagy az ezeken a felületeken történő kommunikációra.²⁷ Ez főként azzal magyarázható, hogy a terrrorszervezet online stratégiája kezd egyre kifinomultabbá válni. Fontos tehát, hogy az FGS is javítsa webes felületeinek és rádióállomásainak tartalmát, s egy újfajta célközönségre szabva kiterjessze azok hatáskörét. Ezzel olyan vidéki térségeket és területeket volna képes elérni, amelyek idáig kizárásra kerültek a kommunikációból, kitűnő célpontot biztosítva a terrrorszervezetnek, hogy betöltsék a fennálló űrt.²⁸ Lényeges ezen felül az is, hogy a szövetségi kormány folytassa a különböző oktatási programok finanszírozását, amelyek lehetővé teszik a változatos és személyre szabott médiatartalmaknak a helyi közösségek számára való eljuttatását azáltal, hogy helyi újságírókat és műsorszolgáltatókat képeznek ki folyamatosan.

Végezetül pedig, tekintettel a Szomáliában lévő gazdasági egyenlőtlenségekre, az FGS-nek napelemes vagy hordozható kézi hajtókaros rádiókat kellene vásárolnia és eljuttatnia az ország kiesőbb részeire, hogy az ott élők is hozzáférhessenek a kormányzati műsorokhoz és

²⁶ A bejegyzést Harun Maruf is megosztotta még aznap a Twitteren: <https://twitter.com/HarunMaruf/status/1578781159651430400/photo/1>

²⁷ A Telegram betiltására adott válasz remekül bemutatja, hogy a csoport közösségi médiahálózatai mennyire szorosan és összehangoltan működnek. Az al-Shabaab ugyanis már a tilalom bejelentésének a napján részletes utasításokat osztott meg virtuális magánhálózatain és egyedi proxy szerverein. Mintegy tartalék-lehetőségként a Telegramhoz hasonló szolgáltatások eléréséhez, a szervezet elkezdte erősíteni jelenlétét a Whatsapp-en, s többször is kiemelte, hogy a jelen helyzetben mennyire is fontosak a csoport Facebook oldalai. Az al-Shabaab ezt követően új fiókokkal és még több tartalommal árasztotta el a Telegramot, arra használva a tilalmat, hogy különböző narratívákat terjesszen a szomáliai kormány feltételezett cenzúrájáról, az általa hangoztatott hazugságokról és annak gyengeségéről.

²⁸ A szerző egy al-Shabaabot kutató szakértővel készített Skype-os interjúja alapján.

értésülhessenek a világpolitikai eseményekről.²⁹ A kormánynak muszáj ezeket a törekvéseket továbbra is támogatnia, látva azok hasznosságát a somáliaiak számára. Gondoljunk csak bele, hogy azokon a területeken, ahol a helyiek nem férnek hozzá az alternatív médiafelületekhez – és azáltal az igazsághoz sem arról, hogy ténylegesen mi is történik Szomáliában – az emberek ki vannak téve az al-Shabaab propagandája általi folyamatos manipulációnak a terrorista csoport széles körű médiaterjesztési képességei miatt.

2.2.2. Toborzás

Az al-Shabaab arra is felhasználta a kiberteret, hogy felnagyítsa a somáliai diaszpórába tartozó fiatalok körében tapasztalt egyre nagyobb fokú elidegenedés érzését, rájátszva azok céltalanságára és identitászavarára. [35] Habár a terrorszervezetek által nyújtott pénzügyi támogatásnak fontos szerepe van a toborzásban, úgy tűnik, hogy a cél- és küldetéstudat szintén sokat nyom a latba az al-Shabaabhoz való csatlakozás kapcsán.³⁰ Egy olyan politikai környezetben, ahol rendkívül szűkösek a munkalehetőségek (különösen a somáliai fővároson kívül eső területeken), az al-Shabaab relatíve könnyen maga mellé tud állítani szimpatizánsokat, támogatókat és harcosokat. Ez sajnos egy olyan tendencia, amely nemcsak Szomáliában, hanem szélesebb körökben is megfigyelhető. [63, 64] Talán a legszembetűnőbb példa Szudán, ahol a szegénységi küszöb alatt élő lakosság száma majdnem eléri az 50 százalékot. [65]

A 2015-ös Afrobarométer adatai szerint Szudánban pont a ‘szegénység’ volt az egyik leggyakrabban említett ok, amelyről úgy vélték elősegíti a szélsőséges csoportokhoz való csatlakozást (23 százalék). A másik indok a ‘munkanélküliség’ volt (18 százalék). [66, p.9] Ezen felül, az Egyesült Nemzetek Szervezetének Fejlesztési Programján (United Nations Development Programme, UNDP) belüli egyik legjelentősebb kutatás az Erőszakos Szélsőséges Elleni Partnerség (Partnering Against Violent Extremism, PAVE) pozitív összefüggést mutatott ki a szegénység és az erőszakos szélsőséges csoportok közötti első érintkezés között. Ez a szakértői jelentés arra is rámutatott, hogy az erőszakos szélsőséges mozgalmak fő mozgatórugói nem a munkanélküliség és a szegénység Szudánban. [67]

Az Afrobarométeres felmérés válaszadói a szélsőséges szervezetekhez való csatlakozás további okait a vallási nézetekben (16 százalék), a kormány hatékonyságának csökkenésében (8 százalék) és az oktatás hiányában (7 százalék) látják. [66, pp.10-15] A UNDP ‘Út a

²⁹ A szerző egy kelet-afrikai régiót kutató szakértővel készített Google Meet-es interjúja alapján.

³⁰ A szerző egy somáliai lakossal készített személyes interjúja alapján, 2023. április 15., Nairobi/Kenya

Szélsőségesség Felé Afrikában' (Journey to Extremism in Africa) című jelentése szerint a válaszadók több mint a fele a vallást emelte ki a szélsőséges csoportokhoz való csatlakozás legfontosabb motivátoraként. Mindezek mellett az ilyen szervezetekhez történő csatlakozás további okaként a kormányzati válaszreakciók és az állambiztonsági erők által kiváltott traumatikus élmények is szerepeltek. A megkérdezettek azonban kevésszer említették meg az alábbi lehetséges okokat: társadalmi elszigeteltség, a szélsőséges csoport politikai elképzelései és etnikai elvei, valamint az ezek által nyújtott szolgáltatások. [68]

A 2000-es évek végén az al-Shabaab többszöri alkalommal is felszólította az elvándorolt muszlimokat, hogy térjenek vissza Szomáliába és vállaljanak aktív szerepet az 'új keresztetek' elleni küzdelemben. Ekkoriban a mozgalom számos felvételt rögzített az újonnan diaszpórából toborzottakkal, amelyeket aztán az al-Kataib Média Alapítvány hírcsatornáján vagy egyéb szimpatizáns médiahálózatokon keresztül (Bogga Calamada, Somalimemo, stb.) osztottak meg. [46] Míg a 2006-tól 2008-ig terjedő időszakban a terrorszervezet majdhogynem teljes mértékben helyi és diaszpórabeli szomáliaiakat toborzott – akik saját maguk vállalkoztak az etiópok elleni harcra – a helyzet 2008 végére megváltozni látszott. Ekkor az al-Kataib Média Alapítvány figyelme a nemzetközi harcosok felé fordult, s elkezdtek olyan angol nyelvű videókat gyártani, mint például a 'Nincs Béke Iszlám Nélkül' (No Peace Without Islam), a 'Szolgálatodra állunk O' Osama' (We are at your service O' Osama) és a 'Barsdale-i Törbe Csalás' (Ambush at Barsdale). [69, p.8] Az utóbbi két felvétel különösen meghatározónak bizonyult a külföldön élő fiatalok körében, ugyanis az egyik egy kaukázusi férfit mutatott be, aki a terrorszervezet egy bizonyos részlegének az élén állt, míg a másik Szomália felszabadításáról szóló amerikai rapszöveggel próbálta megnyerni a nemzetközi harcosok szívét. [70, p.30]

Ekkoriban vált Omar Hammami (vagy más néven Abu Mansoor al-Amriki) az al-Shabaab toborzási videóinak központi alakjává. Az eredetileg amerikai állampolgár 2007-ben lett a mozgalom tagja – majd későbbiekben a szóvivője – mivel az al-Shabaab felismerte az abban rejlő potenciált, hogy Hammami folyékonyan beszélt mind az angol, mind pedig az arab nyelvet, s még technológiai jártassággal is rendelkezett. [71] A terrorista csoport azt remélte, hogy az által hogy az amerikai egyre gyakrabban feltűnik kampányvideóikban, több külföldi harcos fog majd Szomáliába utazni és csatlakozni a szervezethez.³¹ [72, 73] Kezdetben az

³¹ Példának okáért meg lehetne említeni Ahmed Iman Alit, egy kenyai mérnököt, aki 2012 óta az al-Shabaab Kenyában működő szárnyát vezeti. Ő tartozik felelősséggel a kenyai kormányt és civileket célzó propagandáért, valamint ő irányítja a csoport Kenya-ellenes műveleteit is. Ezen felül pedig Alinak kiemelkedő szerepe van a

látható a felvételeken, amint Hammami szomáliaiaknak ad különböző utasításokat egy-egy támadás előtt, amely minden bizonnyal azt szemléltette, hogy az al-Shabaabban akár külföldi harcosok is betölthetnek vezető szerepet. 2009 után a terrorszervezet olyan videókat kezdett feltölteni, amelyekben a mozgalom angol nyelvű szóvivője dzsihadista rap dalok éneklésén keresztül szólította fel a muszlimokat az al-Shabaabhoz való csatlakozásra. [74] A csoport toborzásában történt éles váltás rendkívül aggasztotta a terrorizmusellenes szakértőket, mivel úgy hitték, hogy a rap videók képesek lesznek motiválóan hatni a fiatalokra és segíthetnek több harcost bevonni. [35]

Tisztán látszik az is, hogy az al-Shabaab szemmel követi az amerikai belpolitikai helyzet alakulását, s igyekszik a saját maga malmára hajtani a vizet a toborzást illetőleg. 2019 novemberében, például, a szervezet jelenlegi emírje, Ahmad Diriye audiovizuális üzenetet adott ki, amelyben gazdasági, politikai és biztonsági ügyekkel kapcsolatos kérdéseket vetett fel azt követően, hogy az Egyesült Államokban az előző években számos futótűz pusztított és jelentősen megnövekedett a tömeges lövöldözések száma. [75, 76] Habár a terrorista csoport Szomália legnagyobb katonai bázisa elleni támadása 2019 szeptemberében sikertelen volt, Diriye ezt az alkalmat is felhasználta arra, hogy megszólítsa az amerikai közvéleményt. [77] A mozgalom vezetője ugyanis azt nyilatkozta, hogy azért volt szükséges a légi bázis al-Shabaab általi lerohanása, mivel fel kell lépniük az amerikai érdekek ellen és meg kell torolniuk az amerikai beavatkozást Szomáliában és más muszlim országokban egyaránt. Diriye megpróbálta a terrorszervezethez való csatlakozásra biztatni azokat, akik szerint igenis fontos megbosszulni az ország becsületén esett sérelmeket, feltéve a kérdést, hogy az amerikai adófizetők vajon mennyire örülnek annak, hogy pénzüket az állam külföldi katonai hadműveletekre fordítja ahelyett, hogy belsőleg garantálná a biztonságot a természeti katasztrófák és a tömeges lövöldözések ellen. [78, p.36]

2009-ben bekövetkezett letiltásáig a terrorszervezet saját, hivatalos weboldalt üzemeltetett, ahol legfőképp híreket, audiovizuális anyagokat, fenyegetéseket és vallási útmutatásokat tett közzé. Míg az al-Shabaab több toborzási videó feltöltésére használta a YouTube-ot is, jelentősen megnehezítette dolgukat az oldal tartalomeltávolításra tett folyamatos erőfeszítései. A csoport követőivel, valamint a lehetségesen toborzásra kerülő harcosokkal online

kenyai fiatalok toborzásában is. Egy másik példával élve pedig ki lehetne emelni Samantha Lewthwaite-et (aki Sherafiyah vagy a „Fehér Özvegy” néven is ismert). A nőt azzal vádolják, hogy bombatámadásokat szervezett nem muszlim istentiszteleti helyek ellen és feltehetően ő állt a 2012-es Európa-bajnokság alatt elkövetett incidens mögött is, kézigránátot hajítva egy tömött bárba, miközben a helyiek épp az angol–olasz meccset nézték a TV-ben. 2013 szeptemberében felmerült a neve a Westgate bevásárlóközpont elleni támadás kapcsán is, ám erre utalóan nincsenek konkrét bizonyítékok.

chatszobákban és internetes fórumokon keresztül is kommunikált. Mivel ezek a felületek zártabbak voltak a közösségi médiaplatformoknál, így azok lehetőséget kínáltak a személyesebb kapcsolatteremtésre és radikalizálódásra. Ezekbe a beszélgetésekbe gyakran bevonták az al-Shabaab katonai parancsnokait, mivel itt általában szó esett a folyamatban lévő műveletekről, s biztatták a diaszpórához tartozó harcosokat, hogy próbáljanak meggyőzni további újoncokat a szervezethez való csatlakozásra. [33] A 2009-2013-as toborzási hullám felettébb sikeresnek bizonyult, mivel ez idő alatt az amerikai és európai szomáliai diaszpórákból több százan szegődtek az csoporthoz. [79] Az ezt követő években azonban a kibertérben való toborzásnak nőtt meg inkább a szerepe. Megfigyelhető, hogy a korábbi globálist felváltotta a regionális fókusz, mivel az al-Shabaab sokszor a kenyai muszlimok államellenes sérelmeit igyekszik kijátszani, s újabban főként a szuahéli nyelvet beszélő muszlim kelet-afrikai lakosságra összpontosít a toborzás során.

A terrorszervezet toborzásában hagyományosan két nagy csoportot célzott meg; a Szomáliában élő helyi lakosságot és a szomáliai diaszpóra tagjait. [80] Az Afrika szarva régió úgy tűnik kiemelt fontosságú a terrorszervezet számára, amit mi sem tanúsít jobban, mint az hogy 2013 óta egyre több szuahéli nyelvet beszélő kenyai tűnik fel a csoport által közzétett toborzási videóknak. Ráadásul az al-Kataib Média Alapítvány folyamatosan olyan nyilatkozatokat, hangfájlokat vagy éppen audiovizuális tartalmat oszt meg, amelyeket a szuahélit értő közönségnek szánnak. [81] Készítettek egy interjút 88 egykori al-Shabaab taggal 2014-ben, amelyből kiderült, hogy a szervezet jelentősen támaszkodik a technológiára a toborzás során. Amellett hogy a csoporthoz való csatlakozás ösztönzésekképp havi 50 dollárt ígértek a szomáliai fiataloknak, gyakran még egy mobiltelefonnal is megajándékozták őket, amely rendkívül motiválóan hatott a fiatalok körében. [82]

Amellett hogy az al-Shabaab chatszobákban, internetesen fórumokon és YouTube videókon keresztül próbált kapcsolatot létesíteni olyan egyénekkel, akik érdeklődtek a terrorszervezet iránt, nem szabad figyelmen kívül hagyni a toborzás 'valódi' fókuszpontját sem. A csoport ugyanis tisztában van vele, hogy a közösségi média egy olyan eszköz, amely hatékony az érdeklődés és kíváncsiság felkeltésében. Azt követően azonban, hogy elérték a kívánt hatást, a beszélgetéseket a csoport a nyílt felületekről (Twitter, Facebook, Instagram, stb.) zártabb csatornákra (WhatsApp, Telegram, személyes kommunikáció, stb.) vezeti át. A kapcsolatrendszerek – akár online akár fizikai formában – rendkívül nagy szerepet játszanak a terrorszervezet általi toborzásban. Egy tanulmány szerint a válaszadók 38 százaléka barátokon, míg 13 százaléka rokonokon keresztül került kapcsolatba az al-Shabaabbal. [83] Habár

fokozatosan erősödni látszik az online jelenlét a csoportban, a fizikai kapcsolattartás, ugyanúgy, mint a klánhoz való hűség továbbra is kitüntetett helyen áll a szomáliai kontextusban.

2.2.3. Koordináció

Az al-Shabaab lényegesen kevesebb sikert tudhat magáénak a közösségi média koordinációs eszközként történő felhasználása terén az előzőekben vizsgált propaganda- vagy toborzási célokat illető használatnál. Kezdetben a Twitter egy rendkívül hasznos eszköznek bizonyult az al-Shabaab tagjai által birtokolt tudás megszerezésében, a koordinációban és a mozgalom koherenciájának a fenntartásában. [50] Viszont a terrorista csoport internethasználatának gyors növekedésével kicsúszott a kezükből az irányítás, s üzeneteik decentralizálttá váltak. Az hogy az al-Shabaab nem volt már képes összehangolni a különböző közösségi médiafelületeken megosztott tartalmait azt eredményezte, hogy a terrrorszervezet nem tudta többé azt hirdetni magáról, hogy központosítottak az üzenetei, mikor ez már igazolhatóan nem volt igaz. [35] Régebben a propagandatartalmak terjesztését jelszóval védett dzsihadista internetes fórumokon (Shumukh al-Islam, al-Faloja, al-Hesbah, al-Ekhlaas, stb.) ellenőrizték, de mivel ezek a korlátozások mára már többnyire nincsenek érvényben, így a propagandaüzenetek továbbítása szabadon történhet a kibertérben. Ezek a változások egyrészt ahhoz vezettek, hogy az al-Shabaab képes volt rátenni a kezét egy propaganda-megosztásra alkalmas költséghatékony eszközre és irányítást gyakorolni az általuk közzétett tartalmak felett. Másrészt viszont a közösségi médiahasználat az, amely zavarossá és összefüggéstelenné tette az al-Shabaab internetes üzeneteit, valamint ahhoz vezetett, hogy szélesebb körökben és nyíltabban kezdték el – belsőleg és külsőleg is – bírálni azt. [46]

2.2.4. Anyagi forrásokhoz való hozzáférés

A hagyományos, offline pénzszerzés mellett, az al-Shabaab az Interneten keresztül is képes volt különböző finanszírozási lehetőségeket találni, elősegítve ezzel a csoport működését és fennmaradását. A mozgalom tehetős szalafista egyénekkal és csoportokkal épített ki kapcsolatot, annak reményében, hogy azok garantálják majd számukra a szükséges anyagi támogatást. [84] 2009 márciusában és májusában, például, a terrrorszervezet egy háromnapos adománygyűjtést rendezett az al-Shabaab és Hizbul Islam magas rangú képviselőinek a részvételével. Ezt pedig 2009 augusztusában egy két hetes online fórum követte, amelyet azért indítottak, hogy a csoport pénzt gyűjtsön a Bakool, Bay, Gedo és Hiran régiókban harcolók számára. Ezen az eseményen – ellentétben a korábbiakkal – azonban nem csak a

mozgalom befolyásosabb tagjai vettek részt, hanem a szomáliai diaszpórához tartozók is. [85] Az al-Shabaab itt arra kérte az adományozókat, hogy készpénzben küldjék el hozzájárulásukat a Hawala rendszeren³² [86, 87] keresztül egy Mogadishuban lévő kapcsolattartójukhoz. A kampány végére a szomáliai diaszpórához tartozók világszerte több mint 40.000 amerikai dollárt gyűjtöttek össze. [88]

Tekintve, hogy az anyagi támogatások interneten keresztüli továbbítása jelentős kihívást jelent a terrorszervezetek számára azok viszonylag könnyű lekövethetősége miatt, az al-Shabaab igyekszik más közvetett módszereket is találni a pénzgyűjtésre. 2022 májusában, például, az Egyesült Államok alexandriai kerületi bírósága elítélte egy holland nőt, bizonyos Farhia Hassant, amiért az három éven keresztül folyamatos anyagi forrásokhoz juttatta hozzá a terrorista csoportot. [89] Hassan, különböző országokból származó nőekkel együtt,³³ létrehozott egy adománygyűjtő kört, s a 2011-től 2014-ig tartó időszakban több ezer amerikai dollárt küldtek az al-Shabaab Kenyában és Szomáliföldön működő sejtjeinek. A nők online chatszobákon keresztül koordinálták a kifizetéseket, majd pedig közvetlenül juttatták el azokat a terrorszervezet tagjainak. A holland állampolgárságú nő azt mondta az adományozóknak, hogy a pénzt nemes célokra használják fel, mivel iskolákat építenek és árvákat támogatnak belőle. Ehelyett viszont abból az al-Shabaab teherautókat és fegyvereket vásárolt. [90]

A Columbia Business School egyik 2019-es jelentése rámutat arra, hogy az al-Shabaab jelentős finanszírozási eszközként használta a kenyai mobiltelefonos pénzáttalási rendszert, az M-Pesat a DusitD2 hotelben elkövetett támadásakor. 2018 októbere és decembere között ugyanis a terrorszervezethez köthető egyének 52 darab M-Pesa számlát nyitottak a legnagyobb kenyai távközlési szolgáltatónál, a Safaricomnál. Az említett három hónap leforgása alatt pedig a számlákon hozzávetőlegesen 9 millió kenyai shilling (66.500 amerikai dollár) gyűlt össze. Ezt követően 2019 januárjában (a DusitD2 támadás előtt) a terrorista csoport egyik ügynöke a Diamond Trust Bankon keresztül 13 alkalommal vett ki 400.000 kenyai shillinget (2950 amerikai dollárt), tehát összesen 5.2 millió KSH-t (38.381 USD-t). A

³² A Hawala rendszer egy informális átutalási hálózat, ahol a több forrásból származó ügyletek miatt a pénzmozgás csak nehezen követhető le. A rendszer korlátlan bizalmat feltételez, ugyanis a legtöbb hawala ügynök (hawaladar) mögött nem áll pénzintézet, így garancia sincs a pénz egyik féltől a másikhoz való eljuttatására. Mivel azonban a hawaladar az ügyfél rendszerint ugyanahhoz a klánhoz tartozik, az ezen alapuló bizalom lehetővé teszi a hálózat fennmaradását.

³³ Két másik nőt, Hinda Osman Dhiranet és Muna Osman Jamat már 2016-ban elítélték, s azóta már több mint egy évtizedes börtönbüntetésüket töltik.

bank fiókvezetőjének bíróság elé kell állnia, mivel az előírásoknak megfelelően elmulasztotta jelenteni a gyanús pénzmozgást. [91, p.12]

S bár az al-Shabaab nem zárkózik el a technológiai újításoktól, de a megbízható műszaki infrastruktúra hiánya hátráltathatja a kriptovaluta által kínált lehetőségek kihasználását. Talán az egyik legnagyobb különbség a bűn- és terrrorszervezetek között a technikai infrastruktúra elérhetősége. [92] S míg az előbbieket – főként az iparosodott világban – képesek relatíve könnyen hasznot húzni a fejlett digitális infrastruktúrából, mint például az optikai kábeleken keresztüli megbízható és gyors internet-hozzáférés, addig az al-Shabaab (hasonlóan az al-Kaidához Jemenben vagy éppen a Boko Haramhoz Nigériában) kénytelen egy olyan technikai környezetben működni, ahol egyrészt hiányos és megbízhatatlan az áramellátás, másrészt pedig rossz az internetes lefedettség. Ezek a tényezők pedig kevésbé teszik vonzóvá a kriptovalutát érintő ügyleteket, főleg akkor, ha létezik mellette egy olyan hagyományos és bevált alternatíva, mint a Hawala rendszer. S míg a bűnszervezetek használhatják a kriptovalutát a kiberbűnözésben érintett digitális áruk és szolgáltatások (például elloptott hitelkártya-adatok és zsarolóprogramok) vásárlására és eladására, addig az olyan terrorista csoportok, mint az al-Shabaab egyelőre nem tudnak mit kezdeni vele. A mozgalom jelenleg sokkal kevésbé érdeklődik a digitális áruk, mint a fizikai javak (lőszer, üzemanyag, élelmiszer, stb.) iránt. Ez utóbbi kapcsán pedig sokkal kisebb az eladói hálózat, amely hajlandó elfogadni kriptovalutát. [93]

2.2.5. Kapcsolattartás

A közösségi médiafelületek felhasználói – főként az Egyesült Államokban és az Egyesült Királyságban – gyakran online kapcsolatot létesítettek az al-Shabaabbal. [94] Talán azzal indokolható leginkább ezen országok domináns jelenléte a kapcsolattartás terén, hogy mind a két hely a terrrorszervezet figyelmének a középpontjába került a külföldi harcosok toborzása miatt. A származását tekintve Szomáliához egyáltalán nem kötődő, eredetileg Észak-Virginiában élő Zachary Adam Chesser egyike volt azoknak, akik minden bizonnyal az interneten keresztül radikalizálódtak. A fiú először a közösségi médián keresztül került kapcsolatba az al-Shabaabbal, majd egy idő után megfigyelhető volt, hogy saját maga is elkezdett iszlamista csoportokat pártoló nézeteket közzétenni az interneten. Először csak figyelemmel követte Anwar al-Awlaki radikális pap prédikációit a kibertérben, később azonban e-maileket is váltott vele, hogy megtudja, hogyan csatlakozhatna a szervezethez. [95]

2010-ben, úton Szomália felé, Chessert – a terrorszervezet anyagi támogatása miatt – letartóztatták és 25 év szövetségi börtönbüntetésre ítélték.

Egy másik esetben Michael Adebowale, brit állampolgár, a Facebookon keresztül más szélsőséges nézetekkel rendelkező egyénekkel lépett kapcsolatba, köztük Michael Adebolajóval is, akivel megtervezték és végrehajtották Lee Rigby brit katona meggyilkolását a londoni Woolwichben. Adebowale korábban már kifejezte azon szándékát, hogy a lehető legfelkavaróbb és legérzelmesebb módon különféle módszerekkel (a kés használatát is beleértve) gyilkoljon meg egy katonát. [96] Ezek a példák remekül illusztrálják azt, hogy az Interneten és a közösségi médián keresztül igenis létre tud jönni kapcsolat, még ha korlátozott minőségben is, az al-Shabaab és nyugatiak között.

A hatalmas nemzetközi visszhangot keltő 2013-as Westgate bevásárlóközpont elleni támadást vizsgálva azonban látható, hogy nem igazán volt kapcsolat az al-Shabaab Twitter fiókjai és az egyes felhasználók között. Az offenzíva során a terrorista csoport nyolc különböző fiókból összesen 556 tweetet tett közzé. Ezen bejegyzések csupán 2 százaléka volt közvetlenül Twitter felhasználóknak címezve és az egyikből sem alakult ki beszélgetés.³⁴[41] A csoport annyit tett mindössze, hogy válaszolt néhány újságírónak vagy felhasználónak az általuk feltett kérdésekre.³⁵ [41] Az ok, amiért valószínűleg nem volt jelentősebb mértékű kapcsolattartás az al-Shabaab és más Twitter fiókok között az lehetett, hogy egy ekkora nyilvánosságú eseménynél a terrorszervezet igyekezett minden figyelmet a saját kommunikációjára fordítani, s nem volt hajlandó átadni a narratívája feletti kontrollt.

A kapcsolattartásban is kiemelt szerepet kap az egyének közötti fizikai interakció. A klánhűség és a klán-alapú hovatartozás elsődleges mozgatórugói a szomáliai társadalomnak,³⁶ amelyek fontosságával Szomáliába való beágyazottsága miatt az al-Shabaab is tökéletesen tisztában van. Emellett a terrorszervezet gyakran kihasználja az ismerősök, barátok, rokonok egyénre gyakorolt hatását, arra ösztönözve lehetséges harcosokat, hogy lépjenek kapcsolatba a csoporttal. [33]

³⁴ A vizsgált Twitter fiókok a következők voltak: @HSM_Press, HSM_PRESS2, SM_PressOffice, @HSM_SUPERSTARS, @HSM_official1, @HSM_PR, @HSM_PRESOFFICE2 és @HSMPROffice.

³⁵ Az alábbi Twitter fiókoknál alakult ki kétirányú kommunikáció: @HSM_official1, @HSM_PRESS2, @HSM_PR, @HSMPresOFFICE2 és @HSMPROffice.

³⁶ A szerző által meginterjúvált szomáliai lakos elmondta, hogy habár a klán viszályok mindig is jelen voltak a szomáliai társadalomban, azok Sziad Barre hatalomra lépését követően erősödtek különösképp fel. A diktátor ugyanis a Darood klánhoz tartozott, amely hatalmi harcokat folytatott Szomáliai legnagyobb klán családjá, a Hawiye ellen. A klánok azóta úgy érzik, hogy ahhoz, hogy ne nyomja el őket egy „új” Sziad Barre, nekik kell dominánsabb pozícióba kerülni.

2.2.6. Követők befolyásolása

Míg az al-Shabaab közösségi médiahasználatában a propaganda, a toborzás, a koordináció, az anyagi forrásokhoz való hozzáférés, avagy a kapcsolattartás több mint egy évtizede meghatározó szerepet tölt be, az utóbbi néhány évben egy újfajta tendencia is kezd egyre meghatározóbban jelen lenni a csoportban. Amellett, hogy folyamatosan növeli közösségi médiajelenlétét, a terrorszervezet elkezdett influenszereket („befolyásolókat”) is használni arra, hogy hivatalos sajtóközleményeket és audiovizuális tartalmakat osszanak meg, valamint hogy az al-Shabaab által képviselt nézőpontot minél több emberhez eljuttassák, nemcsak országos, hanem regionális (és globális) szinten is. [97] Ezek a véleményvezérek legtöbbször a közösségi médiafelületen jártas fiatalok köréből kerülnek ki, akik közeli klán-kapcsolatban állnak a terrorista csoport jelenlegi emírével.

Tekintve, hogy az al-Shabaab internetes jelenléte rendkívül központosítottnak tűnik, a véleményformálók száma minden bizonnyal alacsony a szervezeten belül. Online tevékenységüket viszont magas fokú fegyelem jellemzi, ugyanis üzenetek százait osszák meg szinte szóról-szóra a közösségi médiában minden egyes nap. Úgy írnak, mintha hivatásos újságírók lennének, ami megerősíti az általuk megosztott tartalom legitimitását, még akkor is, ha minden egyes médiabejegyzésük arról árulkodik, hogy az al-Shabaab pártját fogják. Emellett gyakran ők azok, akik először számolnak be egy-egy nagyobb támadásról, megelőzve még az al-Kataib Média Alapítványt is. [51]

A véleményvezérek által létrehozott internetes tartalmak az al-Shabaabhoz kapcsolódó hálózatok szabványelemeit foglalják magukba. Ez pedig azt jelenti, hogy a terrorszervezetnek kellő szintű felügyeletet kell gyakorolnia, s biztosítania azt, hogy az influenszerek ne térjenek el jelentősen az üzenet tárgyától, mivel így képesek kiszűrni a külső forrásokból érkező esetleges csaló üzeneteket. S bár a terrorista csoport véleményformálói általában egyszerre több fiókot is „üzemeltetnek”, azok fontossága sohasem egyenértékű. A 2023-as évet vizsgálva például látszik, hogy az al-Shabaab többeket el tudott érni a Facebook és a Telegram segítségével, mint a TikTokon, a Twitteren és a YouTube-on. [51] Az utóbbiakban említett internetes felületek elérhetőségének alacsony arányát vélhetően a cenzúra okozza. Emellett minden jel arra mutat, hogy a szervezet közösségi médiaoldalai szorosan

együttműködnek egymással az információk megosztása és hálózataik fenntartása érdekében, még úgy is, hogy egyre szigorúbb a moderálás a fent említett platformokon.³⁷

Az influenszerek szerepe azért is kiemelkedő a terrrorszervezetek belül, mivel ők nem csupán támogatók vagy szimpatizánsok, hanem az al-Shabaab tevékenységeit segítő kulcsfontosságú személyek is. Míg az általuk megosztott online tartalmak nem tűnnek különösebben veszélyesnek első pillantásra, fontos kiemelni, hogy azok a domináns narratíváért vívott harc tartópilléreiként is értelmezhetőek, s mint olyanok képesek az események másfajta – a csoport számára kedvezőbb – megvilágításba helyezésére, propagandacélokat szolgálva ezzel, s előmozdítva a toborzást. Habár ez idáig rendkívül kevés kutatás irányult az al-Shabaab közösségi médiainfluenszereire³⁸ – részben valószínűleg azért is, mivel a nemzetközi közösség még nem ismerte fel ennek lehetséges hatásait – nem szabad alábecsülni őket, mivel képesek lehetnek újratámasztani a szomáliai kormány al-Shabaab elleni erőfeszítéseinek.

Amint azt Ken Menkhaus, az Afrika szarva régió egyik legnevesebb szakértője kiemelte, a 2010-es évek közepén az al-Shabaab közel állt ahhoz, hogy a közösségi médián gyakorolt ellenőrzését elveszítse. Ez pedig azért volt jelentős veszély, mivel azzal fenyegetett, hogy felgyorsítja a terrorista csoport narratívájának széthullását. [35] Azonban az influenszerek használatával – amely az al-Shabaab sajátossága a kelet-afrikai kontextusban – a mozgalomnak máig sikerül egységes narratívát közvetítenie. Ez köszönhető annak, hogy a szervezet képes kihasználni a közösségi média véleményerősítő hatását, s a hálózati algoritmusokat, amely bizonyítja a csoport kiemelkedő technikai jártasságát.

Az al-Shabaab online hálózatának vizsgálatakor négy különböző szintet különböztethetünk meg (lásd 1. táblázat). Az első a véleményvezérek állnak, akiknek a szerepe a terrorista csoport online üzenetei feletti ellenőrzés megtartásában rejlik. Valószínűsíthető, hogy ezek az influenszerek aktív tagjai a mozgalomnak, emellett jogosultak saját véleményük megosztására és az önálló tartalomfejlesztésre is a közösségi médiafelületeken. Mindenesetre fokozott óvatossággal kell eljárniuk, minimálisra csökkentve online jelenlétüket, mivel nem engedhetik, hogy letiltsák őket. A második szinten helyezkednek el a véleményerősítők, akik minden bizonnyal szintén aktív tagjai a csoportnak, s szerepük az, hogy népszerűsítsék a

³⁷ Például 2023. szeptember 27-én az al-Kataib Média Alapítvány közzétett egy három perces videót egy közelmúltbeli támadásról a szomáliai Nuur Dugle területén. A felvétel internetre való felkerülését követő egy percen belül 13 al-Shabaabhoz kapcsolódó Telegram-csatorna osztotta meg a videót ugyanazzal az üzenettel, mint az az al-Kataib Média Alapítvány oldalán is megtalálható volt. Ennek a koordinációnak köszönhetően több mint 5000 főhöz jutott el a felvétel a Telegramon a megjelenést követő néhány perccen belül. A videó mellett egy esemény specifikus Facebook oldalon és az OK.ru-n is megosztásra került közel egy időben.

³⁸ Összesen egy cikk (Gilroy 2023) és egy tanulmány (Gilroy 2024) foglalkozik a témával.

véleményformálókat az adott platformon, valamint az influenszerek fiókjában található tartalmat „felerősítsék” azáltal, hogy újraposztolják vagy továbbküldik azokat. Ez utóbbi miatt kiemelten fontos, hogy a véleményerősítők kiterjedt online jelenléttel rendelkezzenek, mivel így rövid időn belül rengeteg emberhez el tudják juttatni a szervezet üzeneteit. A harmadik szinten az al-Shabaab szimpatizánsai állnak, akik valószínűleg nem aktív tagok, viszont fontos szerepet töltenek be a csoport támogatásában (főként az anyagi, működési, technikai és logisztikai segítségnyújtásban). Itt is lényeges a kiterjedt kapcsolati háló, mivel így tudják elősegíteni a terrorszervezet üzeneteihez való szélesebb körű hozzáférést. A negyedik szint pedig a potenciálisan toborzásra kerülő tagokat jelenti, akik jelenleg nem tartoznak a csoporthoz, de az al-Shabaab mindent megtesz, hogy megnyerje őket, annak érdekében, hogy hatékonyabban fel tudja venni a harcot az FGS és az Afrikai Unió erői ellen.

	Szerep	Jogosultság	Hálózat	al-Shabaab tagság
Influenszerek/ Véleményvezérek	az al-Shabaab online üzenetei felett való ellenőrzés	saját tartalom fejlesztése, önálló vélemények megosztása	korlátolt	valószínűleg aktív
Véleményerősítők	az influenszerek/véleményvezérek népszerűsítése	az influenszerek/véleményvezérek fiókjain található tartalmak felerősítése, azok továbbküldése és újraposztolása	kiterjedt	valószínűleg aktív
Szimpatizánsok	az al-Shabaab támogatása	az al-Shabaab online üzeneteihez való hozzáférés elősegítése	kiterjedt	valószínűleg passzív
Potenciálisan toborzásra kerülő tagok	a Szomáliai Szövetségi Kormány és az Afrikai Unió elleni harc	nincs elérhető adat	nincs elérhető adat	passzív

1. táblázat Az al-Shabaab online hálózata
Forrás: A szerző

Míg strukturálisan az al-Shabaab online hálózata az első két szint (véleményvezérek és véleményformálók) alkotta tartópilléren nyugszik, stratégiaileg a második és harmadik szint (véleményformálók és szimpatizánsok) szerepe emelhető ki. Az itt elhelyezkedő egyének ugyanis – amellett hogy erősítik az al-Shabaab online narratíváját – a szervezetet bíráló cikkek, posztok és bejegyzések alá is gyakran kommentelnek. Ez elsőre ellentétesnek tűnhet a mozgalom narratíva feletti teljes ellenőrzés fenntartására vonatkozó *modus operandijával*, viszont közelebbről megnézve látszik, hogy az inkább a közösségi média algoritmusainak

alapos ismeretét tükrözi. A Facebook algoritmusai például úgy működnek, hogy automatikusan a hírfolyam tetejére kerülnek azok az internetes tartalmak, amelyekre a legtöbb reakció és hozzászólás érkezik. Ebből kifolyólag pedig egyáltalán nem számít, hogy az adott bejegyzésben az al-Shabaabot támogató vagy kritizáló narratíva van jelen; a szervezet véleményformálót és szimpatizánsait csak az motiválja, hogy minél több posztot tudjanak a témában „kiprovokálni” az online közösség tagjaiból. Ha ez főként a mozgalom ellenes kommentek formájában nyilvánul meg, a terrorista csoport megpróbál al-Shabaab párti narratívákat használni, amelyeket az al-Kataib Média Alapítvány fényképes bizonyítékai egészítenek ki. [51]

A 2023-as Buulo Mareer-i csata jól illusztrálja az al-Shabaab kommunikációs infrastruktúrájának hatékonyságát és a szervezet influenszereinek abban betöltött szerepét (lásd 2. ábra). Több szempontból is célszerű választásnak bizonyul ennek a támadásnak a bemutatása esettanulmányként. Egyrészt ez számít napjainkig Uganda legsúlyosabb vereségének Szomáliában az AMISOM 2007-es megalakulása óta. [98] Másrészt ez az ATMIS történelmének legtöbb áldozatot követelő ütközete. [99] Harmadrészt pedig kiemelendő, hogy Buulo Mareer stratégiai fontosságú város Alsó-Shabelle tartományban, s mint olyan az al-Shabaab fellegvára volt 2008 és 2014 között. [100] Azóta hogy az AMISOM csapatok elfoglalták a várost, a terrorista csoport azon munkálkodik, hogy visszaszerezze azt. Számos gerilla-műveletet bevetettek már a rajtaütésektől kezdve a robbanóanyagok használatán át az öngyilkos merényletekig, hogy felvegyék a harcot a Szomáliai Nemzeti Hadsereggel (Somali National Army – SNA) és az Ugandai Népi Védelmi Erővel (Uganda People’s Defence Force – UPDF).³⁹ [101]

A legutóbbi Buulo Mareer visszafoglalására tett kísérlet 2023. május 26-án történt, amikor az al-Shabaab fegyveresei megtámadták az ATMIS ugandai csapatok által őrzött bázisát. A terrorszervezet elmondása szerint 137 ugandai katona vesztette életét a támadás során,⁴⁰ s a csoportnak sikerült fegyvereket és lőszeret zsákmányolnia az ugandai katonáktól. Fontos azonban megjegyezni, hogy ezeket az adatok független módon sohasem erősítették meg. Az ugandai hadsereg szóvivője, Felix Kulayigye cáfolta az al-Shabaab által közzétett számokat, s

³⁹ A legjelentősebb támadás 2018 áprilisában következett be, amikor az al-Shabaab támadást indított a városban található AMISOM bázis ellen. Az ütközet során – a helyi források információ szerint – több mint 46 UPDF katona az életét vesztette. Az ugandai csapatok heves ellenállása miatt azonban végül nemcsak hogy nem sikerült a bázist lerohanni, de még menekülésre is kényszerültek, s legalább harmincan a csoportból az életüket vesztették.

⁴⁰ Később ezt a számot az al-Shabaab módosította, s már úgy közölték le a Buulo Mareer-i csatát, mint amelyben több mint 200 ugandai katona vesztette életét.

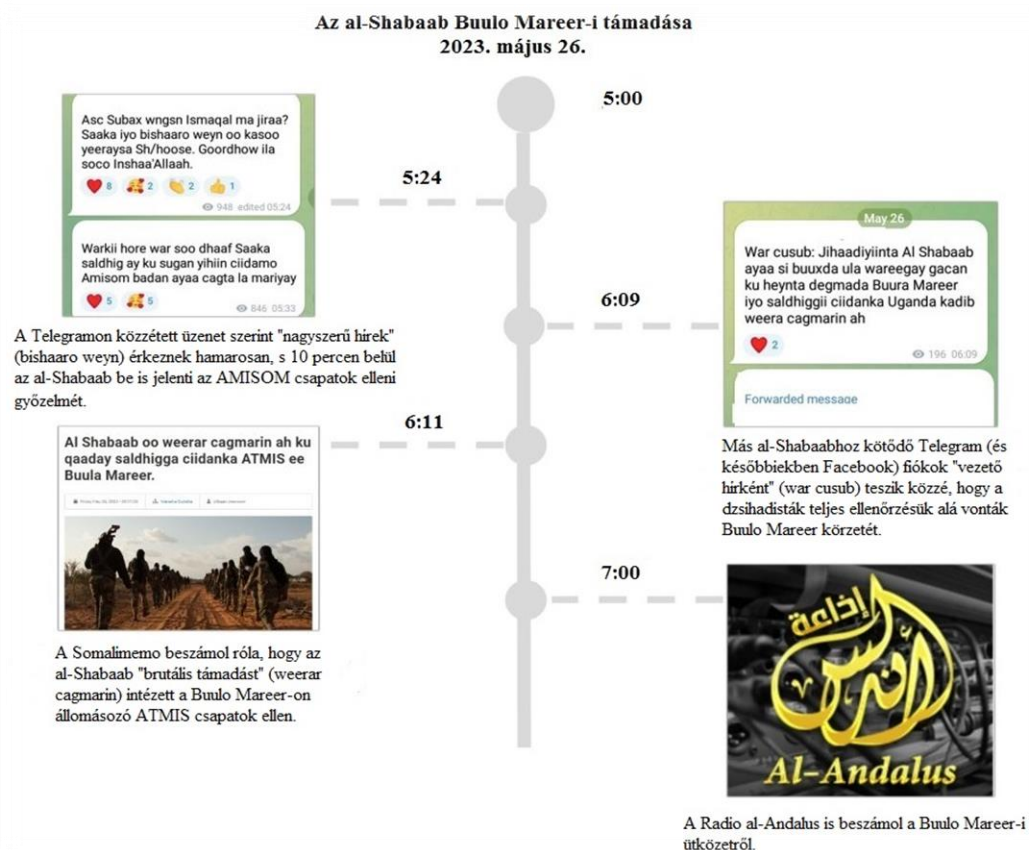
azt állította, hogy a támadás idején eleve csak 221 katona állomásozott a bázison, [102] amely arra utal, hogy a terrorista csoport eltúlozhatta az áldozatok tényleges számát. 2023. június 4-én Yoweri Museveni, ugandai elnök végül közzétette, hogy 54 katonájuk esett el a támadásban. [103]

Míg valószínűleg ez a szám közelebb van az igazsághoz, a fő problémát az időzítés jelentette, tekintve, hogy több mint egy hét telt el az al-Shabaab offenzívája és Museveni elnök nyilatkozata között. Annak ellenére, hogy a több sokszor kevesebb a kommunikáció tekintetében, az, hogy az al-Shabaab szinte egyből vizuális tartalmakat osztott meg a közösségi médián kigúnyolva az ugandai kormányt és az ATMIS-t, a malmára hajtotta a vizet, még akkor is, ha az általa közzétett adatok nem tükrözték a valóságot. Ennek a túlzó és eltorzított narratívának a minél gyorsabban, minél többekhez való eljuttatásában játszottak kritikus szerepet a terrorszervezet közösségi médiainfluenszerei. Fontos kiemelni, hogy elsőként a Telegramon számoltak be a támadásról, s később ezt további al-Shabaabhoz kapcsolódó Facebook bejegyzések követték, még azelőtt hogy a Somalimemo is írt volna az ütközetről. Ezután az al-Andalus rádiócsatorna is beszámolt a történekről, majd mintegy négy órával a harcok kezdetét követően az al-Shabaab hivatalos sajtóközleményt osztott meg az al-Kataib Média Alapítványon keresztül somáliai és angol nyelven. A nap közepére már a TikTokon is feltűnnek a Buulo Mareerhoz kapcsolódó online tartalmak, s mintegy fél órán belül, hogy az al-Kataib Média Alapítvány közzétett minden hivatalos képet a támadásról, azok már ellepték a közösségi médiaoldalakat. [97]

Talán az egyik legszembetűnőbb sajátossága az al-Shabaab közösségi médiahálózatának az, hogy mennyire szigorúan ellenőrzött. Amíg az Iszlám Állam afrikai „leányvállalatainál” az audiovizuális tartalmak csak napokkal, olykor hetekkel a támadást követően kerülnek fel az internetre, az al-Shabaab influenszerei szinte valós időben számoltak be az ütközetről, precízen összehangolva narratívájukat a különböző közösségi médiafelületeken. Az influenszerek a támadás alatt és közvetlenül utána is azon munkálkodtak, hogy minél több követőjükhöz juttassák el a Buulo Mareerhoz kapcsolódó cikkeket és rádióműsorokat. Ezen felül pedig újra és újra megosztották a terrorista csoport központosított csatornáiról és a legbefolyásosabb influenszerektől származó tartalmakat. Az is látszik, hogy bizonyos influenszerek közvetlen kapcsolatban álltak az al-Shabaabbal, s előre tájékoztatták őket a támadásról. Ezt bizonyítja az, hogy ezek a személyek a csoport webes felületeit megelőzve képesek voltak beszámolni az ütközetről, s percekkel az első lövések után már posztoltak is arról. A sajtóközlemények, bejegyzések és vizuális tartalmak gyors terjesztése pedig arra utal,

hogy az al-Shabaab közösségi médiainfluenszerei ezt a feladatot teljes munkaidőben látják el, s ezt valószínűleg a terrorszervezet központi költségvetéséből finanszírozzák. [97]

Szintén megfigyelhető, hogy az al-Shabaab közösségi médiainfluenszerei elsősorban a szomáliai anyanyelvűek számára készítenek online tartalmakat. Ez nem jelenti azt, hogy nem tesznek közzé cikkeket és bejegyzéseket angol, arab vagy éppen szuahéli nyelven, csak azt, hogy a szomáliai elsőbbséget élvez. Földrajzilag azonban nem csak a Szomáliában élőkre koncentrálnak, hanem a diaszpóra tagjaira is akár regionális, akár globális szinten. Példának okáért a Kenyában élő szomáliai közösségekkel szembeni idegengyűlölet [104] már több mint egy évtizedes múltra tekint vissza, [105] amely a szomáliai-kenyai muszlimok és menekültek „rosszként” való beállításához és folyamatos jogfosztásához vezetett. A szomáliai anyanyelvűek előnyben részesítése magyarázható egyrészt azzal, hogy ők jobban tudnak azonosulni a terrorszervezet narratívájával, amelyben rendszerint megjelenik a kormányellenesség, az antikolonializmus, valamint a csoport erejének fitogtatása.

2. ábra Az alábbi idővonalon, amely az al-Shabaab Buulo Mareer-i támadását érintő online kommunikációt követi reggel 5 és 7 óra között, is látható, hogy a csoport főként a szomáliai anyanyelvűeket célozta meg online tartalmaival.

Forrás: <https://gnet-research.org/2023/07/26/fanboys-or-the-frontline-how-al-shabaabs-social-media-influencers-are-controlling-the-narrative/> (A szerző általi fordításokkal és kiegészítésekkel ellátva)

Másrészt pedig köztudott, hogy a somáliai egy nagyon nehezen moderálható nyelv, így annak használatával az al-Shabaab az online tartalmak eltávolítása ellen próbálja felvenni a harcot. A terrrorszervezet támogatói és szimpatizánsai kihasználják a kelet-afrikai nyelvek terén fellelhető számos moderációs rést, s próbálnak rugalmasabb hálózatokat kiépíteni, hogy szélsőséges eszméket terjeszthessenek, s polarizálják az internet-felhasználókat. Mivel a közösségi médiafelületeikkel is az online hálózatokat stabilizálják, a véleményvezérek gyakran további platformközi hivatkozásokat és biztonsági fiókokat hoznak létre az általuk leggyakrabban használt weboldalakon. Ezek közé tartoznak a decentralizált üzenetküldő alkalmazások (Element, RocketChat, Telegram, stb.) valamint a kódolt üzenetek továbbítására használt webes felületek (Facebook, YouTube, Twitter, stb.) is. [53] Az al-Shabaab DusitD2 hotel elleni támadását Nairobiban, Kenyában például minden bizonnyal egyetlenegy Facebook fiókon keresztül szervezték meg, amely egészen fél évvel a támadást követő időszakig észrevétlen tudott maradni a hatóságok előtt.⁴¹ [106] Emellett az al-Shabaab számos alkalommal osztott meg az al-Kataib Média Alapítvány logójával ellátott videókat a Facebookon, amelyek mindössze érzékeny tartalmakra figyelmeztettek. Ez azt jelentheti, hogy az oldal moderátorai nem voltak tisztában az al-Shabaabhoz köthető 'márkajelzéssel'.⁴² [107]

Ha összehasonlítjuk a nemzetközi közösség Buulo Mareer-i csatára adott reakcióidejét az al-Shabaabéval, jelentős különbségek mutatkoznak. Először is, jó néhány órát várni kellett arra, hogy az ATMIS nyilvánosan is elismerje a támadást a Twitter oldalán.⁴³ [108] Ekkorra már a terrrorszervezethez köthető valamennyi közösségi médiaplatformot előzönlötték a csatával kapcsolatos hírek, s az al-Shabaab is kiadta hivatalos sajtóközleményét somáliai és angol nyelven egyaránt. Mielőtt azonban az ATMIS közzétette volna saját hivatalos sajtóközleményét [109] (amelyben melleleg nem tettek említést a veszteségekről), az al-Kataib Média Alapítvány megosztott számos fotót a lemészárolt és elfogott ugandai katonákról. Az ATMIS és az ugandai kormány késői reakciója, valamint a konkrétumok

⁴¹ A 2019. január 15-i incidens tanulmányozása által kijelenthető, hogy a támadók regisztráltak egy Facebook fiókot és azt a támadás utolsó napjáig használták a tervezési fázis során.

⁴² A Time magazin jelentése szerint a kelet-afrikai nyelvi moderátorok gyakran túlterheltek, alulfizetettek és poszttraumás stressz-zavarral küzdenek. A jelentés azt is kiemelte, hogy a moderátoroknak mindössze 15 másodperc áll a rendelkezésükre, hogy ellenőrizzenek és megjelöljenek egy gyanúsnak tűnő audiovizuális tartalmat. Ameddig azonban a videó címe, miniatűrje és az arra érkezett top kommentek ártatlannak tűnnek, valamint egyetlen felhasználó vagy mesterséges intelligencián alapuló rendszer sem jelölte meg gyanús tartalomként, a felvétel rendszerint átmegy a moderálási szűrőn.

⁴³ Összehasonlítás végett kiemelhető, hogy míg az al-Shabaab a Telegram és Facebook fiókjain keresztül már reggel 6 óra után néhány perccel információkat osztott meg a támadásról, az ATMIS első posztja a közösségi médiában 10:16-kor íródott.

hiánya az áldozatok számát illetően vitathatatlanul is az al-Shabaabnak kedvezett, még akkor is, ha az csak egy alternatív valóság képét vázolta fel. A terrorszervezet médiainfluenszereinek köszönhetően a csoport végig képes volt biztos irányítást gyakorolni narratívája felett, elhítelve az online közösséggel, hogy határozottság és erő jellemzi őket, míg az ellenük irányuló erőfeszítéseket gyengének, s inkább védekezőnek, mintsem támadó jellegűnek állították be. Ha az al-Shabaabnak sikerül ezeket a narratívákat tovább mélyítenie, rendkívül előnyös helyzetbe fog kerülni, főleg az után, hogy az ATMIS csapatok kivonultak az országból.

2.3. Következtetés

A fent leírtakból jól láthatóan kitűnik, hogy az al-Shabaab tudatosan kihasználja a közösségi médiái nyújtotta lehetőségeket. A stratégiai célkitűzéseik elérését segítő mediakommunikáció jelentőségét szemlélteti az al-Kataib Média Alapítvány létrehozása, s annak hatékony fejlesztése az azóta eltelt több mint egy évtized leforgása alatt. Az afrikai internet-hozzáférés rohamos bővülése és a technológiai szektorba történő folyamatos beruházások azzal a következménnyel is jártak, hogy az al-Shabaab felismerte a közösségi médiahasználatban rejlő lehetőségeket. Miután a csoport 2012-ben hűséget fogadott az al-Kaidának, hirtelen és drámai változás következett be a terrorszervezet közösségi médiaüzeneteikben. Amellett hogy javult gyártási stílusuk, az al-Shabaab nagyobb számban kezdett közzétenni audiovizuális és szöveges tartalmakat, s az eddigieknél sokkal jobb minőségben.

Az online üzenetek tartalmát tekintve úgy tűnik, hogy az al-Shabaab kezdetben törekedett arra, hogy helyi, regionális és nemzetközi szinten is hatást gyakoroljon. Ahelyett hogy csak a szómáliaiakra és a diaszpórában élőkre koncentráltak volna, a csoport számos alkalommal kilépett a nemzetközi porondra is, ahol egyből a média keresztjébe került. Gondoljunk csak például a 2010-es kampalói bombarobbanásokra Ugandában, a 2014-es öngyilkos merényletre egy Dzsibutiban lévő étteremben, a 2013-as Westgate bevásárlóközpont, a 2015-ös Garissa egyetem (az országok AMISOM-beli szerepvállalása miatti büntetés gyanánt), vagy éppen a 2019-es Dusit D2 luxushotel elleni terrortámadásokra Kenyában (annak megtorlásaképp, hogy az Egyesült Államok elismerte Jeruzsálemet Izrael fővárosaként). Ezzel szemben a 2020-as évektől kezdődően úgy tűnik az al-Shabaab ismét nagyobb hangsúlyt fektet arra, hogy helyi és regionális támogatást szerezzen. Ezt tükrözi legalábbis a terrorszervezet közösségi médiainfluenszerei által főként szómáliai nyelven készített online tartalmak dominanciája más nyelvek felett.

Az al-Shabaab közösségi médiahasználatában továbbra is fontos szerepet töltenek be a mainstream platformok, mint például a Twitter, a Facebook és a YouTube. Míg az első két weboldal főként abban vált a csoport hasznára, hogy szöveges dokumentumokat és képeket tudtak így megosztani, a YouTube a grafikus tartalmak terjesztéséért volt felelős. Érdekes, hogy a 2010-es években a terrorszervezet még jóval kevésbé használta a Facebookot, mint a Twittert, a csoport influenszerei az azt követő évtizedben már sokkal több tartalmat osztanak meg a Facebookon és a Telegramon. Még mindig igaz viszont, hogy ezek a mainstream közösségi médiaoldalak „ugródeszkáknak” is tekinthetők a szervezet számára, mivel amikor az al-Shabaab nem tartalmat osztott meg, hanem magánbeszélgetéseket kívánt folytatni szimpatizánsaival, követőivel vagy éppen támogatóival, a beszélgetéseket különböző online chatszobákba irányította át.

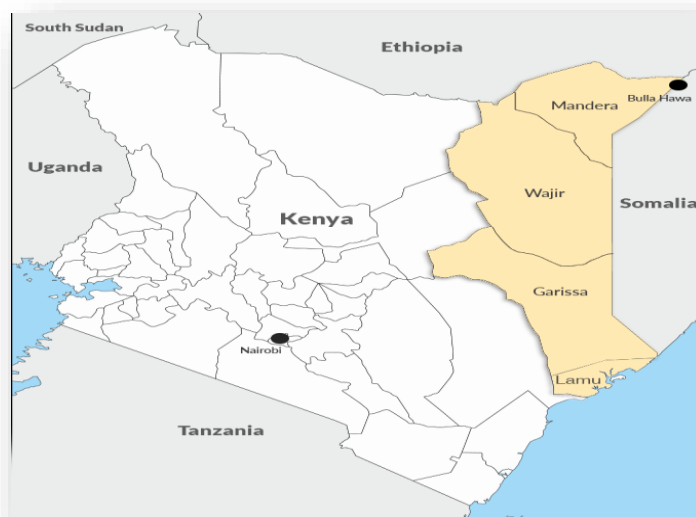
Mindenekelőtt úgy tűnik, hogy az al-Shabaab propagandacélokra használja a közösségi médiát. Toborzási eszközként is jelentős azonban a csoport közösségi médiahasználat, mivel különös figyelmet szentelnek annak, hogy megválaszolják a leendő tagok kérdéseit az interneten, s fontosnak tartják azt is, hogy YouTube videók formájában nyilvánosságra hozzák a szervezet harcosainak vallomásait is. Annak ellenére, hogy rendkívül kevés a hozzáférhető nyilvános adat a témában, a csoport minden kétséget kizárólag kiaknázza a közösségi média által nyújtott lehetőségeket a koordinációban és az anyagi forrásokhoz való hozzáférés terén is. Határozottan kijelenthető az, hogy az al-Shabaab jelentős pénzekhez férhetett hozzá úgy, hogy gazdag szalafista hálózatokkal létesített kapcsolatot.

A szomáliai kormány és a nemzetközi közösség jelenleg katonailag, ideológiailag és pénzügyileg is próbálja gyengíteni az al-Shabaabot, amelyek habár szükséges részei a csoport ellen folytatott offenzívának, nem elegendőek. Ahhoz hogy a béke és stabilitás hosszú távon is fenntartható legyen, fontos, hogy korlátozzuk a terrorszervezet online jelenlétét és befolyását is. Míg elsőre úgy tűnhet, hogy a hagyományos biztonsági megközelítések képesek lesznek meghozni az al-Shabaab elleni győzelmet, elvágva azt pénzügyi forrásaitól és területeket foglalva vissza tőle, a csoport tovább fogja folytatni a harcot a közösségi médián, amely mintegy kiterjesztett frontvonalként funkcionál a számukra. Egy egyre inkább digitalizálódó világban már nem elég csak egy terrorszervezet fizikai befolyását csökkenteni, kiemelt figyelmet kell fordítani az online tevékenységeire is. Ameddig ez a szomáliai kontextusban nem történik meg, az al-Shabaab mindig egy (kiber)lépéssel a nemzetközi közösség előtt lesz.

3. Az al-Shabaab kritikus infrastruktúra elleni támadásai Kenyában

3.1. Bevezetés

Megeléelve az országban és a régióban fennálló fokozódó veszélyt miután vélhetően az al-Shabaab fegyveresei elraboltak két nőt az Orvosok Határok Nélkül segélyszervezet menekülttáborából, Kenya úgy határozott, hogy közbelép és bevonul Szomáliába azzal a céllal, hogy visszaszorítsa a terrorszervezet befolyását. [110] Ekkor még nem sejtették, hogy a 2011-es Linda Nchi hadművelet, ahelyett hogy stabilizálná a régiót, a kenyai biztonsági helyzet romlásához fog vezetni. Azóta már több alkalommal is bebizonyosodott, hogy mennyire is sebezhetőek az ország főként ‘puha’ célpontjai. 2013-ban például az al-Shabaab támadást indított a Westgate bevásárlóközpont, majd két évre rá a Garissa Egyetem ellen. Habár ez utóbbi, közel 150 halottjával, különösen kegyetlennek számított, s egy volt az 1970 óta jegyzett legsúlyosabb oktatási intézmények elleni terrortámadások közül a világon, [111] a terrorista csoport jelenléte ezt követően is jelentős volt Kenyában. 2019-ben ugyanis az al-Shabaab fegyveresei megrohamozták a DusitD2 hotelkomplexumot, s 2018 óta számtalan alkalommal támadtak meg, illetve tettek működésképtelenné adótoronyokat, buszokat és repülőgépeket. Míg a bevásárlóközpont és a hotel elleni támadások Kenya fővárosában, Nairobinban történtek, megfigyelhető, hogy a további műveletek Garissa, Mandera és Wajir megyében összpontosultak, amelyek mindannyian a szomáliai határ mentén találhatók (lásd 5. kép).⁴⁴ Ezek Kenya leginkább marginalizált térségei, amelyeket magas szintű bizonytalanság, munkanélküliség és szegénység jellemez. [112]

5. kép Az al-Shabaab támadásai által érintett kenyai megyék

Forrás: <https://issafrika.org/iss-today/kenyas-rise-in-al-shabaab-attacks-calls-for-localised-solutions>

⁴⁴ Ebben a három megyében a helyiek több mint 60%-ának napi 1,90 dollárnál kevesebből kell megélnie.

A jelenlegi helyzet részben a gyarmati és poszt-koloniális hatóságok döntéseivel magyarázható, akik ahelyett, hogy a kiesőbb, s főként muszlim etnikai szomáliaiak által lakott északi részeket fejlesztették volna inkább a keresztény farmerek által lakott fejlettebb részek számára különítettek el pénzügyi forrásokat.⁴⁵ Ennek eredményeképpen Kenyát a mai napig hatalmas egyenlőtlenségek jellemzik, mivel az északkeleti régió le van maradva az ország többi részétől a foglalkoztatás, az infrastrukturális fejlesztések, az oktatás és a közegészségügy terén is. [113] Sok kívánnivalót hagy maga után a helyi lakosoknak a kenyai hadsereggel és rendőrséggel való kapcsolata is, mivel az utóbbiak nem igazán szeretnek az északkeleti megyékben állomásozni, ahol a terrortámadások gyakorisága jelentősen nagyobb, mint az ország bármely más részén. Andrew Franklin biztonsági szakértő emellett azt is kiemelte, hogy „az északkeleten lévő kenyai rendőrök általában rosszul felszereltek, fizetettek és szervezettek”. [114]

Kenya északkeleti része ráadásul politikailag is igen megosztott. Mielőtt az ország 1963-ban elnyerte függetlenségét, tartottak itt egy népszavazást arról, hogy az ottani lakosok Kenyához vagy Szomáliához szeretnének-e tartozni. Tekintettel arra, hogy túlnyomórészt szomáliaiak által lakott területről volt szó, az eredmény, miszerint a lakosok az utóbbit preferálták korántsem volt meglepő. Azonban a kenyai nacionalista vezetők végül felülbírálták az eredményt és egy elhúzódozó, erőszakos konfliktus vette kezdetét az északi irredenta mozgalommal, amely a Shifta háború néven vált ismertté. [115, 116] S bár a mozgalmat végül leverték és a térség ezt követően – mintegy kollektív büntetés gyanánt – kimaradt a fejlesztésekből, nagy árat fizetett Kenya. [117] A kölcsönös bizalmatlanság és az emberi jogokat érintő visszaélések erősen rányomták a bélyeget az északkeleten élő etnikai szomáliai lakosság és a kenyai kormány jövőbeli kapcsolatára.⁴⁶ Annak ellenére, hogy Kenya és Szomália tűzszüneti megállapodást írt alá 1967-ben, a rendkívüli állapotot a térségben csak 1991-ben oldották fel.

Az 1990-es évek aztán kézzelfogható változásokat hoztak, mivel megjelent Kenyában a többpárti demokrácia és a gazdasági liberalizáció. Az ezt követő két évtized leforgása alatt mérsékelt növekedés indult meg az ország északkeleti részén is a gazdaságban, a politikában és a társadalmi életben egyaránt. Külön kiemelendő a pozitív fejlődés, amely az etnikai szomáliaiak politikai képviseletében ment végbe, ahogy egyre nagyobb számban neveztek ki

⁴⁵ A teljes lakosság 85,5%-a keresztény vallású, 11%-a pedig muszlim.

⁴⁶ A kenyai hadsereg és a rendőrség többször is fegyverrel lépett fel az északkeleten élő lakosság ellen. Egy pár példa a Bulla Karatasi/Garissa Gubai mézszárlás 1980-ban, a Malka Mari-mézszárlás 1981-ben és a Wagalla-mézszárlás 1984-ben.

szomáliai nemzetiségűeket kormányzati pozíciókba. [118] Ráadásul 1990-től 2010-ig sokat javult a közbiztonság az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén.⁴⁷ Azt is ki kell emelni azonban, hogy a szegénységben élők többsége egyáltalán nem, vagy csak rendkívül mérsékelten érzékelte a változást. Mindenesetre, amikor a Kenyai Védelmi Erők (Kenya Defence Forces – KDF) 2011 októberében bevonultak Szomáliába az addigi fejlődés szinte azonnal megtorpant.

A következőkben a szerző megvizsgálja azt, hogy a kenyai jogi szabályozás értelmében mely kritikus infrastruktúra szektorok az érintettek vagy lehetnek a jövőben azok az al-Shabaab 2018-tól 2023-ig elkövetett kenyai kritikus infrastruktúra elleni műveleteinek tükrében.⁴⁸ Regionális szinten azért Kenya került kiválasztásra, mivel a szerző egy viszonylag hosszabb időszakot töltött az országban 2023 tavaszán (március-június), s készített interjúkat kenyai állampolgárokkal, amelyek elsődleges források lévén jelentősen hozzájárultak a kutatáshoz. A közelmúltban az adótoronyok, buszok és repülőgépek elleni támadások voltak a legszámottevőbbek, de lényeges kiemelni a kenyai olajvezetékek sebezhetőségét is, felhívva a figyelmet arra, hogy egy esetleges támadás ezek ellen milyen pusztító következményekkel járhatna. Emellett a dróntechnológiában bekövetkező rohamos fejlődés következtében a szerző fontosnak tartja górcső alá venni az al-Shabaab ezen a téren jelentett fenyegetésének a tanulmányozását is. A jelenlegi fejezetben, a disszertáció elején felvázolt hipotézisek mentén, vizsgálatra kerül, hogy az al-Shabaab veszélyt jelent-e a kritikus infrastruktúrákra nézve Kenyában.

3.2. Kritikus infrastruktúra szektorok

A Kenyai Köztársasági Hatóság által 2022. január 31-én kiadott Kenyai Közlöny a 2018-as számítógéppel elkövetett visszaélésekre és kiberbűnözésekre vonatkozó törvény értelmében elsőként teremtette meg a kritikus infrastruktúrákat érintő jogi szabályozást az országban. [119] A dokumentum öt infrastrukturális szektort határoz meg, amelyek a következők:

- A telekommunikációs szektor magában foglalja a hang- és adatalapú kommunikációt, az internetkapcsolatot, a domain- és IP, valamint az adat- és információkezelést. Ezek alapján ide tartoznak a mobil kommunikációs rendszerek (bázisállomások,

⁴⁷ Garissa városát például 2010-ben az Interpol Kelet- és Közép-Afrika legbiztonságosabb városának titulálta. A 21. század első évtizedében pedig a biztonsági erők és a helyi közigazgatás közötti együttműködés véget vetett a kenyai banditizmusnak.

⁴⁸ A lista nem tartalmaz minden kritikus infrastruktúra elleni támadást Kenyában. Csupán a legjelentősebbek kerültek kiemelésre, melyekről a szerző úgy véli, hogy jól szemléltetik a terrorszervezet képességeit regionális kontextusban.

egyéb mobilhálózati komponensek, stb.), a nemzetközi internetes átjárók (műholdak, kábelleszálló állomások, stb.) és a széles sávú hálózatok (GCCN, NOFBI, az internetszolgáltatók üvegszálhálózatai, stb.). Ennek a szektornak a részei még a mobil internethálózatok, a DNS és IP funkciókat támogató rendszerek, az adatközpontok/ országon belüli felhő-alapú infrastruktúrák (NRO1 és afrikai adatközpontok, stb.), elektronikus levelezőrendszerek és a telekommunikációs szolgáltatások minőségbiztosítását kezelő rendszerek is.

- A választási, igazságügyi, oktatási, egészségügyi, élelmiszer-, víz- és földrendszereket érintő szektor lefedi a Kenya választási rendszerét támogató és kezelő infrastruktúrákat, az igazságszolgáltatást és a bírósági eljárásokat támogató rendszereket, s a minőségi oktatást, kutatást és képzést célzó nemzeti funkciókat érintő struktúrákat is. Mindezek mellett pedig ide sorolhatóak még a sürgősségi egészségügyi- és kórházi ellátást támogató rendszerek, a mezőgazdaságot és élelmiszertermelést segítő infrastruktúrák, valamint a víz- és szennyvíz gyűjtésére és -kezelésére irányuló rendszerek is. Utolsóként pedig ide tartozik a földekkel kapcsolatos mindennemű ügyintézés (könyvelés, értékebecslés, feltérképezés, stb.) is.
- Az energia, közlekedési és ipari szektor részei a közúti, vasúti és légi szállítással kapcsolatos tevékenységek, valamint az energiatermelés és -elosztás, különös tekintettel a kőolaj szállítására és tárolására az országban. Ezen felül fontos kiemelni a közlekedést és az energiatermelést támogató és irányító rendszereket (integrált közlekedésirányítási rendszer, integrált biztonsági rendszer, geotermikus folyadékrendszer csökkentését elősegítő rendszerek, stb.), ugyanúgy, mint azon infrastruktúrákat, amelyek lehetővé teszik az energiahordozók biztonságos és hatékony szállítását és tárolását.
- A bank- és pénzügyi szektor felöleli a nemzeti és megyei önkormányzatok beszerzési és pénzügyi menedzsment rendszereit, a bevételkezelést, a pénzügyi intézmények szabályozását, a kereskedelmet, valamint a fizetési tranzakciókat és a biztosítást érintő szolgáltatásokat. Ezeknek a részeként jelentősek a közbeszerzési és bevételkezelést támogató rendszerek, a Kenyai Központi Bank megbízásainak teljesítését támogató infrastruktúrák és a piaci kereskedelmi műveleteket és a tőzsde működését segítő rendszerek.

- A védelmet, biztonságot és közbiztonságot garantálni hivatott szektor a nemzetbiztonsági szolgálatokhoz, valamint a köz- és környezetbiztonsághoz kapcsolódik. Ide sorolhatóak például a rendőrségi műveleteket, a polgári közigazgatást és a bevándorlást érintő infrastruktúrák (határvédelem, törvényes regisztrációk, e-ügyintézés, stb.). Emellett pedig ide tartoznak a közbiztonságot és katasztrófa-elhárítást támogató rendszerek is (lég- és vízszennyezettség megfigyelése, meteorológiai előrejelzések, stb.).

Az al-Shabaab legutóbbi kenyai kritikus infrastruktúrák elleni támadásainak elemzésekor a szerző a telekommunikációt és a közlekedést érintő szektorokra helyezte a fő hangsúlyt. A kommunikációs szektor azért jelentős, mivel a terrorszervezet fegyveresei adótornyokat rongálnak meg és tesznek tönkre a kenyai-szomáliai határ mentén. Az adótornyok ellen irányuló támadások Kenyában negatív hatást gyakorolnak az országban folyó kereskedelmi tevékenységekre is.⁴⁹ Így például az ott élő lakosok nem tudják használni a Safaricom mobilszolgáltató pénzáttalási rendszerét (M-Pesa),⁵⁰ amely kapcsolódási pontot jelent a pénzügyi szektorhoz is. Ami pedig a közlekedési szektort illeti, ki kell emelni az al-Shabaab szintén az északkeleti részeken végrehajtott repülőgépek elleni támadásait, valamint az elővárosi buszokon történő rajtaütéseket. Ráadásul annak ellenére, hogy a csoport támadásai elsősorban az ingázó civilek ellen irányulnak, magukban a járművekben is keletkeznek időnként károk. Ez azt jelenti, hogy amellett, hogy súlyosan felborul a közlekedés rendje, romlik annak minősége is, s minden egyes támadással csökken a kenyai kormányba vetett hit, amely mind az al-Shabaab malmára hajtja a vizet.⁵¹

Nem lehet figyelmen kívül hagyni azokat a veszélyeket sem, amelyek a csővezetékek sebezhetőségéből adódnak. Habár ez idáig nem történt ilyen jellegű támadás, a szerző úgy gondolja, hogy érdemes volna rávilágítani egy esetleges kenyai olajvezetékek elleni al-Shabaab művelet veszélyeire is, mivel azt – az energiaszektorhoz való kapcsolódás miatt – szintén kritikus infrastruktúra elleni támadásnak lehetne tekinteni. Ugyanezen szempontok alapján előremutató lenne kitérni a drónokkal elkövetett támadások jövőjére is. Habár az afrikai terrorszervezetek eddig javarészt passzívan használták azokat, a nemzetközi

⁴⁹ A szerző egy gazdaságtan szakos kenyai diákkal készített személyes interjúja alapján, 2023. március-június, Nairobi/Kenya.

⁵⁰ Kenya továbbra is az M-Pesa legaktívabb piaca, amely azt jelenti, hogy 2022 márciusa óta havi szinten több mint 30 millió ember használja a Safaricom mobilszolgáltató pénzáttalási rendszerét. További információk az alábbi linken találhatóak: <https://www.safaricom.co.ke/media-center-landing/press-releases/safaricom-crosses-30-million-monthly-active-m-pesa-customers>

⁵¹ A szerző egy biztonságpolitika szakos kenyai diákkal készített személyes interjúja alapján, 2023. március-június, Nairobi/Kenya.

közösségnek fel kell készülnie arra, hogy a drónokat egyszer a terrorista csoportok majd támadó funkcióval is bevetik. Azok katonai felhasználásától eltekintve is belátható, hogy a terrrorszervezetek hatalmas előnyökre tudnának szert tenni a drónok használatán keresztül. Gondoljunk csak például azok szerepére a felderítésben, hírszerzésben, megfigyelésben, vagy akár az előző részhez kapcsolódóan a csoport online tevékenységeinek elősegítése során.

3.3. Közelmúltbeli támadások adótoronyok ellen

Ha a 2018-tól 2023-ig terjedő időszakot vesszük alapul látható, hogy már 2018 januárjában lebombázott az al-Shabaab egy adótoronyt a Mandera megyében lévő El Wak városában, amely a kenyai-szomáliai határ közvetlen közelében található. A fegyveresek hajnalban rohanták le az adótoronyt, amely az egyik legnagyobb magántulajdonban lévő távközlési vállalat a Hormuud Telecom tulajdonában állt. Minden bizonnyal azért esett a csoport választása El Wakra, mivel az al-Shabaab azt gondolta, hogy a helyiek jelentik mozgásukat az AMISOM-nak.⁵² A terrrorszervezet célja a támadással tehát az lehetett, hogy a városban és a környező településeken egyaránt zavart idézzon elő a kommunikációban, elvágva azt a helyiek és a biztonsági erők között. [120, 121]

2018 januárjában volt egy másik adótoronyot ért támadás is a Wajir megyei Kutulóban, mintegy 100 kilométerre a kenyai-szomáliai határtól. Ez a létesítmény azonban nem a szomáliai székhelyű Hormuud Telecomhoz tartozott, hanem a legnagyobb kenyai távközlési szolgáltató, a Safaricom tulajdonában állt. Habár nincsenek adatok a fegyveresek pontos számáról, a másik támadástól eltérően itt az al-Shabaab tényleges ellenállásba ütközött, mivel még szombat este is négyen védtek a létesítményt. Bár a kenyai civil biztonsági őrség tisztjei közül senki sem sérült meg, az adótorony egy része leégett egy RPG-támadás következtében. Ennek ellenére Stephen Ngetich, a Wajir megyei rendőrpáncsnok elmondta, hogy az al-Shabaab fegyveresei nem tudták elérni céljukat, amely valószínűleg „a kommunikációs csatornák elvágása volt El Wak és Kutulo között. Ezen felül azt sem tudta a terrrorszervezet megakadályozni, hogy erősítést hívjon a biztonsági személyzet”. [122]

2019 augusztusában az al-Shabaab egy újabb adótoronyt tett tönkre a Garissa megyei Hulugho városában, amely alig 20 kilométerre fekszik a kenyai-szomáliai határtól. Mohamed Birik, északkeleti regionális biztos elmondása szerint a támadók csak azzal a céllal érkeztek a

⁵² Az ok, amiért az al-Shabaab gyakran látta az AMISOM fegyvereseit a város közelében az volt, hogy az Afrikai Unió csapatai próbáltak minél több információt gyűjteni egy egészségügyi tábor létrehozásához, amely megnyitását az azt követő hétre tervezték.

városba, hogy megsemmisítsék az adótoronyt, s miután ezt megtették gyalogosan menekültek el. Bár nem tudni hányan voltak a fegyveresek, a jelentések szerint nagy teljesítményű lőfegyvereket használtak, hogy lerombolják a létesítményt. Az adótorony működésképtelenné tétele több okból is fontos lehet a terrorszervezet számára. Amellett hogy a kommunikációban történő kimaradások következtében megnő a rendőrség reakcióideje, lecsökken az al-Shabaab katonai műveleteivel és mozgásával kapcsolatos hírszerzési információk továbbításának tempója is.⁵³ Úgy tűnik a határ környékén állomásozó őrszemélyzet jelenléte sem tántorította el a csoport fegyvereseit a támadástól, bár kezükre játszott az aznapi csapadékos időjárás és a rossz minőségű úthálózat a környéken. Egyfelől azért, mivel a rossz időre való tekintettel remélték, hogy a megszokottnál kevesebb járőrre számíthatnak, másfelől pedig tudták, hogy az adott időjárási körülmények között képesek hosszabb ideig is észrevétlenek maradni. [123]

A 2019-es év decemberében volt egy másik adótorony elleni támadás, amelyet vélhetőleg szintén al-Shabaab fegyveresei követtek el a Garissa megyei Fafiban. Itt azonban a csoportnak nem sikerült megismételnie a korábbi sikereket, mivel nem tudták teljes mértékben megsemmisíteni a Safaricom tulajdonában lévő adótoronyt. Habár a hét AK-47-essel felszerelt támadó az éjszaka leple alatt érkezett, végül csak arra volt idejük, hogy kárt tegyenek a létesítményt tápláló dízelgenerátorban. Ez azért következhetett be, mivel a biztonsági személyzet meglepően gyorsan reagált, s egyből tüzelni kezdett a fegyveresekre, akik ahogy tudtak elmenekültek a helyszínről. Amellett hogy az al-Shabaab adótorony megsemmisítésére tett kísérletét sikerült megakadályozni, a regionális biztos megnyugtatta a helyieket, hogy a kenyai-szomáliai határ mentén állomásozó biztonsági személyzetet fokozott készenlétbe helyezték a későbbi terrorista tevékenységek megghiúsítása érdekében. [124]

Ugyanebben a hónapban az al-Shabaab megpróbált tönkretenni egy másik adótoronyt is a Garissa megyei Diiso faluban. Ismételten csak a létesítményt tápláló dízelgenerátort sikerült megsemmisíteniük, ám ez esetben nem a biztonsági személyzet gyorsaságának köszönhetően, hanem azért, mivel korábban egy védőfalat emeltek az adótorony köré, amely lényegesen lelassította a támadókat. A terrorszervezet tagjai így mérgező gázok felgyújtottak egy orvosi rendelőt a faluban mielőtt visszatértek volna Szomáliába. [125] A következő év elején aztán az al-Shabaab fegyveresei támadást indítottak egy a Safaricom tulajdonában lévő adótorony ellen Garissa megye keleti részén, Szomália közvetlen szomszédságában. A létesítményt azonban most sem tudták megsemmisíteni, mivel az adótoronyt őrző biztonsági személyzet

⁵³ A szerző egy biztonságpolitika szakos kenyai diákkal készített személyes interjúja alapján, 2023. március-június, Nairobi/Kenya.

sikeresen visszaverte a támadókat. Bár a távközlési hálózat a faluban érintetlen maradt, két al-Shabaab tag és négy kenyai diák életét vesztette a lövöldözésekben. [126]

2020 májusában az al-Shabaab fegyveresei egy másik Safaricom adótorony ellen is támadást indítottak a Wajir megyei Khorof Harar városában a kenyai-szomáliai határ közvetlen közelében. Thomas Ngeywa, Wajir megyei rendőrparancsnok elmondása szerint nem egy elszigetelt akcióról beszélhetünk, mivel a terrorszervezet megtámadott aznap egy rendőrségi épületet is, ahonnan fegyvereket és felszereléseket loptak el. A kenyai hírszerző szolgálatot azonban nem érte váratlanul az al-Shabaab támadása, mivel sejtették, hogy a terrorszervezet kenyai célpontok ellen kívánt támadásokat indítani a Ramadán idején, s mivel Khorof Harar alig 20 kilométerre helyezkedett el a terrorizmus melegágyának számító Qarsától, a város eléggé valószínű választásnak tűnt. [127]

Két hónappal később az al-Shabaab tönkretett egy másik Safaricom tulajdonában álló adótornyot és megtámadott egy rendőrségi bázist a Garissa megyei Korakora városában. Habár a kenyai őrszemélyzet viszonylag gyorsan be tudott avatkozni és visszaverni a támadókat, a húsz vélhetően al-Shabaabhoz tartozó fegyveres az adótornyot addigra már teljesen lerombolta. Érdekes hogy a támadást nem tudták megakadályozni, különösen azért, mert a kenyai titkosszolgálatok számítottak a térség kritikus infrastruktúrája ellen irányuló lehetséges támadásokra. Ráadásul a hírszerző ügynökségek pár nappal korábban állig felfegyverzett harcosokat figyeltek meg a kenyai-szomáliai határ mentén. Kenya – ahelyett hogy a tényleges károkkal foglalkozott volna – igyekezett a pozitívumokra koncentrálni, amely sokaknak úgy tűnt mintha az ország a homokba dugta volna a fejét. Rono Brunei, északkeleti rendőrségi parancsnok kihangsúlyozta, hogy a biztonsági személyzet gyors reakcióideje annak volt köszönhető, hogy Kenya fokozta biztonsági műveleteit, s egyre több rendőrt állomásoztat a határ közelében. [128]

2020 novemberében az al-Shabaab fegyveresei egy újabb adótornyot tettek teljesen működésképtelenné a Mandera megyében található Karo városában, mindössze néhány kilométerre a kenyai-szomáliai határtól. Onesmus Kyatha megyei biztos szerint a terrorista csoport gyors és összehangolt akciót hajtott végre, mivel alighogy a fegyveresek felrobbantották a tornyot, el is menekültek a helyszínről. A területen állomásozó rendőrök nem tudták felvenni a harcot az al-Shabaabbal, mivel a terrorista csoport fegyverei jóval fejlettebbek voltak az övéiknél. Az adótorony lerombolását követően a határőrség úgy döntött további őrszemélyzetet küld a területre, bár Mandera megye már ez ideig is több mint

háromszáz tartalékos alkalmazott a kenyai rendőrség munkájának megsegítésére a terroristák elleni harcban. [129]

5. kép Az al-Shabaab adótoronyok elleni támadásainak földrajzi elhelyezkedése Kenyában (2018-2023)
Forrás: A szerző

Az egy hónappal későbbi újonnan épített rendőrőrs és egyéb létesítmények bombázása mögött vélhetőleg szintén az al-Shabaab állt. A támadás a Mandera megyei Borehole 11-ben történt, amely kevesebb, mint 20 kilométerre fekszik a kenyai-szómáliai határtól. A jelentések szerint körülbelül negyven gránátvetővel, AK-47-essel és PKM géppuskával felszerelt fegyveres okozott teljes pusztítást a faluban mindössze néhány hónappal az után, hogy a terrorszervezet tagjai elkezdtek megkülönböztetés nélkül lövöldözni az ottani dolgozókra, mely végül a térségben lévő egyetlen Safaricom adótorony építésének felfüggesztéséhez vezetett. [130] Annak ellenére, hogy a helyiek többszöri alkalommal jelezték a kenyai biztonsági szerveknek, hogy mozgást észleltek a faluban és annak környékén, azok ezt figyelmen kívül hagyták, s így az ottaniak őket okolják a támadásért. [131]

2020 decemberében minden bizonnyal az al-Shabaab fegyveresei tettek működésképtelenné egy másik Safaricom adótoronyt is a Mandera megyében található Elele környékén. A kenyai hatóságok úgy vélik, hogy mielőtt a támadók elmenekültek a helyszínről robbanószerkezetet használtak, hogy ledöntsék a toronyt, amely tönkretétele valószínűleg súlyos

következményekkel jár majd a térség kommunikációjára nézve. Rono Bunei arra számít, hogy a jövőben megnövekszik majd a kritikus infrastruktúra elleni támadások száma, mivel az azt megelőző hónapokban sok al-Shabaab harcos hatolt be Kenyába a Garissánál lévő határon keresztül. [132] Mivel ezeket a fegyvereseket időnként még a helyi lakosság is támogatja, Onesmus Kyatha arra kérte az embereket semmilyen módon se lépjenek kapcsolatba a terroristákkal. Fontos azonban kihangsúlyozni, hogy a támogatás nem feltétlen történik önkéntes alapon; van, hogy a helyiek életüket óvva kényszerülnek együttműködni a szervezet tagjaival. [133]

2021 januárjában az al-Shabaab tönkretett még egy Safaricom tulajdonában álló adótornyot a Mandera megyei Banissa városában. A Darkale központnál lévő létesítményt a fegyveresek valószínűleg robbanószerek használatával semmisítették meg. A csoport ezzel jelentős károkat okozott a kommunikációs hálózatban, lévén hogy az más településeket is kiszolgált a térségben. [134] Általános az elégedetlenség a helyiek körében, akik a terrorszervezet akciójáért egyértelműen a kenyai kormányt okolják, amiért az figyelmen kívül hagyta a szervezet által jelentett biztonsági fenyegetést és nem védte meg őket. Az egyik banissai lakos úgy vélekedett, hogy a kialakult bizonytalansággal teli helyzetet igyekszik a kormány kihasználni abból a célból, hogy fejlesztési forrásokat tudjon átcsoportosítani más területekre. [135] Tovább fokozta az indulatokat Ali Roba, Mandera megye kormányzójának azon állítása, miszerint Kenya biztonsági vezetői könnyelműen kezelték az al-Shabaab befolyásának fokozatos erősödését az országban,⁵⁴ s a folyamatosan romló biztonsági helyzet miatt a terrorszervezet már több mint 200 kilométerre a kenyai-szomáliai határtól is képes műveleteket végrehajtani. Roba ezen felül még azt is sérelmezte, hogy annak ellenére, hogy az al-Shabaab fegyveresei korábban gyakorlatoztak a térségben, a belügyminiszter nem fordított erre kellő figyelmet. Karanja Kibicho főtitkár azonban kiemelte, hogy a kenyai kormány, amellett hogy nagy számban küldött őrszemélyzetet a megyébe, a biztonsági infrastruktúrába is jelentős összegeket fektetett.

A 2021 májusában elkövetett adótornyok elleni támadások háttérében vélhetőleg szintén az al-Shabaab fegyveresei álltak. Miután kudarcot vallott kísérletük a kenyai rendőrség egységeivel való ütközetben Lamu megyében, [136] a terrorszervezet körülbelül tíz tagja úgy döntött hajnalban ostromolja meg a Mandera megyebeli Wargadud városában álló adótornyot,

⁵⁴ Ali Roba például azt is kijelentette, hogy Mandera megye főbb útjainak felét felkelők tartják ellenőrzésük alatt. Állításának azonban egyből ellentmondott a belügyminiszter, aki azzal érvelt, hogy az al-Shabaab támadásainak száma lecsökkent a térségben.

amely alig 40 kilométerre található a kenyai-szómáliai határtól. A hatóságok gyors reakcióideje ellenére két országos rendőrtartalékos az életét vesztette az ütközetben. [137] Habár a kenyai biztonsági erők időközben megölték két fegyverest, a dzsihadisták néhány óra múlva már egy Wajir megyében lévő létesítményt igyekeztek működésképtelenné tenni. S míg azokban jelentős károk nem keletkeztek, a támadók minden bizonnyal azért támadták meg az adótoronyokat Lamu, Mandera és Wajir megyékben, hogy minél nagyobb zavart idézzenek elő az ottani kommunikációban. [138]

2022 januárjában az al-Shabaab megsemmisített egy adótornyot a Mandera megyében található Omar Jilóban, amely következtében a helyieket teljesen elvágásra kerültek a külvilágtól. A kenyai hatóságok azt nyilatkozták, hogy a terrorszervezetek általában januárban szoktak üzenni tevékenységeikkel a nagyvilágnak, s megértést és türelmet kértek a helyi lakosoktól. Továbbá elmondták, hogy tisztában vannak az al-Shabaab jelentette fenyegetéssel a régióban, s jelenleg is folyamatban vannak az ellenük irányuló műveletek. Ebbe beletartozik a kenyai-szómáliai határ menti területeken állomásozó biztonsági személyzet számának növelése és a helyi lakosok bevonása abból a célból, hogy információkkal ellátva a kenyai biztonsági erőket képesek legyenek csökkenteni a terrorista csoport befolyását a térségben. [139]

Ezt követően 2022 júniusában az al-Shabaab fegyveresei tönkretettek egy újabb adótornyot a Mandera megyében lévő Rhamuban mindössze néhány kilométerre az etióp-kenyai határtól. A biztonsági személyzet tagjai elmondták, hogy egy hatalmas csattanást hallottak a reggeli órákban, de mire kiértek, hogy ellenőrizhessék mi is történt valójában egy a terrorista csoport által elhelyezett bomba már ledöntötte a tornyot. A kritikus infrastruktúrát őrző hat rendőrtartalékos későn reagált a támadásra és azok helyszínre érkezésekor a fegyveresek már sehol sem voltak. George Seda, az északkeleti területekért felelős rendőrfőnök azt nyilatkozta, hogy számos rendőrt vezényeltek ki a határ menti területekre, amely irányba vélhetőleg a támadók menekültek. [140] Egy hónappal később pedig az al-Shabaab felrobbantott egy újabb adótornyot a Mandera megyebeli Malka Mari településen, az etióp-kenyai határ közvetlen közelében. A tornyot őrző rendőrök ismeretlen számú fegyveressel csaptak össze mielőtt a támadók elmenekültek volna a helyszínről. Mindegyik – a szerző által megkérdezett – kenyai diák úgy vélte, hogy az al-Shabaab tagjait a helyi lakosság egy része segíthette átjutni az ország területére, s ott végrehajtani az akciót.⁵⁵

⁵⁵ A szerző kenyai diákokkal készített személyes interjúja alapján, 2023. március-június, Nairobi/Kenya

2023 júliusában az al-Shabaab fegyveresei összehangolt támadást indítottak négy különböző térség ellen Mandera megyében. Míg az egyik csoport a kenyai védelmi erők El Wakban található támaszpontját támadta meg, próbálva ott tartani a katonákat, egy másik csapat a Jabibar gyors-reagálású egységet támadta meg. A terrorszervezet fegyveresei közül többen Iresuki városában nyitottak egy új frontot, ahol tönkretették a területen található egyetlen adótornyot. Ezek után pedig a terrorista csoport egy negyedik szekciója lerohanta a Wargadudi rendőrséget, s megölt két ottani hivatalnokot s egy oktatót, aki a létesítményben lakott. A rendőrség ellen intézett támadást megelőzően a fegyveresek a Wargadud központjában álló adótornyot is megsemmisítették. Habár az Iresukiban lévő tornyot rendőrtartalékosok őrizték, a hajnali támadás meglepetésként érte őket, s erősítést kellett hívniuk. Mire azonban az megérkezett, a támadók már elmenekültek a területről. [141]

Alig egy hónap múlva az al-Shabaab emberei ismét kárt tettek egy adótornyban a Mandera megyebeli Sukela Tinfu térségében, teljesen elvágva az ott élőket a külvilágtól. A helyi kormányzó, Amos Mariba elmondása szerint a fegyveresek az éjszakai támadás keretében robbanóanyagok felhasználásával tették részlegesen tönkre a létesítményt. Kiemelte azonban, hogy amíg az ezzel kapcsolatos problémák nem kerülnek orvoslásra, hálózati kimaradások várhatók a térségben. Annak ellenére, hogy a kormányzó „viszonylag jónak” írta le a Mandera megyében tapasztalható biztonsági helyzetet 2023 augusztusában, az adótornynál állomásozó rendőrtartalékosokat az al-Shabaab fegyveresei könnyűszerrel legyőzték, mivel a támadók mind fegyverzetüket, mind pedig számarányukat tekintve előnyösebb pozícióban voltak. A folyamatosan romló biztonsági környezetben a kenyai kormány azzal vádolta a helyi közösségeket, hogy azok segítik a szervezetet a jelentős számú etnikai szomáliai lakos jelenléte miatt a térségben. Garissa, Mandera és Wajir megye kormányzói tagadták az ez irányú vádaskodást, s elmondták, hogy az ottaniak mindent megtesznek azért, hogy csökkentsék a terrorista csoport befolyását a területen. [142]

A 2023 decemberében kritikus infrastruktúrát ért támadás mögött is minden bizonnyal az al-Shabaab fegyveresei állnak. A helyi lakosok azt nyilatkozták, hogy fegyverroponogásra és robbantások hangjára lettek figyelmesek mielőtt a terrorszervezet lerombolta az egyedüli adótornyot a Wajir megyében található Dasheg térségében, körülbelül 100 kilométerre a kenyai-szomáliai határtól. Habár a létesítmény közelében több rendőrtartalékos is tartózkodott a támadáskor, meglátva a terrorszervezet fegyvereseit jobbnak látták elmenekülni a helyszínről. Míg Wajir megye az utóbbi időkben viszonylag békésnek bizonyult, az offenzívát

követően ismételten felmerültek potenciális jövőbeli támadásokat érintő aggályok.⁵⁶ A kialakult helyzet súlyosságát csak tetézik azok a jelentések, amelyek arról számolnak be, hogy fegyveresek tucatjai áramlanak be Szomáliából Kenyába a Garissánál lévő határon keresztül. A kenyai rendőrség ezért megígérte mindent megtesz azért, hogy mielőbb kézre kerítse a támadókat, akik az adótorony bombázását követően elmenekültek a helyszínről. [143]

3. ábra Idővonal az al-Shabaab adótornyok elleni támadásairól Kenyában (2018-2023)
Forrás: A szerző

3.4. Közelmúltbeli támadások közlekedési eszközök (buszok és repülőgépek) ellen

Az al-Shabaab 2014. novemberi busztámadását követően kormányzati szabályozás írta elő, hogy a Mandera megyében áthaladó helyi buszokat fegyveres rendőri erők kísérik. Az incidens, amelyben huszonnyolc Nairobi tartó nem muszlim vallású utas (köztük egészségügyi dolgozók, rendőrök és tanárok) az életét vesztette Kenya északkeleti részén, közvetlenül a kenyai-szomáliai határ közelében történt. A támadással a terrorista csoport a mombasai mecsetek kormánypárti biztonsági erők általi lerohanását akarta megbosszulni. [144] Egy évvel később, 2015 decemberében az al-Shabaab fegyveresei megtámadtak egy újabb buszt, amelyen több mint százán utaztak Manderába. A szervezet tagjai úgy tudták kihasználni ezt a lehetőséget, hogy az eredetileg kíséretet biztosító rendőrautó lerobbant, így a busz kénytelen volt önállóan továbbmenni. [145] Miután az utasokat leszállították, a csoport

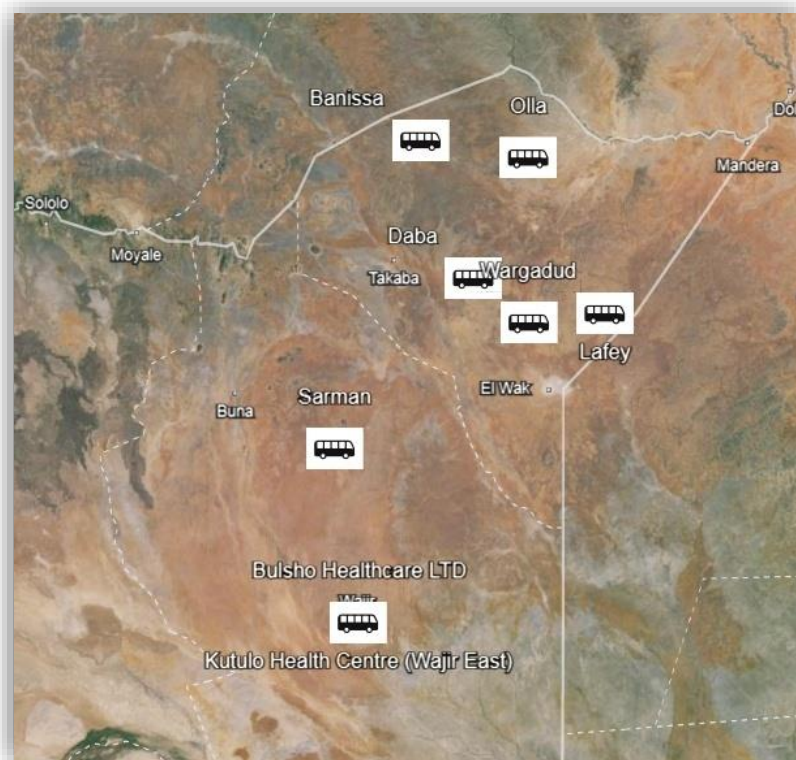
⁵⁶ A szerző által meginterjúvált 5 diák közül ketten Wajir megyéből származtak eredetileg. S habár a sokasodó al-Shabaab támadások következtében családjaik úgy döntöttek elhagyják a területet, ők még mindig kapcsolatban állnak régebbi barátaikkal, iskolatársaikkal. Ezek a személyek megerősítették, hogy a 2023-as év a megyében valóban a béke jegyében telt, viszont a decemberi támadás után az emberek újonnan félni kezdtek.

tagjai azt mondták nekik, hogy rendeződjenek vallás szerint két csoportba (muszlim és nem muszlim). Bár néhányan az életüket veszítették a támadás során, ez volt az első alkalom, amikor az emberek megtagadták az al-Shabaab utasításait. A muszlimok ugyanis nem szerették volna, hogy megkülönböztessék őket a más valláshoz tartozóktól (főként a keresztényektől), így a mozgalom harcosai ellen fordultak, akik végül felhagytak a támadással.

Egyéb esetekben azonban jelentősen megnehezítette a terrorista csoport dolgát a fokozott ellenállás, így próbálva elszakadni Mandera megyétől más területeket is megcéloztak. 2019 decemberében például az al-Shabaab támadást indított egy Mandera felé tartó buszon Kutulo térségében, Wajir megyében. Az ütközet során a fegyveresek meggyilkoltak legalább tíz embert, köztük kenyai rendőröket is, akik épp szolgálatba tartottak. A terrororganizáció tagjai minden bizonnyal nem muszlim vallásúak után kutattak a területen, amelyen főként kenyai szomáliaiak laknak. A szemtanúk elmondása szerint közelről föbe lőtték azokat, akiket a támadók nem helyinek néztek, ám ennek az állításnak a valóságát nem erősítették meg. [146] Egy másik Manderán kívüli kritikus infrastruktúra elleni támadás volt a 2020. januári eset, amikor az al-Shabaab fegyveres lerohantak egy buszt a kenyai Lamu megyében. Habár volt a járműnek rendőri kísérete, s a biztonsági erők azonnal tudtak reagálni az akcióra, három ember így is az életét vesztette, néhányakat pedig kórházba kellett szállítani sérüléseik miatt. [147]

Egy hónappal a fenti támadás után az al-Shabaab figyelme ismét Mandérára szegeződött, mivel 2020 februárjában a terrorista csoport fegyveresei tüzet nyitottak egy buszra Olla és Sarman között, megölve ezzel négy utast, s megsebesítve többeket, akik Manderából tartottak a kenyai fővárosba. [148] Még ebben a hónapban a terrorista csoport egy másik buszt is megtámadott a megyében található Banissa városában, amely alig több mint 10 kilométerre fekszik az etiópai-kenyai határtól. Az al-Shabaab fegyveresei, akik rendőrségi egyenruhát viseltek, először megpróbálták csak leinteni a buszt; a sofőr azonban nemcsak hogy nem állt meg, de még csak nem is lassított, mivel tudta, hogy nincs rendőrségi ellenőrzés azon a szakaszon. Miután a szervezet tagjai felismerték, hogy tervük megbukott egyből tüzet nyitottak a járműre, megsebesítve a sofőrt, s kilyukasztva a busz hátsó kerekeit. Ezt követően a fegyveresek megölték három utast (két keresztényt és egy muszlimot), s megsebesítettek két másik embert is. Az előbbieket azért veszítették életüket, mert nem tudtak idézni a Koránból, az utóbbi pedig azért, mert igyekezett megvédeni azokat a szervezet tagjaitól. [149]

2020 márciusában egy másik busz került több mint harminc al-Shabaab fegyveres kereszttüzebe Mandera megyében. A terrorista csoport előzetesen lezárta a busz számára kijelölt utat, s elkezdett tüzelni a járműre, arra készítve a sofőrt, hogy megálljon. Miután ez megtörtént a dzsihadisták leszállították az utasokat keresztények után kutatva. Mivel azonban mindenki tudta igazolni vallási hovatartozását, az al-Shabaab nem ölt meg senkit, ellenben elrabolták a busz szerelőjét. [150] Néhány hónappal később, 2020 szeptemberében vélhetőleg a terrorszervezet emberei állítottak meg egy buszt Lafey városában, Mandera megyében. A fegyveresek leszállítottak három utast, majd arra utasították a sofőrt, hogy hajtson tovább. Rono Bunei szerint érthetetlen, hogy a szervezet tagjai milyen forrásból értesültek a buszon utazó három emberről, ahogy az is, hogy miképp kezdhette meg a jármű rendőri kíséret nélkül az útját. [151] 2020 októberében aztán a terrorista csoport megtámadott egy buszt a Mandera megyében lévő Daba határán, amely Nairobi tartott Manderából. Bár haláleset nem történt az ütközet során, nyolcan megsebesültek, a járművet pedig a terrorszervezet tagjai teljesen tönkretették. [152]

6. kép Az al-Shabaab buszok elleni támadásainak földrajzi elhelyezkedése Kenyában (2018-2023)
Forrás: A szerző

2021 januárjában az al-Shabaab kárt tett egy újabb buszban a Wajir megyei Kutulo településen. Miután a hat AK-47-esekkel felszerelt fegyveres megállította a járművet, felszálltak és nemek szerint két csoportra választották az utasokat. Ezt követően kérdéseket

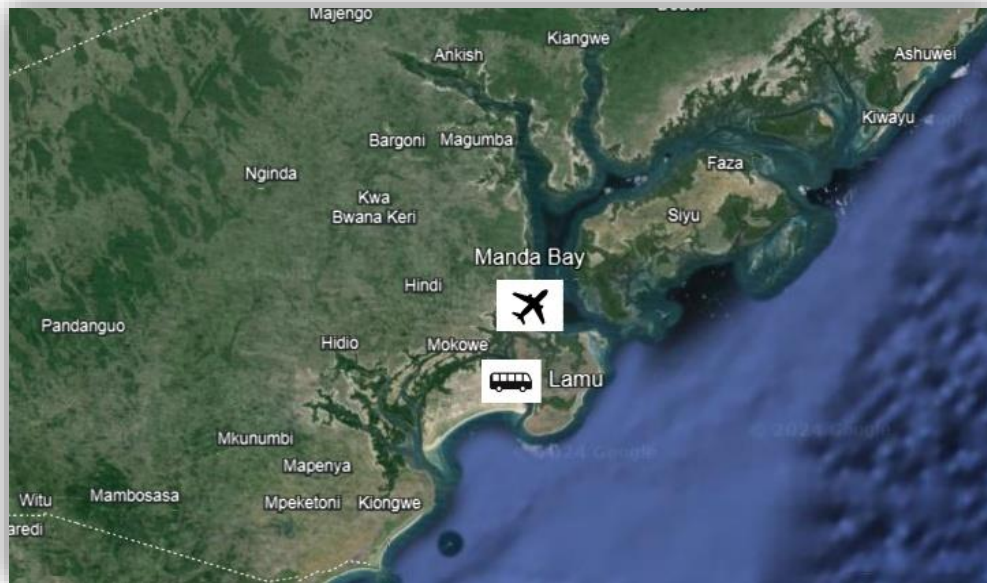
tettek fel nekik a foglalkozásukról és a vallási hovatartozásukról. Mivel nem találtak olyanokat, akik kormányzati tisztviselők és/vagy keresztények lettek volna személyi sérülés nem történt, a fegyveresek csupán ételt és pénzt koboztak el a sofőrtől. [153] A terrrorszervezet ezt követő támadása Manderá megyében sokkal pusztítóbb volt. Habár a mai napig nem teljesen egyértelmű ki a felelős az okozott károkért, minden jel arra mutat, hogy az al-Shabaab fegyveresei telepítettek bombát a főút mellé, hogy az 2021 márciusában teljesen működésképtelenné tegyen egy arra járó buszt.⁵⁷ A felrobbantott jármű Lafey városából tartott Manderába, s míg három utas azonnal az életét vesztette a támadásban, többeket súlyos sérülésekkel szállítottak kórházba. [154]

2021 júniusában újabb két buszban okoztak jelentős károkat az al-Shabaab fegyveresei a Manderá megyebeli Olla és Sarman települések között. A konvoj, amelyet egy rendőrautó kísért mielőtt a támadók felgyújtották azt, Rhamuból tartott épp Banissába. Mikor a terrrorszervezet emberei megrohmozták a buszokat, az egyik sofőr annyira rémülten próbált elmenekülni a helyszínről, hogy felborította a járművet. [155] Hárman, a rendőröket is beleértve, életüket vesztették, míg tizennyolcan könnyebben sérültek csak meg a támadás során. A következő buszt ért rajtaütés 2022 januárjában történt Manderá megye északkeleti részén a kenyai-szomáliai határ közelében. A tizennégy üléses jármű út menti bombára hajtott a kora reggeli órákban, amely következtében legalább tizenhárman életüket vesztették, többek pedig megsebesültek. A szemtanúk elmondása szerint a robbantás előtt fegyverropogásra lettek figyelmesek, s bár egyik szélsőséges csoport sem vállalta magára a felelősséget, úgy vélik a pokolgép elhelyezése az al-Shabaab fegyvereseinek a műve lehetett, akik a múltban már több határon átívelő támadást is intéztek a kenyai biztonsági erők és a közlekedési szektor ellen. [156]

Újabb hiátus után az al-Shabaab fegyveresei 2023 júniusában kárt tettek egy buszban a Manderá megyebeli Wargadud településen. A kenyai rendőrség információi szerint a támadók először megpróbálták leinteni a járművet, ám amikor látták, hogy ez a stratégia nem működőképes tüzet nyitottak a buszra. A sofőr ezután sem állt meg, hanem igyekezett minél inkább eltávolodni a terrorista csoporttól, amely művelet leeresztett kerékkel kissé nehéznek bizonyult. Végül azonban a sofőrnek sikerült elnavigálnia a támadás helyszínéről, megmentve

⁵⁷ Annak ellenére, hogy a robbantásért az al-Shabaab nem vállalta magára a felelősséget, még valószínű, hogy ők követték azt el. Hasonlóan azonban 2017. október 14-ei Mogadishuban történt teherautó-robbantásokhoz, amely Szomália történelmének leghalálosabb kimenetelű akciója volt (megölve majdnem hatszáz embert, s további háromezret megsebesítve) féltek, hogy a támadás médiavisszhangja több negatívvá válik számukra, mint előnyhöz juttatná őket.

ezzel a buszon utazó körülbelül ötven ember életét. [157] Egy nappal később viszont az al-Shabaab sikerrel járt, s megállított egy buszt Mandera megyében. A fegyveresek megint csak vallási hovatartozásukról és foglalkozásukról faggatták a nemek szerint két csoportra osztott utasokat. Mivel azonban nem találtak semmi kivetnivalót a buszon utazó ötvenöt fő egyikét érintően sem, továbbengedték a járművet anélkül, hogy bárkinek is bántódása esett volna. [158]

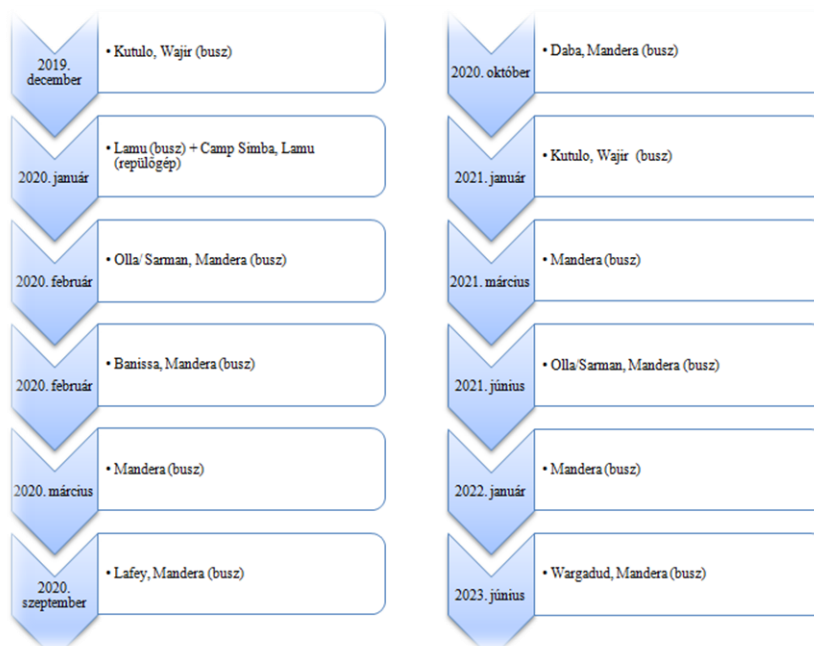

7. kép Az al-Shabaab repülőgépek elleni támadásának földrajzi elhelyezkedése Kenyában (2018-2023)
Forrás: A szerző

A kenyai biztonsági infrastruktúra fejlettsége miatt az al-Shabaab nem igazán tudott zavart kelteni az ország légi közlekedésében. Mindezek ellenére a terrorista csoport potenciális veszélyt jelent a földön tartózkodó repülőgépekre és az azok kiszolgálásához szükséges infrastruktúrákra. Ráadásul a szervezet légvédelmi fegyverekhez való hozzáférése nemcsak Szomáliát, hanem az egész Afrika szarva régiót fenyegeti. [159] Az al-Shabaab már a múltban is próbált kárt tenni kenyai légvédelmi létesítményekben és kritikus infrastruktúrákban. Az egyik talán leghírhedtebb példa a mozgalom 2020. januári művelete volt, amikor a csoport fegyveresei lerohanták Camp Simbát, egy Lamu megyében amerikai és kenyai csapatok által használt katonai bázist. Bár a támadást viszonylag rövid időn belül visszaverték, három amerikai állampolgár meghalt az ütközetben. A KDF szóvivője szerint körülbelül húsz fegyveres (akik közül ötöt megöltek, ötöt pedig a későbbiekben elfogtak) támadta meg a bázist, s kezdett el rakétavetőkkal lövöldözni egy ott lévő amerikai felderítőgépre. Az al-Shabaab médiaközleménye beszámolt róla, hogy a támadók „sikeresen lerohantak egy erősen védett bázist és annak egy része felett átvették az irányítást.” [160] A kenyai kárfelmérések

ráműtötték arra, hogy az incidens során a terrorszervezet megsemmisített két amerikai helikoptert és repülőgépet, valamint számos más járművet is a bázison. Ezzel szemben az al-Shabaab által közzétett adatok szerint tizenhét amerikai és kilenc kenyai katonával végeztek, s hét repülőt és öt másik járművet tettek tönkre. Az Amerikai Egyesült Államok Afrikai Parancsnoksága azonban nem tekinti valósnak a csoport információit, mivel erős túlzásnak érzi az általuk közölt számokat. [161]

Egy szomáliai gyökerekkel rendelkező kenyai muszlim férfi, Cholo Abdi Abdullah, ellen felmerült a vád, hogy repülőgép-támadást szervezett az Egyesült Államok ellen. Az FBI információi szerint a férfit egy magas rangú al-Shabaab tag támogatta, s az lett volna a feladata, hogy eltérítsen egy gépet, s egy 9/11-hez hasonló támadást hajtson végre egy később megnevezett amerikai város ellen. Abdullah 2016-ban kezdte meg a képzést a Fülöp-szigeteken, amelynek végén pilótaengedélyt szerzett. Bizonyos információk szerint sok időt töltött az interneten az amerikai vízumjelentkezésről vagy a pilótafülke feltöréséről való olvasással. Emellett a férfi minden bizonnyal alaposan tanulmányozta Észak-Amerika legmagasabb épületeinek helyzetét is. Habár Abdullah kísérlete végül kudarcot vallott, s az nem is Kenya ellen irányult, ha összejön, ez lehetett volna a megpusztítóbb tömegbaleset, amelyet egy kenyai állampolgár követ el. Az eset kihangsúlyozása azért fontos, hogy felhívja a figyelmet a potenciális jövőbeli al-Shabaab vagy a terrorszervezet által valamilyen formában támogatott repülőgép-támadásokra a régióban.

4. ábra Idővonal az al-Shabaab buszok és repülőgépek elleni támadásairól Kenyában (2018-2023)
 Forrás: A szerző

3.5. Az olajvezetékek elleni támadások jövője

A vasúti és közúti közlekedéshez képest az energia sokkal gyorsabban és biztonságosabban szállítható csővezetéseken keresztül. Míg régebben a terroristák a kemény célpontokat (kormányzati épületek, biztonsági erők tagjai, magas rangú tisztviselők, stb.) részesítették előnyben támadásaik során, az utóbbi években ez a tendencia megváltozni látszik, s egyre fontosabbá válnak a kemények mellett a puha célpontok is (infrastruktúra, közlekedés, vendéglátás, stb.). [162] Az olajvezetékek elleni támadások jelentős értékük és relatíve könnyű megközelíthetőségük miatt különösen vonzóak lehetnek a terroristák számára. Mivel azok sokszor a nyilvánosság számára látható helyen és hatalmas területen helyezkednek el, védelmük nagy kihívást elé állítja az országot.

Habár az al-Shabaab eddig nem intézett támadást kenyai olajvezetékek ellen, a biztonsági szakértők figyelmeztetései szerint nagy a kockázata annak, hogy a terrorszervezet sikeres műveleteket hajtson végre csővezetékek ellen a jövőben, különösen akkor, ha azok távoli térségekben találhatók. [163] Az Uganda-Kenya nyersolajvezeték (Uganda–Kenya Crude Oil Pipeline – UKCOP) koncepciója, bármily kecsegtetőnek is bizonyult 2015-ben, egy évvel később megghiúsult a Kenya, Uganda és Tanzánia közötti regionális rivalizáció következtében. [164] Már ekkoriban is az al-Shabaab jelentette Kenyában a legsúlyosabb biztonsági fenyegetést. [165] Számos olajipari nagyvállalat tartott attól, hogy a terrorszervezet megtámadhatja és zavarokat idézhet elő az UKCOP megépítésében és működésében. A nagy távolság (1.500 km) és a terep egyenetlensége (25 fok feletti emelkedők) miatti magas költségek kombinációja a biztonsági kockázatokkal (az al-Shabaab gyakori támadásai Lamu és környékén) teljesen ellehetetlenítette Kenyát a projektben való további részvételtől. [166]

Mivel a Lamu kikötőjéből Dél-Szudán és Etiópia irányába tervezett LAPSSET (Lamu Port-South Sudan-Ethiopia-Transport) folyosó még jelenleg is építés alatt áll, így a Burundit, a Kongói Demokratikus Köztársaság keleti részét, Kenyát, Ruandát, Dél-Szudánt és Ugandát összekötő északi folyosó, nemcsak Kenya, de az egész kelet- és közép-afrikai régió számára kiemelt fontosságú. Az olajat többnyire csővezetéseken keresztül szállítják a délkeleten található Mombasa városából Nairobiba. Az olajvezetékek ellen irányuló terrortámadások komoly aggodalomra adhatnak okot, mivel egyrészt ezek a csövek a felszínen vagy ahhoz közel találhatóak (lásd 9. kép) [167], másrészt pedig őrzésüket csupán néhány – sokszor magáncégek által fizetett – biztonságért felelős tiszt látja el. Nem ritka tehát, hogy egyáltalán

nincs jelen őrszemélyzet a csővezetékek közelében lévő állomásokon, különösen akkor, ha azok az ország kiesőbb részein vannak.

8. kép Kenya két legnagyobb városa (Nairobi és Mombasa) között 280 kilométeren át futó olajvezeték
Forrás: <https://pgjonline.com/magazine/2020/december-2020-vol-247-no-12/features/kenya-s-midstream-sector-aims-for-petroleum-products-market>

A probléma az, hogy a Kenyai Csővezeték Társaság, amely egy kőolaj- és kőolajtermékek szállításáért felelős állami tulajdonban lévő vállalat, magánbiztonsági társaságokkal kötött partnerséget. Ezek a cégek viszont nem rendelkeznek megfelelő felhatalmazással. A csővezetékek mentén állomásozó magánbiztonsági személyzet nem tudja felvenni a harcot az al-Shabaab fegyvereseivel, s azt is tiltja a törvény az őröknek, hogy fegyvert hordjanak maguknál. A biztonsági személyzet egyetlen valódi kötelessége az, hogy megbizonyosodjon a biztonsággal kapcsolatos ipari szabályok és irányelvek betartásáról, valamint törekednie kell arra is, hogy a munkahelyi balesetek mérséklésre, vagy lehetőség szerint megelőzésre kerüljenek. [168, p.108] Egy kritikus fontosságúnak ítélt létesítményekbe való belépésnél tehát kiemelten fontos a megfelelő szintű felhatalmazás, különösképpen azért, hogy semmit se lopjanak el a létesítményből.

A kenyai hadsereg és az Országos Rendőr- és Hírszerző Szolgálat közös erőfeszítéseinek köszönhetően a legtöbb terrortámadást sikerül elhárítani Kenyában. A kritikus infrastruktúra

létesítményeken kívüli biztonságot azonban általában a magáncégek biztosítják az országban. Szoros együttműködésre van tehát szükség a biztonsági személyzet és a titkosszolgálati ügynökök között ahhoz, hogy együttesen tudják felderíteni és hatástalanítani a főként al-Shabaabhoz köthető külső és belső fenyegetéseket. Ezeknek a terrorveszélyeknek az azonosítása egyben azt is jelenti, hogy az azt megelőzni próbáló erőfeszítések kudarcra végződtek. [163] Míg a különböző egyének és járművek mozgásáért egy adott területen a biztonsági magáncégek tartoznak felelősséggel azért, hogy engedélyezik vagy megtagadják az oda való bejutást, a fenyegetéseket még a kritikus infrastruktúra létesítményének elérése előtt meg kell akadályozni. [169] Az al-Shabaab támadásainak visszaveréséhez pedig modern lőfegyverekre, magas szintű kiképzésre és megfelelő számú emberi erőforrásra lenne szükség, különösen akkor, ha a fegyveresek nagy csoportban támadnak meg egy kritikus infrastruktúrát. Jelenleg a helyzet viszont az, hogy a magáncégek által fizetett biztonsági őrök egyáltalán nem vagy nagyon kevés képzésben részesülnek, nem vagy csak teljesen alapfegyverekkel rendelkeznek és nincsenek annyian, hogy hatékonyan fel tudják venni a harcot a terrorista csoport ellen.

Még a kormány által létrehozott és irányított fegyveres szervezet (hadsereg, rendőrség, stb.) sem képes megteremteni egy olyan szintű biztonságot az országban, amely gátat szabna az al-Shabaab fokozott tevékenységeinek Kenyában. Ennek számos oka van, melyek közül talán a költségvetéssel kapcsolatos aggályok a legjelentősebbek, ugyanis a különböző részlegek között állandó harc folyik a korlátozott számban elérhető forrásokért. Emellett további problémát jelent a tárcák közötti verseny, valamint az, hogy a hierarchia lényeges szerepet játszik a közvetlen információtovábbításban. Ennek következtében sokszor hiányos információk állnak a biztonsági személyzet rendelkezésére, ami akadályozza a hatékony együttműködést. Kenyában ráadásul külön minisztériumok felelősek az energetikai létesítmények biztonságáért és az azt érintő intézkedésekért, [170] így az összehangolt tevékenységek végrehajtása is sokkal nehezebb. Köztudott, hogy a terrortámadásokra fontos volna gyorsan és időben reagálni, viszont komolyabb döntéseket Kenyában csak magas rangú tisztviselők hozhatnak. Ez a tekintélyelvű megközelítés lelassítja a döntéshozatalt és azt eredményezi, hogy a kormány elveszíti a sikeres ellentámadás lehetőségét. [171] A megtorlás hiánya pedig új löketet ad az al-Shabaabnak, hogy folytassák támadásaikat az országban, mivel az ezekből származó nyereség (különösen a propaganda és a toborzás terén) jelentősebb, mint az erre a célra fordított kiadások.

3.6. A drónokkal elkövetett támadások jövője

A dróntechnológia Afrikában való megjelenése és elterjedése új dimenzióba helyezte a humanitárius és katonai hadműveleteket. Bár a drónhasználat a kontinensen még viszonylag gyerekcipőben jár, azok már most is nagyfokú veszélyt jelenthetnek a fegyveres csoportok kezében.⁵⁸ Főképp úgy, hogy az al-Shabaab folyamatosan próbál újabb és újabb előnyökre szert tenni az FGS-szel és az ország szomszédjaival folytatott harcban. A terrorszervezet fegyveresei már eddig is magas szintű kifinomultságról és hozzáértésről tettek tanúbizonyságot, s ez alapján elképzelhető, hogy fejlettebb technológiákat, köztük drónokat is bevetnek majd, hogy még veszélyesebbé és precízebbé tegyék a kritikus infrastruktúrák elleni támadásaikat.

Ahhoz hogy az al-Shabaab az afrikai kontinens egyik leghalálosabb terrorista csoportjává tudjon válni elengedhetetlen volt a rögtönzött robbanószerkezetek (Improvised Explosive Device – IED) használatának rohamos növekedése. 2016 októberétől kezdődően a terrorista csoport egyre megbízhatóbban működő IED-eket alkalmaz műveletei során, amelyeket a közösségi médiában fellelhető információkhoz való könnyebb hozzáférés, a külföldi harcosok Szomáliába való érkezése és a más konfliktusterületekről származó ismeretek átadása is elősegít.⁵⁹ Amellett hogy az al-Shabaab stratégiája állandó tökéletesítésére törekszik, hatékonyabbá vált a bombák gyártását és azok bevetését illetően is, mivel egyre kifinomultabb technikákkal és eljárásokkal tudja személyre szabni IED-támadásait. A terrorszervezet biztonsági konvojokat támad meg és fő ellátási útvonalak mentén járőrözik, ahol stratégiaileg helyeznek el robbanószerkezeteket annak érdekében, hogy megállítsák az ellenséges járműveket egy előre meghatározott „gyilkos zónában”. Ezt követően pedig kézi lőfegyverek és rakéta-meghajtású gránátok segítségével teszik teljesen működésképtelenné azokat. Érdekes módon, saját táborainak védelme érdekében az al-Shabaab sokszor több összekapcsolt IED-ből álló rendszert szokott létrehozni. [172]

Mivel a terrorszervezetek manapság főként modern technológiát használnak a ‘puha’ célpontok elleni támadásokhoz, a pilóta nélküli légi jármű-rendszerek (másképpen drónok) az al-Shabaab számára is rendkívül hasznosnak tudnának bizonyulni támadásaik elősegítésében (gondolhatunk itt például a megfigyelésre, a felderítésre, a kritikus fontosságú személyek

⁵⁸ A szerző kenyai diákokkal készített személyes interjúja alapján, 2023. március-június, Nairobi/Kenya

⁵⁹ E konfliktusterületek közé tartozik például Jemen, valamint az al-Kaida az Arab-félszigeten. Habár a terrorizmus ellenes erőfeszítéseknek sikerült e nyomást valamelyest csökkenteni, nem szabad figyelmen kívül hagyni az innen érkező tudás technológiai fejlődésben betöltött kiemelkedő szerepét.

kiiktatására), hírszerzési műveleteik végrehajtásában, valamint propaganda-tevékenységeik során. [173] A kép- és hangrögzítő eszközökkel felszerelt drónok képesek magas minőségű légi felvételeket készíteni a terrorista csoportok számára, amely nagyban hozzájárul propagandakampányaik sikerességéhez. A drónok által rögzített felvételek ezen felül könnyen megoszthatóak az interneten is, amely felerősíti ezen szervezetek üzeneteinek hatását. Az online szélsőséges tartalmak eltávolítására irányuló erőfeszítések ellenére a terrorista csoportok továbbra is agresszív kommunikációs kampányokat folytatnak célközönségük világszinten történő bevonására.

A Globális Terrorelhárítási Fórum kihangsúlyozta, hogy habár a múltban az volt a tendencia, hogy a terroristák könnyen kezelhető fegyvereket és járműveket próbáltak beszerezni, ez megváltozni látszik, mivel a drónok ma már olcsóbban elérhetők; ez pedig vonzóbbá teszi azokat a korlátozottabb erőforrásokkal rendelkező terrorszervezetek számára is. [174] Ezen járművek másik nagy előnye az, hogy a távolból is működtethetők, s ez által csökkentik a szélsőséges csoportok által vállalt kockázatot. A terrorszervezetek ugyanis ily módon névtelenek és nehezen lekövethetőek tudnak maradni. Ez pedig lehetővé teszi számukra, hogy hírszerzési információkat gyűjtsenek, megfigyeléseket hajtsanak végre és támadásokat tervezzenek anélkül, hogy tagjaikat közvetlen veszélybe sodornák. Ráadásul a dróntechnológia a biztonsági erőket is komoly kihívások elé állítja. Amellett, hogy ezek a pilóta nélküli légi jármű-rendszerek gyorsan tudnak változtatni repülési technikájukon, megnehezítve az ellenük tett erőfeszítéseket, a drónok a hagyományos radarrendszerekkel nehezen észlelhetőek, mivel alacsonyabb magasságokban is képesek repülni, valamint el tudnak vegyülni polgári változatuk között. [175]

2023 októberében az afrikai légierő parancsnoki értekezletén Szenegálban megegyezés született arról, hogy Afrikának – annak érdekében, hogy biztosítsa a stabilitást és a biztonságot a kontinens jövőjére nézve – sürgősen ki kell dolgoznia egy jól működő védelmi rendszert a drónok általi fenyegetésre. [176] A Beacon Security nigériai elemzője, Kabiru Adamu azonban azt mondta, hogy a kontinens országainak sem a kapacitásuk, sem pedig a szankcionált vagy hitelesített módszerük nincs meg a probléma megoldására. [177] Ameddig nem alakítják ki a megfelelő megközelítéseket nemzeti szinten, addig nem szabad regionális vagy globális válaszlépéseken gondolkodni. Ez viszont azt jelenti, hogy a terroristák jelenleg előnyösebb pozícióban vannak és mindaddig abban is maradnak, amíg a helyi kormányok nem képesek felzárkózni, s megoldást találni az 'újfajta' fenyegetés minimalizálására.

A drónok al-Shabaab általi használata nemcsak Szomáliában, hanem Kenyában is komoly gondokat okozhat. A terrorszervezet ugyanis többször kijelentette már, hogy addig fogják támadásaik keresztüzében tartani a kenyai városokat, amíg Nairobi úgy nem dönt, hogy visszahívja csapatait Szomáliából. Ez nem is bizonyult üres fenyegetőzésnek, ugyanis 2020-januárjában, amikor a terrorista csoport lerohant egy közös amerikai-kenyai légitámaszpontot Manda Bay-en, Kenyában, drónokat ⁶⁰ használtak a támadás koordinálásához és propagandafilmjük rögzítéséhez. [178] Ezt követően pedig 2021 novemberében a Szomáliai Nemzeti Hírszerző és Biztonsági Ügynökség (National Intelligence and Security Agency – NISA) emberei 6 drónt foglaltak le a szomáliai Aden Adde nemzetközi repülőtér közelében. A járművek Zakaria Mohamed Haji-Abdi, volt szomáliai információs, távközlési, felsőoktatási és kulturális miniszter tulajdonában álltak, aki Mohamed Abdullahi Mohamed “Farmaajo” korábbi szomáliai elnök (2017-2022) és Fahad Yasin Haji Dahir, szomáliai politikus közeli szövetségese volt.

Habár Haji-Abdi elmondása szerint a Törökországból importált drónokat csak mezőgazdasági használatra szánta Puntföldön, ez az állítás két okból kifolyólag is problémás volt. Egyrészt az állam – biztonsági szempontokra hivatkozva – betiltotta az összes pilóta nélküli légi járműrendszer használatát és behozatalát a területre. Másrészt pedig a szomáliai ellenzéki politikusok aggódtak személyes biztonságuk miatt, tekintve hogy a drónok hozzávetőleg 30 kilogramm lőszerrel képesek szállítani. A kétségbeesés azonban akkor hágott igazán a tetőfokára, amikor kiderült, hogy a hat járműből négynek hirtelen nyoma veszett a NISA mogadishui biztonsági házából. [179] 2022. szeptember 4-én pedig az al-Shabaab fotókat osztott meg egy amerikai gyártású ScanEagle megfigyelő drónról (lásd 8. kép). Bár a közösségi médiára feltöltött képek alapján nem tűnik úgy, hogy a drón működőképes lenne, a fotók így is jelentősek propaganda-értékük miatt. [180] A csoport emellett több alkalommal is bevetett már drónokat az Afrikai Unió és az SNA bázisainak és konvojainak megfigyelésére, valamint magas rangú külföldi tisztségviselők és humanitárius szervezeteknél dolgozók mozgásának lekövetésére. [181]

⁶⁰ A támadás közben bevetett drónokat az al-Shabaab valószínűleg a kenyai hadseregtől szerezte meg, amely a terrorellenes légi műveletekhez használta azokat.

9. kép Az al-Shabaab harcosai egy amerikai gyártású ScanEagle megfigyelő drónnal
Forrás: <https://www.military.africa/2022/09/al-shabaab-drones-and-the-african-conundrum/>

Fontos kiemelni, hogy a drónok terroristák általi felhasználása két fő kategóriára osztható, mivel egyrészt beszélhetünk aktív-támadó (például robbanóanyagok egy adott célpontra történő eljuttatása, személyek vagy csoportok kiiktatása, stb.), másrészt pedig passzív-védekező (hírszerzés, megfigyelés, felderítés, propaganda, stb.) funkcióról is. [178] Az al-Shabaab drónhasználatát az utóbbi megközelítés jellemzi, legalábbis egyelőre. Sokszor nem tudni pontosan milyen típusú és gyártmányú légi jármű-rendszereket használnak, viszont a propaganda-felvételekből és más forrásokból származó bizonyítékok arra utalnak, hogy ezek általában kereskedelmi drónok. Ez főként széles körű hozzáférhetőségükkel és megfizethetőségükkel magyarázható. Habár jelenleg a katonai drónok kevésbé elérhetők az afrikai terrorszervezetek számára, s azok nagyobb valószínűséggel nyomon követhetők a hatóságok és bűnüldözési szervek által, a légi jármű-rendszerek al-Shabaab általi katonai használatát nem szabad alábecsülni és kizárni. [175] Átfogó stratégiát kell kidolgozni, s muszáj helyi, regionális és nemzetközi erőfeszítéseket tenni a folyamatosan fejlődő dróntechnológiai környezet szabályozására, valamint a stabilitás és biztonság garantálása érdekében, mind az Afrika szarva régióban, mind pedig az egész kontinensen.

3.7. Következtetés

Az elmúlt években drasztikusan megnőtt a kritikus infrastruktúrák elleni terrortámadások száma. Ezek a tevékenységek, amellet hogy hatalmas fennakadásokat okozhatnak és

jelentősen visszavethetik a megtámadott ország gazdasági fejlődését, [182] arra is képesek, hogy odairányítsák az emberek figyelmét, ahova a terroristák szeretnék, valamint saját narratívájukat propagálva befolyásolják a közvéleményt. Ezen túlmenően pedig a potenciális célpontok eltérő jellege miatt lehetetlen teljes körű védelmet nyújtani ezekkel a terrortámadásokkal szemben. Az aktuális kritikus infrastruktúrákat érintő Kenyára vonatkozó jogi szabályozás részletes áttekintése után a tanulmány közelebbről megvizsgálta az al-Shabaab kritikus infrastruktúrák elleni támadásait Kenyában 2018 és 2023 között, különösen a telekommunikációs, a közlekedési és az energiaszektor vonatkozásában.

Az adótornyok al-Shabaab általi megrongálása és megsemmisítése különböző okokra vezethető vissza, ideértve a helyi lakosság és a kenyai biztonsági erők közötti kommunikációs zavarok előidézését, a kormányzati csapatok mozgásával kapcsolatos hírszerzési információk továbbításának csökkentését és a rendőrség reakcióidejének növelését. A buszok elleni támadások mögötti fő indok minden bizonnyal az volt, hogy az al-Shabaab vallási konfliktust idézzen elő a térségben élő muszlimok és a más valláshoz tartozók között. A repülőgépeket célzó közelmúltbeli támadások pedig főként azért történtek, hogy a nemzetközi sajtófigyelem középpontjába helyezve a terrorszervezetet rávilágítsanak annak felsőbbrendűségére, olyan entitásként ábrázolva azt, amely képes kárt tenni még a légitömegközlekedést érintő létesítményekben és a földi kritikus infrastruktúrákban is.

A fent leírtakból látszik, hogy a felállított hipotézis, mely szerint az al-Shabaab veszélyt jelent a kritikus infrastruktúrákra nézve Kenyában nem vagy csak részben helytálló. Amíg az valószínűsíthetően igaz, hogy a terrorista csoport fenyegetettséggel bír a telekommunikációs és a közlekedési szektorra (bár az utóbbi kapcsán is inkább a buszok elleni támadások voltak a hangsúlyosabbak), addig a szervezet az energiaszektorra nézve jelenleg nem gyakorol számottevő negatív hatást. Emellett pedig a 2022-es Kenyai Közlönyben kiadottak értelmében fontos volna mind az öt infrastrukturális szektort (ahol az energia és a közlekedési szektor eleve egynek számít) megvizsgálni ahhoz, hogy teljes képet kapjunk arról, hogy az al-Shabaab veszélyt jelent-e a kenyai kritikus infrastruktúrákra nézve. Utolsóként pedig kiemelhető, hogy a szerző kifejezetten a 2018-2023-as intervallumot vizsgálta, így nem zárható az sem ki, hogy egy másik időszak tanulmányozásakor eltérő eredmény született volna.

A terrorszervezet kritikus infrastruktúrák elleni támadásai Kenyában megerősítették, hogy a hagyományos bűnüldözés önmagában nem elegendő. Lényeges ezen felül a helyi lakosok

bevonása az al-Shabaab elleni küzdelemben, ugyanúgy, mint a közösségi rendészet és a hatékony hírszerzés fokozott szerepe is, [183] hiszen a magasabb közbiztonság elérése érdekében a megelőzést és a proaktív magatartást kell előnyben részesíteni. A szerző által vizsgált tevékenységek többsége Kenya északkeleti területén történt, ahol a kritikus infrastruktúra elleni egyetlen támadás is pusztító következményekkel járhat. Hatalmas kihívást jelent a helyi lakosság telekommunikációs szolgáltatások útján való összekötése az ország egyik legritkábban lakott területén, mint ahogy az is, hogy rendőri kíséretet biztosítsanak az összes olyan busznak, amely állandó fenyegetettségnek kitett részeken halad keresztül. Ezzel az al-Shabaab elleni védekezésre használható biztonsági erők még inkább szétforgácsolódnak és egy komolyabb támadás esetén képtelenek lennének hatékonyan védelmezni a rájuk bízott állampolgárokat és javakat.

Az energiaszektor biztonságának kérdése az al-Shabaab kenyai olajvezetékek elleni támadásainak lehetőségét vizsgálva kerül az előtérbe. Az energiaforrások olyan stratégiai eszközöknek tekinthetők, amelyek rendkívül fontos gazdasági és politikai szerepet töltenek be. Védelmük azonban súlyos kihívások elé állítja az érintett országokat. A drónok felhasználását tanulmányozva pedig látható, hogy a terrorista csoport megerősödését muszáj mérsékelni a technológiai ugrások megakadályozásával. A dróntechnológia militarizálásának veszélye Afrikában egy új aszimmetrikus eszközként van jelen, amelyet a szélsőséges csoportok és radikális mozgalmak igyekeznek a saját hasznukra fordítani, átalakítva ezzel az afrikai harcteret.

Szükség van tehát nagyobb fokú helyi és regionális együttműködésre ahhoz, hogy az al-Shabaab olyannyira meggyengüljön, hogy ne tudjon kritikus infrastruktúra elleni támadásokat véghezvinni Kenyában. Míg az összehangolt terrorizmusellenes intézkedések költségesek lehetnek, azokat lehetne hasznosítani a terrorcselekményeknek nem minősíthető incidensek kapcsán is, ideértve például a természeti katasztrófákat és az ember által okozott tevékenységeket is. Ezen intézkedések hatékonyságát azonban alááshatja a széles körben jelen lévő korrupció, amely negatívan hat a biztonsági erők és a helyi lakosság közötti bizalomépítésre. Emiatt pedig fontos volna annak mielőbbi mérséklése, lehetőség szerinti megszüntetése.

4. Az al-Shabaab hírszerzési képességeinek fejlődése és annak kapcsolata a harctéren elért sikerekkel

4.1. Bevezetés

A bukott vagy törékeny államokban nehéz (újja)építeni olyan biztonsági struktúrákat, amelyek hosszú távon is megfelelően képesek funkcionálni. [184] A biztonság és a stabilitás fenntartása különösen fontos a háború sújtotta társadalmakban, mert ennek a két feltételnek a megléte nélkül nem lehet fenntartható fejlődést elérni. A diplomáciai, politikai és technikai szolgáltatások biztosítása mellett a nemzetközi közösség nagy mennyiségű pénzt fektetett a szomáliai biztonsági környezet javításába és az államépítésbe; az újonnan létrejött állami intézmények azonban továbbra sem tudják biztosítani a békét az országban. [185] A biztonsági projekt kiszervezésével a helyi és a nemzetközi folyamatok összekapcsolódásának lehetünk szemtanúi, mivel a szövetségi kormány egyre inkább rá van utalva a nemzetközi donorok pénzügyi hozzájárulására ahhoz, hogy megvalósítsa helyi céljait. Emellett pedig az látható, hogy a NISA működését befolyásolja, hogy éppen ki van hatalmon. Ezzel szemben, a külföldi beavatkozás és az egyénközpontú irányítás hiánya az al-Shabaab titkosszolgálatában, az Amniyatban, úgy tűnik, nagyobb fokú hatékonyságot eredményez.

Az al-Shabaab biztonsági architektúrája rendkívül kevésbé kutatott⁶¹ [186, 187, 188]; mindazonáltal a terrorszervezet és az FGS közötti harc egyik legalapvetőbb összetevője a hírszerző ügynökségek természete. Ez a tanulmány az al-Shabaab történelmének rövid bemutatásával kezdődik, amely mintegy bevezetőként szolgál, hogy pontosabb képet kapjunk a terrorista csoport gyökereiről, s arról, hogy annak „újjaéledése” hogyan kapcsolódik az Amniyat hatékony irányításához. Ezt követi egy összehasonlító elemzés az al-Shabaab és az FGS hírszerző ügynökségeinek tevékenységeiről, hogy kiderüljön – a hipotézisben felvázoltak szerint – hogy az Amniyat hírszerzési képességei fejlettebbek-e a NISA-énál. A szomáliai kontextusban a biztonság és a hírszerzés kapcsolata stratégiai jelentőséggel bír, mivel ezeken a szintereken zajlik a versengés a helyi és nemzetközi szereplők között. Míg az előbbieket főként abban érdekelték, hogy hatalmukat politikai formában is kifejezzék, s megszabaduljanak politikai ellenfeleiktől, addig az utóbbiakat leginkább befolyásuk kiterjesztése hajtja, hogy majd aztán fegyvert ragadhassanak és szembeszálljanak a terrorszervezettel.⁶² A helyi és nemzetközi szereplők bevonása azonban újszerű megközelítést igényel. Mivel a biztonsági szektor szerepe kiemelten fontos a konfliktusok sújtotta

⁶¹ Mindössze három átfogó tanulmány létezik az al-Shabaab biztonsági struktúráiról, amelyek az alábbiak: Ingiriis (2020a), Sinkó & Besenyő (2021) and nor Kheyre (2022).

⁶² A szerző egy kelet-afrikai régiót kutató szakértővel készített Google Meet-es interjúja alapján.

Szomáliában, ezért az Amniyat és a NISA működésének és tevékenységének elemzése közelebb vihet bennünket az ország konfliktusdinamikájának megértéséhez.

4.2. Az al-Shabaab történelmi háttere

Szomália, a világ egyik legszegényebb országa, az elmúlt évtizedek során különféle katonai csoportok kereszttüzében volt. Mohamed Sziad Barre rezsimjének összeomlását követően az 1990-es évek elején az al-Kaida igyekezett kihasználni a diktátor elűzése után kialakult hatalmi vákuumot. Elkezdte pénzügyileg és katonailag támogatni az al-Ittihad al-Islami-t (AIAI), egy szomáliai politikai-fegyveres csoportot, abban a hitben, hogy talán sikerül létrehozniuk egy iszlamista államot Afrika szarván. A 21. század elején azonban az AIAI egyre inkább megosztottá vált, mivel a szervezet mérsékeltebb nézeteket valló tagjai egy politikai front megteremtésében látták a jövőt, míg a csoport fiatalabb, radikálisabb képviselői arról álmodoztak, hogy kiterjesszék az iszlám jogot, a sariát „Nagy Szomáliára”. Ez utóbbi csatlakozott az Iszlám Bíróságok Szövetségéhez (Islamic Courts Union – ICU), amely 2006 decemberére egy helyi szinten meghatározó nacionalista mozgalommá szerveződött, s fegyveres ellenállásba kezdett Dél-Szomália etióp haderő általi katonai megszállása ellen.⁶³ [189]

Ekkoriban még mind a szomáliai lakosság, mind pedig a diaszpóra támogatta a csoportot. Míg az előbbi az etióp csapatok mozgásáról gyűjtött hírértékű információkat,⁶⁴ [186] az utóbbi harcosokat toborzott és pénzügyi támogatást nyújtott a szervezetnek. [190] Emellett az al-Shabaab befolyásos, az iszlám valláshoz erősen kötődő személyek támogatását is élvezte, akik segítségével hozzájárult a harcosok számának további növekedéséhez. [191] Míg a terrorszervezet hivatalosan csak 2012-ben tett hűségesküt az al-Kaidának, minden jel arra mutat, hogy már azelőtt is támaszkodtak az Oszáma bin Láden által alapított szervezet tanácsadóinak szaktudására és közkapcsolati tevékenységeire.⁶⁵ [192] Ennek eredményeként pedig 2008 közepére a terrorista csoport ellenőrzése alá vonta Szomália déli és középső területeit, valamint képes volt visszaszorítani az Átmeneti Szövetségi Kormányt (Transitional Federal Government – TFG), az Etióp Nemzeti Védelmi Erőt (Ethiopian National Defense Force – ENDF) és az AMISOM békefenntartóit is a szomáliai fővárosban. Kevesebb mint két

⁶³ Az etióp hadsereg Szomáliában való katonai beavatkozásával kapcsolatos háttér-információk az alábbi linken olvashatók: Menkhaus (2009).

⁶⁴ Terepinterjúk alapján, amelyek Mogadishuban készültek 2017 szeptemberében és októberében.

⁶⁵ További információkért az al-Kaida által al-Shabaabnak nyújtott közkapcsolatokat érintő támogatásról lásd: Gartenstein-Ross (2009).

év leforgása alatt az al-Shabaab elhanyagolható, helyi lázadók mozgalmából erős, radikális – ma már világszerte ismert – fegyveres terrorista csoporttá nőtte ki magát. [193]

Ennek ellenére azonban a 2008 és 2011 közötti időszakban a terrorszervezet nem igazán tudott további területekre szert tenni, mivel képtelenek voltak teljesen kiszorítani a TFG-t és az AMISOM békefenntartóit Mogadishuból. Ráadásul az al-Shabaab akkoriban többször is jelentős harctéri kudarccokat szenvedett, miután összecsapott az Afrikai Unió csapataival, akik sokkalta modernebb felszerelésekkel rendelkeztek, mint a felkelők. Amellett hogy ezek az ütközetek katonailag is meggyengítették a mozgalmat, a klánokat is eltávolították a szervezettől, mivel az áldozatok számát tekintve ők szenvedték el a legsúlyosabb károkat. [194] Eközben a szomáliai társadalom is kezdett egyre inkább elidegenedni az al-Shabaabtól, nagyrészt a csoport szigorú saría-értelmezése és a lakosság folyamatos rettegésben tartása miatt. Mindezekon felül, dühöt és haragot váltott ki a szomáliaiakban az, hogy amint azt a 2011. október 4-én elkövetett számos orvostanhallgató halálát okozó autós bombatámadás is illusztrálta, a mozgalom teljes mértékben közömbösnek bizonyult a civil áldozatok számát tekintve. [195]

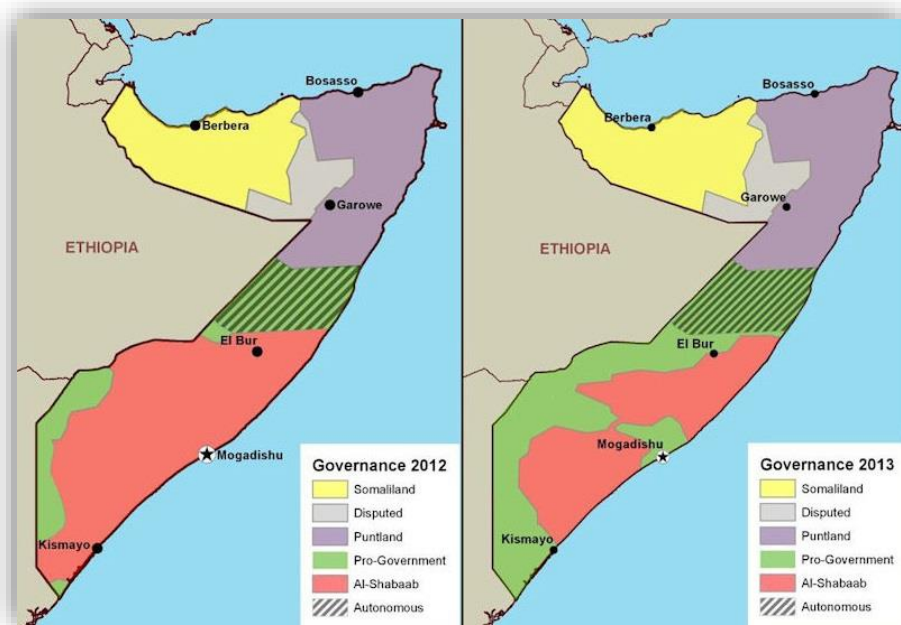
A csoport helyzete tovább súlyosbodott, amikor az Egyesült Államok 2008-ban az al-Shabaabot hivatalosan is terrorszervezetté nyilvánította, s a szomáliai diaszpóra egyre kevesebb anyagi támogatást nyújtott nekik, mivel nem kívánták vállalni a megsegítésükkel járó jogi kockázatot. Az utolsó csepp pedig az volt a pohárban, amikor az Ogaden és Habar Gidir Ayr klánok az al-Shabaab ellen fordultak, mivel ez azt jelentette, hogy azok a klán érdekeket előnyben részesítették az ideológiával szemben.⁶⁶ A klán politikát és a harci módszereket illető különböző megközelítésük és az al-Kaidához fűződő kapcsolat fontosságát érintő kérdések következtében 2011-re a terrorista csoport vezetése rendkívül széttöredezetté vált. [191]

A 2011-es szomáliai éhínség idején az al-Shabaab hírneve tovább romlott, miután a csoport vezetője, Ahmed Abdi Godane úgy döntött, hogy nem engedi be a külföldi élelmiszersegélyeket a terrorszervezet ellenőrzése alatt álló területekre. Az al-Shabaab nemcsak az éhínség létezését tagadta az országban, de még meg is akadályozta a Szomália déli részein élőket, hogy olyan helyekre utazzanak, ahol hozzájuthattak volna a segélyhez.

⁶⁶ Az al-Shabaabbal való szakítás nem jelenti feltétlenül azt, hogy az adott klán vagy klánok összes tagja eltávolodik szervezettől. Igenis vannak olyan csoportok és/ vagy egyének, akik továbbra is a mozgalom mellett maradnak. Miután az al-Shabaab ellen fordultak a Habar Gidir Ayr klán átállt az Ahlu Sunna Waljama'a oldalára, míg az Ogaden klán, a kismayói bevételekkel kapcsolatos nézeteltérések követően, Etiópia és Kenya táborát erősítette.

[196] Miután a terrorista csoport felismerte, hogy az AMISOM csapatok ellen a szomáliai fővárosban folytatott hagyományos hadviselés magas költségekkel jár, a szervezet úgy döntött inkább visszább vonul a Mogadishuban megszerzett legtöbb területről. Habár ezt a nemzetközi közösség akkoriban jelentős győzelemként könyvelte el, ma már látszik, hogy ez mindössze egy jól kalkulált döntés volt, amely az al-Shabaab visszatérését fémjelezte a gerillataktikához. A csoport azonban kénytelen volt lemondani két stratégiai fontosságú helyszínéről, Baraawe és Kismayo kikötővárosairól, amelyek jelentős bevétel-kiesést jelentettek a mozgalom számára.⁶⁷ [197]

Emellett pedig 2013-ban egyre hevesebbé váltak a terrorszervezet vezetésén belüli harcok, amelyeket valószínűleg Godane és az ellenfelei között folyamatosan növekvő feszültség válthatott ki. Az al-Shabaab vezetője már egészen 2011 februárja óta különféle vádak kereszttüzeiben állt. Sokan diktatórikus törekvéseit bírálták, s míg egyesek úgy tartották róla, hogy notóriusan figyelmen kívül hagyja a szervezet alapelveit (például „igaz muszlimokat” végeztet ki tárgyalás nélkül), mások azt emelték ki gyakran követ el stratégiai hibákat (például részt vett az Ahlu Sunna Waljama'a elleni harcokban, amely egy mérsékelt nézetekkel rendelkező szúfikat tömörítő milícia).

10.kép A csoporton belüli harcok az al-Shabaab irányítása alatt álló terület nagyságát is negatívan befolyásolták
 Forrás: <https://codebookafrica.wordpress.com/2014/03/10/somali-au-troops-take-towns-from-al-shabaab-in-renewed-offensive/>

⁶⁷ Az al-Shabaab éves költségvetésében körülbelül 35-50 millió dollárt tettek ki a kikötői bevételek, s további 30-60 millió dollár gyűlt össze a szomáliai üzletemberek „megadóztatásából”. További információ az alábbi linken keresztül érhető el a témában: Starr (2011).

Godane úgy kívánta megtorolni a személyét ért sérelmeket, hogy pragmatizmussal és brutalitással vágott vissza kritikusaiknak. Ennek a stratégiának a részeként a terrorszervezet hivatalosan is csatlakozott az al-Kaidához 2012-ben, még hozzá azért, hogy javítsák hírnevüket az iszlám világban. Ezen felül pedig az Emír egy nagy tisztogatást hajtott végre a szervezeten belül, amely a gyakorlatban úgy nézett ki, hogy Godane megölette azokat, akik úgy gondolta bármilyen módon is veszélyt jelenthetnek rá. Ennek eredményeképpen az al-Shabaab hatékonyabb és kevésbé korlátolt szervezetté vált. [198] Miután visszavonultak a városokból, sokkal kifizetődőbbnek tűnt az aszimmetrikus hadviselés taktikája, amely magában foglalta a rögtönzött robbanószerkezetek és gránátok használatát, a rajtaütésszerű támadásokat és az öngyilkos merényleteket. Az effajta hadviselésre való áttérés a csoport szempontjából előnyösebb helyzetet teremtett, hiszen a legkevesebb emberélet feláldozásával tudták meghatározni a háborúhoz legmegfelelőbb feltételeket.

Ezt követően az FGS, az AMISOM csapatok és az Egyesült Államok hadereje 2014 augusztusában megkezdte az Indiai-óceán hadműveletet, amelynek célja azon dél-szomáliai területek visszafoglalása volt, amelyeket a terrorszervezet tartott ellenőrzése alatt. Ezt a küldetést általában rendkívüli sikerként szokták emlegetni, mivel Godane 2014. szeptember 1-jén egy amerikai légicsapásban életét vesztette, amely egyben műveleti és szimbolikus veszteséget is okozott a csoportnak. [199] Továbbá a nemzetközi közösség úgy vélte, hogy az al-Shabaab emírjének kiiktatása hatalmi harchoz fog vezetni az országban, amely a mozgalom széttöredezését vagy akár felbomlását is maga után vonhatja. Godane utódja, Ahmad Diriye azonban úgy tűnt képes volt irányítása alatt tartani a csoportot, amely következtében az al-Shabaab nagyjából egységes tudott maradni. [200]

A 2011 és 2014 között elszenvedett katonai veszteségek arra készítették az al-Shabaabot, hogy belső átalakításokat hajtsa végre, s a hatékonyság növelése érdekében összhangba hozza politikai és műveleti stratégiáját. A változtatások 2015-re hozták meg a gyümölcsüket, mivel ebben az évben a terrorszervezet már sikeres támadásokat intézett az Afrikai Unió csapatai ellen, rajtaütésszerű akciókat hajtott végre El Adde, Janaale és Kulbiyow katonai bázisok ellen, valamint képes volt felvenni a harcot a kenyai és ugandai haderőkkel. [201] Mindezek mellett az al-Shabaab kifinomultabbá vált, amit mi sem bizonyít jobban, mint az hogy számos célpont ellen intéztek támadást a félautonóm Puntföld régióban és Kenya délkeleti részén is. A csoport ugyanakkor megkezdte szomáliai területeinek újbóli kiterjesztését, melynek első lépéseként ügynököket telepített az ország különböző régióiba. [202, 203]

Alex de Waal, afrikai elitpolitikával foglalkozó brit kutató szerint Szomália úgy tűnik megrekedt az „elhúzódó bizonytalanság időszakában”, [204] melynek hatására kialakult egy nagyfokú függés az ország és az AMISOM csapatok között, amelyek azonban nem maradhatnak mindörökké Szomáliában. Az Európai Unió, amely a békefenntartó misszió költségvetésének nagy részét finanszírozza, folyamatosan csökkenti az anyagi támogatást, egyre inkább megnyitva az utat az AMISOM erőinek folyamatos kivonása előtt. Fontos azonban emlékezni, hogy 2016-ban az etióp és kenyai csapatok részleges kivonását követően az al-Shabaab képes volt újra elfoglalni Bariirét, amely egy a terrorista csoport számára stratégiailag jelentős városok közül a Mogadishuhoz való közelsége miatt. [205] Az AMISOM (avagy 2022 áprilisa óta ATMIS) erőinek jelen tempóban történő kivonásának folytatása és/vagy esetleges felgyorsulása nagy nyomást gyakorol a meglehetősen instabil szomáliai biztonsági architektúrára, amely az Afrikai Unió békefenntartó misszióját hivatott helyettesíteni. Jelen állás szerint azonban a szomáliai hadsereg, a rendőrség és a titkosszolgálat sincs felkészülve erre a feladatra. Az SNA például régóta küzd azért, hogy betöltse a klán rivalizáció és a korrupció között tátongó biztonsági vákuumot, egyelőre sikertelenül. [206]

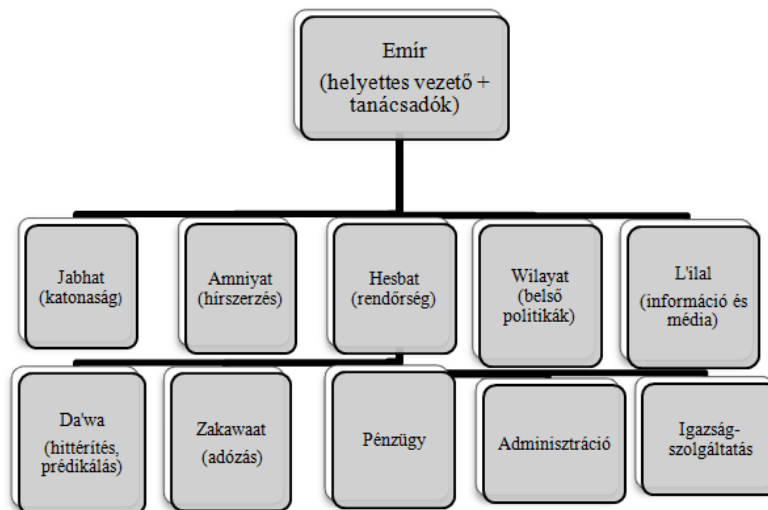
A szomáliai kormánnyal ellentétben az al-Shabaabnak sikerült növelnie képességeit mind az országban, mind pedig az azzal szomszédos területeken. Ez úgy történhetett meg, hogy a terrorista csoport képes volt szervezeti fegyelmet gyakorolni és egyszerre tudott hatékony, következetes és kiszámítható is maradni. Az al-Shabaab ezen tulajdonságai főként abban mutatkoztak meg, hogy több alapszintű szolgáltatást nyújtott, s jobban tudta garantálni a helyi lakosság biztonságát az általuk ellenőrzött területeken, mint az FGS.⁶⁸ A terrorszervezet újjáéledésének egyik fő oka, hogy képességeinek fejlesztése során a csoport nagymértékben támaszkodott annak hírszerző ügynökségére, a félelmetes Amniyat hálózatra.

4.3. Az Amniyat

Az al-Shabaab szervezeti felépítése jól értelmezhető, mivel könnyedén elkülöníthetők egymástól a szervezeti egységek feladatainak ellátását érintő különböző szerepkörök (lásd 5. ábra). Minden műveletért a csoport emírje felel, s ő az egyedüli személy, aki jogosult önállóan döntéseket hozni. Felelősséggel tartozik a szervezet stratégiáit kidolgozó tanácsadó és végrehajtó testületek működéséért is. Emellett az Emír nevezi ki az al-Shabaab legfőbb tanácsadó szervezetének a Shurának a tagjait is, amely jelenleg hozzávetőlegesen 8-10 főt

⁶⁸ A szerző egy szomáliai lakossal készített személyes interjúja alapján, 2023. április 15., Nairobi/Kenya

számlál.⁶⁹ Miután konzultál a Tanfiddal, amely egy döntési jogkörrel rendelkező tanács a klánok, milíciák és a vallási csoportok legbefolyásosabb tagjaiból, döntéseit közli a maktabokkal. [209] Ezek olyan szakosodott szervek, amelyek adminisztratív és katonai ügyekkel, adózást és biztonságot érintő kérésekkel, az igazságszolgáltatással és a propagandával foglalkoznak.⁷⁰ Az al-Shabaabnak három független biztonsági szerve van, amelyek a Hesbat (rendőrség), a Jabhat (katonaság) és az Amniyat (hírszerzés). [207] Míg a Hesbat – a vallási rendőrsége segítségével – a mozgalom irányítása alatt álló területeken felel a saríja betartatásáért, s a Jabhat – kommunikációhoz, logisztikához, médiához, orvostudományokhoz és robbanóanyagokhoz értő személyekkel – katonai egységekben hajt végre magas szintű műveleteket, [188] az Amniyat a terrorszervezet *de facto* hírszerző ügynöksége.

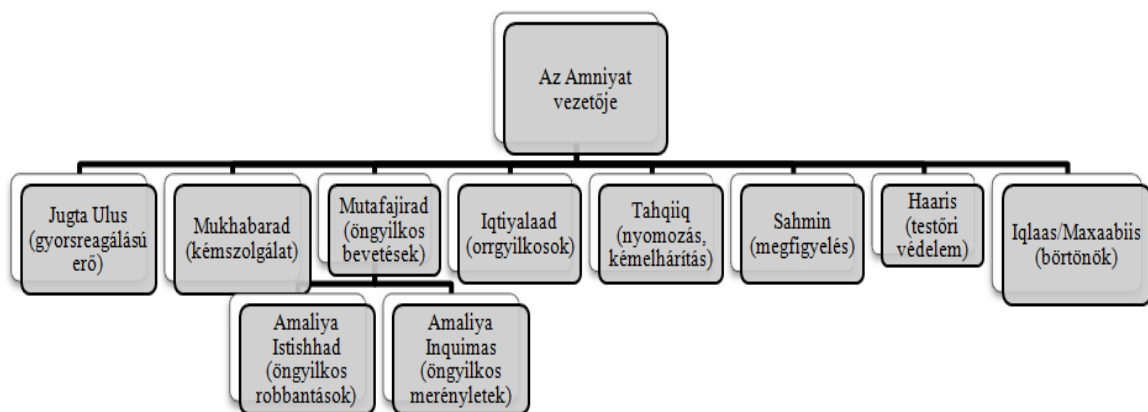
5. ábra Az al-Shabaab szervezeti ábrája a legfontosabb szakosodott szervekkel
Forrás: A szerző

Egy 2013-as Egyesült Nemzetek Szervezete (későbbiekben: ENSZ) által kiadott jelentés szerint az al-Shabaab titkosszolgálata, az Amniyat egy „a szervezeten belüli titkos szervezet mintáját követve épül fel”. [208, p.7] Ez azt jelenti, hogy senki sem ismeri a többiek személyazonosságát, s a tagok közötti szoros kapcsolatok miatt a titkosszolgálatba való behatolás szinte lehetetlen. A képességek és a feladatok határozzák meg az elvégzendő munka jellegét, ami arra enged következtetni, hogy a legtöbb ügynök részmunkaidőben dolgozik. Így

⁶⁹ Régebben, Godane vezetése alatt, a Shurában helyet foglalók száma elérte a 38-40 főt is.

⁷⁰ Ezen szakosodott szervek némelyike a Jugta Ulus (gyorsreagálású erő), a Mukhabarad (kémszolgálat), az Iclaam és az al-Kataib (médiahivatalok), a Zakawaat (adóbeszedéssel és adóztatással foglalkozó osztály) és a Mutafajrad (öngyilkos merényletekért felelős egység, két alosztállyal, amelyek az Amaliya Istishhad (öngyilkos robbantások alosztálya) és Amaliya Inquimas (öngyilkos merényletek alosztálya).

viszont az Amniyat tagjainak elfogása a NISA számára sokkal nagyobb kihívással jár. [209, 210] Míg a 2010-es évek elején úgy tűnt, hogy az Amniyat létrehozása meglehetősen radikális elmozdulás volt a csoport addigi taktikájához képest, mostanra inkább az látható, hogy a titkosszolgálat megalakulása az al-Shabaab működésének modernizálására vonatkozó stratégiai döntéshez kapcsolódott. [211] A hírszerzési ügynökség nagyrészt független a terror szervezet többi részlegétől, amit külön pénzügyi és logisztikai hálózata, valamint világos parancsnoki lánc bizonyít. [208, p.13] Az évek során a titkosszolgálat hatékony eszköznek bizonyult a potenciális célpontok azonosításában és azok sebezhetőségének feltérképezésében, ezáltal bizonytalan biztonsági környezetet létrehozva Szomáliában.

6. ábra Az Amniyat szervezeti ábrája

Forrás: A szerző az alábbi weboldalon fellelhető információk felhasználásával

(<https://igadssp.org/index.php/documentation/4-igad-report-al-shabaab-as-a-transnational-security-threat/file>)

Az Amniyat az al-Shabaab legszervezettebb, legnagyobb félelmet keltő, legjobban felszerelt szerves része, amely tevékenységeiért közvetlenül az aktuális emírnek felel (lásd 11. kép). [212] A hírszerző ügynökség – miután kritikai elemzést készít ellenfelei sebezhetőségeiről, s a begyűjtött információkat ellenőrzi – elküldi az adatokat a hírszerző szervezet parancsnokának, aki dönthet úgy, hogy elveti, de úgy is, hogy továbbítja azokat az al-Shabaab emírjének. A titkosszolgálat tagjait a terrorista csoport legjobb harcosaiból választják ki, s megbízható és fizetett informátorok ajánlásai alapján keresik fel őket. [213] Sokan közülük a szomáliai lakosságból kerülnek ki, s magas rangú pozíciókat töltenek be az FGS-ben és a különböző külföldi műveletekben. Miközben egyre több nő is van soraikban – akik feladatai közé tartozik, hogy élelmet és biztonságos menedéket találjanak és üzeneteket továbbítsanak – a legtöbb ügynök magasan képzett fiatal férfi, akik rendszerint a legdominánsabb klánokhoz tartoznak. [208, p.57] Az Amniyat sokrétű szerepet játszik az al-Shabaabon belül, mivel bár

mindenekelőtt hírszerző és kémelhárító hálózat, a terrorista csoport operatív szerveként is funkcionál, melynek keretén belül kis- és nagyszabású támadásokra szakosodott részlegeket működtet, melyek feladatkörei a robbantásoktól és a rajtaütésszerű akcióktól a bombázásokon át egészen a merényletekig terjed (lásd 6. ábra). [214]

Míg korábban a terrorszervezet az alacsony szintű műveletekre összpontosította figyelmét, a 2010-es évek elején a titkosszolgálattal együttműködve az al-Shabaab képes volt a nagyobb figyelmet keltő és pusztítóbb támadásokra helyezni a hangsúlyt, mint például a sokak által látogatott éttermek és a Szomáliai Legfelsőbb Bíróság elleni offenzívákra vagy az ENSZ létesítmények lerohanására. [215] Ebből látszik, hogy az Amniyat jelenléte Szomáliában – habár eltérő mértékben de – fenyegetést jelent az FGS-re, az AMISOM-ra, a támogatást nyújtó ügynökségekre és a nemzetközi külképviselőkre. Továbbra is az ország déli részei a leginkább érintett területek, mivel egyre több terrortámadás tulajdonítható az al-Shabaabnak Mogadishuban. Ezt igazolja az is, hogy 2021 és 2022 között megduplázódtak a halálesetek a szomáliai fővárosban. [216] Ezen felül pedig látható, hogy a terrorista csoport sikeres támadásokat tervez és hajt végre a tágabb régióban is,⁷¹ [217] amelyet jól illusztrálnak a 2010-es öngyilkos merényletek az ugandai Kampalában, valamint a 2013-as Westgate bevásárlóközpont és a 2015-ös Garissa egyetem elleni támadás Kenyában. [218]

Miután az al-Shabaab 2011-ben kivonult Mogadishuból, az Amniyat hatékony eszköznek bizonyult Godane kezében személyes céljainak elérésében és a terrorszervezet integritásának megőrzésében. A titkosszolgálat munkatársainak az volt ugyanis a feladata, hogy félelmet keltsenek az al-Shabaab többi tagjában, ehhez pedig minden rendelkezésükre álló módszert bevetettek a megfélemlítésektől a bebörtönzéseken át a merényletekig.⁷² [193] Az Amniyat a katonai, adminisztratív és hírszerzési feladatok ellátása mellett még a csoporton belüli igazságszolgáltatásért is felelt. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy a titkosszolgálat képes volt a terrorszervezet igazságszolgáltatási rendszerén kívül működni, kemény büntetést kiszabva azokra, akiket például az FGS vagy a Nyugat javára végzett kémkedéssel gyanúsítottak. [219, 220] Nekik aztán kirakatpereket tartottak, majd kijelölt börtönökbe zárták

⁷¹ Godane a 2010-es évek elején többször is megbízta az Amniyatot, hogy hajtson végre támadásokat Etiópiában is. Ennek következtében a szervezet megpróbált bombatámadást végrehajtani egy addisz-abebai futballstadionban 2013-ban, valamint egy évvel később öngyilkos merényletet tervezett az egyik legnagyobb bevásárlóközpont ellen az etióp fővárosban. Az első kísérlet magától kudarcba fulladt, a második pedig megakadályozásra került mielőtt bármi is történhetett volna.

⁷² Sikertelen disszidálás esetén az árulót vagy börtönbe zárták vagy megölték, ami újabb félelmet keltett a titkosszolgálat tagjaiban és elbátortalanította azokat, akik szintén eljátszottak a disszidálás gondolatával. Ha azonban sikerült is egy korábbi tagnak megszöknie az al-Shabaabtól, családjára és/vagy közeli barátaira várt ugyanaz a büntetés, mint amit ő kapott volna.

őket. A titkosszolgálat aktív szerepet játszott a polgári viselkedés megfigyelésében is, valamint szükség esetén törvényeket és különleges eljárásmodot kényszeríthetett ki. Így ez egy felügyelő testület is volt, amely szemmel tartotta a különböző részlegeket és állandó kapcsolatban állt az al-Shabaab vezetőségével. [209] Az Amniyat erejének és képességeinek növelésével Godane kordában tudta tartani a csoport regionális és alparancsnokait, s egyúttal meg tudott szabadulni ellenfeleitől is. Bár a titkosszolgálat munkatársaitól sokan féltek, a hírszerző ügynökség tagjaként szolgálni megtiszteltetésnek számított, a magasabb fizetések pedig csábítóak voltak. [221]

Az Amniyat mindig is fokozott figyelmet szentelt a biztonságának és a titoktartásnak, ezért kiemelten fontos volt, hogy az al-Shabaab titkosszolgálatát elkülönítésre kerüljön a terrorista csoport többi részétől. Noha az már eleve egy szervezet volt a szervezeten belül, a hírszerző ügynökségben további részekre való tagozódás volt megfigyelhető, ahol a különböző alosztályok saját kódnévvel és autonómiával rendelkeztek.⁷³ [208, p.57] Ez az óvintézkedés pedig azt a célt szolgálta, hogy megállítsák az esetleges kiszivárogtatásokat, valamint biztosítsák azt, hogyha az ellenség elfogja és kihallgatja valamelyik Amniyat ügynököt, azok ne tudjanak lényeges információt megosztani velük. Ez utóbbi intézkedés meglehetősen előrelátónak bizonyult, figyelembe véve az AMISOM csapatok 2012 és 2015 közötti offenzíváját, amely során az al-Shabaab kénytelen volt visszavonulni Dzsubaföldre. Az Amniyat tagjai azonban Szomália sűrűn lakott területein maradtak, ahol képesek voltak a fennmaradásukhoz szükséges hírszerzési információkat begyűjteni. [222]

Azóta további fejlődés következett be az Amniyat képességeiben, s mára már a titkosszolgálatnak egész Szomáliában vannak besúgói és ügynökei, akiknek állítólag sikerült beszivárogniuk a kormányhivatalokba, az Afrikai Unió erőibe, de még a NISA-ba is.⁷⁴ [188] Bizonyítékok gyanánt gondoljunk csak például a Villa Somalia, a Mogadishuban található fokozottan védett elnöki palota közelében elkövetett terrortámadásokra. [223] Ezen kívül az al-Shabaab vállalta a felelősséget a 2016-os és 2017-es kenyai katonai bázisok elleni offenzívájáért is, [224] amelyek különösen aggasztóak annak fényében, hogy ezek a sikerélmények nemcsak helyi szinten, Szomáliában növelik az al-Shabaab hírnevét, hanem még regionálisan is okozhatnak problémákat, megkérdőjelezve a szomszédos országok

⁷³ Az Amniyat szerkezetileg vélhetően a következőképp épül fel: Központi parancsnok; Területi parancsnokok; Pénzügyi és logisztikai részlegek; Hírszerzési részleg; Robbantásos támadásokért felelő és gyilkossági osztagok, valamint öngyilkos műveleti osztagok.

⁷⁴ A NISA egykori magas rangú tisztviselője azt állította, hogy az al-Shabaab ügynökeinek kormányzati szervezetbe való fokozott beszivárgása miatt a támadások száma növekszik.

részvételének szükségességét a terrorszervezet elleni küzdelemben. Amellett hogy katonailag védett létesítményeket is megtámad, az Amniyat alapvető szerepet játszik az FGS tagjainak, biztonsági szerveinek, szomáliai üzletembereknek és újságíróknak a megfélemlítésében és meggyilkolásában. [225, 226]

Habár az Amniyat és a NISA között gyakori a rivalizálás, hírszerző tevékenységeik nagyban összefüggenek egymással. A szomáliai kormánnyal és annak biztonsági szerveivel szemben azonban az al-Shabaab nagyobb hangsúlyt fektet a külső hírszerzési tevékenységekre (érts itt az információszerzést a NISA-ból és más szervezetektől). Például amikor 2017 júniusában Abukar Islow védelmi miniszter letartóztatta Abdiwaahid Khalif Abdit (más néven Isse Tarabuunt), akit a terrorista csoport katonai és hírszerző szárnyának vezetőjeként tartottak számon, az al-Shabaab válasza sem méltatta a hírt. Azóta már Tarabuunt – anélkül hogy egyáltalán vádat emeltek volna ellene – szabadlábra helyezték, s ő egyből Kenyába utazott, ami persze regionális aggályokat vet fel. [227] Ráadásul az Amniyat tagjai főként kormányzati informátorok toborzásával foglalkoznak, amely ahhoz szükséges, hogy elegendő emberi erőforrással rendelkezzenek a szervezet támadásainak végrehajtásához. Mindemellett pedig ahhoz, hogy minél inkább elvegyüljenek és a lehető leggördülékenyebben hajtsanak végre minden rájuk bízott feladatot, volt már olyan, hogy az Amniyat ügynökök szomáliai nemzeti hírszerzőknek álcázva magukat rendszám nélküli luxusautókban hajtottak végig Mogadishuban.⁷⁵ [186]

Régebben az FGS-hez hasonlóan az al-Shabaab vezetése is nagyrészt a folyamatosan változó klánpolitikától függött. Miután a csoport felismerte annak fontosságát az országon belüli befolyásuk biztosításában és kiterjesztésében, az Amniyat feladatai közé tartozott az is, hogy a szomáliai klán-struktúráról információkat gyűjtsön a terrorszervezet számára. Központi vezetés vagy hierarchikus rendszerek hiányában a klánok és alkánok kormányzása az előtérbe került. Ez magyarázhatja az al-Kaida 1992-es és 1993-as kudarcba fulladt kísérleteit, hogy az terrorista sejteket hozzon létre Szomáliában. Abu Hafis al-Masri, Oszama bin Laden egyik helyettese azt nyilatkozta, hogy az országot átható klán-dinamika miatt a szomáliaiak toborzása sikertelen volt, mivel azok fontosabbnak tartották a klánjaikhoz való hűséget, mint az ideológiát. [228]

⁷⁵ Terepinterjúk alapján, amelyek Mogadishuban készültek 2015 májusa és szeptembere között, 2016 áprilisa és augusztusa között, valamint 2017 szeptembere és októbere között.

Godane felismerte, hogy a klánokon belüli rivalizálás komoly kihívás elé állította a mozgalmat, mivel az a szervezeti kohézió ellen hatott és lehetetlenné tette, hogy számítani tudjanak a terrorista csoport magját képező tagokra. A csoport egykori emíreje és belső köre egy kétlépcsős tervet dolgozott ki a klánpolitikától való függés leküzdésére. Mivel a külföldi harcosokat egyre inkább csak ‘szükségtelen felelősségnek’ tekintették (legalábbis a műszaki szakértőket leszámítva), s az al-Shabaab nem kockáztathatta a helyiek támogatásának elvesztését, a csoport vezetősége úgy döntött, hogy kiutasítják, vagy megölik a külföldieket. Ezek után következett a szervezet átalakítása a szomáliai hierarchikus és decentralizált klánrendszer mentén, ami a gyakorlatban azt jelentette, hogy a parancsnokok és az alparancsnokok felelősségét kiterjesztették a fiatal tisztek kinevezésére és a gyalogság toborzására. Emellett pedig a Shura lehetővé tette a parancsnokok számára, hogy önállóan tervezzenek és hajtsanak végre kisebb műveleteket. [187]

11. kép Az al-Shabaab vezetőségéről készült 2020-as ábra jól szemlélteti, hogy a szervezet továbbra is közeli kapcsolatot ápol a Shurával és a klánok vezetőivel egyaránt (zöld színnel jelölve)

Forrás: <https://intelligencebriefs.com/al-shabaabs-amniyat-head-of-operations-in-mogadishu-muse-moallim-muawiye-resigns-nisa-reports/>

A hatalmi decentralizáció azonban csak az Amniyat képességeinek és tevékenységeinek növelésé árán történhetett meg. A központosítottság megszűnése azt eredményezte, hogy a titkosszolgálat ügynökeinek az eddiginél jobban szemmel kellett tartaniuk a terrorista csoport minden parancsnokát. [193, p.83 és 140; 229 p.56] Sőt, a hírszerző ügynökség továbbra is csak Godane-nak tartozott felelősséggel, így míg az al-Shabaab – a szomáliai klánokhoz hasonlóan – decentralizáltnak tűnt, a szervezet belső köre magas szintű központosítottságról

árulkodott. Mivel maga is helyi mozgalom volt, az al-Shabaab tisztán látta a klánpolitikában való részvétel fontosságát. Ez utóbbit szemléltetik azok az alkalmak, amikor az al-Shabaab vezetősége közvetítő szerepet játszott a rivalizáló klánok és alkánok közötti vitákban. A terrorista csoport részéről ez egy tudatos stratégia volt, amely arra irányult, hogy hatalmukat még inkább megszilárdítsák Szomáliában. [222]

A legtöbb szomáliai számára az iszlám szigorú, szalafista értelmezése jelenti a legnagyobb problémát az al-Shabaabot való támogatást illetően. A terrorszervezet azon képessége azonban, hogy magasabb fokú biztonságot és kiszámíthatóságot tud nyújtani az ellenőrzése alatt álló területeken jelentős ellensúlyt tud képezni, különösen egy olyan országban, ahol ezeket több mint 30 éve nem lehet alapvetőnek tekinteni. Igaz, hogy az al-Shabaab hírhedt arról, hogy radikális módszereket alkalmaz, valamint szigorú büntetéseket szab ki, de kiemelendő az, hogy mindezt következetességgel teszi. [230] Az üzletemberek és a kereskedők például soha nem lehetnek teljesen biztosak abban, hogy az SNA és az AMISOM mekkora adót vet ki áruikra. Továbbá, ha termékeiket nem is kobozzák el azonnal, nem ritka, hogy többször is kivetik rájuk az adót. Ezzel szemben az al-Shabaab fizetési bizonylatot ad a térségben áthaladó kereskedőknek, amely garantálja, hogy az adó tényleg csak egyszer kerül begyűjtésre. [231] Emellett pedig a csoport irányítása alatt álló területeken jobb a közbiztonság is annak köszönhetően, hogy itt sokkal ritkábban fordulnak elő helyi mozgalmakkal (lásd Hizbul Islam) való összetűzések.

Az al-Shabaab által nyújtott biztonságérzetet és kiszámíthatóságot azonban kiegészíti a félelem is, mely ugyanúgy jelen van az ország déli részén élő szomáliaiakban, mint a terrorista csoport saját harcosaiban. Ha az üzletemberek képtelenek megfizetni a rájuk kiszabott adókat, a klán vének megtagadják a terrorszervezet hatalmának elismerését vagy bárki megpróbál fellépni a terrorszervezet ellen az Amniyat azonnal lecsap, s a vélt vagy valós bűnöknek megfelelően olyan könnyedén börtönbüntetésre ítéltet akárkit, mint ahogy ki is végeztethet. Az al-Shabaab azon tagjait is súlyos büntetések várják, akiket azzal gyanúsítanak, hogy megvesztegettek másokat, sikkasztottak vagy megszegték kötelességeiket. [232] A hosszú évtizedeken át tartó háborús helyzet következtében Szomáliában meglehetősen alacsony a lécz a jó kormányzás terén, amely csak növeli az al-Shabaab lehetőségeit. Ha a terrorista csoport tudja garantálni, hogy az általa ellenőrzött területeken élők biztonságban érezzék magukat, helyi támogatottságot és elismerést szerez, valamint

továbbra is hatékonyan használja az Amniyatot, minden esély meg van rá, hogy az al-Shabaab hosszú távon is képes lesz sikereket elérni.⁷⁶

Az Amniyat szövevényes hálózatába való behatolás és annak belülről való szétzúzása időigényes folyamat. Ugyanúgy, mint a titkosszolgálat ügynökeinek meggyőzése arról, hogy az al-Shabaabból való kiválás hosszú távon kifizetődőbb lenne. Épp ezért, hogyha javaslatokkal próbálunk előállni arról, hogy miképp lehetne felvenni a harcot a terrorszervezet hírszerző ügynökségével, elsőként fontos megértenünk, hogy az Amniyat „azzal a szándékkal jött létre, hogy túléljen bármilyen feloszlást vagy felosztatást”. [208, p.57] Szomáliát az elmúlt 30 évben az állam összeomlása és az állandó háborúskodás jellemezte, miközben különböző katonai szervezetek jöttek létre és merültek a feledés homályába. Az al-Shabaabot illetőleg talán az lehet az újdonság, hogy a terrorista csoport tevékenységei számos alfajra bonthatók. Itt gondolhatunk például a kikötői bevételek szerzésére, az üzletemberek zsarolására, a szomáliai politikusokkal való titkos együttműködésekre vagy az Amniyat működésére. Ebből adódóan pedig a terrorszervezet meglehetősen veszélyes részei akár túl is élhetik a csoport feloszlását, s azok megjelenhetnek más entitásokban, vagy beolvadnak egy már létező bünszervezetbe is.

4.4. A NISA

2000-ben, miután az ENSZ műveletei az országban (United Nations Operation in Somalia – UNOSOM I és II) kudarcba fulladtak, a szomáliai fegyveres csoportok és klánok úgy döntöttek, hogy szükség van egy ideiglenes kormány létrehozására Szomáliában. A TFG legfőbb feladata az volt, hogy újjászervezze az ország rendőri és katonai erejét. Mindemellett az is elvárásaként szerepelt az ideiglenes kormány felé – bár a gyakorlatban egyiket sem sikerült abszolválnia – hogy működőképes állami intézmények létrehozásával garantálja a helyi lakosság biztonságát és újjáélessze a szomáliai hírszerző ügynökséget. [233] Mivel az ICU folyamatos előrenyomulása az ország déli területein növekvő iszlamista befolyással fenyegetett, Szomália – amerikai és etióp segítséggel – hivatalosan is létrehozta a TFG-t 2004-ben. Abdullahi Yusuf Ahmed lett az ideiglenes kormány első vezetője, aki az ország bizonyos részei feletti irányítás visszaszerzése mellett megkezdte a szomáliai biztonsági intézményrendszer átalakítását. Ehhez a folyamathoz pedig a Sziad Barre idejében működő titkosszolgálat, a Nemzeti Biztonsági Szolgálat (National Security Service – NSS) és az Etióp Nemzeti Hírszerzési és Biztonsági Szolgálat szolgáltatta a mintát. [234, 235]

⁷⁶ A szerző egy al-Shabaabot kutató szakértővel készített Skype-os interjúja alapján.

A terrorista és egyéb fegyveres csoportok állandó fenyegetése ellenére egy lassú stabilizációs folyamat kezdődött el Szomáliában. Az FGS 2012-es megalakulása és a NISA újjászervezése az ezt követő években⁷⁷ egyértelműen azt tanúsították, hogy az ország készen állt biztonsági szektorának megreformálására. Hiba volna mindazonáltal azt hinni, hogy a NISA volt az egyedüli hírszerzési tevékenységekért felelős szervezet Szomáliában. Az ország polgári és szövetségi végrehajtó szervei, a külföldi titkosszolgálatok és az AMISOM egyaránt támogatták azt feladatai elvégzésében.⁷⁸ S bár elismerésre méltó, hogy Szomália rátért a stabilizáció felé vezető útra, muszáj kiemelni azt, hogy az FGS csak úgy tud sikereket elérni az al-Shabaab elleni küzdelemben, ha egyszerre részesül az AMISOM és a nemzetközi közösség által nyújtott pénzügyi és katonai támogatásból.

A szomáliai kormány próbál tehát leszámolni a jelenlegi biztonsági intézményrendszerével, amely erősen klán-alapú, s egy olyan architektúrát igyekszik létrehozni, amely központosított és egységesített. Emiatt pedig a NISA nélkülözhetetlennek tűnik, mivel a szervezet nemcsak egy hírszerző ügynökség szerepét betöltve végez elemzéseket és felméréseket, de részt vesz a területen aktív fegyveres csoportok és az al-Shabaab ellen vívott katonai műveletekben is. Közös akciók tervezése és végrehajtása során ezen felül lényeges a NISA és az AMISOM erői közötti együttműködés és a hírszerzési információk teljes körű megosztása. A különleges műveletekért felelős egységek hatékonyságának fokozása érdekében pedig a NISA rengeteg modern felszerelést kapott, valamint képzésekben is részesült, elsősorban az Egyesült Államok támogatása révén.⁷⁹ [236] Ráadásul a NISA ügynökei részt vettek már többször is kormányzati intézmények és szomáliai politikai vezetők védelmezésében.⁸⁰ [237]

Megalakulása óta a NISA-nak számos kihívással kellett szembenéznie; melyek közül a legjelentősebbek talán az FGS és államigazgatás között húzódó szakadék áthidalása, valamint a szomáliai klánok dominanciájának folyamatos növekedésének leküzdése voltak. [238] Ez utóbbi például azért jelentős, mivel a NISA-ban a tagság klánalapú, ami azt jelenti, hogy a

⁷⁷ A NISA-t a korábban felosztatásra került Nemzetbiztonsági Szolgálat helyett hozták létre, amelyet még a Sziad Barre rezsím (1969–1991) hívott életre, s a Szovjet Állambiztonsági Bizottság (Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti – KGB) inspirált.

⁷⁸ Ezek a külföldi ügynökségek közé tartoznak a Szomáliával szomszédos országok, a Perzsa-öböl arab államai, az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság titkosszolgálatai. Szerepük főként abban áll, hogy felszerelést és képzést biztosítsanak Szomália polgári és szövetségi bűnüldöző szervei számára. Azonban az FGS és ezen szervezetek közötti információ-megosztás meglehetősen korlátozott.

⁷⁹ A Központi Hírszerző Ügynökség (Central Intelligence Agency – CIA) és az erre a célra kijelölt amerikai csapatok voltak felelősek a NISA-n belüli különleges műveleti egységek létrehozásáért és kiképzéséért.

⁸⁰ A szervezeti tehermentesítés érdekében ezeket a feladatokat 2017-ben egy kijelölt egységre ruházták át, így ezek már jelenleg nem tartoznak a NISA felelősségi körébe.

barátok, rokonok és ismerősök élveznek minden esetben elsőbbséget a kiválasztás folyamán.⁸¹ Mindazonáltal, amikor a titkosszolgálat igazgatói összetűzésbe keverednek a vezetőséggel, s azokat vagy lefokozzák, vagy elbocsátják a szervezettől, az addigi folytonosság megszűnik létezni, ami aláássa a hosszú távú biztonság elérésére tett erőfeszítéseket. [235] Ezzel szemben az Amniyatban való tagság érdemalapú, amely azt eredményezi, hogy a legalkalmasabb illetők kerülnek vezetői beosztásba, s így az al-Shabaab képes nagyobb fokú hatékonysággal eljárni, mint az FGS.

A somáliai kontextusban szintén problémát jelent, hogy a különböző kormányzati és biztonsági szervek gyakran hírszerzési információkat tartanak vissza, vagy csak egyszerűen nem működnek együtt egymással. Ez viszont nagyban visszaveti a kormány azon képességét, hogy időben észrevegye és reagálni tudjon az al-Shabaab általi fenyegetésekre. Emellett a politikai kérdések tisztázására is szükség van ahhoz, hogy a NISA hatékonyabb legyen. Először is itt van a kormányzati preferenciák és a szervezet vezetőinek mandátuma közötti összefüggés. Úgy tűnik ugyanis, hogy a NISA tagjainak kinevezése és lemondása nem kifejezett indokok alapján történik. Másodszor a titkosszolgálat már régóta küzd átláthatósági problémával, amely főként abból adódik, hogy számos ma már a NISA-nak dolgozó ügynök és hivatalnok korábban az al-Shabaab tagja volt. Emiatt talán nem is igazán meglepő, hogy gyakran érik olyan vádak a hírszerző ügynökséget, hogy abba beszivárogtak az Amniyat ügynökei. [239] A terrorista csoport helyi szervezet lévén tisztában van a klánrendszerek és baráti kapcsolatok fontosságával a NISA-n belül, s tudatosan kihasználja azokat, amikor az FGS-ben domináns klánokhoz vagy alkánokhoz tartozó ügynökeit igyekszik beszivárogtatni a kormány titkosszolgálatába.

“Farmaajot” aggasztotta az al-Shabaab tagjainak a kormány hírszerző ügynökségébe történő lehetséges beszivárgása, mint ahogy a kettős ügynökök okozta potenciális fenyegetés is az ország biztonságára nézve, ezért újra megkezdte a korábbi terrorszervezethez lojális tagok toborzását Szomália biztonsági és katonai erőibe. Ennek eredményeképp az Amniyat forrásaiból való merítés lehetségessé vált, s az FGS le tudott számolni politikai ellenfeleivel. Általánosságban azonban elmondható, hogy a somáliai politikát állandó hatalmi harcok

⁸¹ A NISA-nál nemcsak a tagság, de még a toborzás is klánalapú. A titkosszolgálatnál nem ritka jelenség az, hogy a szervezet katonai parancsnokai két év szolgálat után ezredesek, négy év szolgálat után pedig tábornokok lehetnek. Előrehaladásukat nyilvánvalóan befolyásolja személyes és politikai és klánon belüli hovatartozásuk.

jellemzik az ország hírszerzési képességeinek megszerzéséért.⁸² Nyilvánvalóan ez utóbbiban az Amniyat is felettebb érdekelt, s emiatt muszáj kiemelni, hogy 2013-ban az al-Shabaabon belüli konfliktusokban bővelkedő időszakot követően a terrorszervezet számos felső vezetője döntött a szomáliai kormány oldalára való átpártolás mellett. Megemlíthetnénk például Sheikh Hassan Tahir Owais és Sheikh Mohamed Said Atom nevét, akik mindketten a mozgalom frakcióvezetői és parancsnokai voltak. [240] Mindenesetre az al-Shabaab két legmagasabb rangú disszidálójának az évek során Mukhtar Robow (aki Abu Mansurként is ismert) és Zakariya Ismail Ahmed Hersi bizonyult.

Mukhtar Robow a terrorista csoport egykori helyettes vezetője volt, 2022 augusztusában azonban Hamza Abdi Barre miniszterelnök őt nevezte ki szomáliai kormány adományozási és vallási ügyekért felelős miniszterének. [241] Barre ugyanis egyrészt abban bízta, hogy ez a lépés meg fogja győzni az al-Shabaab azon harcosait, akik már eleve a disszidáláson gondolkodnak, hogy – átpártolásuk esetén – akár ők is betölthetnek magas rangú politikai pozíciókat az FGS-nél. Másfelől pedig Robow a terrorszervezet vezetőjeként való tapasztalatára, valamint intellektuális és ideológiai hátterére alapozva a szomáliai kormány úgy véli, hogy az ex-al-Shabaab tag segítségükre lehet a szélsőséges szervezetek által használt és propagált irodalom felszámolásában.⁸³ Robow vezetésével és több száz iszlám akadémikus bevonásával az FGS vallási médiakampányt indított a terrorista csoport ellen, hogy felvegyék a harcot az erőszakos szélsőségeség ellen és lerombolják az al-Shabaab intellektuális tartóoszlopait. A szomáliai kormány reméli, hogy a mozgalom így kénytelen lesz nemzeti szintű politikai párbeszédbe kezdeni az FGS-szel. [242]

Zakariya Ismail pedig az Amniyat vezetője volt a 2010-es évek elején; jelenleg viszont már a NISA-ban tölt be befolyásos pozíciót. [243] Az FGS-hez való átpártolását azzal indokolta, hogy az al-Shabaab „vezetői feladták a csoport eredeti célkitűzéseit és egy idegen tervet tűztek napirendre... megsértették az alapvető emberi jogokat és meggyalázták az iszlámot azáltal, hogy eltorzították annak tanításait és tanait”. [244] S míg ezek ésszerű érvek, nem szabad elfeledkezni a kormány aktuális vezetőjéhez közeli klánhovatartozás és az akkoriban folyamatosan növekvő al-Shabaab elleni katonai nyomás fontosságáról sem, mivel ezek a

⁸² A NISA felett gyakorolt irányítás azonban, mint már sokszor bebizonyosodott, nem egyenlő a szomáliai elnök hatalmának megszilárdításával. Ezen kívül pedig az „al-Shabaab” címke gyakran használt kormányzati körökben a NISA belső vizálynak elfedésére.

⁸³ A szerző által meginterjúvolt szomáliai lakos méltatta a kormány ez irányú kezdeményezését, s dicsérte a Hassan Sheikh Mohamud elnök által elért eddigi eredményeket. Fontos azonban kiemelni, hogy ez teljes mértékben egyedi nézőpont, amelyre nagy hatást gyakorolnak a klán kapcsolatok. A szomáliai illető ugyanis, hasonlóan, mint a jelenlegi elnök, a domináns Hawiye klánból származik.

tényezők is sokat nyomhatnak a latba a disszidálásra való ösztönzés terén. Emellett észben kell tartani azt, hogy azok az egyének, akik időközben elhagyták a szervezetet és jelenleg az FGS táborát erősítik továbbra is titokban az al-Shabaab besúgói maradhattak, várva a lehetőséget, hogy kritikus fontosságú embereket iktathassanak ki a NISA-n belül.⁸⁴ [245]

Ami szintén a terrorista csoport malmára hajtja a vizet az a szomáliai lakosság azon meglátása, hogy az FGS nem legitim,⁸⁵ s nincs azoknak az elveknek a birtokában, hogy hatékonyan felvegye a harcot az al-Shabaabbal. Ezzel szemben a terrorszervezetet sokan legitimnek tartják, s úgy gondolják, helyi szinten az jelenti az egyedüli lehetséges alternatívát az FGS intézményi hiányosságaira. Mogadishu lakosságának jelentős hányada például egészen a mai napig vonakodik attól, hogy teljeskörűen támogassa a NISA-t, ugyanis a hírszerző szolgálat számos jelenlegi tagja korábban a rossz emléké NSS ügynöke volt. Ez pedig számukra egyet jelent azzal, hogy ők is aktív részesei voltak a Sziad Barre rezsim során elkövetett szörnyűségeknek a letartoztatásoktól és bebörtönzésektől kezdve a kínzásokon át egészen a kivégzésekig. A nemzetközi közösség számtalanszor kifejezte már aggályait a NISA által végzett jogszerűtlen őrizetbe vételek és fogva tartások kapcsán. Sok olyan esetről tudni, amikor a titkosszolgálat emberei úgy zártak börtönbe bizonyos egyéneket, hogy azokról csak gyanították, hogy kapcsolatban álltak az al-Shabaabbal. [246] Egy másik ellentmondásos kérdés – melyet a nemzetközi közösség erősen bírált – a korábban a terrorista csoporthoz tartozó gyerekek „használata” volt a NISA hírszerzési műveletei során.⁸⁶ [235]

Míg az ország támogatóit is az a cél vezérli, hogy Szomália „képes legyen átvenni saját biztonsága felett az irányítást”, [247] tekintélyelvű rendszereket nem kívánnak hatalomra juttatni, s azt sem akarják, hogy segítségükkel elnyomják az aktuális kormány politikai ellenfeleit. Már egészen a terrorizmus elleni harc 2001-es meghirdetése óta viták folynak arról, hogy a terrorizmus politikai kérdéssé vált, melynek létezéséért és terjedéséért egyaránt okolható az adott kormány és az ellenzék is. [248, p.6] Az FGS felismerte, hogy viszonylag könnyedén külső támogatáshoz tudnak jutni, ha rendszeres utalásokat tesznek az al-Shabaab ellen folytatott háborúra, amelyhez szükséges mind a biztonsági, mind pedig a hírszerzési képességeik és kapacitásaik megerősítése. Ezen felül, annak érdekében, hogy a NISA igazolni

⁸⁴ Az alábbi cikk például aggodalomra adhat okot ezen a téren: Feisal & Sheikh (2016).

⁸⁵ Az etióp erők AMISOM-ba való bevonásának következtében az FGS népszerűsége drámaian csökkent. Ezen kívül pedig a biztonságiasítás és az államépítés terén a külső hatásoknak való kitettség a szomáliai kormány népszerűségének további csökkenéséhez vezetett Szomáliában.

⁸⁶ Ezek a gyermekek többnyire kémkedésekben és informátori tevékenységekben vesznek részt. A NISA-ban ugyanis úgy vélik, hogy a titkosszolgálat segítségére lehetnek az al-Shabaab tagjainak elfogásában. Feladatuk roppant egyszerű, csak rá kell mutatniuk azokra, akiket felismernek; a kiválasztott embereket pedig később a terrorszervezetből disszidált személyek ellenőrzik.

tudja bírósági eljárások nélküli, jogszerűtlen cselekedeteit, valamint meggyőzzék támogatóikat további források felszabadításáról elkezdtek – valós és tényleges bizonyítékok nélkül – kapcsolatba hozni a somáliai fővárosban elkövetett támadásokért felelős egyéneket az al-Shabaabbal. A lakosság mindeközben attól tart, hogy ez a fajta patrónus-kliens rendszer hosszú távon negatív hatást gyakorolhat Szomáliai jövőjére nézve, mivel ahelyett hogy talpra állítaná az országot, a nemzetközi támogatók pénze csak a tekintélyelvű rendszerek hatalmát fogja megszilárdítani.⁸⁷

Tovább súlyosbítja a helyzetet az a tény is, hogy a somáliai hadsereg és a rendőrség hírszerző ügynökségei súlyos belső problémákkal küzdenek. Sokan a felsővezetők közül rendkívül korruptak, valamint számos alkalommal már képzetlennek is bizonyultak a rájuk bízott munkákra. [249] Továbbá a polgári és katonai személyzet alulfizetettsége azt eredményezi, hogy mások megvesztegetése és megvásárlása is gyakori jelenséggé vált. Valószínűleg fizetés-kiegészítés gyanánt, a somáliai rendőrségről úgy tartják, hogy többször fosztott ki magánterületeket, adott el információkat és értékesített fegyvereket az al-Shabaab tagjainak. [185]

A NISA ügynökök kapcsán az is köztudott, hogy rendszerint letartóztatják azokat, akik kritikát fogalmaznak meg az FGS kapcsán, akkor is, ha ez a közösségi médián keresztül történik. Ezeket az illetőket javarészt a titkosszolgálat kijelölt fogva-tartó központjaiba vagy börtöneibe viszik (ilyenek például a Mama Khadija, a Pártvizsgálatok vagy a Godka).⁸⁸ Mindamellet pedig a NISA civileket is letartóztat, akik ‘állítólag’ kapcsolatba hozhatóak az al-Shabaabbal. Ha bebizonyosodik róluk, hogy nincs köztük a szervezethez, egy idő után szabadon engedik őket. Ha viszont mégis kiderül, hogy a terrorista csoport tagjai, még akkor is megvesztegethetik a NISA hivatalnokait, vagy megvásárolhatják a kijutásukat.⁸⁹ [238]

“Farmaajo” elnöksége alatt a NISA-t főleg arra használták, hogy személyes célokat kiszolgálva a somáliai kormány vélt és valós ellenfeivel számoljon le. A hírszerző szolgálat tagjai különösen keményen léptek fel azok ellen, akik kritizálták az FGS-t. [250] 2017 júliusában például a NISA emberei letartóztatták Mukhtar Nuurt, fényképészt és vloggert

⁸⁷ A Szomáliában elkövetett támadásokért való felelősségvállalás az al-Shabaab számára is előnyös, mivel a terrorista csoport a kormány által ellenőrzött területen érvényesítheti befolyását, lehetővé téve a külföldi szervezetek általi finanszírozás elnyerését.

⁸⁸ A szerző egy al-Shabaabot kutató szakértővel készített Skype-os interjúja alapján.

⁸⁹ Azokat a személyeket, akikről azt feltételezik, hogy kapcsolatban állnak vagy álltak az al-Shabaabbal, letartóztatásuk során kihallgatják, hogy kiderüljön, lehet-e pénzt kicsikarni tőlük, s ha igen, mennyit. Fókuszcsoporthozos beszélgetések Mogadishuban a 2015. május és szeptember közötti, valamint 2016. április és augusztus közötti időszakokban.

anélkül, hogy képesek lettek volna konkrét bizonyítékokat felmutatni a bűnösségére vonatkozóan. Néhány napot őrizetben töltött, s csak akkor engedték szabadon, amikor a #FreeMukhtarNuur (#SzabadítsdkiMukhtarNuurt) elkezdett felkapottá válni a Twitteren, s az emberek tömegesen követelték a vlogger szabad lábba bocsátását a közösségi médián. [251] 2020 márciusában pedig a titkosszolgálat ügynökei Mohammed Abdiwahab Nuurt, a Radio Hiigsi szerkesztőjét tartóztatták le kormányellenes propaganda terjesztésének gyanúja miatt. A hírhedt Godkába vitték, de néhány nap kínzás után szabadon engedték, mivel nem került elő több bizonyíték, amely igazolta volna bűnösségét. [252]

Még a helyi hírszerzési ügynökségek és a rendőrség között is rendkívül korlátolt az együttműködés Szomáliában. Ezt a fajta lehetőséget pedig – a NISA által jogtalanul megvádolt egyének sérelmeivel együttesen – az al-Shabaab tudatosan kihasználja. Az ország biztonsági intézményrendszere feletti ellenőrzés megszerzése volt az egyik fő indok, amiért az FGS titkosszolgálat és a szomáliai katonaság többszöri alkalommal is konfrontálódott egymással. A tervek szerint 2021-re egységesíteni kellett volna a szövetségi kormány és a klánok fegyveres erőit, s bár a folyamat elkezdődött, azt nem sikerült teljeskörűen megvalósítani. Ezt követően pedig az AMISOM-hoz tartozó hírszerzési képességeket és emberi erőforrásokat kellene átruházni az FGS-re. [253] Addig is fontos a stabilitásra való törekvés és az al-Shabaab fenyegetettségének csökkentése Szomáliában, mivel ha az átruházás túl hamar és meggondolatlanul történik – felkészületlenül érve az ország fegyveres erőit – a terrorista csoport könnyen kitöltheti az AMISOM által hagyott hatalmi űrt.

4.5. Következtetés

Elvégezve az Amniyat és NISA közötti összehasonlító elemzést, hasonlóságok és különbségek egyaránt mutatkoznak az al-Shabaab és az FGS hírszerző képességeiben. A hasonlóságokat tekintve elmondható, hogy körülbelül ugyanabban az időben (2010-es években) hozták létre mindkét titkosszolgálatot, valamint az is, hogy azok sokrétű szerepet töltenek be a terrorszervezet és a szomáliai kormány működésében, mivel amellet hogy hírszerző ügynökségek, katonai erőt is képviselnek. Ennek következtében az adminisztratív feladatok ellátásán túl katonai és műveleti tevékenységek elvégzéséért is felelnek. A legfontosabb szerepkör azonban a hírszerzéssel kapcsolatos teendőket öleli fel, ideértve a kémkedést és a kémelhárítást is. Ráadásul mind az Amniyatot, mind a NISA-t használták a múltban személyes célok elérésére, az előbbit Godane 2011 és 2013, az utóbbit pedig Farmaajo 2017 és 2022 között. Ezek a szervek feleltek az igazságszolgáltatásért a terrorista

csoporton belül (megfélemlítéseken, bebörtönzéseken és merényleteken keresztül) és Szomália szerte is (jogszerűtlen őrizetbe vétel, börtönbüntetések kiszabása és merényletek elkövetése révén). Ezen felül a két ügynökség összetételét és toborzási bázisát tanulmányozva elmondható, hogy mindkettő erősen szomáliai alapú (lásd 2. táblázat).

	Amniyat	NISA
Megalakulás ideje	a 2010-es években	
Szerep	hírszerzési, katonai, adminisztratív, műveleti, igazságszolgáltatási	
Személyes célokra való használat	Godane (2011-2013)	Farmaajo (2017-2022)
Félelemkeltés módja	megfélemlítés, jogszerűtlen őrizetbe vétel, bebörtönzés, merénylet	
Összetétel/ Toborzás	a szomáliai lakosság	

2. táblázat Az Amniyat és a NISA közötti hasonlóságok
Forrás: A szerző

A különbségeket vizsgálva látszik, hogy míg az Amniyat létrehozása azért történt, hogy az al-Shabaab modernizálja működését, a NISA megalapítása a szomáliai biztonsági szektor újjáépítéséhez kapcsolódott. Fontos még azt is kiemelni, hogy a NISA rá van utalva (s erősen támaszkodik is) a külföldi donorokra. Mindeközben köztudott, hogy az al-Shabaab ellenez mindenfajta idegen beavatkozást Szomáliában, s az Amniyat is igyekszik minimalizálni a másoktól való függést. S bár hírszerzési tevékenységeik egymással kölcsönösen összefüggnek, az Amniyat nagyobb hangsúlyt fektet a külső hírszerzésre. Ezzel szemben viszont a NISA-t főként a belső hírszerzés foglalkoztatja. Ráadásul, míg az Amniyat tagozódással segíti elő a szervezetten belüli titoktartást, addig a kormányzati szervek és biztonsági ügynökségek gyakran visszatartják egymástól az információt, s nem működnek együtt a hírszerzési adatok megosztása terén. Ezen felül, míg az Amniyat tagjait jól megfizetik, s munkájuk magas fokú megbecsüléssel jár, a NISA ügynökei alulfizetettek, amely azt eredményezi, hogy könnyebben megvesztegethetőek. Utolsóként pedig, míg az al-Shabaab titkosszolgálatában érdemalapú a tagság, addig az FGS hírszerző ügynökségében klánalapú. Az előbbi azt eredményezi, hogy mivel az arra leginkább alkalmas személyek töltik be a kijelölt pozíciókat az Amniyatban, a terrorista csoport könnyebben tud sikeres támadásokat véghezvinni, míg az utóbbi egy olyan rendszerre épít, amely a folytonosság ellen dolgozik, s így a béke hosszú távon való elérése is csak egy távoli álom marad (lásd 3. táblázat).

	Amniyat	NISA
Megalakulás oka	az al-Shabaab működésének modernizálása	a somáliai biztonsági szektor újjáépítése
Fókusz	a külső hírszerzési tevékenységek	a belső hírszerzési tevékenységek
Eljárásmód	információ-megosztás	információ-visszatartás
Fizetés	magas	alacsony
Korrupció	nem elterjedt	elterjedt
Tagság	érdemalapú	klánalapú
Szomália problémáinak megoldása	belsőleg	külsőleg

3. táblázat Az Amniyat és a NISA közötti különbségek
Forrás: A szerző

A korábban leírtakból tisztán látszik, hogy a hipotézis, mely szerint az al-Shabaab titkosszolgálatának a hírszerzési képességei fejlettebbek, mint a somáliai kormány hírszerző ügynökségéé helyálló. Ez pedig azt jelenti, hogy különösen fontos volna a biztonsági intézményrendszer mielőbbi teljes körű központosítása és egységesítése Szomáliában. Jelenleg ugyanis alapvető különbségek vannak az ország és annak támogatóinak elképzelése között a legmegfelelőbb biztonsági intézményrendszerről. Lényeges azonban kiemelni, hogy a somáliaiak gondolkodására és identitására továbbra is nagy jelentőséggel bír a klán. A nemzetközi közösség azonban rendkívül nehezen érti meg, hogy miért küszködik még mindig Szomália az egységesített titkosszolgálat létrehozásával, ha az azt támogató alapkövek már egyszer lefektetésre kerültek (felszerelések biztosítása és képzések nyújtása a NISA ügynökeinek és az ország polgári és szövetségi végrehajtó szerveinek, stb.).

A félreértés oka minden bizonnyal az, hogy amíg a külföldi támogatók nemzetállami szinten gondolkoznak és terveznek, addig a somáliaiak, akiket klán érdekek vezérelnek, egyszerűen nem tudnak 'felérni' ehhez. Ameddig ez a különbözőség nem kerül tisztázásra, a kohézió további gyengülése és a döntéshozatal lassulása várható. Az ellentétek kiküszöbölésével és az elképzelések egymáshoz közelebb hozásával azonban hosszú távon is működő biztonsági intézményrendszer hozható létre Szomáliában. Ehhez viszont szükséges a hírszerzési tevékenységek, s az azokat érintő törekvések harmonizációja a különböző titkosszolgálatok között, különösen akkor, ha a folyamatot megnehezíti még az a tény is, hogy mindeközben a somáliai kormánynak fel kell vennie a harcot az al-Shabaabbal is.

5. A Szomáliai Biztonsági Erők újjáépítését érintő kihívások: Átmenet az AMISOM-tól az ATMIS-ig

5.1. Bevezetés

Az 1990-es évek óta az ENSZ, az Afrika Unió és a Kelet-afrikai Közösség számos konfliktuskezelő és békefenntartó missziót finanszírozott már Afrikában. Néhány ilyen volt az Afrikai Unió burundi missziója (African Union Mission in Burundi – AMIB), az Afrika által vezetett Nemzetközi Támogató Misszió Maliba (African-led International Support Mission to Mali – AFISMA), az Egyesült Nemzetek dél-szudáni missziója (United Nations Mission in South Sudan – UNMISS), az Afrikai Unió szudáni missziói (African Union Mission in Sudan – AMIS I and AMIS II), az Afrika által vezetett Nemzetközi Támogató Misszió a Közép-afrikai Köztársaságban (African-led International Support Mission in the Central African Republic – MISCA), az Afrikai Unió választási és biztonsági segítségnyújtási missziója és az Afrikai Unió választásokat támogató missziója a Comore-szigeteken (African Union Electoral and Security Assistance Mission and the African Union Mission for Support to the Elections in the Comoros – MAES és AMISEC). Hiányosságaik ellenére ezek a küldetések mind döntő szerepet játszottak a kontinens konfliktusainak csökkentésében, megoldásában és megelőzésében. [254]

Az AMISOM létrehozása azért volt szükséges a nemzetközi közösség meglátása szerint, mivel a Sziad Barre rezsim bukását követően helyi és regionális instabilitás alakult ki Szomáliában. [183] Ezzel egyidejűleg pedig az al-Shabaab is kezdett egyre dominánsabb szereplővé válni, amely további aggodalmakra adott okot. Nemcsak magát az országot jellemezte a stabilitás hiánya és mindenfajta törvény nélküli állapot, de Szomália biztonsági erői és jogrendszere is teljesen a feledés homályába merült. A legalapvetőbb problémát akkoriban egyfajta politikai vákuum megléte jelentette, melyet az AIAI-tól kezdve az al-Kaidán át az ICU keményvonalas képviselőikig mindenki próbált kihasználni. Még sokan az ENSZ és az Afrikai Unió koordinált erőfeszítéseként tartják számon az AMISOM-ot, a misszió megalakulása magyarázható a nemzeti, regionális és globális biztonsági érdekekkel, az ország geopolitikai fontosságával és az USA fémjelzte terrorizmus elleni globális harcban való részvétellel is.⁹⁰

Mindazonáltal az AMISOM már a kezdetektől fogva számos külső és belső problémával szembesült. A legkiemelkedőbbek az erőforrások, valamint a parancsnokságért és

⁹⁰ Amikor 2006-ban az ICU átvette a hatalmat a szomáliai fővárosban, az Egyesült Államok egyből stratégiai érdeklődést kezdett mutatni Afrika szarva iránt, mivel tartottak a nemzetközi terrorizmus által jelentett veszélyétől, s félt a térség radikalizálódása.

ellenőrzésért felelős szervezet hiányai voltak, de a küldetésnek még egy jól szervezett kilépési stratégiája sem volt, hogy amikor elérkezettnek látják rá az időt, ki tudják vonni csapataikat Szomáliából. További gondot okozott, hogy az Afrikai Unió képtelen volt a szomáliai vezetéssel közös nevezőre jutni, s az utóbbi politikai elkötelezettségének a hiánya jelentősen megnehezítette az együttműködést.⁹¹ Ráadásul az AMISOM folyamatosan logisztikai és stratégiai nehézségekkel küszködött, s működési korlátok közé volt szorítva. Mindezek azt eredményezték, hogy taktikai és tervezési hiányosságok kerültek az előtérbe, amelyek hatással voltak a működésre, s a misszió mandátumának elérésére is. Ezen felül pedig az AMISOM-nak nem sikerült elsődleges célkitűzésének sem eleget tennie, amely a stabilizációhoz és békefenntartáshoz szükséges biztonsági környezet megteremtése volt. [255]

Ezzel szemben azonban mérséklődtek Szomália biztonsági kihívásai az AMISOM másfél évtizedes jelenléte alatt. S bár a misszió nem tudta térdre kényszeríteni az al-Shabaabot, a terrorista csoport általi fenyegetettség csökkent az országban. Mi több, lefektették a politikai megbékéléshez szükséges egy az 1990-es évekénél már stabilabb állam alapjait is. Emellett az AMISOM pozitív hatást gyakorolt a konfliktusra humanitárius szempontból azáltal, hogy folyamatos élelmiszersegélyt nyújtott a helyi lakosság számára.⁹² A szomáliai rendőrök és katonák hiánypótló képzésekben részesültek, amely a biztonsági feladatok átruházásának egyik alapfeltétele volt. Annak ellenére azonban, hogy az AMISOM jelentős eredményeket ért el és számos tekintetben bizonyult hatékornak, a Szomáliát jelenleg is a markában tartó politikai válság megoldása az ATMIS-re vár, amely egyelőre még nem látja, hogy be tudja-e váltani a hozzá fűzött reményeket

Ez főként attól függ, hogy az ATMIS képes lesz-e tanulni az AMISOM mandátuma során elkövetett hibákból, s még ha meg is történik 2024-re az átmenet, kérdés, hogy az új felállás mennyire lesz hatékony. Ehhez az egyik legfontosabb kihívást az állandó finanszírozás biztosítása jelenti az ATMIS számára. Mindenesetre nem szabad kizárólag az al-Shabaab ellen irányuló katonai megoldásoktól várni a sikert. Fontos a politikai párbeszéd kezdeményezése az FGS és a terrorszervezet között a konfliktus mielőbbi lezárása érdekében. [256] A következőkben a szerző bemutatja az AMISOM másfél évtizedes történelmét, s a kitér a misszió által elért sikerekre és hiányosságokra. Ezt követően pedig részletes elemzésre kerül az Afrikai Unió és a Szomáliai Biztonsági Erők (Somali Security Forces – SSF) közötti

⁹¹ A szerző egy kelet-afrikai régiót kutató szakértővel készített Google Meet-es interjúja alapján.

⁹² A szerző egy gazdaságtan szakos kenyai diákkal készített személyes interjúja alapján, 2023. március-június, Nairobi/Kenya.

kapcsolatrendszer, annak érdekében, hogy a hipotézisben megfogalmazottak szerint látható legyen, hogy azok szorosabb együttműködésében keresendő-e a biztonsági feladatok mielőbbi átruházásának a kulcsa.

5.2. Az AMISOM rövid történelme (2007-2022)

Amikor Sziad Barrét 1991-ben kiszorították a hatalomból, az ICU elkezdte fokozatosan az ellenőrzése alá vonni az ország középső és déli területeit. Azt hirdették, hogy a Szomáliában eluralkodott jogtalanság és bizonytalanság ellensúlyozásaképpen szükség van egy alternatív hatalomra. [257] Az al-Kaida egy iszlám értékrendet követő állam létrehozásában látta a megoldást, s igyekezett megvetni a lábát az Afrika szarva térségében. A terrorista csoport felismerte, hogy a helyi elfogadás kulcsfontosságú a szimpatizánsok toborzásához, ezért fegyvereket, képzést és pénzügyi támogatást nyújtott az AIAI-nak. A fegyveres mozgalmak közötti belharcok következtében azonban kitört időközben a szomáliai polgárháború, amit az 1992-es éhínség követett. Több százezren az életüket veszítették Szomáliában, így az ENSZ (Egyesült Nemzetek szomáliai hadművelete I. és II. – United Nations Operation in Somalia – UNOSOM I, II) és az Egyesült Államok (Egységes Munkacsoport – Unified Task Force) is kénytelen volt beavatkozni a béke helyreállítása érdekében. Ezeknek a kísérleteknek a kudarcba fulladása után az országban továbbra sem volt központi kormányzás, így Szomália „bukott állammá” vált,⁹³ [234] s helyi biztonsági szervezetek és csoportosulások igyekeztek betölteni a kormány által hagyott űrt. [258]

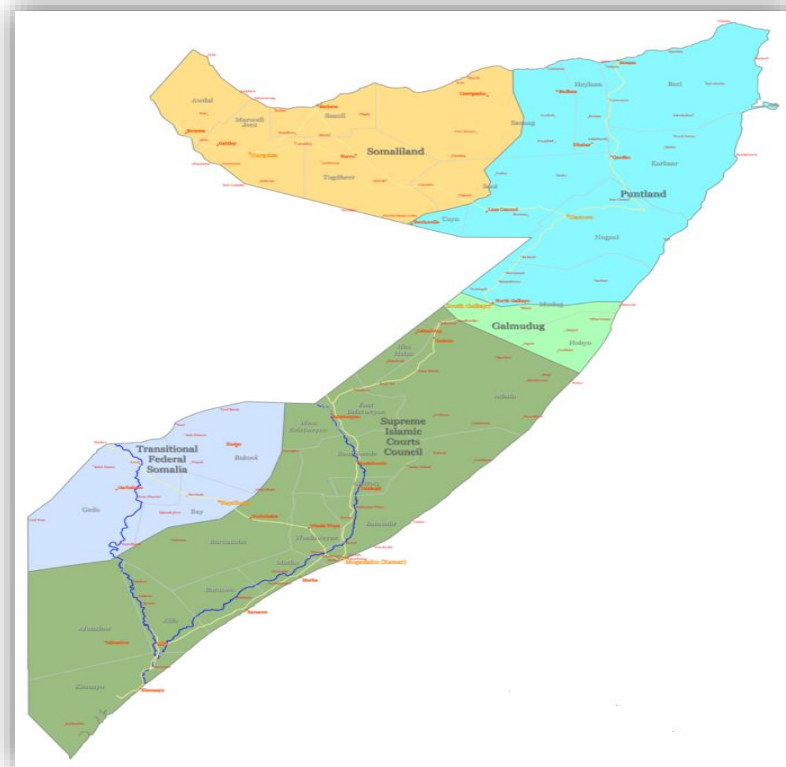
Az Átmeneti Nemzeti Kormány (Transitional National Government – TNG) és a TFG 2000-es, illetve 2004-es megalakulásakor a nemzetközi közösség bizakodó volt, mivel azt hitték, hogy ezek létrejötte a polgárháború végét vetítette elő. Két évvel később azonban, a szomáliai nacionalista törekvésekre⁹⁴ és a helyi lakosság etiópokkal szemben tanúsított ellenszenvére építve az ICU keményvonalas képviselői fegyveres ellenállási kampányt indítottak Etiópia ellen.⁹⁵ Emellett pedig még a saría törvényt is megkísérelték bevezetni és terveik között szerepelt az Iszlám Állam létrehozása Szomáliában. Az Afrika szarván való instabilitástól és az erőegyensúly felborulásától tartva, az ENSZ, az Afrikai Unió, az Egyesült Államok, az

⁹³ Ken Menkhaus „kormány nélküli kormányzásnak” nevezte ezt az állapotot.

⁹⁴ A „pán-szomalizmus” fogalma például azt jelenti, hogy az összes történelmileg lakott területet és klánt egyesíteni kell, hogy a szomáliai államnak legyen lehetősége az országban jelenleg is uralkodó klánrendszer háttérbe szorítására.

⁹⁵ A szomáliaiaknak úgy tűnt, mintha Etiópia az 1977-78-as ogadeni háború után próbálta volna újra megszállni az országot.

Európai Unió, valamint Szomália két szomszédja, Kenya és Etiópia úgy döntött, hogy beavatkozik és felveszi a harcot az egyre dominánsabbá váló al-Shabaabbal.

12. kép 2006 decemberére az ICU megszilárdította hatalmát Szomália középső és déli részei felett (sötétzöld terület)

Forrás: <http://zenius.kalnieciai.lt/africa/somalia/maps/maps.html>

Szomália 2006-os etióp megszállása (ahogy azt a helyiek szokták emlegetni) közel sem bizonyult annyira sikeresnek, mint várták. [189] Az offenzíva ugyanis az al-Shabaab további megerősödéséhez vezetett, miután a csoport felismerte az etióp beavatkozásban rejlő támogatásszerzési lehetőségét (lásd 12. kép). A terrorszervezet megerősödésének kiegyensúlyozása végett létrehozták az AMISOM-ot,⁹⁶ amely szorosan együttműködött az ENSZ-szel és az Európai Unióval. Bár kezdetben azt hitték, hogy a misszió fél éven belül teljesítheti mandátumát,⁹⁷ [193] az idő előrehaladtával be kellett látni, hogy nemcsak Szomáliában, de az egész kelet-afrikai régióban jelentősen megromlott a biztonsági helyzet. Az okok egy része a szomáliaiak folyamatos kitelepítése, a radikalizálódás veszélyének növekedése, a dzsihadizmus terjedése és a fegyverkereskedelem voltak. Ezek közül

⁹⁶ Amellett is lehetne érvelni, hogy az AMISOM-ot kifejezetten Etiópia kilépési stratégiájaként hozták létre. Még ha ez így is volt, minden bizonnyal nem ez volt a misszió megalapításának egyetlen oka.

⁹⁷ Az Afrikai Unió Béke- és Biztonsági Tanácsa csak „áthidaló műveletként” engedélyezte az AMISOM létrehozását. Kikötötték, hogy a hat hónap elteltével az ENSZ misszióvá válik.

mindegyik az al-Shabaab megnövekedett dominanciájával hozható kapcsolatba.⁹⁸ [259] A fő problémát azonban az jelentette, hogy bár a nemzetközi közösség számos erőfeszítést tett a béke és stabilitás biztosítása érdekében, ezeknek az elképzeléseknek a megvalósítása továbbra sem történt meg Szomáliában.

Már 2007 elején megkezdődött az afrikai országokból való csapatok toborzása, s Uganda volt az első, aki 1650 katonát ígért az AMISOM-nak.⁹⁹ [260] A becslések szerint mintegy 10.000 Mogadishuban és Baidoában állomásozó etiópot kellett volna helyettesíteniük, miután Etiópia kénytelen volt visszavonulni Szomáliából az al-Shabaab folyamatos támadásai és a rájuk nehezedő növekvő helyi és nemzetközi nyomás következtében. Burundi volt a következő ország, amely hozzávetőlegesen 1700 békefenntartóval járult hozzá a szomáliai béke és stabilitás megteremtéséhez. Az ENSZ AMISOM Támogatási Hivatala (United Nations Support Office for AMISOM – UNSOA) lett a felelős a misszió pénzügyi és logisztikai támogatásának biztosításáért.¹⁰⁰ A probléma azonban az volt, hogy az UNSOA logisztikai csomagja csak 2009-től volt elérhető.¹⁰¹ Ez pedig azt jelentette, hogy 2 évig óriási teher nehezedett a csapatokat biztosító országokra, valamint az AMISOM mandátumát is időről-időre módosítani kellett, különösen a 2010-es kampaljai merényletek fényében.¹⁰² Az Afrikai Unióban eközben tárgyalások folytak arról, hogy a misszió fókuszát nem-e meg kellene változtatni a békefenntartásról a béketeremtésre. Bár ez végül nem történt meg (legalábbis formálisan),¹⁰³ az Afrikai Unió megígérte, hogy az afrikai országokból érkező csapatok számát növelni fogják. Ennél is fontosabb, hogy engedélyezték az al-Shabaab elleni megelőző támadásokat, amelyektől azt remélték, hogy meg tudják fékezni a terrorista csoport előretörését.

Kezdetben az Afrikai Unió Bizottsága és az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa (későbbiekben: ENSZ BT) azt tartotta a legcélravezetőbbnek, ha a Szomáliával szomszédos országoknak nem engedik, hogy csapatokat küldjenek az AMISOM-ba. Az erről alkotott véleményük azonban megváltozott, amikor az ugandai és a burundi haderőnek

⁹⁸ Az al-Shabaab ekkoriban nagyrészt a kalózkodásból származó bevételekből finanszírozta tevékenységét. További információk a témában az alábbi cikkben érhetőek el: Besenyő & Sinkó (2022).

⁹⁹ A TFG és néhány előzetesen kijelölt terület védelméért az újonnan érkezett ugandai tisztek feleltek a szomáliai fővárosban.

¹⁰⁰ Ez utóbbi ahhoz volt szükséges, hogy az AMISOM haderő képes legyen hatékonyan felvenni a harcot az al-Shabaab és más fegyveres csoportok ellen Szomáliában.

¹⁰¹ Ekkoriban az Egyesült Államok katonai magáncégei, köztük a Bancroft Global és a DynCorp, közvetlen logisztikai támogatást nyújtottak az AMISOM-nak.

¹⁰² Ennek ellenére az AMISOM nagyszerű munkát végzett az al-Shabaab mozgásterének korlátozásában, mivel a terrorszervezet ekkoriban nem tudott előrenyomulni és kiűzni az AMISOM erőket és a TFG-t Mogadishuból.

¹⁰³ 2010-től az AMISOM-ot egyre inkább békefenntartó misszióként emlegették.

sikerült visszafoglalnia Mogadishut az al-Shabaabtól. Ennek következtében 2011-ben majd 2013-ban Dzsibuti és Sierra Leone is csatlakozott a misszióhoz, további katonákat delegálva Szomáliába. Noha a kenyai és etióp csapatokat csak 2012-ben és 2014-ben integrálták az AMISOM-ba, mindkét ország kontingensének egy része jelen volt a 2011-es Linda Nchi hadművelet során. [261] A következő évek sikeresek voltak, mivel a TFG és az AMISOM vissza tudott foglalni több fontos várost is a terrorszervezettől, kiszorítva az al-Shabaabot délszomáliai fellegváraikból. [262] Mindazonáltal a gyorsan változó szomáliai helyzet megkövetelte a misszió folyamatos alkalmazkodását, így az egyre több feladatot kényszerült magára vállalni.¹⁰⁴

2015 óta az AMISOM csak kisebb műveletek elvégzéséért felelt.¹⁰⁵ Ez azonban több lehetőséget teremtett az al-Shabaab számára, hogy különböző támadásokat hajtsanak végre az előretolt hadműveleti bázisok ellen. 2017-re emiatt már hatalmas károk keletkeztek, s bár az AMISOM csapatok számát további 1000 fővel csökkentették, a küldetés mandátumát megújították. Ezen felül 2018-ban az FGS jóváhagyta a Szomáliai Átmeneti Tervet (Somali Transition Plan – STP) és elfogadták az AMISOM-hoz kapcsolódó műveleti koncepciót (Concept of Operations – CONOPs) is. [263] Két évvel később pedig újra jogerőre emelték az ENSZ BT 2372-es (2017) határozatát, amely a következő stratégiai célokat fogalmazta meg a misszió számára: a) lehetővé kell tenni a biztonsági feladatok fokozatos átadását az AMISOM-tól az SSF-nek az utóbbi képességeitől és a szomáliai politikai és biztonsági előrehaladástól függően; b) az Al Shabaab és más fegyveres ellenálló csoportok által jelentett fenyegetést csökkenteni kell; c) támogatni kell az SSF-et, hogy képes legyen garantálni a biztonságot a politikai folyamatok minden szintjén, valamint hogy eredményes legyen a stabilizációt, a megbékélést és a béketeremtést illetően Szomáliában. [264]

Összességében tehát elmondható, hogy az AMISOM egy regionális békefenntartó és béketámogató misszió volt, amely aktív szerepet vállalt a terrorizmus elleni küzdelemben, s katonái és békefenntartói jelen voltak a városokban, valamint az azokon kívül eső területeken is. [253] A küldetés 2007-ben való életre hívását az ENSZ és az Afrikai Unió azon szándéka motiválta, hogy védelmet nyújtsanak a szomáliaiaknak és támogassák az átmeneti szövetségi

¹⁰⁴Például változások történtek az AMISOM céljait, műveleti hatókörét és szerkezetét illetően. Ahhoz hogy a misszió tényleges irányítást gyakorolhasson az újonnan megszerzett területeken, nem csak azok al-Shabaabtól való felszabadítására volt szükség. Éjjel-nappal őrizni is kellett ezeket, amely eléggé nehéz feladatnak bizonyult, lévén hogy AMISOM-nak sok előretolt hadműveleti bázisa volt. Ráadásul a küldetésnek egy az eredetihez képest négyezerszeresére nőtt területen kellett ellátnia feladatait. Ez utóbbi nem is okozott volna problémát, ha a csapatokat küldő afrikai országok közötti ágazati megosztás gördülékeny lett volna.

¹⁰⁵Például a Badbaado és a Leopárd Vadászat hadművelet Alsó-Shabelle-ben két kiváló példa erre.

intézményeket Szomáliában. Az előzetes tervek szerint fél évvel a megalapítása után az ENSZ-nek kellett volna átvennie az AMISOM-ot; az ENSZ BT azonban nem hagyott jóvá egy többdimenziós békefenntartó műveletet. [265] Ahelyett hogy 15 év után ismételtén megújították volna a mandátumát, az AMISOM-ot átalakították, s 2022. április 1-jén azt az ATMIS váltotta fel.¹⁰⁶ A misszió első szakasza 12 hónapig tartott, s fő célkitűzése az STP teljes körű végrehajtása volt. Habár ezt még nem sikerült elérni, ahhoz hogy céljai időben megvalósuljanak, alapvető fontosságú, hogy az ATMIS képes legyen tanulni elődje hibáiból.

5.3. Az AMISOM által elért sikerek és a misszió hiányosságai

Tekintettel arra, hogy az ATMIS nem egy teljesen újfajta küldetés, hanem az AMISOM újrakonfigurálása, érdemes megvizsgálni az utóbbi által elért sikereket és a küldetés hiányosságait az elmúlt másfél évtizedre visszatekintve. Mindenféleképpen pozitívum, hogy a szomáliai biztonsági helyzet jelentős mértékben javult a misszió létrehozása óta. Dr. Sebastiano Rwengabo, ugandai politológus és szaktanácsadó kihangsúlyozta, hogy az AMISOM a legjobb példa arra, hogy a különböző Afrika-centrikus megközelítések keretében a kontinens képes volt kompetensen eljárni a saját biztonságát s a békét illető kérdésekben. Dr. Rwengabo azzal érvelt, hogy az „afrikai megoldások az afrikai problémákra” hívószó mind relevánsnak, mind pedig alkalmazhatónak tűnik Szomáliára kivetítve. Egyfelől azért, mert az Afrikai Unió hadereje a súlyos veszteségek ellenére sem vonult ki az országból, amely szerinte azt tanúsítja, hogy nagyobb fokú elköteleződés jellemezte a helyi, afrikai csapatokat, mint például adott esetben egy idegenekből álló kontingenst. Másfelől pedig a külföldi támogatás mozgósítása és az AMISOM magas költségeinek vállalása aligha lett volna lehetséges közös pán afrikai értékek hiányában. [266] Muszáj emellett megemlíteni, hogy a nemzetközi közösség által nyújtott pénzügyi és logisztikai támogatás nélkül az AMISOM (ugyanúgy, mint az összes Afrikai Unió misszió) működésképtelen lenne.

Mindezek felett az AMISOM kiemelkedő szerepet játszott a szomáliai biztonsági struktúrák létrehozásában. Azáltal, hogy kiszorították az al-Shabaabot a korábban ellenőrzésük alá tartozó területekről, az Afrikai Unió csapatainak sikerült elérnie, hogy a terrorista csoport általi fenyegetettség csökkenjen. [193] Ilyen stratégiaiilag fontos helyszín volt például

¹⁰⁶ Az ATMIS létrehozását az Afrikai Unió Béke és Biztonsági Tanácsa hagyta jóvá és az ENSZ BT 2628. számú határozata hatalmazta fel feladatai ellátására.

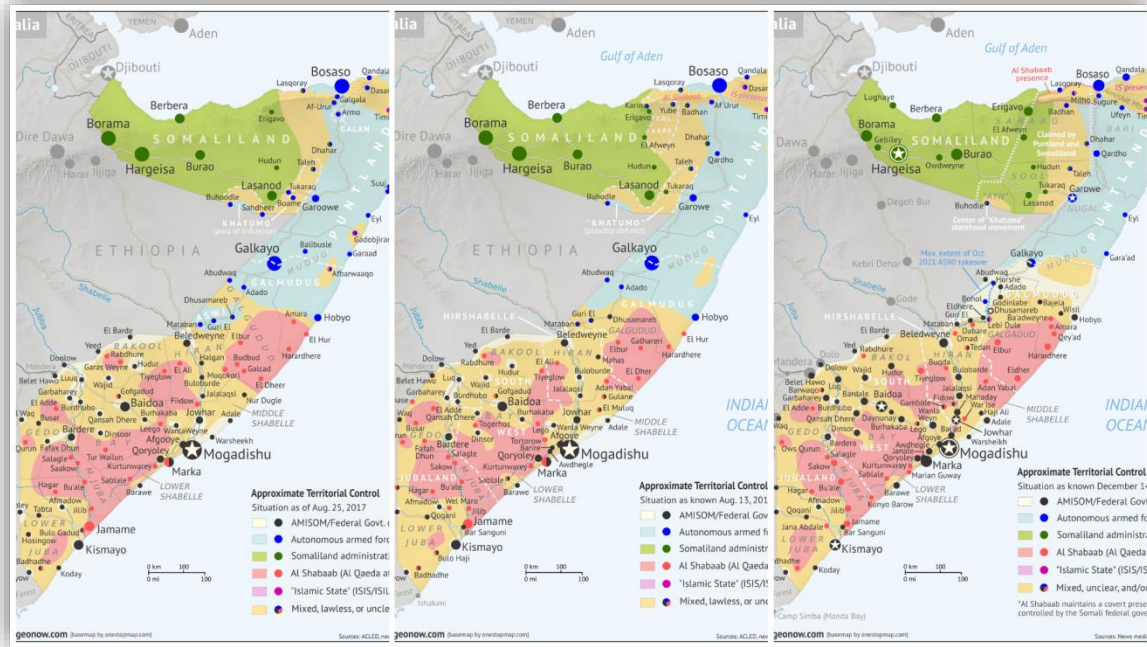
Mogadishu,¹⁰⁷ Baidoa és Jowhar, [267] amelyek az AMISOM offenzívája előtt még az al-Shabaab vagy más radikális militáns csoportok irányítása alatt álltak. Miután ezeket a területeket visszafoglalták, az FGS egy szilárdabb alapokon nyugvó gazdasági és társadalmi kapcsolatot igyekezett kialakítani az ott élőkkel, mivel a somáliai kormány rájött arra, hogy hatalma megőrzésének és kiterjesztésének szempontjából rendkívül fontosak voltak az újonnan felszabadított térségek. Ezen kívül az FGS megerősödése elősegítette a politikai megbékélést és párbeszédet. A jogi kérdésekre, a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítésére és az intézményi kapacitásépítésre vonatkozó iránymutatásokkal az AMISOM a demokrácia és a föderalizmus felé történő elmozdulás előnyeire próbálta felhívni a figyelmet.

S míg korábban két átmeneti kormányt is védelmezett, az AMISOM által elért egyik legnagyobb siker a békés kormányváltás elősegítése volt a 2012-es és 2017-es nemzeti választások után Szomáliában. A misszió emellett az országban való államépítésből is kivette a részét, hiszen az AMISOM-nak köszönhető például a Banadiri Regionális Közigazgatás és számos szövetségi tagállam (Federal Member States – FMS) létrehozása Dzsubaföldön, Hirshabelle-ben, Galmudugban és Szomália délnyugati részén. Mi több, az AMISOM hozzájárult a humanitárius segélyezés és segítségnyújtás kiterjesztéséhez a FGS ellenőrzése alá tartozó területeken. [268] A legfontosabb azonban azt megjegyezni, hogy figyelembe véve a misszió mandátumát és kilépési tervét, látható, hogy az képes volt minden elvárt kritériumnak eleget tenni, s visszaszorítani az al-Shabaab befolyását Szomáliában. [269]

S bár a terrorista csoport általi fenyegetettség valóban csökkent, az al-Shabaab továbbra is nagyfokú rugalmasságról és ellenálló képességről tesz tanúbizonyságot. [270] Az Afrikai Unió missziója által elért sikerek következtében a terrorszervezet arra kényszerült, hogy változtasson stratégiáján és aszimmetrikus hadviselést folytasson az AMISOM és az SNA ellen. A mozgalom jelenleg is aktív az FGS irányítása alatt álló területeken, s a helyi lakosság sérelmeinek kihasználása segítségével folyamatosan próbálja növelni befolyását az országban. Mi sem bizonyítja jobban az al-Shabaab azon képességét, hogy újra és újra tudja „alkotni magát” [271] mint az, hogy a helyi, regionális és nemzetközi erőfeszítések ellenére terrortámadásokat tud végrehajtani lokális és regionális szinten egyaránt. [272] Ezen felül pedig a csoport még mindig viszonylag szabadon mozoghat Bakool, Bay, Galguduud, Gedo,

¹⁰⁷ A legfontosabb helyszínek, ahol a biztonsági feladatok átruházásra kerültek a visszavonuló etióp csapatoktól az AMISOM-ra az Aden Abdulle nemzetközi repülőtér, a Villa Somalia és a KM-4 csomópont volt Mogadishuban.

Hiraan, Dzsuba, Mudug, Shabelle és Puntföld területén. [273] Az FGS-en belüli megosztottságot kihasználva az al-Shabaab képes volt stratégiai helyszíneket megtámadva fokozni tevékenységét az utóbbi évek során is (lásd 13. kép).¹⁰⁸ [274, 275, 276, 277]

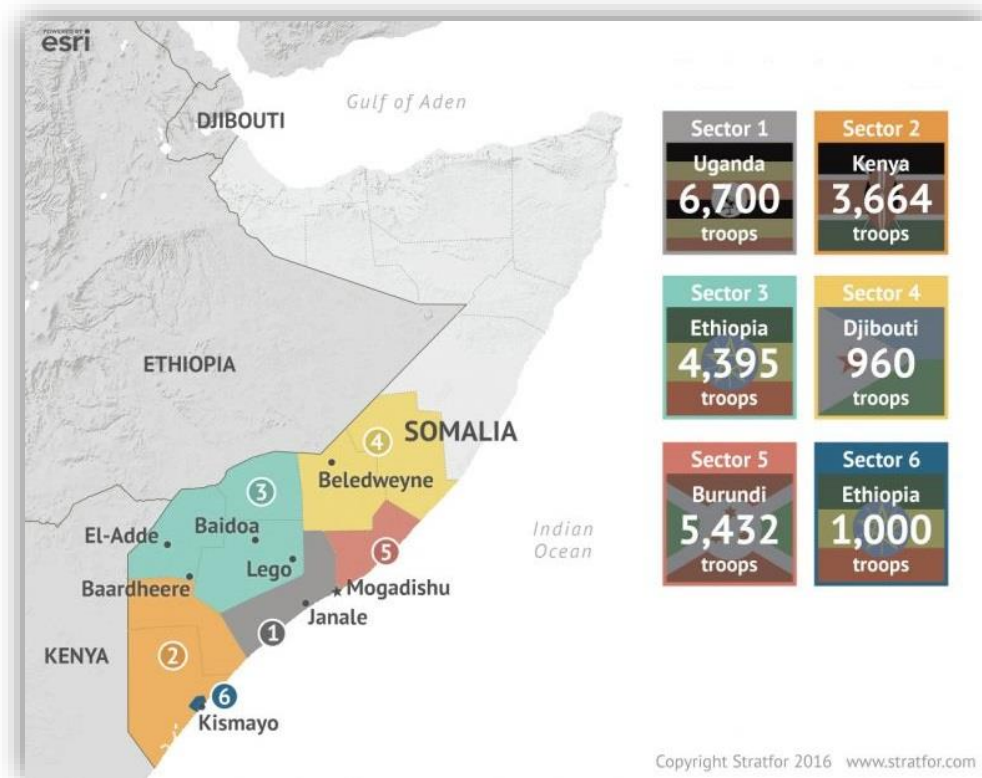
13. kép Az al-Shabaab fő műveleti területei 2017-ben, 2019-ben és 2021-ben (piros színnel jelölve)

Forrás: <https://www.polgeonow.com/search/label/somalia>

Az AMISOM-ot rengeteg kritika érte azzal kapcsolatban, hogy ez volt az Afrikai Unió „leghosszabb, legdrágább és leghalálosabb kimenetelű békehadművelete”. [278] A történelmi és politikai egyet nem értések, jogi kihívások és klánok közötti konfliktusok mind hozzájárultak ahhoz, hogy a misszió nem volt mindig sikeres. [279] Mindezek felett pedig a logisztikai ellátási lánc és az AMISOM hadereje túlfeszítetté vált. A legjelentősebb akadályt azonban az jelentette, hogy sosem volt meg az a fajta politikai kohézió, amely hosszú távon is képes lett volna megszilárdítani a stabilitást. 2007-ben például, amikor a burundi és ugandai haderők városi harcok közepette igyekeztek visszaszorítani az al-Shabaabot, nem álltak rendelkezésükre a szükséges erőforrások, kapacitás, személyzet, logisztikai támogatás vagy kiképzés. [262] Az AMISOM logisztikai szükségleteit az UNSOA-nak kellett volna fedeznie, de mivel ezt a területet hagyományos békefenntartó műveletekre tervezték, az egyszerűen nem tudott lépést tartani a misszióval, különösen akkortájt, amikor annak feladatkörei folyamatosan bővülni kezdtek. [280]

¹⁰⁸ Példának okáért megemlíthető, hogy a terrorszervezet fegyveresei lerohantak egy katonai támaszpontot a mogulishui Adan Abdulle nemzetközi repülőtér közelében, valamint ikerrobbantásokat hajtottak végre 2022-ben és 2023-ban.

Ahogy az AMISOM ellenőrzése alá eső terület nagysága elérte, majd meg is haladta a 400.000 km²-t, egy szektoralapú megközelítést vezettek be, amely a gyakorlatban azt jelentette, hogy a misszióhoz haderővel hozzájáruló országok mindegyike egy szektorért felelt Szomália déli és középső részein (lásd 14. kép). Az Észak-atlanti Szerződés Szervezeténél (North Atlantic Treaty Organization – NATO) ez a fajta felosztás már hosszabb ideje sikeresen működött, lehetővé téve, hogy egy adott hadműveletben résztvevő felek maguk dönthessenek a prioritásaikról és a szerint alakíthassák katonai politikáikat. [281] A probléma Szomáliában az volt, hogy mivel az ország folyamatosan erőforráshiánnyal küszködött az AMISOM politikai, működési és stratégiai erőfeszítéseit nem tudták harmonizálni. A polgári, rendőrségi és katonai kontingensek között gyenge volt a koordináció és a belső mechanizmusokban fellelhető gyakori következetlenségek miatt a misszió nem tűnt egységesnek. [278, p.13 és pp.120-123]

14. kép Szomália középső és déli területeinek szektoralapú felosztása
 Forrás: <https://worldview.stratfor.com/article/somalias-poor-prospects-stability>

Ráadásul az AMISOM túlterheltté is vált, mivel folyamatosan növekedett a feladatköre, de nem volt elég rendelkezésre álló állomány (élőerő), valamint szükséges felszerelés ahhoz, hogy az al-Shabaab ellen hatékonyan fel tudják venni a harcot. Ezzel egyidejűleg a terrorszervezet a propaganda erejét kihasználva azt hirdette, hogy az AMISOM „egy hatalmas

globális összeesküvés az iszlám ellen Szomáliában, felerősítve a nacionalista felháborodást a hitetlen, kereszties megszálló csapatok jelenléte miatt a „földükön””. [214] Fontos volt azonban, hogy az Afrikai Unió hadereje kitartson, mivel félt, hogy annak visszavonulása esetén az al-Shabaab a korábban már újonnan elfoglalt területeket ismét irányítása alá vonja. [269] Példának okáért megemlíthető az, amikor 2016-ban Etiópia kivonta a csapatait az általuk felszabadított területekről. Ezt követően ugyanis egy biztonsági vákuum alakult ki, ahogy az al-Shabaab beágyazva magát a helyi közösségekbe hibáztatni kezdte az ott élőket, hogy egy „hitetlen kormányt” támogattak. A legfőbb gond azonban az etióp csapatok kivonásával az volt, hogy az egy egyoldalú döntésnek tűnt, amelyet az AMISOM-mal vagy az FGS-szel való bármiféle koordináció nélkül hoztak meg, s ezért rossz fényt vetett a misszió megítélésére.

Az Afrikai Unió csapatok szektoralapú felosztása belső klánkonfliktusokhoz vezetett Szomáliában. Amikor ugyanis elkezdtek létrehozni az FMS-eket a felszabadított területeken, az AMISOM felelt a biztonságért. Ennek ellenére gyakoriak voltak a klánviszályok, akár a hatalom megragadásával, akár pedig a nagyobb fokú képviselet szerzésével kapcsolatban. Egy az ENSZ Megfigyelő Csoport által 2015-ben készült jelentés szerint például a víz és a föld feletti háborúskodás Szomáliában sokkal erőszakosabbá vált miután kiszorították az al-Shabaabot fellegréikből. [282] Mi több, az etióp és kenyai kontingenseket a közös határok menti területekre szervezték ki, hogy biztosítsák azokat a régiókat, ahol egészen a mai napig etnikai szomáliaiak élnek. A leginkább aggasztó mégis az volt, hogy legjobb szándékai ellenére sem tudott az AMISOM pártatlan maradni, s gyakran kényszerült bele klánok között dúló helyi konfliktusokba. Például Kenya és Etiópia Afrikai Unió csapatai a misszió során együttműködtek a Darod és Ogaden klánokkal, amely elmélyítette a rivális klánok által érzett ellenszenvet irántuk. S mivel ezek a haderők nemzeti irányítás alatt álltak, sokaknak úgy tűnhetett, hogy a Szomáliával szomszédos országok a Darod és Ogaden klánokat mintegy proxyként használták nemzeti érdekeik érvényesítése során. [253, pp.171-172]

Abukar Arman, egy szomáliai politikai elemző kihangsúlyozta, hogy ahhoz, hogy a megbékélés politikai értelemben is megtörténjen fontos, hogy az a szomáliaiak, nem pedig az ország szomszédjai által meghatározott feltételek szerint legyen. Szomáliának ehhez azonban újjá kell szerveznie mind a NISA-t, mind pedig az SNA-t. Ha ez sikerül és kézzel fogható eredményeket érnek el, az FGS-nek minden esélye meglesz rá, hogy legyőzze az al-Shabaabot. [283] Egy a Nemzetközi Tanulmányok Dán Intézete (Danish Institute of International Studies – DIIS) által kiadott tájékoztató szerint, ha minden támogatás, amit az AMISOM valaha

kapott közvetlenül a somáliai kormányhoz került volna, az al-Shabaabot mára már legyőzték volna.¹⁰⁹ A jelentés kiemelte, hogy a misszióhoz csapatokkal hozzájáruló országok végig „nemzetbiztonsági érdekeiket tartották szem előtt, ahelyett hogy egy egységes Szomália megvalósításán fáradoztak volna”. [284] Az AMISOM-nak haderőt biztosító nemzetek valóban gondolkodhattak úgy, hogy minél tovább tart a misszió, annál több pénz kerül a zsebeikbe. Mindemellett, ha Szomália képes lett volna egy működő és biztos alapokon nyugvó kormányt kialakítani, az nemcsak az Afrika szarván található országok pénzügyi, de ugyanúgy azok gazdasági és biztonsági érdekeit is fenyegette volna nemzeti és regionális szinten egyaránt.

A regionális érdekek szintén fontos szerepet játszottak abban, hogy Etiópia azt érezze olyan politikákat és irányelveket kell alkotnia, amely hatással van Szomália biztonsági és politikai környezetére. [285] Míg Katar és Szaúd-Arábia a wahhabizmus térnyerésén munkálkodtak Szomáliában, addig Egyiptom a szalafizmust támogatta, amely azonban különösen aggasztó volt Etiópiára nézve az iszlám radikális ágának lehetséges terjedése miatt. A 2015-ös Szaúd-Arábia által vezetett jemeni támadás után a Golf-öböl országai sokkal aktívabban próbáltak jelen lenni a somáliai politikában, félve az Afrika szarván való erőegyensúly felborulásától, illetve az abban bekövetkező hirtelen változástól. Igaz a politikai átmenet Szomáliában békésnek bizonyult 2012-ben és 2017-ben is, a választások közel sem voltak transzparenssek, amelyet csak tovább bonyolított a somáliai politikába való külső beavatkozás gyanúja. Katar és Törökország ugyanis valószínűleg pénzügyi támogatást nyújtott Sharif Sheikh Ahmed és „Farmaajo” kormányának, Szaúd-Arábia és az Egyesült Arab Emírátsok pedig Puntföldet segítette anyagilag, amiért az utóbbi katonai bázisokat építhetett a területen, s ellenőrzést gyakorolt a térség kikötői felett. [286]

Az ENSZ Békefenntartó Műveleteinek irányelveit vizsgálva látszik, hogy egyértelmű irányításra és parancsnokságra lenne szükség ahhoz, hogy az Afrikai Unió missziója képes legyen hatékonyan kezelni az elé gördülő válságokat, s teljesíthesse mandátumát. [287] Az AMISOM kapcsán azonban elmondható, hogy se egységes irányítás, se parancsnokság nem volt. Például történtek olyan esetek, amikor egy-egy ütközet után a somáliaiak kérték sebesült katonáik orvosi vizsgálatra való elküldését, ám a misszióhoz haderővel hozzájáruló országok ezt rendre elutasították, mivel ezt az utasítást kapták nemzeti szinten. Ezek a

¹⁰⁹ A szerző által meginterjúvolt somáliai lakos is ugyanezt hozta fel, s kiemelte, hogy ismerősei körében sokan gondolják még ugyanígy.

helyzetek számos értelmetlen halálhoz vezettek, s egy rendkívül negatív képet festettek az AMISOM-ról, s arról, hogy az *valójában* mennyire elszámoltatható is volt az FGS-nek. [288]

Az AMISOM hadműveleti parancsnoksága is folyamatos kihívásokkal szembesült, mivel gyakran nem állt rendelkezésére megfelelő számú haderőt biztosító (logisztikai felszerelések, kommunikációs és szállítási képességek, stb.) és azt sokszorozó (kritikus berendezések, légierő, tüzérség és gyalogság, stb.) kapacitás. Emellett sok kérdés merült fel azok használatára vonatkozóan, arról nem is beszélve, hogy jelentős részük eleve kívül esett az AMISOM mandátumán. [289] A probléma orvoslására az ENSZ BT elfogadta a 2297-es határozatot, amely központi irányítás alá helyezte a haderőt biztosító és azt sokszorozó kapacitásokat, s létrehozta a gyors-reagálású erőket (Quick Reaction Force – QRF), amely megerősítette a szektorok közötti együttműködést, valamint pozitív hatást gyakorolt a misszió általi irányításra és parancsnokságra. [290]

Utolsóként pedig kiemelendő, hogy az AMISOM finanszírozását is kemény kritika érte. Sokan úgy tartják, hogy a misszió pénzügyi támogatottsága fenntarthatóbb és kiszámíthatóbb lett volna, ha az ENSZ több anyagi forrást szabadított volna fel. Mindenesetre a fő gondot az jelentette, hogy az Európai Unió – az AMISOM legnagyobb közvetlen pénzügyi támogatója – nagyobb fokú tehermegosztást szorgalmazott, s megszabta mekkora lehet a támogatás maximális mértéke. Ennek eredményeképp az AMISOM személyzetének és rendőrtisztjeinek a fizetését egy ötödével csökkenteni kellett, amely aggályokat keltett azzal kapcsolatban, hogy az Afrikai Unió csapatait akár majd teljesen ki is kell vonni Szomáliából, ha a leépítések folytatódnak. [291, 292] A hatékonyság hiánya és a fizetéseket érintő bizonytalanság azonban nem csak az AMISOM-ra nyomta rá a bélyegét. 2017-ben ugyanis több száz ember tiltakozott a Honvédelmi Minisztérium előtt Mogadishuban, mivel az SNA személyzete nem kapta meg a fizetését Galmudugban és Puntföldön. [293, 294]

5.4. Az Afrikai Unió és az Szomáliai Biztonsági Erők közötti kapcsolatrendszer

Másfél évtizeden keresztül az AMISOM szüntelenül támogatta a szomáliai kormányt az al-Shabaab elleni küzdelemben. 2022. április 1-jével azonban az Afrikai Unió, az ENSZ és az FGS döntése nyomán leváltotta azt az ATMIS. Az új misszió mandátuma előírja az STP végrehajtását, amelynek az átfogó célja a „biztonsági feladatok folyamatos átruházása az AMISOM-tól (ma már ATMIS-től) a Szomáliai Biztonsági Intézmények és az SSF felé”. [295] Ahhoz hogy ez teljesüljön, alapvető fontosságú, hogy az SNA szakmaibbá és ütőképesebbé

váljon. Emellett pedig fontos a haderő-építés is, mivel az ATMIS jelenlegi kapacitása hozzávetőlegesen 18.000 katona, 1000 rendőr és 70 civil. [296]

Azon túl, hogy felvette az al-Shabaabbal a harcot, az AMISOM az SSF kapacitásépítésében is aktív szerepet vállalt. Az eredeti tervek szerint a misszióknak 2021-ben véget kellett volna érnie, azonban az Afrikai Unió csapatokat akkoriban még nem lehetett visszahívni, mivel az al-Shabaab továbbra is komoly biztonsági fenyegetést jelentett Szomáliában. A belső politikai háborúskodás következtében a terrorszervezettel való foglalatosskodás kissé mellékpályára került. Amikor azonban az AMISOM haderőket részlegesen kivonták az országból, jelentős romlásnak indult a szomáliai biztonsági és katonai helyzet. Ha az Afrikai Unió csapatokat teljesen visszahívták volna Szomáliából, az SSF képtelen lett volna visszaállítani az országban lévő biztonságot a hirtelen megnövekedett al-Shabaab támadások közepette.

Létrehozása óta az ATMIS állandó kritikák kereszttüzében van, mivel sokak számára úgy tűnik, hogy az Afrika Unió missziója csupán nevet váltott. Hasonló helyzet állt tehát elő, mint 2010-ben, amikor az ENSZ Kongói Demokratikus Köztársaságbeli misszióját (United Nations Mission in the Democratic Republic of Congo – MONUC) nevezték át stabilizációs hadműveletté (United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo – MONUSCO).¹¹⁰ A névváltoztatás ráadásul ott is akkor történt, amikor az ország a konfliktus egy új fázisába lépett, ám 14 évvel később a MONUSCO kapcsán még mindig egy aktív békefenntartó misszióról beszélhetünk. Bankole Adeoye, az Afrikai Unió politikai ügyekért, békéért és biztonságért felelős biztosa kihangsúlyozta, hogy az új misszió Szomáliában igenis változást fog hozni, mivel az „ATMIS mandátuma 100%-ig összhangban van az STP-vel”. [297] Nem tudni azonban, hogy ez mennyiben jelent megnyugvást, tekintve hogy ez a kijelentés az AMISOM mandátumára is igaz volt.

Az igazság az, hogy az ATMIS-nek rengeteg feladata van, de kevés ideje. 2024 végére ugyanis a biztonsági feladatokat át kell ruházni az SSF-re, amely kapacitását addig folyamatosan növelni kell, hogy képes legyen kitölteni az ATMIS után kialakult biztonsági vákuumot az országban. Jelenleg az várható, hogy az al-Shabaab egymás utáni támadásokat fog intézni az FGS és az Afrikai Unió csapatok ellen, igyekezve állandó nyomás alatt tartani azokat.¹¹¹ A kérdés csak az, hogy az ATMIS, amelyet ugyanazok a pénzügyi és logisztikai problémák sújtanak, mint elődjét képes lesz-e felvenni a harcot az al-Shabaabbal miközben

¹¹⁰ A szerző egy kelet-afrikai régiót kutató szakértővel készített Google Meet-es interjúja alapján.

¹¹¹ A szerző egy al-Shabaabot kutató szakértővel készített Skype-os interjúja alapján.

hadereje fokozatosan csökkenni fog? A válasz minden bizonnyal abban rejlik, hogy az új misszió érdemileg hozzá tud-e járulni egy ütőképes SSF megteremtéséhez, amely magában hordozza annak lehetőségét, hogy méltó ellenfele lehessen a terrorszervezetnek.

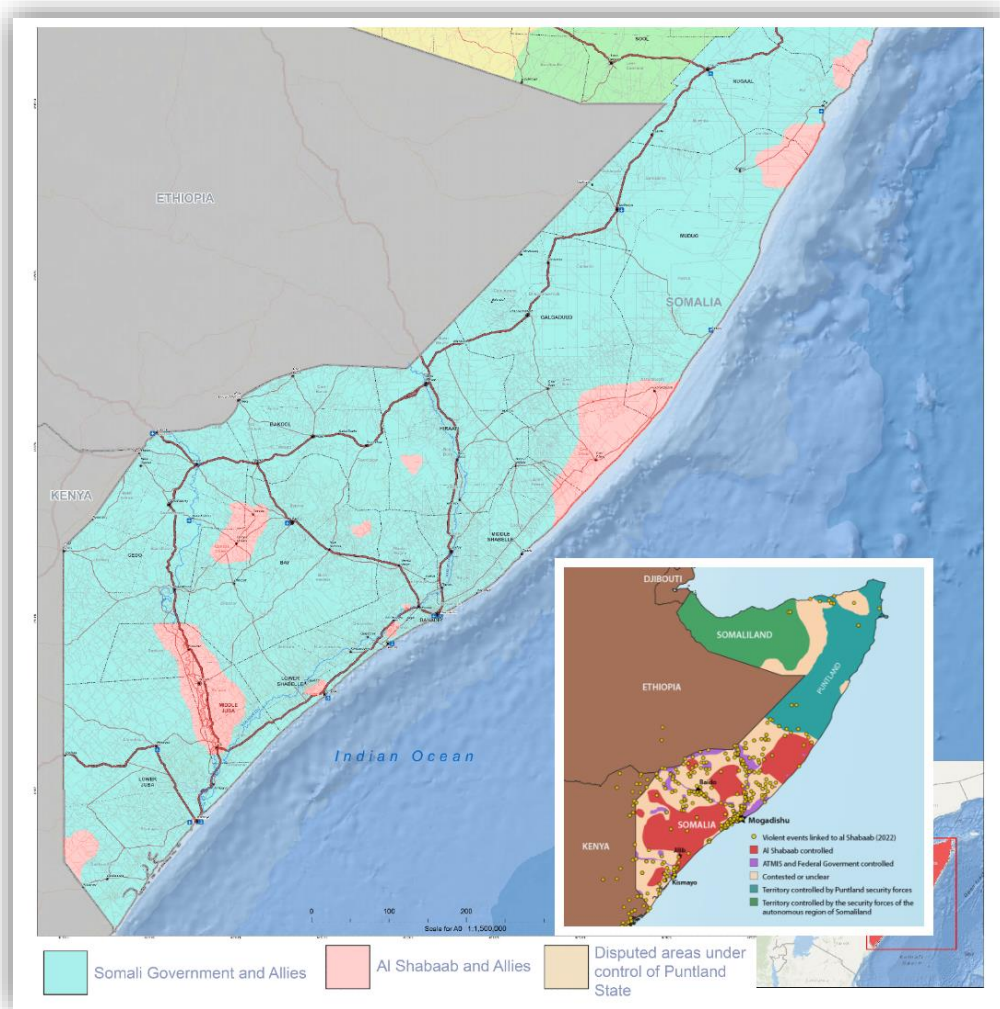
Bár az összkép elsőre nem tűnik túlzottan pozitívnak, azt azért ki kell emelni, hogy sok minden változhat, ha Szomália előrelépést tudna tenni a közigazgatási stabilitás és a politikai megbékélés tekintetében. Ha az FGS és az FMS meg tudna állapodni a hatalmi és felelősségi körök megosztásában, valamint a 2012-es Ideiglenes Alkotmány szerint elkezdenének együttműködni egymással, hatékonyabban tudnának fellépni az al-Shabaab ellen. [298] Még ha kevés különbség is mutatkozik az ATMIS és az AMISOM mandátuma között,¹¹² [262, p.251] van néhány olyan változás, amely bizakodásra adhat okot Szomália jövőjét illetően.

Például az új misszió ugyanazokat a határokat veszi át, mint a régi, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy nincsenek többé átfedések az SNA és az AMISOM (jelenleg ATMIS) szektorai között. Ez a múltbelinél hatékonyabb parancsnoki láncot hivatott létrehozni, azonban fontos kiemelni, hogy ha a szektorok nem kezdenek szorosabb együttműködésbe egymással, az al-Shabaab könnyen visszaélhet a helyzet jelentette előnyökkel. Egy másik jelentős változás, hogy az Afrikai Unió csapatai parancsnokát most már a legnagyobb haderővel hozzájáruló országból választják ki, s ez a személy fog teljes műveleti parancsnokságot gyakorolni a misszió egésze felett. [298] Így talán sikerül a pusztán nemzeti érdekekért való részvétel vádját a háttérbe szorítani. Ezen túlmenően működési változtatások is történtek, hiszen az ATMIS feladatkörébe tartozik mostantól a haderő-építés a misszió minden olyan szektorában, amelyeket úgy gondolják, hogy nagyobb fokú mobilitás jellemez. Mindezek felett pedig a QRF-ek valószínűleg sokkal hatékonyabban képesek lesznek felvenni a harcot a terrorista- és szélsőséges csoportokhoz tartozó fegyveresekkel. [296] Erre szükség is lesz, mivel az ATMIS négy fázisból álló átmeneti folyamata – amely várhatóan 2024-re zárul le – már most is számos feladatkörrel rendelkezik, s így valószínűleg egyedül nem lesz képes csökkenteni az al-Shabaab jelentette biztonsági fenyegetést.

Ha visszatekintünk a történelemben látható, hogy a szomáliai elnökök nem igazán fektettek jelentős pénzeket a hadsereg fejlesztésébe, mivel úgy gondolták, hogy ez hosszú távon hatalmukat veszélyezteti. Ráadásul mindig is nagyfokú bizalmatlanság volt jelen a politikai

¹¹² Ez sokszor talán nem is problémaként fogható fel, hiszen egy új küldetés létrehozása mindig sok nehézséggel jár. Először is, az emberek nem feltétlen értik a két misszió mandátuma közötti különbséget. Másodsor, a bürokratikus akadályok miatt késések léphetnek fel, ezen felül pedig kihívást jelenthet még a küldetés különböző összetevőinek az összeegyeztetése.

vezetők között Afrikában regionális és szövetségi szinten. Hassan Sheikh Mohamud 2022-es újraválasztása ¹¹³ ugyan nem jelent garanciát Szomália belső és külső problémáinak megoldására, de magában foglalja az újrakezdés lehetőségét, ami bizakodásra adhat okot. „Farmaajo” leváltása tán időszerű is volt a változáshoz, különösen annak fényében, hogy a korábbi elnök folyamatosan bírálta az AMISOM-hoz csapatokkal hozzájáruló országok az FGS és az FMS közötti kapcsolatára gyakorolt káros hatását. [299] Elnöksége alatt Szomáliai eltávolodott az Afrikai Uniótól is. Hassan elnök mottója: „Szomália békében önmagával és a világgal” azonban úgy tűnik a szomszédos országokhoz való közeledést és politikai megbékélés felé tartó elmozdulást irányozza elő, [300] amely ha szomáliai hajlandósággal párosul, pozitív irányba billentheti a mérleg nyelvét.

15. kép Az új kormány stratégiája egyelőre működőképesnek tűnik, ha összevetjük egymással az al-Shabaab ellenőrzése alatt tartott területeket (piros szín) 2022-ben (kis kép) és 2023-ban (nagy kép).

Forrás: <https://www.impact-initiatives.org/what-we-do/reach/>; <https://africacenter.org/spotlight/reclaiming-al-shabaabs-revenue/>

¹¹³ Hassan Sheikh Mohamud volt Szomália elnöke 2012 és 2017 között is.

A gond az, hogy a klánok megosztottsága és a politizálás továbbra is az SNA szerves részét képezi. Ez viszont kérdéseket vet fel azzal kapcsolatban, hogy lehetséges-e bármiféle előrelépés hosszú vagy akár rövid távon. Egy 2017-es Operatív Készenléti Felmérés (Operational Readiness Assessment – ORA) szerint az SNA, amellett hogy rosszul felszerelt, folyamatosan adminisztratív és logisztikai kihívásokkal küzd, központi parancsnokságában nem történik centralizáció, a személyzet morálja pedig rendkívül alacsony. [301] Az SNA a földrajzi lefedettségét illetően is korlátok közé van szorítva, s inkább tűnik helyi milíciák csoportosulásának, mintsem Szomália egységes nemzeti haderejének. Tovább súlyosbította a helyzetet a tény, hogy az SSF szárazföldi komponense nagymértékben függ a szomáliai klánoktól, mivel azok látják el őket a legtöbb fegyverrel. [270] Egy 2019-es ORA további hiányosságokat tárt fel, amelyeknek egy része a katonák nem megfelelő lakhatási körülményeire és felszereléseire vonatkozott. S habár a regionális katonai kapacitások az utóbbi néhány évben sokat fejlődtek, az SNA harcosainak kiképzése ma is csupán alapszintű, az SSF pedig továbbra is strukturális problémákkal küzd.¹¹⁴

Bár az Afrikai Unió és az SNA közötti együttműködés nem volt mindig zökkenőmentes, egyre inkább érezhető a változásra való törekvés. Példának okáért megemlíthető, hogy az AMISOM és az SNA szárazföldi haderőnél szolgáló tisztjei, szektorparancsnokai és azok nemzetközi partnerei már a 2016-os szomáliai választásokat megelőző időszakban is részt vettek egy találkozón. Felismerték ugyanis a közös hadműveletek végrehajtásának szükségességét ahhoz, hogy az al-Shabaabot távol tartva biztosítani tudják az országban zajló választási folyamatot. [302] A választások sikeres lebonyolításán felbuzdulva az Afrikai Unió és az SNA közös képzést tartottak az AMISOM rendőri és katonai személyzetének, valamint az SNA polgári-katonai tisztjeinek bevonásával. A 2021-es képzés célja pedig a polgári-katonai együttműködés béketámogató műveletekben betöltött szerepével kapcsolatos ismeretek bővítése volt. Ez utóbbi keretén belül a résztvevők információkat szereztek a különféle jogi normákról, a közösségi szerepvállalásról és egyéb szakmai vonatkozásokról is, amelyek mindegyike fontos lépés az SSF kapacitásépítése terén. [303]

Ráadásul 2021-ben megalakult a Közös Műveletek Koordinációs Központja (Joint Operations Coordination Center – JOCC) is a szomáliai fővárosban. Remélhetőleg a jövőben további műveleti központok jönnek létre, amelyek megkönnyítik az Afrikai Unió és az SNA közötti

¹¹⁴ Kissé túlzásnak tűnhet az SNA-t egy gyorsan összecsapott fegyveresekből álló csoportosulásnak tekinteni, amelyre az FGS-nek azért volt szüksége, hogy fel tudja venni az al-Shabaab ellen katonailag is a harcot. Mindenesetre a biztonsági feladatkörök AU-tól az SSF-re való átruházására vonatkozó aggályok igenis valóságosak.

együttműködést, valamint a szektorok közötti koordinációt. Így nemcsak azok katonai műveleteit lehetne közösen megtervezni és összhangba hozni, hanem a harcok anyagi-technikai biztosítása is sokkal optimalizáltabban történhetne. Az Afrikai Unió és az SNA közötti koordináció javításának legfőbb kiváltó oka azonban Szomália stabilizálása volt és annak megakadályozása, hogy az al-Shabaab megzavarja az országban történő választásokat. [304, 305] 2022-ben volt egy újabb találkozó, ahol az SNA és az AMISOM katonai parancsnokai gyűltek össze, hogy megvitassák az ATMIS biztonsági prioritásait. Kihangsúlyozták, hogy a felelősségi körök SSF-hez való sikeres átruházásához kulcsfontosságú az együttműködés a felülvizsgált STP és CONOPs értelmében. [306]

Az AMISOM utat nyitott a helyi közösségek és a Szomáliai Rendőrségi Erők (Somali Police Force – SPF) közötti magasabb szintű együttműködés előtt is, s ily módon jelentős javulást eredményezett az országban lévő közrendben. Az ATMIS jelenleg is különféle mentorálási és képzési programokat szervez, ezen kívül pedig szakmai tanácsokkal szolgál és Gyors Hatású Projektet (Quick Impact Projects – QIPs) indít Szomáliában.¹¹⁵ Például az országos választások biztosítása és a közös járőrözés sem valósulhatott volna meg az Afrikai Unió működési támogatása nélkül. A legfontosabb mindenesetre az, hogy ezek az egyéni és intézményi szintű kapacitásépítési tevékenységek – amelyek többek között az Egyesült Államok, az Európai Unió és Törökország támogatásával jöttek létre – lehetővé tették az SPF számára, hogy hozzájáruljon az új misszió mandátumának végrehajtásához. [268] Az STP és a Szomáliai Nemzetbiztonsági Architektúra értelmében az FGS-nek és az FMS-nek 2023 szeptemberéig 8525 fős, 2024 júniusáig pedig 10.450 fős biztonsági haderőt kell létrehoznia. [307] Lényeges azonban kihangsúlyozni, hogy még ha ezeket a számokat sikerül is elérni, az Afrikai Unió csapatait csak akkor lehet kivonni Szomáliából, ha az SNA kapacitását és felszereltségét a megfelelő mértékig felfejlesztették, s az képes lesz betölteni az Afrikai Unió után hagyott biztonsági vákuumot, amelyet az al-Shabaab minden bizonnyal készen áll majd kiaknázni.

5.5. Következtetések

A Svéd Védelmi Kutatási Ügynökség 2013-ban kiadott Szomáliára vonatkozó állásfoglalása szerint „az irreguláris haderők kezdetben elszenvedett veresége nem egyenlő a fenntartható béke biztosításával... Az Al-Shabaab továbbra is képes támadásokat végrehajtani Szomálián

¹¹⁵ Az ATMIS Gyors Hatású Projektjei jellemzően kisebb projektek, amelyek elsősorban a szomáliai helyi lakosság alapvető szükségleteinek kielégítését célozzák meg. Ezeket a projekteket az Európai Unió és a brit kormány támogatja és finanszírozza.

belül és az [országban] kívül is”. [308] 10 évvel később a helyzet úgy tűnik változatlan, ugyanis az al-Shabaab jelenleg is egy rendkívül sokoldalú ellenség, amely gyakran tesz tanúbizonyságot nagyfokú ellenálló-képességéről és rugalmasságáról. A terrorszervezet továbbra is állandó fenyegetést jelent Szomáliára nézve; ezért az ATMIS csapatainak folyamatos jelenléte még mindig létfontosságú az országban.

Emellett további kihívások is vannak, amelyek megnehezítik az Afrikai Unió csapatok sikeres kivonását az országból. Például az ATMIS-t továbbra is rengeteg belső probléma sújtja, ideértve a koordinációs és a strukturális kérdéseket, az ellenőrzés és a parancsnokság gyenge centralizációját és az erőforráshiányt. Ezen felül pedig fontos volna javítani az SNA-n belüli kohéziót, valamint eljutni oda, hogy a szomáliai klánok és az ország politikai elitje is belássa mennyire fontos volna Szomália jövője szempontjából, hogy mielőbbi megegyezésre jussanak. A különböző diplomáciai lépéseken keresztül tán elérhető, hogy a politikai megbékélés és a béketeremtés folyamata kielégítő legyen az FGS és az FMS számára egyaránt.

Az ATMIS-től (mint ahogy előtte az AMISOM-tól) azonban nem várható el, hogy egymaga megoldja Szomália kormányzási válságát és felszámolja annak minden melléktermékét, ideértve például az al-Shabaabot is. A tanulmány rámutat arra, hogy a katonai megközelítések előtérbe helyezése mellett a terrorista csoport legyőzéséhez politikai szerepvállalásra és a szomáliai vezetők megbékélésére van szükség, szövetségi és regionális szinten egyaránt. Az átmenet már önmagában is sok kihívást rejt magában, amelyet csak tovább fokoz, hogy a még mindig relatíve gyenge és instabil FGS megannyi feladatot vállal magára. Az AMISOM által elért sikereket és a misszió hiányosságait vizsgálva felmerül a kérdés, hogy az új küldetés valóban képes lesz-e változást hozni a jelenlegi szomáliai helyzetben.

A fent leírtak alapján elmondható, hogy a felállított hipotézis, mely szerint az Afrikai Unió és a Szomáliai Biztonsági Erők között szorosabb együttműködésre van szükség ahhoz, hogy a biztonsági feladatokat mielőbb átruházásra kerüljenek az előbbiről az utóbbira csak részben helytálló. A cikkből ugyanis látszik – hogy habár fontos az együttműködés szorosabbra fűzése – erős politikai elkötelezettségre is szükség van az Afrikai Unió és az Szomáliai Biztonsági Erők között annak érdekében, hogy az STP-t hatékonyan végrehajtsák és a biztonsági feladatokat is át lehessen ruházni 2024 végére az ATMIS-ről az SSF-re. Ha ez sikerülne, akkor a hosszú távú béke és stabilitás Szomáliában – és ezzel együtt az Afrika szarva régióban is – nem volna többé távoli álom.

6. Összegzett következtetések

A doktori kutatás célja az volt, hogy az afrikai terrrorszervezetek internethasználata esernyőkategória alatt a szerző megvizsgálja az al-Shabaab tevékenységeit és képességeit a harc- és kibertérben. Mivel a téma kevés elméletet és gyakorlatot magában foglaló szakirodalommal rendelkezik, a szerző célszerűnek látta azzal kezdeni a kutatást, hogy beazonosítsa azokat a területeket, amelyeken keresztül leginkább elemezhetők a terrorista csoport online és offline tevékenységei és képességei. Ezek közé tartozik az al-Shabaab internet és közösségi médiahasználata, a csoport kritikus infrastruktúra elleni támadásai, a terrrorszervezet hírszerzési képességeinek fejlődése és a mozgalom ellen irányuló erőfeszítések a 21. században.

Limitáció gyanánt fontos megemlíteni, hogy az al-Shabaab kritikus infrastruktúra elleni támadásait a szerző csak Kenyában vizsgálta. Ez annak az eredménye, hogy az ott eltöltött idő alatt olyan elsődleges forrásokhoz fért hozzá (a Kenyában készített személyes interjúk során), amelyeket beépítve értekezésébe új ismeretekkel volt képes gazdagítani a témát. Másrészt pedig azért csak az utóbbi 5 év (2018-2023) került elemzésre, mivel a szerző úgy gondolta, hogy így friss információkhoz juthatunk a csoport regionális tevékenységeiről és képességeiről. Egy másik limitáció pedig az al-Shabaab ellenes erőfeszítésekkel kapcsolatos, ugyanis itt a szerző főként a regionális szintet érintő Afrikai Unió vezette erőfeszítéseket vette górcső alá, s nem a helyi vagy globális kezdeményezéseket.

Tekintettel arra, hogy a kutatás témája és a megvilágítás újszerűsége miatt kevés magyar nyelven elérhető szakirodalmat találni, a szerzőnek be kellett azonosítania a nemzetközi szakirodalmat is. Miután behatárolta, rendszerezte és feldolgozta a tudásanyag témájához szervesen kapcsolódó részeit, azokat be is építette tudományos munkájába. Az értekezés elején felvetett négy hipotézisből a szerző kettőt megerősített, egyet nem vagy csak részben igaznak, egyet pedig részlegesen helytállónak ítélt; így jutott el a kutatási folyamat végén a szintézis kialakításához. Olyan témákhoz (az al-Shabaab internetes és közösségi médiahasználata, hírszerzés, stb.) tudott a szerző tudományosan hozzátenni, amelyeknek – főként nehéz kutathatósága miatt – nemhogy hazai, de nemzetközi szinten sem igazán van szakirodalma. A terrrorszervezet kritikus infrastruktúra elleni támadásai kapcsán pedig – tudományos értekezések hiányában – sokszor médiacikkekre kellett támaszkodni.

Az al-Shabaab tevékenységeinek és képességeinek elemzését a szerző a kibertérben kezdte meg. Megvizsgálva a terrorista csoport internetes jelenlétét, s a közösségi média szerepét a

propagandában, a toborzásban, a koordinációban, az anyagi forrásokhoz való hozzáférésben, a kapcsolattartásban és a követők befolyásolásában, a szerző bebizonyította, hogy az al-Shabaab tudatosan kihasználja a közösségi média nyújtotta lehetőségeket. Ezt követően a fókusz a harctérre helyezte át, amely kapcsán a szerző tanulmányozta az al-Shabaab kritikus infrastruktúrák elleni támadásait Kenyában 2018 és 2023 között. Bár a telekommunikációs és a közlekedési szektor került főként kihangsúlyozásra, a szerző megvizsgálta az olajvezetékek elleni és a drónokkal elkövetett támadások jövőjét is. Bebizonyította, hogy a hipotézis, mely szerint az al-Shabaab veszélyt jelent a kritikus infrastruktúrákra nézve Kenyában nem vagy csak részben helytálló. A szerző úgy véli, hogy fontos volna hosszában (nagyobb időszávot vizsgálva) és szélességében (mind az öt Kenyai Közlönyben megjelölt infrastrukturális szektort magába foglalóan) is kiterjeszteni az elemzést ahhoz, hogy a hipotézist minden kétséget kizárólag megerősítsük.

A következő részben egy összehasonlító elemzés keretén belül a szerző az al-Shabaab hírszerzési képességeinek a fejlődését mutatta be, s megerősítette, hogy az Amniyat hírszerzési képességei fejlettebbek, mint a NISA-é. Mi sem igazolja ezt jobban, mint az, hogy míg az utóbbi erősen függ a külföldi támogatástól, gyakoriak az információ-visszatartások, a tagság klánalapú, a szervezet tagjai alacsony fizetést kapnak és széles körben elterjedt a korrupció, addig az előbbi nincs ráutalva a külső donorok segítségére, információ-megosztás jellemzi, a tagság érdemalapú, a titkosszolgálat ügynökeit jól megfizetik, s nem elterjedt a korrupció. A doktori értekezés következő fejezete a Szomáliai Biztonsági Erők újjáépítését érintő kihívásokat vette górcső alá. Először is a szerző ismertette az AMISOM rövid történelmét, majd pedig rávilágított a misszió által elért sikerekre és hiányosságokra. Bebizonyította, hogy a hipotézis, mely szerint az Afrikai Unió és a Szomáliai Biztonsági Erők között szorosabb együttműködésre van szükség ahhoz, hogy a biztonsági feladatokat mielőbb átruházzák az előbbiről az utóbbira csak részlegesen helytálló. A felek közötti erős politikai elkötelezettség ugyanis egyaránt szükségesnek tűnik a biztonsági feladatok ATMIS-ről az SSF-re történő mielőbbi átruházásához.

Az al-Shabaab jelenléte az Afrika szarva régióban tovább fokozta a térségben uralkodó bizonytalanságot. 2006-os megalakulása óta ugyanis a terrorista csoport nemcsak hogy fejlődött, de rugalmasabbá és alkalmazkodóbbá is vált. A kutatás témájaként választott al-Shabaab képességeinek és tevékenységeinek elemzése azért kiemelt fontosságú, mivel csakis ezek megértésén keresztül tudja a nemzetközi közösség felvenni a harcot a jelenleginél hatékonyabb módon a terrorszervezet ellen. Ahhoz hogy az al-Shabaab dominanciáját vissza

tudják szorítani elengedhetetlen a mozgalommal együtt változni. Ez azt jelenti, hogy muszáj belátni, hogy a csoport elleni háborút ma már nem feltétlen hagyományos keretek között és kizárólagosan a harctéren vívják. Annak ellenére, hogy továbbra is jelentős számára a fizikai hadviselés, az al-Shabaab egyre inkább igyekszik kiemelt figyelmet fordítani az online frontvonalára is. Ahogy a terrorszervezet technikai kompetenciái javulnak, úgy változik meg egyre inkább a csoport működésének irányvonala is.

Nagyobb fokú együttműködésre van szükség a regionális biztonságért felelős szervek és a technológiai szakértők között annak érdekében, hogy részletesebb előrejelzéseket készítsenek arról, hogy az al-Shabaab képességei mikor és hogyan fognak ütközni a feltörekvő technológiához való nagyobb számú hozzáféréssel, s hogy nyomon követhető legyen a terrorszervezet fejlődése. Ahelyett hogy elnéznénk az al-Shabaab növekvő internetes és közösségi médiajelenléte felett fontos belátni annak elkerülhetetlenségét. Lényeges ugyanis, hogy a nemzetközi közösség tisztában legyen a fenyegetés pontos természetével, s átfogóbb biztonsági stratégiákat tudjon kidolgozni, mérlegelve a feltörekvő technológiák proaktív felhasználásának lehetőségeit az al-Shabaab elleni harcban. Ily módon pedig a szervezet ellen irányuló erőfeszítések egymást erősítve, kétszeres erővel hatnának a harc- és a kibertérben egyaránt.

Új tudományos eredmények

A H1 vizsgálatának eredménye:

T1. A szerző bizonyította, hogy az al-Shabaab tudatosan kihasználja a közösségi média nyújtotta lehetőségeket, az üzenetküldő alkalmazásokat, a médiafelületeket és a névtelen és felhő alapú információmegosztó platformokat. Mind a nemzetközi, mind a magyar nyelvű szakirodalomban a szerző elsőként állította fel az al-Shabaab kommunikációs struktúrájának és online hálózatának szemléltető ábráját.

A H2 vizsgálatának eredménye:

T2. Nem vagy csak részben vált bizonyítottá annak igazolása, hogy az al-Shabaab veszélyt jelent a kritikus infrastruktúrákra nézve Kenyában. Habár a szerző képes volt a témához kapcsolódó magyar és nemzetközi tudásanyagot bővíteni, a bizonyításhoz vagy cáfolathoz további vizsgálatra, kutatásra van szükség. Elsőként kerültek azonban szemléltetésre az al-Shabaab adótornyok, buszok és repülőgépek elleni támadásai a 2018-tól 2023-ig terjedő időszakban.

A H3 vizsgálatának eredménye:

T3. A szerző bizonyította, hogy az al-Shabaab titkosszolgálatának a hírszerzési képességei fejlettebbek, mint a somáliai kormány hírszerző ügynökségéé. Új tudományos eredmény, hogy az al-Shabaab biztonsági architektúrájának ezennel van magyar nyelvű szakirodalma, valamint az Amnyiat és a NISA közötti összehasonlító elemzés eredményeként a szerző elsőként mutatta be is a két hírszerző ügynökség közötti legfőbb hasonlóságokat és különbségeket.

A H4 vizsgálatának eredménye:

T4. Csak részben vált bizonyítottá annak igazolása, hogy az Afrikai Unió és a Szomáliai Biztonsági Erők között szorosabb együttműködésre van szükség ahhoz, hogy a biztonsági feladatok mielőbb átruházásra kerüljenek az előbbiről az utóbbira. Bebizonyosodott, hogy a biztonsági feladatok mielőbbi átruházásának a kulcsa az erősebb politikai elkötelezettségben is rejlik. A teljes körű bizonyításhoz vagy cáfolathoz azonban további vizsgálatra, kutatásra van szükség.

Ajánlások

A doktori értekezést és annak eredményeit a szerző ajánlja felhasználni a témakör iránt érdeklődő és azt vizsgáló kutatóknak, valamint a terrorelhárításban érintett fegyveres (honvédelmi) és rendvédelmi, valamint hírszerző és felderítő szervek szakembereinek. Emellett reméli, hogy a kutatás eredményeit kormányzati szinten is képesek lesznek hasznosítani, s olyan stratégiákat tudnak kidolgozni, amelyek lehetővé teszik, hogy hatékonyabban fel lehessen venni a harcot az al-Shabaabbal nemcsak a csata-, hanem a kibertérben is. A szerző bízik abban is, hogy a disszertáció élénkíti a témával kapcsolatos szakmai eszmecserét és párbeszédet, kiváltképp az afrikai terrorszervezetek internethasználatára, a kritikus infrastruktúrák elleni támadásokra, a hírszerzési képességekre és a terrorista csoportok ellen irányuló erőfeszítésekre nézve, mind helyi, mind regionális viszonylatban. Utolsóként pedig, az irodalomjegyzékben fellelhető hazai és nemzetközi irodalom kiváló támpontot nyújt mindazok számára, aki a jövőben szívesen elmélyednének a téma részletesebb tanulmányozásában.

Irodalomjegyzék

- [1] Combating Terrorism Center (2005), 'Zawahiri's Letter to Zarqawi', <https://ctc.westpoint.edu/harmony-program/zawahiris-letter-to-zarqawi-original-language-2/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [2] D. E. Sanger (2023), 'The Next Fear on A.I.: Hollywood's Killer Robots Become the Military's Tools', The New York Times, <https://www.nytimes.com/2023/05/05/us/politics/ai-military-war-nuclear-weapons-russia-china.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [3] M. Harper (2019), 'Is Anybody Listening? Al-Shabaab's Communications', In: M. Keating and M. Waldman [Eds.] (2019), *War and Peace in Somalia: National Grievances, Local Conflict and Al-Shabaab*, Oxford University Press, London, UK, pp. 369-378
- [4] J. Zenn (2023), 'Al-Shabaab Versus the Islamic State in Somalia Province: Why Only Al-Qaeda's Affiliate Remains Unrivaled', *Counter Terrorist Trends and Analyses*, Vol. 15, No. 2, pp. 7-11
- [5] I. von Behr et al. (2013), 'Radicalisation in the digital era: The use of the internet in 15 cases of terrorism and extremism', RAND, Research and Commentary, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR400/RR453/RAND_RR453.pdf (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [6] E. Bodine-Baron et al. (2016), 'Examining ISIS Support and Opposition Networks on Twitter', RAND, Research & Commentary, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1328.html (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [7] Shamieh L. & Szenes Z. (2015), 'The Rise of Islamic State of Iraq and Syria (ISIS)', *Academic and Applied Research in Military and Public Management Science [AARMS]*, Vol. 14, No. 4, pp. 363-378, DOI: 10.32565/aarms.2015.4.10
- [8] M. Taufiqurrohman (2015), 'The Road to ISIS: How Indonesian Jihadists Travel to Iraq and Syria', *Counter Terrorist Trends and Analyses*, Vol. 7, No. 4, pp. 17-25
- [9] Tóth Z. B. (2016), 'Az Iszlám Állam online térhódítása', *Nemzetbiztonsági Szemle*, IV. évf., IV. sz., pp. 26-42
- [10] E. Pearson (2018), 'Online as the New Frontline: Affect, Gender, and ISIS-Take-Down on Social Media', *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 41, Issue 11, pp. 850-874, DOI: 10.1080/1057610X.2017.1352280
- [11] J. A. Piazza & A. Guler (2021), 'The Online Caliphate: Internet Usage and ISIS Support in the Arab World', *Terrorism and Political Violence*, Vol. 33, Issue 6, pp. 1256-1275, DOI: 10.1080/09546553.2019.1606801
- [12] Institute for Economics & Peace (2024), 'Global Terrorism Index 2024: Measuring the impact of terrorism', <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2024/02/GTI-2024-web-290224.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

- [13] J. Barnett (2023), 'Faltering Lion: Analyzing Progress and Setbacks in Somalia's War against al-Shabaab', Report, Hudson Institute, <https://www.hudson.org/terrorism/faltering-lion-analyzing-progress-setbacks-somalia-war-against-al-shabaab-james-barnett> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [14] H. Khan & O. K. M. R. Bashar (2016), 'Does Globalization Create a 'Level Playing Field' Through Outsourcing and Brain Drain in the Global Economy?', *The Journal of Developing Areas*, Vol. 50, No. 6, pp. 191-207
- [15] A. Oke et al. (2014), 'Linking Economic Status with Technology Adoption in Three Emerging Economies of Sub-Saharan Africa', *Journal of Manufacturing Technology Management*, Vol. 25, Issue 1, pp. 49-68, DOI: 10.1108/JMTM-02-2012-0013
- [16] The World Bank (2024), 'Digital Transformation Drives Development in Africa', Results Briefs, <https://www.worldbank.org/en/results/2024/01/18/digital-transformation-drives-development-in-afe-afw-africa> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [17] P. Bell (2022), 'Africa's Mobile Sector: Still Room for Growth', *TeleGeography*, <https://blog.telegeography.com/africas-mobile-sector-still-room-for-growth> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [18] Ecofin Agency (2024), 'SSA's mobile subscriptions projected to hit 1.1bn by 2028, driving financial inclusion', Report, <https://www.ecofinagency.com/telecom/1603-45280-ssas-mobile-subscriptions-projected-to-hit-1-1bn-by-2028-driving-financial-inclusion-report> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [19] The World Bank (2012b), 'Information and Communication Technology is Revolutionizing Development in Africa', Press Release, <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2012/12/10/information-communication-technology-revolutionizing-development-africa> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [20] The World Bank (2012a), 'ICTs Delivering Home-Grown Development Solutions in Africa', Feature Story, <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2012/12/10/ict-home-grown-development-solutions-in-africa> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [21] The African Union (2020), 'The Digital Transformation Strategy for Africa (2020-2030)', https://au.int/sites/default/files/documents/38507-doc-DTS_for_Africa_2020-2030_English.pdf (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [22] E. E. Baro & B. C. Endouware (2013), 'The Effects of Mobile Phone on the Socio-Economic Life of the Rural Dwellers in the Niger Delta Region of Nigeria', *Information Technology for Development*, Vol. 19, Issue 3, pp. 249-263 DOI: 10.1080/02681102.2012.755895
- [23] H. K. Chavula (2013), 'Telecommunications development and economic growth in Africa', *Information Technology for Development*, Vol. 19, Issue 1, pp. 5-23, DOI: 10.1080/02681102.2012.694794

- [24] P. Carmody (2013), 'A Knowledge Economy or an Information Society in Africa? Thintegration and the Mobile Phone Revolution' *Information Technology for Development*, Vol. 19, Issue 1, pp. 24-39, DOI: 10.1080/02681102.2012.719859
- [25] S. Manek (2024), 'Africa's Smartphone Market Records Strong Growth in Q4 2023', International Data Corporation: Worldwide Quarterly Mobile Phone Tracker, <https://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=prMETA51938924> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [26] N. Nyabola (2017), 'Media Perspectives: Social Media and New Narratives: Kenyans Tweet Back', In: M. Bunce, S. Franks & C. Paterson [Eds.] (2017), *'Africa's Media Image in the 21st Century: From the 'Heart of Darkness' to 'Africa Rising''*, Routledge, London, UK
- [27] A. Kassam, M. Iding & P. Hogenbirk (2013), 'Unraveling the digital divide: Time well spent or "wasted"?', *Education and Information Technologies*, Vol. 18, Issue 2, pp. 215-221, DOI: 10.1007/s10639-012-9233-9
- [28] S. Jacobs (2017), 'Media Perspectives: New Media and African Engagement with the Global Public Sphere', In: M. Bunce, S. Franks & C. Paterson [Eds.] (2017), *'Africa's Media Image in the 21st Century: From the 'Heart of Darkness' to 'Africa Rising''*, Routledge, London, UK
- [29] T. M. S. Ruge (2013), 'How the African diaspora is using social media to influence development', The Guardian, <https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2013/feb/06/african-diaspora-social-media-tms-ruge> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [30] N. U. Richards & F. E. Eboibi (2021), 'African governments and the influence of corruption on the proliferation of cybercrime in Africa: wherein lies the rule of law? ', *International Review of Law, Computers & Technology*, Vol. 35, Issue 2, pp. 131-161, DOI: 10.1080/13600869.2021.1885105
- [31] M. Jacobson (2010), 'Terrorist Financing and the Internet', *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 33, Issue 4, pp. 353-363, DOI: 10.1080/10576101003587184
- [32] International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence [ICSR] (2009), 'Countering Online Radicalisation: A Strategy for Action', <https://icsr.info/wp-content/uploads/2010/03/ICSR-Report-The-Challenge-of-Online-Radicalisation-A-Strategy-for-Action.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [33] K. Cox et al. (2018), 'Social media in Africa: A double-edged sword for security and development', Research Report, RAND Europe, Commissioned by the United Nations Development Programme (UNDP), https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/africa/UNDP-RAND-Social-Media-Africa-Research-Report_final_3-Oct.pdf (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [34] J. J. Blaxland (2020), 'The Youth', In: Joel J. Blaxland (2020), *'Insurgency Prewar Preparation and Intrastate Conflict: Latin America and Beyond'*, Palgrave Macmillan, London, UK

- [35] K. Menkhaus (2014a), 'Al-Shabaab and Social Media: A Double-Edged Sword', *Brown Journal of World Affairs*, Vol. 20, No. 2, pp. 309-327
- [36] G. Weimann & A. Vellante (2021), 'The Dead Drops of Online Terrorism: How Jihadists Use Anonymous Online Platforms', *Perspectives on Terrorism*, Vol. 15, No. 4, pp. 39-53
- [37] E. Mastors & R. Siers, (2014), 'Omar al-Hammami: A Case Study in Radicalization', *Behavioral Sciences & the Law*, Vol. 32, Issue 3, pp. 377-388, DOI: 10.1002/bsl.2108
- [38] A. Meleagrou-Hitchens, S. Maher & J. Sheehan (2012), 'Lights, Camera, Jihad: Al-Shabaab's Western Media Strategy', The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence (ICSR), <https://icsr.info/wp-content/uploads/2012/11/ICSR-Report-Lights-Camera-Jihad-al-Shabaab%E2%80%99s-Western-Media-Strategy.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [39] C. Anzalone (2010), 'From "Martyrdom" Videos to Jihadi Journalism in Somalia: The Rapid Evolution of Harakat al-Shabab al-Mujahideen's Multimedia', Informed Comment, <https://www.juancole.com/2010/08/anzalone-from-%E2%80%98martyrdom%E2%80%99-videos-to-jihadi-journalism-in-somalia.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [40] D. Mair (2016), 'Al-Shabaab Returns to Twitter', VOX-Pol, <https://voxpath.eu/al-shabaab-returns-to-twitter/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [41] D. Mair (2017), '#Westgate: A Case Study: How Al-Shabaab Used Twitter During an Ongoing Attack', *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 40, Issue 1, pp. 24-43, DOI: 10.1080/1057610X.2016.1157404
- [42] H. Alexander (2013), 'Tweeting terrorism: How al Shabaab live blogged the Nairobi attacks', *The Telegraph*, <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/kenya/10326863/Tweeting-g-terrorism-How-al-Shabaab-live-blogged-the-Nairobi-attacks.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [43] S. Kemp (2023), 'Digital 2023: Somalia', Datareportal, <https://datareportal.com/reports/digital-2023-somalia> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [44] I. Einashe (2017), 'Fear for the airwaves: In Somalia al-Shabaab control a prominent radio station and a fifth of the country. Meet the radio presenters who brave danger to keep on reporting independently', *Index on Censorship*, Vol. 46, Issue 3, pp. 8-10, DOI: 10.1177/0306422017730
- [45] U. S. Department of State Diplomatic Security Service Rewards for Justice (2024), 'Abdullahi Osman Mohamed', Africa (Sub-Saharan), <https://rewardsforjustice.net/rewards/abdullahi-osman-mohamed/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [46] C. Anzalone (2016a), 'Continuity and Change: The Evolution and Resilience of Al-Shabab's Media Insurgency, 2006–2016', *Hate Speech International: Investigating Extremism*, https://www.hate-speech.org/wp-content/uploads/2016/11/email_722762_Readers.pdf (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

- [47] D. M. Anderson & J. McKnight (2015), 'Understanding al-Shabaab: clan, Islam and insurgency in Kenya', *Journal of Eastern African Studies*, Vol. 9, Issue 3, pp. 536-557, DOI: 10.1080/17531055.2015.1082254
- [48] E. Bulbeck (2017), 'The Path to Persuasion: An investigation into how al-Shabab constructs their brand in their digital magazine Gaidi Mtaani', Uppsala Universitet, Department of Informatics and Media, Media & Communication Studies, Two year's master thesis
- [49] A. Hassan & S. J. Barber (2021), 'The effects of repetition frequency on the illusory truth effect', *Cognitive Research: Principles and Implications*, Vol. 6, No. 38, DOI: 10.1186/s41235-021-00301-5
- [50] L. Pearlman (2012), 'Tweeting to Win: Al-Shabaab's Strategic Use of Microblogging', *Yale Review of International Studies*, <https://yris.yira.org/essays/tweeting-to-win-al-shabaabs-strategic-use-of-microblogging/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [51] G. Gilroy (2024), 'The Online Frontline: Decoding al-Shabaab's Social Media Strategy', *CTC Sentinel*, Vol. 17, Issue 1, pp. 25-30
- [52] African Digital Democracy Observatory (2023), 'Inside Al-Shabaab's digital propaganda machine', <https://disinfo.africa/inside-al-shabaabs-digital-propaganda-machine-05cbdb04ed4f> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [53] M. Ayad, A. Harrasy & M. Abdullah A (2022), 'Under-Moderated, Unhinged and Ubiquitous: Al-Shabaab and the Islamic State Networks on Facebook', Institute for Strategic Dialogue, <https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2022/06/Undermoderated-Unhinged-and-Ubiquitous-al-shabaab-and-islamic-state-networks-on-facebook.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [54] H. Maruf (2024), 'Inside Somalia's War on Al-Shabab Disinformation', *Voice of America*, <https://www.voanews.com/a/inside-somalia-s-war-on-al-shabab-disinformation/7528211.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [55] J. Havlicek (2020), 'Terrorism in East Africa: Rise of Al-Shabaab and How to Counter It', Institute for Politics and Society, Policy Brief, <https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2020/08/Terrorism-in-East-Africa-Rise-of-Al-Shabaab-and-How-to-Counter-It-IPPS.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [56] Garowe Online (2021), 'Al-Shabaab leader threatens electoral delegates ahead of the polls', <https://www.garoweonline.com/en/news/somalia/al-shabaab-leader-allegedly-threatens-electoral-delegates-ahead-of-the-polls> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [57] E. Matos (2019), 'Al-Shabaab: Information Operations Strategy Overview', *Small Wars Journal*, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/al-shabaab-information-operations-strategy-overview> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [58] D. Lebowitz (2016), 'al Shabaab Video: "From the Frontier of Glory 4 – From Golis to Lamu" - al Katib Media', *Terrorism Research and Analysis Consortium*,

<https://trackingterrorism.org/chatter/al-shabaab-video-frontiers-glory-4-golis-lamu-al-katib-media/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[59] Internet Achieve (2021), ‘The Blessed Manda Bay Raid’, <https://archive.org/details/MandaBayRaid> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[60] Ministry of Information of Somalia (2022), ‘Press Release’, <https://www.facebook.com/moisomalia/posts/press-releasemogadishu-october-08-2022-in-accordance-with-article-126th-of-the-p/438994925016223/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[61] SNTV News (2023), ‘The Ministry of Telecommunications and Technology announces the ban of TikTok, Telegram and online betting platform of 1xbet, a move to counter and prevent indecent activities & contents, and extremism propaganda’, https://twitter.com/sntvnews1/status/1693326188469436815?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1693326188469436815%7Ctwgr%5E56663ebd3daa009225cc978973ebb0e3afa53ea6%7Ctwcon%5Es1&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.voanews.com%2Fa%2Fsomalia-orders-tiktok-telegram-shut-down%2F7233001.html (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[62] A. Abdirahman (2023), ‘The Impact of Social Media Marketing: Political Campaigning and Elections in Somalia’, Metropolia University of Applied Sciences, International Business and Logistics, Bachelor’s Thesis

[63] M. I. Lichbach (1989), ‘An Evaluation of “Does Economic Inequality Breed Political Conflict?” Studies’, *World Politics*, Vol. 41, No. 4, pp. 431-470, DOI: 10.2307/2010526

[64] F. Stewart (2002), ‘Horizontal Inequalities as a Source of Conflict’, In: F. O. Hampson and D. M. Malone [Eds.] (2002), *From Reaction to Conflict Prevention: Opportunities for the UN System*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, USA

[65] W. R. Avis (2016), ‘Online/Social Media as a Pathway Towards Violent Extremism in East Africa’, Governance, Social Development, Humanitarian, Conflict, Research Helpdesk Report 1373, London, UK

[66] T. Bentley, R. Lekalake & S. Buchanan-Clarke (2016), ‘Threat of Violent Extremism from a “Grassroots” Perspective: Evidence from North Africa’ Afrobarometer, Dispatch No. 100, <https://www.afrobarometer.org/wp-content/uploads/2022/02/ab-r6-dispatchno100-violent-extremism-nth-africa-en.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[67] UNDP (2017b), ‘Violent Extremism in Sudan: An Evidence-Based Study’, UNDP & Sudan National Commission for Counter Terrorism, Partnering Against Violent Extremism, <https://www.cverreferenceguide.org/sites/default/files/resources/UNDP%20Violent%20Extremism%20in%20Sudan%20-%20PDF%20%28002%29.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[68] UNDP (2017a), ‘Journey to Extremism in Africa: Drivers, Incentives and the Tipping Point for Recruitment’, <https://journey-to-extremism.undp.org/content/v1/downloads/UNDP-JourneyToExtremism-report-2017-english.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[69] R. Wise (2011), ‘Al Shabaab’, AQAM Futures Project Case Study Series, Center for Strategic & International Studies, Washington D. C., USA, <https://csis-website->

prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/110715_Wise_AlShabaab_AQAM%20Futures%20Case%20Study_WEB.pdf (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[70] C. Harnisch (2010), 'The Terror Threat from Somalia: The Internationalization of Al Shabaab', Critical Threats Project of the American Enterprise Institute, www.criticalthreats.org/analysis/the-terror-threat-from-somalia-the-internationalization-of-al-shab (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[71] A. Elliott (2010), 'The Jihadist Next Door', The New York Times, <https://www.nytimes.com/2010/01/31/magazine/31Jihadist-t.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[72] T. Bacon & D. Muibu (2019), 'Foreign Fighter Influence in Al-Shabaab: Limitations and Future', In: M. Keating & M. Waldman [Eds.] (2019), *War and Peace in Somalia: National Grievances, Local Conflict and Al-Shabaab*, Oxford University Press, London, UK

[73] M. Auer, J. Sutcliffe & M. Lee (2018), 'Framing the 'White Widow': Using intersectionality to uncover complex representations of female terrorism in news media', *Media, War & Conflict*, Vol. 12, Issue 3, DOI: 10.1177/17506352187699

[74] J. D. Stuster (2013), "9 Disturbingly Good Jihadi Raps", Foreign Policy Blog, <https://foreignpolicy.com/2013/04/29/9-disturbingly-good-jihadi-raps/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[75] B. Lada (2017), 'Devastating California wildfires predicted to cost US economy \$85 billion; Containment may take weeks', AccuWeather article, <https://www.accuweather.com/en/weather-news/devastating-california-wildfires-predicted-to-cost-us-economy-85-billion-containment-may-take-weeks/328717> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[76] J. K. Peterson & J. A. Densley (2019), 'The Violence Project Database of Mass Shootings in the United States, 1966–2019', The Violence Project, <https://www.theviolenceproject.org/wp-content/uploads/2019/11/TVP-Mass-Shooter-Database-Report-Final-compressed.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[77] H. Maruf (2019), 'Al-Shabab Attacks Airbase Used by US Military', Voice of America, https://www.voanews.com/a/africa_al-shabab-attacks-airbase-used-us-military/6176706.html (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[78] C. Anzalone (2020), 'Addressing the Enemy: Al-Shabaab's PSYOPS Media Warfare', *CTC Sentinel*, Vol. 13, Issue 3

[79] K. Menkhaus & W. W. Gore (2017), 'Chapter 7: Kenya: Al-Shabaab's Regional Campaign', In: M. Bøås & K. C. Dunn [Eds.] (2017), *Africa's Insurgents: Navigating an Evolving Landscape*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, USA, DOI: 10.1515/9781626376526

- [80] A. K. Sen (2016), 'In Somalia, al Shabaab Far from a Spent Force', Atlantic Council, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/in-somalia-al-shabaab-far-from-a-spent-force/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [81] C. Anzalone (2016b), 'The Resilience of al-Shabaab', *CTC Sentinel*, Vol. 9, Issue 4, pp. 13-21
- [82] Federal Republic of Somalia (2016), 'National Strategy and Action Plan for Preventing and Countering Violent Extremism', <https://radiomuqdisho.so/wp-content/uploads/2016/08/CVE-Strategy-26-August-English.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [83] A. Botha (2014), 'Political Socialization and Terrorist Radicalization Among Individuals Who Joined al-Shabaab in Kenya', *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 37, Issue 11, pp. 895-919, DOI: 10.1080/1057610X.2014.952511
- [84] D. E. Agbibo (2014), 'Terrorism without Borders: Somalia's Al-Shabaab and the global jihad network', *Journal of Terrorism Research*, Vol. 5, Issue 1, pp. 27-34, DOI: 10.15664/jtr.826
- [85] F. Nyakairu (2010), 'Somali rebels join forces in cyberspace – UN report', Reuters, Technology News, <https://www.reuters.com/article/idUSLDE62I0ZJ/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [86] Kenéz D. (2023), 'A blokklánc technológia a pénzmosással szemben', *Fókuszban a vállalati szabálykövetés*, 2. évf., 4. sz., DOI: 10.14267/VILPOL2023.04.07
- [87] Kiss Á. P., Besenyő J. & Resperger I. (2014), 'Országismertető – Szomália', A Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely és a Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálat kiadványa
- [88] UNSC (2010), 'Report of the Monitoring Group on Somalia pursuant to Security Council resolution 1853 (2008)', <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Somalia%20S%202010%2091.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [89] M. Barakat (2021), 'Dutch woman brought to Virginia to face terrorism charge', AP News, <https://apnews.com/article/europe-virginia-netherlands-extradition-terrorism-8b09f14b8cdc78f8723f88839a7d9d3d> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [90] AP News (2022), 'Dutch woman convicted in US of al-Shabab fundraising', AP News, <https://apnews.com/article/europe-virginia-netherlands-terrorism-al-shabab-021ba020f5d0ce748e6c5735e3b45e0d> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [91] C. Jematia (2021), 'The Use of Internet, Other Cyber and Digital Platforms as well as Digital Devices to Support and Commit Acts of Terrorism in Eastern Africa', United Nations Office on Drugs and Crime, Cybercrime expert report, <https://eapcco-ctcoe.org/wp-content/uploads/2021/09/Issue-Paper-Cybercrime-UNODC.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[92] A. S. M. Irwin & G. Milad (2016), 'The use of crypto-currencies in funding violent jihad', *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 19, No. 4, pp. 407-425, DOI: 10.1108/JMLC-01-2016-0003

[93] E. Entenmann & W. van den Berg (2018), 'Terrorist Financing and Virtual Currencies: Different Sides of the Same Bitcoin?', Perspective, International Centre for Counter-Terrorism, <https://www.icct.nl/publication/terrorist-financing-and-virtual-currencies-different-sides-same-bitcoin> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[94] P. Burlap et al. (2014), 'Tweeting the terror: modelling the social media reaction to the Woolwich terrorist attack', *Social Network Analysis and Mining*, Vol. 4, No. 206, DOI: 10.1007/s13278-014-0206-4

[95] United States Department of Justice (2014), 'Awareness Brief: Online Radicalisation to Violent Extremism', <https://portal.cops.usdoj.gov/resourcecenter/RIC/Publications/cops-w0739-pub.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[96] P. Dominiczak et al. (2014), 'Facebook "Could Have Prevented Lee Rigby murder"', *Daily Telegraph*, <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/terrorism-in-the-uk/11253518/Facebook-could-have-prevented-Lee-Rigby-murder.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[97] G. Gilroy (2023), 'Fanboys or the Frontline?: How al-Shabaab's Social Media Influencers are Controlling the Narrative, Global Network on Extremism & Technology', <https://gnet-research.org/2023/07/26/fanboys-or-the-frontline-how-al-shabaabs-social-media-influencers-are-controlling-the-narrative/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[98] E. Nyembo (2023), 'Uganda: Corruption, no quality control...factors in AU Somalia mission attack', *The Africa Report*, <https://www.theafricareport.com/311833/uganda-corruption-no-quality-control-factors-in-au-somalia-mission-attack/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[99] J. Barigaba & M. Wambui (2023), 'Ugandan troops panicked as Al-Shabaab stormed Buulo Mareer AU base — Yoweri Museveni', *Nation*, <https://nation.africa/africa/news/ugandan-troops-panicked-as-al-shabaab-stormed-buulo-mareer-au-base-yoweri-museveni-4249764> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[100] Hiiraan Online (2014), 'Al-shabaab oo laga Qabsaday Gol-weyn iyo Buulo-mareer oo laga Barakacay' [Az al-Shabaab elveszíti Golweynt, a Buulo Mareer körüli falvaktól kitelepítik az embereket], https://www.hiiraan.com/news/2014/aug/wararka_maanta30-48092.htm (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[101] J. Burke & A. A. Mumin (2018), 'Al-Shabaab attack kills dozens of Ugandan soldiers in Somalia', *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2018/apr/01/al-shabaab-attack-kills-ugandan-soldiers-in-somalia> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[102] J. Winter (2023), 'Ugandan army officers sacked for cowardice in attack on Somalia's Bullo Mareer Atmis base', *BBC News*, <https://www.bbc.com/news/world-africa-67395988> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

- [103] The Kampala Post (2023), 'Buulo Mareer Attack: Two UPDF Commanders Arrested, 54 Dead Bodies Discovered', <https://kampalapost.com/content/bulo-mareer-attack-two-updf-commanders-arrested-54-dead-bodies-discovered> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [104] L. Freeman (2019), 'They're All Terrorists: The Securitisation of Asylum in Kenya', In: Alain Tschudin et al. [Eds.] (2019), *Extremisms in Africa: Vol. 2*, Tracey McDonald Publishers, South Africa, pp. 92-123
- [105] C. Wambua-Soi (2019), 'Rising xenophobia against Somalis in Kenya', Al-Jazeera, <https://www.aljazeera.com/features/2012/11/20/rising-xenophobia-against-somalis-in-kenya> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [106] C. Ombati (2021), 'Dusit attack was planned on Facebook, probe shows', The Star, <https://www.the-star.co.ke/counties/nairobi/2021-01-14-dusit-attack-was-planned-on-facebook-probe-shows/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [107] B. Perrigo (2022), 'Inside Facebook's African sweatshop', The Time, <https://time.com/6147458/facebook-africa-content-moderation-employee-treatment/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [108] ATMIS (2023b), 'This morning, #ATMIS FOB in Bulu Marer came under Al-Shabab attack', https://twitter.com/ATMIS_Somalia/status/1661994613043867648 (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [109] ATMIS (2023a), 'Statement on Buulo Mareer FOB Attack by Al-Shabaab', <https://atmis-au.org/statement-on-buulo-mareer-fob-attack-by-al-shabaab/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [110] Tarrósy I. (2011), 'Kenya harca az al-Shabaab ellen – A „Linda Nchi” hadművelet sikerének lehetősége', *Afrika Tanulmányok folyóirat*, V. évf., 4. sz., Publikon Kiadó, Pécs, ISSN 1788-6422, pp. 40–46
- [111] National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (2011), 'Al-Shabaab Attack on Garissa University in Kenya', Background Report, https://www.start.umd.edu/pubs/STARTBackgroundReport_alShabaabGarissaU_April2015.pdf (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [112] National Gender and Equality Commission (2018), 'Unmasking Ethnic Minorities and Marginalized Communities in Kenya: Who and Where?', Nairobi, Kenya, <https://www.ngeckkenya.org/Downloads/Unmasking%20Ethnic%20Minorities%20and%20Marginalized%20Communities%20in%20Kenya.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [113] U. S. Department of State (2021), '2020 Report on International Religious Freedom: Kenya', Office of International Religious Freedom, <https://www.state.gov/reports/2020-report-on-international-religious-freedom/kenya/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [114] International Crisis Group (2020b), 'How to Shield Education from Al-Shabaab in Kenya's North East', Briefing No. 159, Nairobi/Brussels, <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/kenya/b159-how-shield-education-al-shabaab-kenyas-north-east> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[115] Kenya Transitional Justice Network (2013), ‘Summary: Truth, Justice and Reconciliation Commission Report’, Nairobi, Kenya, <https://www.knchr.org/Portals/0/Transitional%20Justice/kenya-tjrc-summary-report-aug-2013.pdf?ver=2018-06-08-100202-027> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[116] D. Kiereini (2018), ‘How Northern Frontier District was carved out’, Business Daily, <https://www.businessdailyafrica.com/bd/lifestyle/society/how-northern-frontier-district-was-carved-out-2221034> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[117] International Crisis Group (2012), ‘Kenyan Somali Islamist Radicalisation’, Briefing, No. 58, Nairobi/Brussels, <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/kenya/kenyan-somali-islamist-radicalisation> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[118] A. Abdille (2019), ‘The Hidden Cost of Al-Shabaab’s Campaign in North-eastern Kenya’, International Crisis Group, Kenya, <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/kenya/hidden-cost-al-shabaabs-campaign-north-eastern-kenya> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[119] The Government of Kenya (2022), ‘The Critical Information Infrastructure Notice’, National Computer and Cybercrimes Coordination Committee, The Republic of Kenya, Kenya: Nairobi, <https://nc4.go.ke/the-kenya-gazette/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[120] D. Alasow (2018), ‘Al-Shabaab destroys telcom mast in Mandera’, Waaga Cusub Media, <https://waagacusub.com/articles/2279/Al-Shabaab-destroys-telcom-mast-in-Mandera> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[121] J. Kahongeh (2018), ‘Al-Shabaab destroys telcom mast in Mandera’, Nation, <https://nation.africa/kenya/counties/mandera/Al-Shabaab-destroys-communication-mast-in-Elwak-Mandera/1183298-4271376-9263nd/index.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[122] Xinhua Net (2018), ‘Suspected Al-Shabaab militants cut off communication in Kenya’s border town’, http://www.xinhuanet.com/english/2018-01/07/c_136878236.htm (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[123] D. Goldman (2019), ‘Shabaab Destroys Safaricom Mast (Critical Infrastructure) in Hulugho NEP Kenya’, Strategic Intelligence, <https://intelligencebriefs.com/shabaab-destroys-safaricom-mast-critical-infrastructure-in-hulugho-nep-kenya/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[124] Kenya News Agency (2019), ‘Attempts By Suspected Al-Shabaab Militants To Destroy Mast Foiled’, <https://www.kenyanews.go.ke/attempts-by-suspected-al-shabaab-militants-to-destroy-mast-foiled/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[125] A. Wako (2019), ‘Al Shabaab militants destroy communication mast in Garissa county’, Nairobi News, <https://nairobinews.nation.co.ke/al-shabaab-militants-destroy-communication-mast-in-garissa-county/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[126] G. Obulutsa (2020), ‘Four Kenyan school children killed in al Shabaab attack on telecom mast’, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-kenya-security-idUSKBN1Z60LH> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

- [127] Homeland Security Today (2020), ‘Al-Shabaab Suspects Destroy Safaricom Mast in Wajir’, <https://www.hstoday.us/subject-matter-areas/counterterrorism/al-shabaab-suspects-destroy-safaricom-mast-in-wajir/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [128] C. Ombati (2020), ‘Al-Shabaab terrorists destroy communication mast in Garissa’, The Standard, <https://www.standardmedia.co.ke/business/business/article/2001378140/al-shabaab-terrorists-destroy-communication-mast-in-garissa> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [129] M. Otsialo (2020a), ‘Suspected Shabaab militants destroy communications mast in Mandera’, Nation, <https://nation.africa/kenya/counties/mandera/shabaab-militants-destroy-mast-mandera-2731658> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [130] D. Maina (2020), ‘Newly Built Police Station Bombed to the Ground’, Kenyans, <https://www.kenyans.co.ke/news/60297-newly-built-police-station-bombed-ground> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [131] M. Otsialo (2020b), ‘Suspected Al-Shabaab destroy new police camp in Mandera’, Nation, <https://nation.africa/kenya/counties/mandera/suspected-al-shabaab-destroy-new-police-camp-in-mandera-3229888?view=htmlamp> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [132] C. Wakube et al. (2023), ‘Inside Kenya’s war on terror: breaking the cycle of violence in Garissa’, Saferworld, <https://www.saferworld-global.org/long-reads/inside-kenyaas-war-on-terror-breaking-the-cycle-of-violence-in-garissa> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [133] G. C. Turi & R. D. Sharamo (2021), ‘Winning community trust can help rid Kenya of al-Shabaab’, Institute for Security Studies, <https://issafrica.org/iss-today/winning-community-trust-can-help-rid-kenya-of-al-shabaab> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [134] M. Otsialo (2021a), ‘Suspected al-Shabaab militants bomb telco mast’, Nation, <https://nation.africa/kenya/counties/mandera/suspected-shabaab-telecommunications-mast-3255916> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [135] Saferworld (2020), “‘A war that hurts us twice’ Inside Kenya’s war on terror: community perspectives on security in Mandera county”, <https://www.saferworld-global.org/resources/publications/1268-aa-war-that-hurts-us-twicea-inside-kenyaas-war-on-terror-community-perspectives-on-security-in-mandera-county> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [136] C. Weiss (2021), ‘Shabaab mounts increased rate of attacks inside Kenya’, Long War Journal, <https://www.longwarjournal.org/archives/2021/05/shabaab-mounts-increased-rate-of-attacks-inside-kenya.php> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [137] M. Otsialo (2021b), ‘Two police reservists, attackers killed in Wajir Shabaab attack’, Nation, <https://nation.africa/kenya/counties/wajir/police-reservists-killed-in-wajir-shabaab-attack-3398172> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [138] T. Odula (2021), ‘3 police reservists killed in attacks in Kenya near Somalia’, AP News, <https://apnews.com/article/somalia-africa-kenya-police-2a713f774f25120e08adbc9dff629daa> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[139] R. Ramadhan & K. Aiyera (2023), 'Trends of Violent Extremist Attacks and Arrests in Kenya, January-December 2022', Centre for Human Rights and Policy Studies, Report No. 6, Nairobi/Kenya

[140] S. Y. Agnon (2022), 'After a Long Lull, Al-Shabaab Operatives Destroy Communication Mast in Mandera, NEP Kenya', Strategic Intelligence Service, <https://intelligencebriefs.com/after-a-long-lull-al-shabaab-operatives-destroy-communication-mast-in-mandera-nep-kenya/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[141] M. Otsialo (2023b), 'Three killed in Mandera al-Shabaab attacks', Nation, <https://nation.africa/kenya/counties/mandera/three-killed-in-al-shabaab-attacks-mandera--4303606> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[142] M. Otsialo (2023a), 'Suspected Shabaab terrorists damage Safaricom mast in Mandera', Nation, <https://nation.africa/kenya/counties/mandera/suspected-shabaab-terrorists-damage-safaricom-mast-mandera-4331034> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[143] C. Ombati (2023a), 'Al-Shabaab strikes communication network in Dasheg, Wajir', The Star, <https://www.the-star.co.ke/news/realtime/2023-12-28-al-shabaab-strikes-communication-network-in-dasheg-wajir/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[144] H. Mohamed (2014), 'Al-Shabab massacres 28 Kenyan bus passengers', Al-Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2014/11/23/al-shabab-massacres-28-kenyan-bus-passengers> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[145] H. N. Zitzmann (2023), 'When they joined: restricted agency and victimhood in Kenyan women's pathways into Al-Shabaab', *Journal of the British Academy*, Vol. 11, supplementary issue 1, pp. 15-36, DOI: 10.5871/jba/0011s1.015

[146] M. I. Shire (2021), 'Provocation and Attrition Strategies in Transnational Terrorism: The Case of Al-Shabaab', *Terrorism and Political Violence*, Vol. 35, Issue 4, pp. 945-970, DOI: 10.1080/09546553.2021.1987896

[147] R. Ombuor (2020a), '3 Killed in Suspected Al-Shabab Attack on Kenya Bus', Voice of America, https://www.voanews.com/a/africa_3-killed-suspected-al-shabab-attack-kenya-bus/6181976.html (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[148] R. Ombuor (2020b), '4 Killed After Suspected al-Shabab Militants Attack Bus in Kenya', Voice of America, https://www.voanews.com/a/africa_4-killed-after-suspected-al-shabab-militants-attack-bus-kenya/6184494.html (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[149] S. Smith (2020), '2 Christians executed in al-Shabaab bus attack for not reciting Islamic declaration of faith', Christian Post, <https://www.christianpost.com/news/2-christians-executed-in-al-shabaab-bus-attack-for-not-reciting-islamic-declaration-of-faith.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[150] R. Ombuor (2020c), 'Bus Driver Recounts Al-Shabab Attack in Kenya', Voice of America, https://www.voanews.com/a/africa_bus-driver-recounts-al-shabab-attack-kenya/6185721.html (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[151] T. Odula (2020), 'Suspected extremists abduct 3 non-Muslims in Kenya's north', The Washington Post, https://www.washingtonpost.com/world/africa/suspected-extremists-abduct-3-non-muslims-in-kenyas-north/2020/09/24/bce351b6-fe85-11ea-b0e4-350e4e60cc91_story.html (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[152] A. Wasike (2020), 'Kenya: 8 hurt in suspected al-Shabaab bus attack', Anadolu Ajansi, <https://www.aa.com.tr/en/africa/kenya-8-hurt-in-suspected-al-shabaab-bus-attack/1997840> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[153] BarnabasAid (2021), 'Al Shabaab Militants Hold Up Kenyan Commuter Bus in Hunt for Christians', <https://www.barnabasaid.org/us/news/al-shabaab-militants-hold-up-kenyan-commuter-bus-in-hunt-for-christians/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[154] N. Ali (2021), 'Three die, 10 hurt after bus hits suspected explosive device in northern Kenya', Reuters, <https://www.reuters.com/article/uk-kenya-security-idUSKBN2BG212/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[155] Horn Observer (2021), 'Two people killed in Mandera bus attack', <https://hornobserver.com/articles/1035/Two-people-killed-in-Mandera-bus-attack> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[156] M. Yusuf (2022), 'Roadside Bomb Hits Bus, Kills 13 on Kenya-Somalia Border', Voice of America, <https://www.voanews.com/a/roadside-bomb-hits-bus-on-kenya-somalia-border/6419840.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[157] C. Ombati (2023b), '12 killed in separate al Shabaab IED attacks in Garissa and Lamu', The Star, <https://www.the-star.co.ke/news/realtime/2023-06-13-12-killed-in-separate-al-shabaab-ied-attacks-in-garissa-and-lamu/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[158] C. Ombati (2023c), 'Security chiefs back to drawing board as al Shabaab attacks increase', The Star, <https://www.the-star.co.ke/news/realtime/2023-06-26-security-chiefs-back-to-drawing-board-as-al-shabaab-attacks-increase/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[159] R. Lougheed (2021), 'Al-Shabab: A Threat Beyond Somalia', OPS Group, <https://ops.group/blog/al-shabab-a-threat-beyond-somalia/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[160] J. Stocker (2020), 'Al Shabaab attacks Kenya military base in Lamu', The Defense Post, <https://www.thedefensepost.com/2020/01/05/us-kenya-repel-al-shabaab-attack-lamu-base/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[161] A. Guled, T. Odula & C. Anna (2020), 'Extremists attack Kenya military base, 3 Americans killed', AP News, <https://apnews.com/article/65926ee82091f779d28d6a9644fb739f> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[162] L. Aluanga (2011), 'Al Shabaab militants aim softer targets', The Standard, <https://www.standardmedia.co.ke/busia/article/2000044920/al-shabaab-militants-aim-softer-targets> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

- [163] E. O. S. Odhiambo, T. L. Maito & K. Onkware (2014), 'Kenya's Oil Pipeline and Terrorism', *Journal of Defense Resources Management*, Vol. 5, No. 1, pp. 23-32
- [164] B. J. Cannon & S. Mogaka (2022), 'Rivalry in East Africa: The case of the Uganda-Kenya crude oil pipeline and the East Africa crude oil pipeline', *The Extractive Industries and Society*, Vol. 11, pp. 1-7, DOI: 10.1016/j.exis.2022.101102
- [165] B. J. Cannon (2019), 'Why al-Shabaab Attacks Kenya: Questioning the Narrative Paradigm', *Terrorism and Political Violence*, Vol. 31, Issue 4, pp. 836-852, DOI: 10.1080/09546553.2017.1290607
- [166] F. Musisi & M. K. Muhumuza (2016), 'The route to Tanga: How big oil deal slipped from Kenya's hands', *Nation*, <https://nation.africa/lifestyle/DN2/How-Kenya-lost-Uganda-pipeline-deal/957860-3174748-uxk0vez/index.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [167] P. Hopkins (2002), 'The Changing World of Pipeline Integrity', *Pipes and Pipelines International Journal*, Vol. 47, No. 3
- [168] F. Wairagu & M. Singo (2004), 'Private Security in Kenya', Security Research and Information Centre, Nairobi/Kenya
- [169] I. K. Ringu (2010), 'Optimizing the military's potential towards disaster preparedness, mitigation and management', *International Journal of Disaster Management and Risk Reduction*, Vol. 3, No. 1
- [170] The Government of Kenya (2001), 'The Police Act Cap 84 Law of Kenya', Government Printers, National Council for Law Reporting, Nairobi, <https://kenyalaw.org/kl/fileadmin/pdfdownloads/Acts/PoliceAct.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [171] J. Isima (2007), 'Regulating the Private Security Sector: An Imperative for Security Sector Governance in Africa', *Journal of Security Sector Management*, Vol. 5, No. 1, Cranfield University, UK
- [172] T. Karasik (2022), 'Containing Al-Shabab's technology leaps key to terror fight', *Arab News*, <https://www.arabnews.com/node/2160561> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [173] UNSC (2022a), 'Arria-formula Meeting: "Threats to International Peace and Security Caused by Transnational Activities of Terrorist Groups"', <https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2022/08/arria-formula-meeting-threats-to-international-peace-and-security-caused-by-transnational-activities-of-terrorist-groups.php> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [174] Global Counterterrorism Forum (2021), 'Berlin Memorandum on Good Practices for Countering Terrorist Use of Unmanned Aerial Systems', <https://www.thegctf.org/Portals/1/Documents/Framework%20Documents/2019/Berlin%20Memorandum%20EN.pdf?ver=2020-01-13-143548-187> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

- [175] A. Aguilera (2023), 'Drone Use by Violent Extremist Organisations in Africa: The Case of Al-Shabaab', Global Network on Extremism & Technology, <https://gnet-research.org/2023/07/05/drone-use-by-violent-extremist-organisations-in-africa-a-case-study-of-al-shabaab/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [176] Military Africa (2023), '2nd Africa Air Force Forum highlights role of drones in modern warfare', <https://www.military.africa/2023/10/2nd-africa-air-force-forum-highlights-role-of-drones-in-modern-warfare/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [177] T. Obiezu (2023), 'Regional Security Analysts Say Africa at Risk of Drone Terrorism', Voice of America, <https://www.voanews.com/a/regional-security-analysts-say-africa-at-risk-of-drone-terrorism-/7366009.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [178] R. Dass (2023), 'The Evolving Threat From Terrorist Drones in Africa', Lawfare: Hard National Security Choices, <https://www.lawfaremedia.org/article/the-evolving-threat-from-terrorist-drones-in-africa> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [179] E. Lionel (2022), 'Al Shabaab drones, and the African conundrum', Military Africa, <https://www.military.africa/2022/09/al-shabaab-drones-and-the-african-conundrum/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [180] Garowe Online (2022), 'Somalia: Al-Shabaab invests in drone technology', <https://www.garoweonline.com/en/news/somalia/somalia-al-shabaab-invests-in-drone-technology> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [181] Garowe Online (2022), 'Somalia: Al-Shabaab invests in drone technology', <https://www.garoweonline.com/en/news/somalia/somalia-al-shabaab-invests-in-drone-technology> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [182] A. Botha (2020), 'Chapter 28: Prevention of Terrorist Attacks on Critical Infrastructure', DOI: 10.19165/2020.6.0128, In: A. P. Schmid (Ed.), *Handbook of Terrorism Prevention and Preparedness*, ICCT Press, the Hague, the Netherlands, pp. 867
- [183] Sinkó G. (2021), 'Different Times, Same Methods: The Impact of the National Security Service on the Operations of the National Intelligence and Security Agency', *Journal of Central and Eastern European African Studies (JCEEAS)*, Vol. 1, No. 1-2, pp. 112-123, DOI: 10.59569/jceas.2021.1.1-2.6
- [184] O. Dewachi (2017), *Ungovernable Life: Mandatory Medicine and Statecraft in Iraq*, Stanford University Press, Stanford, CA, pp. 264
- [185] United Nations Assistance Mission in Somalia and the World Bank (2017), The Somalia Security and Justice Sector Public Expenditure Review (Washington, D.C.), <http://documents1.worldbank.org/curated/en/644671486531571103/pdf/Somalia-Security-and-justice-sector-public-expenditure-review.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [186] M. H. Ingiriis (2020a), 'Insurgency and International Extraversion in Somalia: The National Intelligence and Security Agency (NISA) and Al-Shabaab's Amniyat', *African Security Review*, Vol. 29, No. 2, pp. 125-151, DOI: 10.1080/10246029.2020.1740752

- [187] Sinkó G. & Besenyő J. (2021), ‘Comparison of the Secret Service of al-Shabaab, the Amniyat, and the National Intelligence and Security Agency (Somalia)’, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, Vol. 36, No. 1, pp. 220-240, DOI: 10.1080/08850607.2021.1987143
- [188] Z. A. nor Kheyre (2022), ‘The evolution of the Al-Shabaab Jihadist intelligence structure’, *Intelligence and National Security*, Vol. 37, Issue 7, pp. 1061-1082, DOI: 10.1080/02684527.2022.2095599
- [189] K. Menkhaus (2009), ‘Somalia: They Created a Desert and Called it Peace(building)’, *Review of African Political Economy*, Vol. 36, No. 120, DOI: 10.1080/03056240903083136
- [190] R. Marchal (2011), ‘The Rise of a Jihadi Movement in a Country at War: Harakat al-Shabaab al Mujaheddin in Somalia’, SciencesPo/CERI, <https://spire.sciencespo.fr/hdl:/2441/5ncvgncesl8n4a0rpg5k3c1j5p/resources/art-rm2-1.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [191] UN (2010), ‘Report of the Monitoring Group on Somalia Pursuant to Security Council Resolution 1853 (2008), p. 31, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/467A5CB05AD7E446492576EA0004325D-Full_Report.pdf (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [192] D. Gartenstein-Ross (2009), ‘The Strategic Challenge of Somalia’s Al-Shabaab’, *Middle East Quarterly*, Vol. 16, No. 4, pp. 25–36.
- [193] S. J. Hansen (2013), ‘Al-Shabaab in Somalia: The History and Ideology of a Militant Islamist Group, 2005–2012’, *Oxford University Press*, Oxford, UK
- [194] C. Anzalone (2011), ‘Al-Shabab’s Setbacks in Somalia’, *CTC Sentinel*, Vol. 4, No. 10, pp. 22–25
- [195] Human Rights Watch (2011), ‘Somalia: Al Shabaab Attack Indefensible’, <https://www.hrw.org/news/2011/10/05/somalia-al-shabaab-attackindefensible> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [196] K. Menkhaus (2012), ‘No Access: Critical Bottlenecks in the 2011 Somali Famine’, *Global Food Security*, Vol. 1, No. 1, DOI:10.1016/J.GFS.2012.07.004
- [197] B. Starr (2011), ‘U.N. Report: Al-Shabaab is Raising Millions Illegally in Somalia’, CNN, <https://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/08/05/somalia.al.shabaab.report/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [198] D. Joseph & H. Maruf (2013), ‘Despite Setbacks, al-Shabab Still a Potent Threat’, Voice of America, <https://www.voanews.com/africa/despite-setbacks-alshabab-still-potent-threat>(Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [199] C. Anzalone (2014), ‘The Life and Death of Al-Shabab Leader Ahmed Godane’, *CTC Sentinel*, Vol. 7, Issue 9, pp. 19-23

- [200] C. Klobucista, J. Masters & M. A. Sergie (2022), 'Al-Shabab, Backgrounder', Council on Foreign Relations, <https://www.cfr.org/backgrounder/al-shabaab> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [201] S. J. Hansen & C. Anzalone (2017), 'After the Mogadishu Attacks: Will the Weakened Al Shabaab Rise Again?', Majalla, <https://eng.majalla.com/2017/11/article55254845/after-the-mogadishu-attacks> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [202] Al-Jazeera (2017), 'Al-Shabab Attack Puntland Army Base Leaves Scores Dead', <https://www.aljazeera.com/news/2017/6/8/al-shabab-attack-puntland-army-base-leaves-scores-dead> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [203] T. Nyagah, J. Mwangi & L. Attree (2019), 'Inside Kenya's War on Terror: The Case of Lamu', <https://www.saferworld.org.uk/long-reads/inside-kenyaas-war-on-terror-the-case-of-lamu> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [204] A. de Waal (2017), 'Can Somalia Ever Win Against al-Shabab?', Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2017/10/19/can-somalia-ever-win-against-alshabab-terrorism/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [205] J. Barnett (2016), 'What Ethiopia's withdrawals from AMISOM mean for Somalia', African Arguments, <https://africanarguments.org/2016/10/what-ethiopias-withdrawal-from-amisom-means-for-somalia/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [206] A. McGregor (2014), 'Are Corruption and Tribalism Dooming Somalia's War on al-Shabaab Extremists?', The Jamestown Foundation, *Terrorism Monitor*, Vol. 12, Issue 4
- [207] Abdoulaziz Djama Ahmed (2020), 'Al-Shabaab's Reign of Terror in Somalia: Understanding Factors Contributing to the Group's Long-Term Survival in Somalia since 2006', Master of Military Art and Science, Fort Leavenworth, Kansas, US, <https://apps.dtic.mil/sti/trecms/pdf/AD1124399.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.08.13.)
- [208] UN (2013), 'Report of the Monitoring Group on Somalia and Eritrea Pursuant to Security Council Resolution 2060', <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/N1336185.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [209] Sinkó G. & Besenyő J. (2023), 'More than Survival: The Role of al-Shabaab Secret Service, Amniyat, in Information-Gathering', *Connections: The Quarterly Journal*, Vol. 22, No. 1, pp. 99-111, DOI:10.11610/Connections.22.1.36
- [210] Besenyő J. & Sinkó G. (2024), 'The Role of the Amniyat in Enforcing the Mandate of the Leadership and Silencing Dissent in Somalia', In: Besenyő J., L. Issaev & A. Korotayev [Eds.] (2024), *Terrorism and Political Contention: Perspectives on Development in the Middle East and North Africa (MENA) Region*, pp. 401-418, Springer, DOI: 10.1007/978-3-031-53429-4
- [211] A. Botha & M. Abdile (2014), 'Radicalisation and al-Shabaab Recruitment in Somalia', Institute for Security Studies Paper 266,

<https://issafrica.s3.amazonaws.com/site/uploads/Paper266.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[212] D. Joseph & H. Maruf (2018), *Inside Al-Shabaab: The Secret History of Al-Qaeda's Most Powerful Ally*, Indiana University Press, Bloomington, USA

[213] C. R. Arango (1968), 'Insurgent Counterintelligence', *Studies in Intelligence*, Vol. 12, No. 1, pp. 1-11

[214] K. Menkhaus (2014b), 'Al-Shabab's Capabilities Post-Westgate', *CTC Sentinel*, Vol. 7, No. 2 pp. 4-9

[215] P. B. Dotson (2016), 'The Successes and Failures of the Battle of Mogadishu and Its Effects on U.S. Foreign Policy', *Channels: Where Disciplines Meet*, Vol. 1, No. 1, Article 3, DOI: 10.15385/jch.2016.1.1.3

[216] Institute for Economics & Peace (2023), 'Global Terrorism Index, Measuring the Impact of Terrorism', <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2023/03/GTI-2023-web-170423.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[217] H. Maruf (2022c), 'Why Did Al-Shabab Attack Inside Ethiopia?', Voice of America, <https://www.voanews.com/a/why-did-al-shabab-attack-inside-ethiopia/6674783.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[218] P. Bergen, B. Hoffman & K. Tiedemann (2011), 'Assessing the Jihadist Terrorist Threat to America and American Interests', *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 34, Issue 2, pp. 65–101, DOI: 10.1080/1057610X.2011.538830

[219] H. Maruf (2018a), 'Al-Shabab Executes 5 Accused of Spying', Voice of America, <https://www.voanews.com/africa/al-shabab-executes-5-accused-spying> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[220] M. O. Ahmed (2020), 'Al-Shabaab Says It Executed Six People in Somalia for Spying', Bloomberg, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-03-31/al-shabaab-says-it-executed-six-people-in-somalia-for-spying> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[221] H. M. Abukar (2013), 'Somalia: The Godane Coup and the Unraveling of Al-Shabaab', African Arguments, <https://africanarguments.org/2013/07/somalia-the-godane-coup-and-the-unraveling-of-al-shabaab-by-hassan-m-abukar/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[222] M. Horton (2017), 'Reclaiming Lost Ground in Somalia: The Enduring Threat of al-Shabaab', The Jamestown Foundation, *Terrorism Monitor*, Vol. 15, Issue 15

[223] A. Hills (2018), *Making Mogadishu Safe: Localisation, Policing and Sustainable Security*, Taylor & Francis Group, Routledge, London, UK

[224] B. J. Cannon & W. Iyekepolo (2019), 'Explaining Transborder Terrorist Attacks: The Cases of Boko Haram and Al-Shabaab', *African Security*, Vol. 11, Issue 4, DOI: 10.1080/19392206.2018.1560970

- [225] Garowe Online (2017c), ‘Somalia: Two Security Officials Assassinated in Galkayo City’, <https://www.garoweonline.com/en/news/puntland/somalia-two-security-officials-assassinatedin-galkayo-city> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [226] Garowe Online (2017a) ‘Somalia: Businessman Dies in Bomb Blast in Galkayo’ <https://www.garoweonline.com/en/news/puntland/somalia-businessman-dies-inbomb-blast-in-galkayo> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [227] Goobjoog News (2019), ‘Tarabuun was released 2 months after arrest-ex-spy chief’, <https://en.goobjoog.com/tarabuun-was-released-2-months-after-arrest-ex-spy-chief/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [228] D. Shinn (2011) ‘Al Shabaab’s Foreign Threat to Somalia’, *Elsevier, Orbis*, Vol. 55, Issue 2, pp. 203-215, DOI: 10.1016/j.orbis.2011.01.003
- [229] D. Maxwell & N. Majid [Eds.] (2016), ‘*Famine in Somalia: Competing Imperatives, Collecting Failures, 2011–2012*’, Oxford University Press, New York, USA, p. 56
- [230] O. Faruk & M. Bearak (2019), ‘‘If I Don’t Pay, They Kill Me’: Al-Shabab Tightens Grip on Somalia with Growing Tax Racket’, *Washington Post*, https://www.washingtonpost.com/world/africa/if-i-dont-pay-they-kill-me-al-shabab-tightens-its-grip-on-somalia-with-growing-tax-racket/2019/08/30/81472b38-beac-11e9-a8b0-7ed8a0d5dc5d_story.html (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [231] H. Maruf (2018b), ‘In Somalia, Businesses Face ‘Taxation’ by Militants’, *Voice of America* (2018), <https://www.voanews.com/africa/somalia-businesses-facetaxation-militants> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [232] M. Skjelderup (2014), ‘Hudud Punishments in the Forefront: Application of Islamic Criminal Law by Harakat Al-Shabaab Al-Mujahideen’, *Journal of Law and Religion*, Vol. 29, Issue 2, pp. 317 – 329, DOI: 10.1017/jlr.2014.11
- [233] A. Atta-Asamoah (2013), ‘Long Walk to Restoration: Lessons from Somalia’s Transition Process’, *Situation Report*, Institute for Security Studies, <https://issafrica.org/research/situation-reports/long-walk-to-restoration-lessons-from-somalias-transition-process> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [234] K. Menkhaus (2006), ‘Governance without Government in Somalia: Spoilers, State Building, and the Politics of Coping’, *International Security*, Vol. 31, No. 3, pp. 74–106
- [235] Besenyő J. (2023), ‘Somalia: A Battlefield of Intelligence Services’, In: Ryan Shaffer (Ed.), ‘*The Handbook of African Intelligence Cultures*’, Rowman and Littlefield, Lanham (MD), USA, pp. 601-614
- [236] S. Y. Agnon (2019), ‘U.S. Massive Military Buildup in Somalia an Indicator of Growing Terrorist Threat in the Country’, *Strategic Intelligence Service*, <https://intelligencebriefs.com/u-s-massive-military-buildup-in-somalia-an-indicator-of-growing-terrorist-threat-in-the-country/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

- [237] A. Hills (2017), 'II. Policing Mogadishu', *Whitehall Papers*, Vol. 91, No. 1, p. 25. DOI:10.1080/02681307.2017.1462553
- [238] M. H. Ingiriis (2020b), 'Predatory Politics and Personalization of Power: The Abuses and Misuses of the National Intelligence and Security Agency (NISA) in Somalia', *African Affairs*, Vol. 119, No. 474, pp. 251-274, DOI:10.1093/afraf/adz027
- [239] L. Gelot & S. J. Hansen (2019), 'They are from within us: CVE brokerage in South-central Somalia', *Conflict, Security & Development*, Vol. 19, Issue 6, pp. 563–582, DOI: 10.1080/14678802.2019.1688961
- [240] M. Hassan (2023), 'Can Soft Power Defeat al-Shabab in Somalia?', Carnegie Endowment For International Peace, <https://carnegieendowment.org/sada/90492> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [241] H. Maruf (2022a) 'Former Al-Shabab Commander, Al-Qaida Member Named to Somali Cabinet', Voice of America, <https://www.voanews.com/a/former-al-shabab-commander-al-qaida-member-named-to-somali-cabinet/6683860.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [242] M. I. Shire (2020), 'Dialoguing and negotiating with Al-Shabaab: the role of clan elders as insider-partial mediators', *Journal of Eastern African Studies*, DOI: 10.1080/17531055.2020.1863099
- [243] A. Harding (2015), 'Somali Defector: Why I Left al-Shabab', BBC, <https://www.bbc.com/news/world-africa-32791713> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [244] D. Goldman (2015), 'Former Key Al-Shabaab Operative Denounces the Terror Group', Strategic Intelligence Service, <https://intelligencebriefs.com/former-key-al-shabaab-operative-denounces-the-terror-group/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [245] O. Feisal & A. Sheikh (2016), 'Somalia Security Chief Killed by Own Guard, al Shabaab Claims Responsibility', Reuters, <https://www.reuters.com/article/ozatp-uk-somalia-security-idAFKCN0Z80KT/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [246] W. Reno (2018), 'The Politics of Security Assistance in the Horn of Africa', *Defence Studies*, Vol. 18, Issue 4, p. 510. DOI:10.1080/14702436.2018.1463819
- [247] Government of the United Kingdom (2017), 'PM Speech at the London Somalia Conference', <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-speech-at-thelondon-somalia-conference> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [248] S. Hellsten (2016), 'Radicalization and Terrorist Recruitment among Kenya's Youth', The Nordic Africa Institute, Conflict, Displacement and Transformation, Policy Note
- [249] D. Goldman (2021), 'US State Department Indicts Somalia's Fascist President & His Quasi-Intelligence Service (NISA) of War Crimes, Corruption, and Clinging to Power', Strategic Intelligence Service, <https://intelligencebriefs.com/us-state-department-indicts-somalias-fascist-president-his-quasi-intelligence-service-nisa-of-war-crimes-corruption-and-clinging-to-power/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

- [250] European Parliament (2018), ‘European Parliament Resolution on Somalia (2018/2784(RSP)’, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-8-2018-0324_EN.html?redirect (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [251] Radio Dalsan (2017), ‘Photographer & Vlogger Mukhtar Nur Released’, <https://www.radiodalsan.com/en/2017/07/30/photographer-vlogger-mukhtar-nur-released/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [252] Horn Observer (2020), ‘Somalia: NISA again Detains Editor of Radio Hiigsi in Mogadishu’, <https://hornobserver.com/articles/235/Somalia-NISA-againdetains-Editor-of-Radio-Hiigsi-in-Mogadishu> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [253] N. Mushtaq (2019), ‘AMISOM: Challenges of Influence, Impartiality and Disengagement’, In: M. Keating & M. Waldman [Eds.] (2019), *War and Peace in Somalia: National Grievances, Local Conflict and Al-Shabaab*, Oxford University Press, London, UK, pp. 167-176
- [254] H. Angerbrandt (2017), ‘Nigeria and the Lake Chad Region beyond Boko Haram’, Policy Note No. 3, Nordiska Afrikainsitutet, Uppsala, Sweden
- [255] D. Y. Wondemagegnehu & D. G. Kebede (2017), ‘AMISOM: charting a new course for African Union peace missions’, *African Security Review*, Vol. 26, Issue 2, pp. 199-219, DOI: 10.1080/10246029.2017.1297583
- [256] International Crisis Group (2022), ‘Considering Political Engagement with Al-Shabaab in Somalia’, Report Mogadishu/Nairobi/Brussels, <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/somalia/309-considering-political-engagement-al-shabaab-somalia> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [257] G. Turbiville, J. Meservey & J. Forest (2014), ‘Countering the al-Shabaab Insurgency in Somalia: Lessons for U.S. Special Operations Forces’, Joint Special Operations University Report 14-1, Tampa Point Boulevard, USA
- [258] M. Harper (2012), *Getting Somalia Wrong? Faith, War, and Hope in a Shattered State*, Zed Books, London, UK
- [259] Besenyő J. & Sinkó G. (2022), ‘Combating piracy strategically: Analysing the successes and challenges of NATO and EU interventions off the Somali coast’, *South African Journal of International Affairs*, Vol. 29, Issue 3, DOI: 10.1080/10220461.2022.2125064
- [260] G. G. Nkolokosa (2010), ‘AU in Somalia: Determined to succeed’, *AMISOM Review*, Issue 1, Spring 2010, Nairobi, Kenya
- [261] M. Freear & C. de Coning (2013), ‘Lessons from the African Union Mission for Somalia (AMISOM) for Peace Operations in Mali’, *Stability: International Journal of Security & Development*, Vol. 2, Issue 2, Article 23, pp. 1-11
- [262] A. E. Y. Tchie (2022), ‘Waging Peace, towards an Africa Union Stabilisation Strategy for Somalia’, *Journal of International Peacekeeping*, Vol. 25, Issue 3, pp. 236-260

[263] African Union (2018), ‘The 827th meeting of the AU PSC on the consideration and adoption of the Concept of Operations (CONOPs) of the African Union Mission in Somalia (AMISOM) for 2018 – 2021’, <https://www.peaceau.org/en/article/the-827th-meeting-of-the-au-psc-on-the-consideration-and-adoption-of-the-concept-of-operations-conops-of-the-african-union-mission-in-somalia-amisom-for-2018-2021> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[264] UNSC (2017), ‘Resolution 2372 (2017) Adopted by the Security Council at its 8035th meeting, on 30 August 2017’, S/RES/2372 (2017), <https://digitallibrary.un.org/record/1317395> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[265] A. I. Samatar (2007), ‘Ethiopian Invasion of Somalia, US Warlordism and AU Shame’, *Review of African Political Economy*, Debates on the Left in Southern Africa, Vol. 34, Issue 111, pp. 155-165

[266] S. Rwengabo (2016), ‘Institutional Design and the Implementation of the African Peace Security Architecture in Eastern Africa’, *Africa Development*, Vol. XLI, No. 4, pp. 107-138

[267] AMISOM (2020), ‘AMISOM Troops and Somali National Army successfully liberate Jannale from the extremist group, Al-Shabaab’, <https://reliefweb.int/report/somalia/amisom-troops-and-somali-national-army-successfully-liberate-jannale-extremist-group> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[268] AMISOM (2022a), ‘Exit of AMISOM: Consolidating Gains and Charting New Trajectories in the African Union Presence in Somalia’, <https://amisom-au.org/2022/02/exit-of-amisom-consolidating-gains-and-charting-new-trajectories-in-the-african-union-presence-in-somalia/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[269] Effectiveness of Peace Operations Network [EPON] (2018), ‘Assessing the Effectiveness of the African Union Mission in Somalia (AMISOM)’, Report 1/2018, <https://effectivepeaceops.net/wp-content/uploads/2019/04/EPON-AMISOM-Report-LOWRES.pdf> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[270] J. Crouch (2018), ‘Counter-terror and the logic of violence in Somalia’s civil war: Time for a new approach’, Report, Saferworld, <https://www.saferworld.org.uk/resources/publications/1191-counter-terror-and-the-logic-of-violence-in-somaliaas-civil-war-time-for-a-new-approach> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[271] M. Bryden (2014), ‘The Reinvention of Al-Shabaab: A Strategy of Choice or Necessity?’, A Report of the CSIS Africa Program, CSIS: Center for Strategic & International Studies, pp. 1-13

[272] International Crisis Group (2020a), ‘Blunting Al-Shabaab’s Impact on Somalia’s Elections’, Briefing No. 165, <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/somalia/b165-blunting-al-shabaabs-impact-somalias-elections> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[273] V. Felbab-Brown (2018), ‘Developments in Somalia’, Testimony for the Standing Committee on Foreign Affairs and International Development of the House of Commons, Canada, Brookings Institute, <https://www.brookings.edu/testimonies/developments-in-somalia/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

- [274] Al-Jazeera (2022), ‘Somalia: Five dead in attack on military base near airport’, <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/24/somalia-five-dead-in-attack-on-military-base-near-airport> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [275] A. Sheikh & F. Omar (2022), ‘Death toll from twin Somalia bombings rises to 48: regional leader’, <https://www.reuters.com/world/africa/death-toll-somalia-attack-that-killed-lawmaker-rises-15-state-tv-2022-03-24/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [276] H. Maruf (2022b), ‘Death Toll Rises to 121 in Somalia Al-Shabab Attacks’, Voice of America, <https://www.voanews.com/a/death-toll-rises-in-somalia-al-shabab-attacks/6815098.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [277] M. Dhaysane (2023), ‘Twin Suicide Bombing in Central Somalia Kills 15’, Voice of America, <https://www.voanews.com/a/twin-bombings-targeting-somalia-s-military-kill-at-least-10/6903649.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [278] P. D. Williams (2018), ‘*Fighting for Peace in Somalia: A History and Analysis of the African Union Mission (AMISOM), 2007-2017*’, Oxford University Press, London, UK, pp. 179-180
- [279] C. de Coning, J. Karlsrud & P. Troost (2015), ‘Towards More People-Centric Peace Operations: From ‘Extension of State Authority’ to ‘Strengthening Inclusive State-Society Relations’’, *Stability: International Journal of Security & Development*, Vol. 4, Issue 1, DOI: 10.5334/sta.gl
- [280] M. M. Ajú (2022), ‘Reshaping the African Union Mission in Somalia: From AMISOM to ATMIS’, *The Horn Bulletin*, Vol. V, Issue III, pp. 1-11
- [281] NATO (2019), ‘Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations’, Edition C Version 1, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1139368/AJP_3_Conduct_of_Ops_UK_elements_C1.pdf (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [282] UNSC (2015), ‘Somalia report of the Monitoring Group on Somalia and Eritrea submitted in accordance with resolution 2182’, S/2015/801, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/287/50/PDF/N1528750.pdf?OpenElement> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [283] A. Arman (2016), ‘Ethiopia and U.S. Strategic Interests In Somalia On A Collision Course’, Tesfan News, <https://tesfanews.net/ethiopia-usa-somalia-interest-on-collision-course/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [284] P. Albrecht (2015), ‘The Politics of Peacekeeping: A Question of Trust: The African Union and the Somali Army’, DIIS Policy Brief, Copenhagen, Denmark, https://pure.diis.dk/ws/files/310783/PB_AMISOM_SNA_WEB.pdf (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [285] N. M. Ali (2011), ‘Ethio-Somaliland Relations Post-1991: Challenges and Opportunities’, *International Journal of Sustainable Development*, Vol. 4, No. 4, pp. 1-10

- [286] I. N. Telci (2018) ‘A Lost Love between the Horn of Africa and UAE’, Reports, Al-Jazeera Centre for Studies, <https://studies.aljazeera.net/en/reports/2018/05/lost-love-horn-africa-uae-180528092015371.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [287] UN (2008) ‘United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines’, New York, the United States, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [288] G. K. Komey, A. A. Osman & N. Melakedingel (2014), ‘Operationalizing African-led Solutions in Peace and Security: Case Studies from South Sudan and Somalia’, Institute of Peace and Security Studies, Report, Addis Ababa, Ethiopia
- [289] The Africa Center for Strategic Studies (2018), ‘AMISOM’s Hard-Earned Lessons in Somalia’, <https://africacenter.org/spotlight/amisom-hard-earned-lessons-somalia/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [290] UNSC (2016), ‘Resolution 2297 – Adopted by the Security Council at its 7731st meeting, on 7 July 2016’, S/RES/2297 (2016), <https://digitallibrary.un.org/record/833395> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [291] Institute for Security Studies (2018), ‘AMISOM’s funding crisis is in part due to donor fatigue, but is also linked to the diverging views about the success of the mission in Somalia’, PSC Report, <https://issafrica.org/pscreport/psc-insights/the-impact-of-new-funding-uncertainties-on-amisom> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [292] International Crisis Group (2021), ‘How to Spend It: New EU Funding for African Peace and Security’, Report No. 297, <https://www.crisisgroup.org/africa/african-union-regional-bodies/297-how-spend-it-new-eu-funding-african-peace-and-security> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [293] Garowe Online (2017b), ‘Somalia: Police forces vacate posts in Adado town to protest unpaid salaries’, <https://www.garoweonline.com/en/news/somalia/somalia-police-forces-vacate-posts-in-adado-town-to-protest-unpaid-salaries> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [294] Goobjoog News (2017), ‘Parliament approves security architecture with few amends’, <https://goobjoog.com/english/parliament-approves-security-architecture-amends/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [295] UNSC (2019), ‘Resolution 2472 – Adopted by the Security Council at its 8537th meeting, on 31 May 2019’, S/RES/2472 (2019), https://amisom-au.org/wp-content/uploads/2019/11/UNSCR_2472.pdf (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [296] M. K. Dessu (2022), ‘Is the AU mission in Somalia changing in name only?’, Institute for Security Studies, <https://issafrica.org/iss-today/is-the-au-mission-in-somalia-changing-in-name-only> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)
- [297] Africa Defense Forum (2022), ‘Africa Defense Forum’, <https://adf-magazine.com/2022/03/atmis-paves-the-way-for-somali-security-responsibility/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[298] C. Robinson (2022), ‘New Name, but Little Sign of Change: The Revised Agreement on the African Union Mission in Somalia’, The Global Observatory, <https://theglobalobservatory.org/2022/01/revised-agreement-on-african-union-mission-in-somalia/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[299] PSC Report (2022), ‘Somalia leadership switch could sweeten soured relationship with the AU’, Institute for Security Studies, <https://issafrica.org/pscreport/psc-insights/somalia-leadership-switch-could-sweeten-soured-relationship-with-the-au> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[300] A. Awale (2022), ‘Somalia at peace with itself and the world’, Hiiraan Online, https://www.hiiraan.com/op4/2022/july/186899/somalia_at_peace_with_itself_and_the_world.aspx (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[301] P. D. Williams (2020), ‘Building the Somali National Army: Anatomy of a failure, 2008–2018’, *Journal of Strategic Studies*, Vol. 43, Issue 3, pp. 366–391

[302] AMISOM (2016), ‘AMISOM, SNA partnership key to securing Somali electoral process – Force Commander’, <https://amisom-au.org/2016/08/amisom-sna-partnership-key-to-securing-somali-electoral-process-force-commander/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[303] AMISOM (2021a), ‘AMISOM and SNA officers conclude training on civil-military cooperation’, <https://amisom-au.org/2021/07/amisom-and-sna-officers-conclude-training-on-civil-military-cooperation/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[304] M. Kahiye (2021), ‘Somalia, AU Coordinate to Fight Against al-Shabab’, Voice of America, <https://www.voanews.com/a/somalia-au-coordinate-to-fight-against-al-shabab-6243164.html> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[305] AMISOM (2021b), ‘Somali National Army and AMISOM launch Joint Operations Coordination Centre (JOCC) in Mogadishu’, <https://amisom-au.org/2021/09/somali-national-army-and-amisom-launch-joint-operations-coordination-centre-jocc-in-mogadishu/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[306] AMISOM (2022b), ‘AMISOM, SNA military commanders meet over transition to new mission’, <https://amisom-au.org/2022/03/amisom-sna-military-commanders-meet-over-transition-to-new-mission/> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[307] UNSC (2022b), ‘Resolution 2628 (2022) Adopted by the Security Council at its 9009th meeting, on 31 March 2022’, S/RES/2628 (2022), <https://digitallibrary.un.org/record/3967601> (Utolsó hozzáférés: 2024.05.17.)

[308] C. H. Wiklund (2013), ‘The Role of the African Union Mission in Somalia: AMISOM— Peacekeeping Success or Peacekeeping in Regress?’, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI-R—3687-SE, Sweden: Stockholm

Mellékletek

Kezdjük egy viszonylag friss történéssel. A 2022-es szomáliai elnökválasztáson Mohamed Abdullahi Mohamed „Farmaajo” lemondani kényszerült, s egy új, de egyben régi elnököt köszönhet Szomália Hassan Sheikh Mohamud személyében. Ezzel kapcsolatban két kérdésem lenne: Mennyire bízol az új kormányban és hiszel-e benne, hogy az al-Shabaab most végre tényleg vereséget szenved?

- Hadd kezdjem a második kérdéssel. Igen, 100%-ig biztos vagyok benne, hogy az al-Shabaab vereséget fog szenvedni még Hassan elnöksége idején. Bízom benne és nagyok felé az elvárásaim. Az emberek ismerik őt, már bizonyított egyszer 2012 és 2017 között, amikor szintén az ország elnöke volt. Már akkor is elégedett voltam vele. Ezzel ellentétben azonban „Farmaajo” egy nagy hazudozó. A probléma az, hogy erre későn eszméltünk rá. – *Egy szomáliai lakos*

A klán kapcsolatokat sokan akadálynak tekintik, amelyek útját állják Szomália jövőbeli stabilitásának. Te személy szerint mit gondolsz erről?

- A klán kapcsolatok szerves részei a szomáliai társadalomnak, ezért úgy vélem megvan a létjogosultságuk. Nem gondolnám tehát, hogy azok az ország [Szomália] fejlődésének útjában állnának. Tény, hogy néhány klán folyamatos versengésben áll másokkal, de ez hosszú történelemre tekint vissza. A kiújult és fokozott konfliktus a Sziad Barre rezsim öröksége. Barre ugyanis a Darod klánhoz tartozott, amely ellentétben állt a Hawiye-vel, Szomáliai legnagyobb klán családjával. A klánok azóta úgy érzik, hogy ahhoz, hogy ne nyomja el őket egy „új” Sziad Barre, nekik kell dominánsabb pozícióba kerülniük. – *Egy szomáliai lakos*

A szomáliai lakosságot tekintve látható, hogy az emberek többsége fiatal (30 év alatti). Úgy gondolod, hogy van korreláció az életkor és a toborzás között a szomáliai kontextusban?

- Abszolút. Minél fiatalabb valaki, annál könnyebben befolyásolható és indoktrinálható, amely a gyakorlatban úgy nyilvánul meg, hogy könnyebben és többeket képes toborozni egy szervezet. Az al-Shabaab tudja és tudatosan ki is használja, hiszen ő maga is jól beágyazott a szomáliai társadalomba, hogy Mogadishun [a főváros] kívül az országban nem igazán van munkalehetőség. A terroristák pénzügyi támogatást nyújtanak a kétségbeesett és reményvesztett szomáliaiaknak, amelyet aztán ők továbbküldhetnek a családjaiknak vagy elkölthetik magukra. – *Egy szomáliai lakos*

Ez azt jelenti, hogy úgy véled a pénz motiválja őket leginkább abban, hogy csatlakozzanak az al-Shabaabhoz?

- Nem, egyáltalán nem. Persze, fontos a pénz, de ne felejtjük el, hogy a legtöbbeket kényszerítene a szervezethez való csatlakozásra. Ami szerintem *ténylegesen* motiválja őket az az, hogy az al-Shabaab célt ad nekik, egy küldetésstudatot mondhatni, s ennek eredményeképpen pozitívabban tekintenek az életre, amelyet előtte lehet el

akartak dobni. Sokuknak nincs és nem is volt egyáltalán munkája. Most nekem sincs, tehát mondhatnád, hogy egy hajóban evezek velük, de nem. Nekem vannak jövőbeli céljaim és támogat a családom, ami hatalmas különbség. – *Egy szomáliai lakos*

Mire emlékszel az al-Shabaab 2013-as Westgate bevásárlóközpont elleni támadása kapcsán? Milyen volt annak helyi visszhangja? Járt-e a támadás bármiféle következménnyel rád vagy a családotra nézve?

- A Westgate bevásárlóközpont elleni támadást követően sokáig jellemző volt a nagy fokú bizonytalanság, így az emberek csak korlátozottan mertek kormányzati intézmények közelébe menni. Emlékszem nekem is mondta sokszor édesanyám, hogy mindenképp kerüljem a zsúfolt helyeket. – *Egy biztonságpolitika szakos kenyai diák*
- Mi általában nem gyakran jártunk el boltba, egyrészt azért mert nem volt túl sok pénzünk akkoriban, másrészt próbáltunk spórolni, s csak heti egyszer bevásárolni sok mindent előre. – *Egy gazdaságtan szakos kenyai diák*
- Nem emlékszem, hogy a Westgate elleni támadás bármennyire is rányomta volna a bélyegét a mindennapjainkra. Minden úgy ment tovább, mint azelőtt is. – *Egy biztonságpolitika szakos kenyai diák*
- Mi például gyakran jártunk a Westgate-be vásárolni, mivel nagyon közel van hozzánk. A támadás után viszont ráparancsoltak a szüleim mindnyájunkra (hatan vagyunk testvérek), hogy a jövőben kerüljük a zsúfolt helyeket, s meg ne próbáljunk bemenni oda (a Westgate-be), még annyi időre sem, hogy használjuk a WC-t vagy együnk gyorsan valamit. – *Egy biztonságpolitika szakos kenyai diák*
- Régen történt, kicsi voltam, így nem igazán fogtam fel a támadás jelentőségét. Arra viszont emlékszem, hogy utána egy jó darabig nem mentünk bevásárlóközpontokba vásárolni. Mindent kisebb boltokban vettünk meg. Volt egy kedvenc csokim, ami nem volt kapható a közeli dukákban (boltokban), s nagyon haragudtam anyámra, hogy azt addig nem ehettem. Bármilyen szörnyű, nekem ez a legélénkebb emlékem a támadást követő időkből. – *Egy biztonságpolitika szakos kenyai diák*

Mit tudsz az al-Shabaab támadásairól Kenyában? Hallottál arról esetleg, hogy kritikus infrastruktúrák ellen is intéztek támadásokat, főleg az ország északkeleti részein? Milyen hatásokkal járhat ez, akár a jelenre, akár a jövőre nézve helyi és regionális szinten?

- Igen, olvastam róla, hogy az utóbbi években támadásokat intéztek kritikus infrastruktúrák ellen is. Úgy vélem, hogy az adótoronyok ellen irányuló támadások Kenyában negatív hatást gyakorolnak az országban folyó kereskedelmi tevékenységekre is. – *Egy gazdaságtan szakos kenyai diák*
- Igen, hallottam és tanultam is itt az egyetem [Strathmore University, Nairobi, Kenya]. Annak ellenére, hogy az al-Shabaab támadásai elsősorban az ingázó civilek ellen irányulnak, magukban a járművekben is keletkeznek időnként károk. Ez azt jelenti,

hogy amellet, hogy súlyosan felborul a közlekedés rendje, romlik annak minősége is [Kenyában], s minden egyes támadással csökken a [kenyai] kormányba vetett hit és bizalom, amely mind az al-Shabaab malmára hajtja a vizet – *Egy biztonságpolitika szakos kenyai diák*

- Tanultunk róla úgy emlékszem több tantárgy keretén belül is. Sok támadást intézett a Shabaab adótornyok ellen úgy emlékszem. Egy adótorony működésképtelenné tétele pedig több okból is fontos lehet számukra. Amellet hogy a kommunikációban történő kimaradások következtében megnő a rendőrség reakcióidője, lecsökken a Shabaab katonai műveleteivel és mozgásával kapcsolatos hírszerzési információk továbbításának tempója is. – *Egy biztonságpolitika szakos kenyai diák*

Mind az öt általam megkérdezett kenyai diák úgy vélte, hogy az al-Shabaab fegyvereseit a helyi [kenyai] lakosság egy része több alkalommal is segíthette átjutni az ország területére, megkönnyítve ezzel számukra a támadás végrehajtását. Ezen felül pedig szintén mindannyian azt vallották, hogy habár az afrikai kontinensen a drónhasználat még viszonylag gyerekcipőben jár, azok már most is nagy fokú veszélyt jelenthetnek a fegyveres csoportok (köztük az al-Shabaab) kezében.

Mit gondol, jelentős kapcsolat áll fent a hírszerzés és biztonság között Szomáliában? S ha igen, hogyan volna jellemezhető ez a konfliktusdinamika?

- Ez egy rendkívül érdekes, noha keveset taglalt kérdés. Én személyesen úgy vélem, hogy a szomáliai kontextusban a biztonság és a hírszerzés kapcsolata stratégiai jelentőséggel bír, mivel ezeken a színtereken zajlik a versengés a helyi és nemzetközi szereplők között. Míg az előbbiek főként abban érdekeltek, hogy hatalmuk kifejeződjön politikai formában is és megszabaduljanak politikai ellenfeleiktől, addig az utóbbiakat leginkább befolyásuk kiterjesztése hajtja, hogy majd aztán fegyvert ragadhassanak és szembeszálljanak a terrorszervezettel. – *Egy kelet-afrikai szakértő*

Ha már egyszer szóba került az AMISOM, szerettem volna feltenni a kérdést – tekintve, hogy eléggé sok az ellentmondás ezen a téren – hogy Ön mit gondol, az AMISOM már megalakulásakor is gondokkal küzdött, vagy azok csak akkor jöttek, ahogy az elkezdett egyre több feladatot magára vállalni?

- Én úgy gondolom, hogy az AMISOM már a kezdetektől fogva számos külső és belső problémával szembesült. A legkiemelkedőbbek az erőforrások, valamint a parancsnokságot és ellenőrzést illető szervezet hiányai voltak, de a küldetésnek még egy jól megszervezett kilépési stratégiája sem volt, hogy amikor elérkezettnek látják rá az időt, ki tudják vonni csapataikat Szomáliából. További gondot okozott, hogy az Afrikai Unió képtelen volt a szomáliai vezetéssel közös nevezőre jutni, s az utóbbi politikai elkötelezettségének a hiánya az együttműködést jelentősen megnehezítette. – *Egy kelet-afrikai szakértő*

Ha egy dolgot kellene kiemelni, mit gondol, miben tudott az al-Shabaab olyan nyújtani, amit a somáliai kormány nem volt képes megadni a helyi lakosságnak? Ez egy olyan tényező volt, amelyet vajon regionálisan is a hasznukra tudtak fordítani?

- A somáliai kormánnyal ellentétben az al-Shabaabnak sikerült növelnie képességeit mind az országban [Somáliában], mind pedig az azzal szomszédos területeken. Ez úgy történhetett meg, hogy a csoport képes volt szervezeti fegyelmet gyakorolni és egyszerre tudott hatékony, következetes és kiszámítható is maradni. Az al-Shabaab ezen tulajdonságai főként abban mutatkoztak meg, hogy több alapszintű szolgáltatást nyújtottak a helyieknek, s sokkalta jobban tudták garantálni az általuk ellenőrzött területeken élő helyi lakosság biztonságát, mint az FGS. – *Egy somáliai lakos*

Régebben számos tanulmány érvelt úgy, hogy az al-Shabaabnak leáldozott, befolyása és hatalma ezen túl csökkenni fog. Habár Hassan Sheikh Mohamud elnök újraválasztása 2022-ben és a somáliai haderők által elért kezdeti sikereknek köszönhetően a csoport kezdett kiszorulni fellegráiból, újabban az látható, hogy kezdik visszafoglalni az SNA által előzetesen megszerzett területeket. Ön mit gondol, létezik jövője is az al-Shabaabnak?

- Igen, ez egy felettébb érdekes konfliktusdinamikát vetít előre. Én azt mondanám, hogy ha a terrorista csoport [al-Shabaab] tudja garantálni, hogy az általa ellenőrzött területeken élők biztonságban érezzék magukat, helyi támogatottságot és elismerést szerez, valamint továbbra is hatékonyan használja titkosszolgálatát, az Amniyatot, minden esély meg van rá, hogy az hosszú távon is képes lesz sikereket elérni, s még évekig, évtizedekig meghatározó szerepet fog gyakorolni a somáliai, s tán regionális, konfliktusokban. – *Egy al-Shabaab szakértő*

Megkérdezhetem, arról mi a véleménye, hogy néhányan úgy vélik az Amniyat hírszerzési képességei fejlettebbek a NISA-énál?

- Első körben valóban úgy tűnhet, hogy az al-Shabaab titkosszolgálatának hírszerzési képességei fejlettebbek, mint a szövetségi kormány hírszerző ügynökségéé. Szerintem azonban valamelyest árnyaltabb a kép. Míg a NISA-ban jelentősek a klán kapcsolatok és barátságos abban, hogy valaki gyorsan fentebb jusson a ranglétrán, addig az Amniyatban való tagság érdemalapú. Ez pedig azt eredményezi, hogy sokkal odailőbb személyek kerülnek vezetői beosztásba, s így az al-Shabaab képes nagyobb fokú hatékonysággal eljárni, mint az FGS. Ez azonban nem feltétlen jelenti azt, hogy az utóbbi hírszerzési képességei fejlettebbek. – *Egy al-Shabaab szakértő*

Mit gondol, a hatékonyság elérésében fontos szerepe van a szigoroknak és fegyelemnek?

- Ez egy nehéz kérdés, s nem is biztos, hogy képes leszek rá megfelelő választ adni. De keressünk csak példát újfent a somáliai kontextusból. A NISA ügynökök kapcsán köztudott, hogy gyakran letartóztatják azokat, akik kritikát fogalmaznak meg az FGS kapcsán, akkor is, ha ez a közösségi médián keresztül történik. Ezeket az illetőket javarészt a titkosszolgálat kijelölt fogva-tartó központjaiba vagy börtöneibe viszik

(ilyenek például a Mama Khadija, a Pártvizsgálatok vagy a Godka). Ezzel félelmet keltenek az emberekben. Viszont a félelem nem jó eszköz hatékonyságot növelni. Legalábbis hosszú távon biztosan nem... – *Egy al-Shabaab szakértő*

Mi volna még a véleménye szerint fontos abban, hogy nemzetközi szinten hatékonyan fel lehessen lépni az al-Shabaab jelentette fenyegetés ellen?

- Első és legfontosabb tényező gyanánt valószínűleg a polgári-katonai és humanitárius együttműködések fontosságát hangsúlyoznám ki mind a műveletek tekintetében, mind pedig oly módon, hogy új kapcsolatok alakuljanak ki, s a régiek erősítésre kerüljenek. – *Egy kelet-afrikai szakértő*

Egyik utolsó kérdésem arra vonatkozna, hogy ejthetnénk-e egy pár szót az al-Shabaab interneten és közösségi médiában való jelenlétéről?

- Persze. Ez egy nagyon kevésbé kutatott téma, amely jelentősége úgy hiszem a jövőben felértékelődik majd. Nem lehet tudni ugyanis, hogy a mártírok vallomásairól szóló cikkek, hanganyagok és a vérrel teli grafikus videók meddig lesznek elérhetőek a platformokon Az al-Shabaab különböző közösségi médiafelületeket használ arra, hogy tevékenységeit világszerte nyilvánosságra hozza, s bírálja a szomáliai kormányt, az Afrikai Uniót és általánosságban a Nyugatot. Ezen online felületeken pedig sokkal könnyebb a szélsőséges eszmék terjesztése. A csoport médiaszárnyának al-Kataib Média Alapítványra való átnevezése bizonyára azt a célt szolgálta, hogy egy legitim hírügynökség szerepében is tetszelegessen a terrorszervezet, személyre szabott üzenetekkel elérve támogatóit, harcosait és szimpatizánsait, ugyanúgy, mint azon országok lakosságát, akik katonailag szerepet vállaltak Szomáliában. – *Egy al-Shabaab szakértő*
- Sokat sajnós nem tudok a témáról, főképp nem annak szomáliai vetületéről, de abban biztos vagyok, hogy az olcsó és megbízható internetes szolgáltatások elérhetősége Szomáliában azt eredményezi, hogy az terrorista csoport online tartalmaihoz szinte bárki, bárhol és bármikor képes hozzáférni. Valamint, ami igazán veszélyessé teszi az internet terroristák általi használatát az, hogy másodperctöredékek alatt képesek információhoz jutni az anonimitás fátyla mögé rejtőzve. – *Egy kelet-afrikai szakértő*

Utolsóként pedig azt szerettem volna megkérdezni, hogy hisz-e benne, hogy az al-Shabaab legyőzése lehetséges kizárólagosan katonai eszközökkel, s ha nem, akkor milyen alternatív megoldások kínálkoznak a terrorszervezet befolyásának csökkentésére?

- Én úgy vélem, hogy nincs rá lehetőség, hogy csak katonai eszközökkel legyőzzük az al-Shabaabot. Fontosak az alternatív, internet-alapú megoldások, mivel az online platformokat (beleértve a közösségi médiaoldalakat is) a 'hétköznapi' emberek mellett akár terrorszervezetek tagjai is használhatják képzési, toborzási és kommunikációs célokra egyaránt. Tekintettel a Szomáliában lévő gazdasági egyenlőtlenségekre, a szövetségi kormánynak napelemes és/vagy hordozható kézi hajtókaros rádiókat kellene vásárolnia és eljuttatnia azokat az ország kiesőbb részeire, hogy az ott élők is

hozzáférhessenek a kormányzati műsorokhoz és értesülhessenek a világpolitikai eseményekről. Szerintem ez jelentős változást hozni a csoport elleni harcban. – *Egy kelet-afrikai szakértő*

- A rövid válasz: nem. Egyrészt ha lehetséges lett volna, akkor már minden bizonnyal az al-Shabaab a feledés homályába merült volna, s épp nem arról beszélgetnénk. Én úgy vélem fontos volna politikai párbeszédet folytatni a csapattal (kérdés persze mennyire volnának nyitottak rá) és az is, hogy az FGS javítsa webes felületeinek és rádióállomásainak tartalmát, s egy újfajta célközönségre szabva kiterjessze azok hatáskörét. Ezzel olyan vidéki térségeket és területeket volna képes elérni, amelyek az idáig kizárásra kerültek a kommunikációból, kitűnő célpontot biztosítva a terrorszervezetnek, hogy betöltsék a fennálló űrt. – *Egy al-Shabaab szakértő*